

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

(Türk İslam Edebiyatı)

Yüksek Lisans

**DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN
PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ**

Hilal ÇAKMAK

16917002

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

(Türk İslam Edebiyatı)

Yüksek Lisans

**DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN
PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ**

Hilal ÇAKMAK

16917002

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Diyarbakirli Ahmed Mürşidi’nin Pendnâmesi’nin dil içi çevirisi” adlı tezin/projenin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin/projemin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

.../.../2019

Hilal ÇAKMAK

İmza

T.C.

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Hilal ÇAKMAK tarafından yapılan’’Diyarbakirli Ahmed Mürşidî’nin
Pendnâmesinin dil içi çevirisi ’’ konulu bu çalışma, jürimiz tarafından İslam Tarihi ve
Sanatları Anabilim Dalı (Türk İslam Edebiyatı’da) YÜKSEK LİSANS tezi olarak
kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Özkan CİĞA

Tez Savunma Sınavı Tarihi:27/09/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../.../2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖN SÖZ

Pendnâmeler daha çok toplumların aksaklıklarını göstermek ve bu aksaklıkları düzeltmeye yönelik halk ve devlet büyüklerini ahlâki ve edebi yönden yetkinleştirmek, onları daha faziletli kılmak amaçlı yazılmış nasihatnamelerdir. Pend kelimesi sözlükte " bir şey saf, halis olmak, kötülük ve bozukluktan uzak bulunmak; iyi niyet sahibi olmak ve başkasının iyiliğini istemek", anlamlarında kullanılmaktadır. Pendnâme Farsçadan gelip, "öğüt ve nasihat" kitabı anlamına gelir.

Pendnâmeler ahlâki, tasavvufi, didaktik yani öğretici eserler olup, 16. Asırdan itibaren ortaya çıkmış, 19. Asırda yavaş yavaş kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu tezde araştırılan söz konusu metin XVII. Asrın mühim şahsiyetlerinden olan Diyarbekirli Ahmed Mürşidî'nin Pendnâme isimli eseri ele alınmıştır. "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi yazmaları No:2150 Şemseddin er-Rıfkı tarafından rık'a hatla yazılan pendnamenin 1-50 varaklık kısmı latin harflerine aktarılıp, dil içi çevirisi yapıldı. Çalışmamız giriş ve iki bölüm halinde düzenlenmiştir.

Giriş kısmında şairin hayatı ve eserin muhtevasıyla ilgili genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümünde ise Ahmed Mürşidî'nin hayatı ve eserleri ele alınmıştır. İkinci bölümde Pendnâme latin harflerle aktarmaya çalışıldı.

Tezimizde bizim dil içi çevirisini yaptığımız kısımlarda fakirlerin vaziyetleri, dünyâ malının getirisi, işin sonunu düşünme, tabiplerin sözleri, beş vakit namaz, anne ve baba hakkı, komşuluk hakkında, bekârlık halleri gibi konular ele alınmıştır.

Bu çalışmamızda Mürşidî'nin İstanbul nüshası kullanıldı. Bu nüshayı ayrıntılı bir şekilde kontrol ettiğimizde bazı sayfaların atlanmış olduğunu gözlemledik. Oluşturduğumuz bu tezde eksik olan sayfaları dipnotlarda belirttik. Dil içi çevirisi

yaptığımız nüshanın sayfa başlangıcını ve diğer varaklarını 1. Sayfa, 2. Sayfa, 3.sayfa... şeklinde gösterdik.

Pend-i Ahmedî’de geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalar ile verilen hikâyeleri, pendnâmede geçen başlıklar altında sınıflandırarak, daha sonra bu hikâyeleri hikâye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, hikâyenin mesajı şeklinde vermeye gayret ettik. Bütün bu gayretlerimize rağmen sunduğumuz bu çalışmamızda farkına varmadığımız eksiklerimiz muhakkak olmuştur.

Bu çalışmaya beni teşvik eden, çalışmamın birçok aşamasında benden yardımını eksik etmeyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN’a ve katkılarından dolayı Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ’a teşekkürlerimi takdim ediyorum. Yüksek Lisans yaptığım günden itibaren ilgi ve desteğini esirgemeyen, olumlu eleştirileriyle bize katkıda bulunan Doç. Dr Oktay BOZAN sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezimi hazırladığım süreç içerisinde bana hem maddi hem de manevi desteklerini eksik etmeyen annem ve babama teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışmalarım sırasında bana gereken sabrı ve anlayışı gösteren oğullarım İsmail ve Furkan’a teşekkür ederim.

Hilal ÇAKMAK

Diyarbakır 2019

ÖZET

Pend-i Ahmedî, Diyarbekirli Ahmed Mürşidî'nin XVII yüzyılda yazmış olduğu, dini, ahlâki ve edebi bir eseridir. Bu tez çalışmamızda Pend-i Ahmedî adlı eserin 1-50 varak arası olan kısmın dil içi çevirisi yapıp, eserde geçen hikâyeler tahlil edilmeye çalışıldı.

Giriş bölümünde şairin ve eserinin muhtevasıyla ilgili genel bilgi verilmiştir. Devamında Ahmed Mürşidî hayatı, eserleri, eserin dil ve muhteva özellikleri ilgili bilgi takdim edilmiştir. Çalışmamızın tahlil bölümünde öncelikle hikâyeye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, son olarak hikâyenin mesajı eklendi.

Daha sonra Ahmed Mürşidî hazretlerinin Pendnâme adlı eserinin, dil içi çevirisinin (1-50) varaklık kısmında geçen beyitler eski harflerden latin harflerine aktararak verildi.

Anahtar Sözcükler

Pend-nâme, Ahmed-î Mürşidî, Pend-i Ahmediyye, Dil İçi Çeviri

ABSTRACT

Pend-i Ahmedî is a religious, moral and literary work written by Ahmed Mürşidî in Diyarbekir in the XVII century. In this thesis, the translation of Pend-i Ahmedî, which is between 1-50 foil, was made and the stories were analyzed.

In the introduction, general information about the content of the poet and his work is given. Afterwards, Ahmed Mürşidî's life, works, language and content features of the work are presented. In the analysis section of our study, firstly the title of the story, the summary of the story, people, space, time and finally the message of the story were added.

Later on, the couplets of Ahmed Mürşidî nibs, Pendnâme, in the linguistic translation (1-50) were transferred from the old letters to the Latin letters.

Key words

Pend-nâme, Ahmed-î Mürşidî, Pend-i Ahmediyye, Interlingual Translation

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1
1.Ahmed Mürşidî'nin Eserleri	7
1.1 Pendnâme	7
1.2 Mevlid-i Şerif.....	8
1.3 Kıssa-i Eyyüp Peygamber.....	8
1.4 Kelime-i Şehâdet Şerhi.....	8
1.5 Yûsuf u Züleyhâ	9
I. BÖLÜM	10
1. PENDNÂMEDE GEÇEN HİKÂYELERİN TAHLİLİ	10

<i>1.1 Fî Beyan-ı Mebhas-ı Fakr Fakirlikle İlgili Olan Kısımda Geçen Hikâyeler..</i>	<i>11</i>
<i>1.2. Fî Beyân-ı Mâl-ı Dünyâ [Dünyâ Malı Hakkında Geçen Hikâyeler]</i>	<i>17</i>
<i>1.3 Mebhas-ı Mülk Dünyâ[Dünyâ Mülkü ile İlgili Kısımda Geçen Hikâyeler.</i>	<i>27</i>
<i>1.4 Der-Beyân-ı 'Âkibet-Endîş İşin Sonunu Düşünme Hakkında Geçen Hikâyeler</i>	
.....	32
<i>1.5 Mebhas-ı Salâvât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz Hakkında Geçen Hikâyeler</i>	<i>35</i>
<i>1.6 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Vâlideyn Anne-Baba Hakkı ile İlgili Hikâyeler</i>	
.....	43
<i>1.7 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı CîrânKomşu Hakkı Hakkında Geçen Hikâyeler</i>	
.....	55
<i>1.8 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-ü Mücerred Bekârlıkla İlgili Geçen Hikâyeler</i>	<i>61</i>
<i>1.9 Mebhas-u Zî- 'Ayâl [Evlilik Halleri Hakkında Geçen Hikâyeler]</i>	<i>65</i>
II. BÖLÜM.....	73
HÂZÂ KİTÂB-I MÜRŞİD PEND-İ AHMEDÎ RAHİMEHUMU'LLAH....	73
DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ.	73
1. Fî Beyân-ı Mebhas-i Fakr [Fakirlik Kısımıyla İlgili Açıklama]	80
2. Fî Beyâni Mebhâs-i Mâl-i Dünyâ [Dânya Malı Hakkında Açıklama] ...	93

3. Fîbeyânî Mebhas-ı Malik-ü Dünyâ [Dünya Mülkü ile İlgili Kısım] .	111
4. Der-Beyân-ı'Âkibet-Endîşe [İşin Sonunu Düşünme Hakkında]	132
5. Mebhas-ı Kelâm-ı Etibbâ ve Mûrisü'l-Fakr	140
6. Mebhas-ı Tergib-i Salât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz İsteklendirme bahsi Hakkında]	150
7. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı VâlideynAnneBaba Hakkı İle İlgili Açıklama	195
8. Fî Beyân-ı Hakk-ı Cîrân [Komşu Hakkı Hakkında Açıklama]	233
9. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-i Mücerred [Bekarlık Halleri Hakkında] .	249
10. Mebhas-u Zî-'Ayâl [Evlilik Halleri Hakkında Olan Kısım].....	263
SONUÇ	293
KAYNAKÇA	295

KISALTMALAR

<i>H_z.</i>	: Hazreti
<i>s.</i>	: Sayfa
<i>vr.</i>	: Varak
<i>yy.</i>	: Yüzyıl
<i>C.</i>	: Cilt
<i>bk.</i>	: Bakınız
<i>TT.</i>	: Türkiye Türkçesi
<i>AKM</i>	: Atatürk Kültür Merkezi
<i>İst.</i>	: İstanbul

GİRİŞ

Ahmed Mürşidî bütün eserlerini mesnevi nazım şekliyle yazmıştır. Mesnevi nazım şeklinin, dinî ve ahlâki konuları işlemeye daha uygun olması, bunun sebebi olarak gösterilebilir. Şair Pendnâmesinde kafiyeyle bağlı kalarak düşüncelerine ve duygularına serbestçe yön vererek, kalemini istediği yönde kullanmıştır.

17.yy yaşamış olan Ahmed Mürşidî hakkında elimizdeki bilgiler son derece sınırlıdır. Ahmed Mürşidî'nin hayatıyla ilgili en teferruatlı bilgiyi onun hemşehrisi Ali Emirî'nin "Tezkire-i Şuarâ-i Âmid" adlı eserinde yer almaktadır.

Elde edilen bilgilere göre Ahmed Mürşidî XVII. yy şairlerindendir. *"hicri 1100(Miladi 1688-1689) yılında Diyarbakır'da doğmuştur.*¹Araştırdığımız diğer kaynaklar da bunu teyit etmektedir. Babasının adı Osman Ağa'dır. Anne ve babasını küçük yaşta kaybetmiş, yetim ve öksüz kalmıştır. *"Ahmed Mürşidî döneminin ilimlerini tahsil etmiş, daha sonra tasavvufî anlamda Bilecikli Uşşâkî şeyhlerinden Ebu Bekir efendiye intisap etmiştir"*²

Hayatının büyük bir kısmını Diyarbakır'da geçirmiş. Ömrünün son demlerini ise Diyarbakır'ın bir köyü olan Ali pınarı köyünde geçirmiştir. Diyarbakır'da uzun yıllar geçirip, Ali Pınar'a göç emesine neden olarak cazgır bir kedi gösterilmektedir.

¹Gönül Ayan, "Tebriqli Ahmedî, **Esraâr-Nâme (İnceleme Metin)**", AKM Yayınları, Ankara, 1996, s.26.

²Şerife Uzun, "Diyarbakırlı Ahmed Mürşidî'ninPendnâmesi'nde Ayet ve hadis İktibasları", **Ali Emirî Sempozyumu**, 2013, Diyarbakır, s.434.

Ahmed Mürşidî, hayatını irşâdla geçirmiş ve halk tarafından sevilmiş bir şeyh şairdir. *"Eserlerinde Ahmed, Ahmed Mürşidî, Âmidî gibi isimler ve mahlaslar kullanmıştır. Bunlardan en fazla kullandığı mahlası ise "Ahmedî dir."*³

Ahmed Mürşidî orta boylu, top yüzlü, orucunda ve namazında, alçak gönüllü, titiz, uysal, cömert, hayırsever eserinden de anlaşılacağı gibi insan sevgisiyle kendini kuşatmış bir şahsiyettir.

*"1149 senesinde kırk dokuz yaşında iken yazdığı Pendnâme'sindeki ak sakallı olduğunu bir münasebetle beyan buyurduğuna göre mübarek sakalının vaktinden önce ağardığı anlaşıyor."*⁴

*"Ahmed Mürşidî'yi Diyarbakır halkının birçokları gibi hanevî mezhebinde gösteren Ali Emirî'ye karşılık, onu "Alevî şeyhlerinden sayanlarda vardır."*⁵

Şairin Pendnâme'sinde ise, hocaların hocası olarak Ebu hanife'yi sayması ve dört imamdan bahsetmesi Ali Emirî'nin görüşünü güçlendirmektedir.⁶

Mürşidî'nin eserini diğer mesnevilerden ayıran yön, başta tevhit, münacat, na't ile padişaha övgü bulunmamasıdır. Okuyana ve dinleyene dinî ahlâki meseleleri çeşitli hikâyelerle anlatmaya çalışılmıştır.

Ahmed Mürşidî'nin dili sade ve anlaşılır bir biçimdedir. Arapça ve Farsça kelime ve terkipleri çok az kullanmıştır. Bu yönüyle 17 yüzyılda gerçekleşmeye başlayan dilde sadeleşme akımına uyum sağladığını görüyoruz. Böyle bir amaç gütmesinin nedeni ise halka olan bağlılığı ve Allah'a olan sevgisinden dolayı olduğunu düşünüyoruz.

Diyarbakır'da yaşamış olan Mürşidî'nin çok arı ve güçlü bir dile sahip olduğu görülür. Bu da saf bir Türkçenin sadece İstanbul ve çevresine özgü olmadığını

³Seydi Türkeri, "Ahmed Mürşidî'nin Ahmediyesi tenkitli metin" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1999, s.VII.

⁴Hüseyin Rahmi Yananlı, **Kitab-i Mürşid-i Pend-i Ahmeddiye**, Bedir Yayınları, İstanbul 2016, s.1.

⁵Gönül Ayan, **Tebrizli Ahmedî Esraâr-Nâme (İnceleme Metin)**, AKM Yayınları, Ankara, 1996.

⁶Seydi Türkeri, "Ahmed Mürşidî'nin Ahmediyesi tenkitli metin" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1999, s.VII.

göstermektedir. Eserlerini nazım şekliyle yazmasına rağmen kafiye kullanımından vazgeçmemiş ve kafiyenin her çeşidini eserine işlemiştir. Eserinin halk tarafından anlaşılmasını sağlamak için ise sade ve anlaşılır bir dil sarf eylemiştir. Ahmed Mürşidî eserlerinde yaşam tecrübesine dayalı dünyâ görüşü, insana doğruyu, güzeli göstermeye yönelik düşünceyi düşünmeyi çabaladığı görülür.

Düşünce ağırlıklı ve okuyucuyu uyarma, yol gösterme amaçlı şiirin örneklerine onun eserlerinde rastlamaktayız. Ahmed Mürşidî'nin Pend-i Ahmedî adlı eserinin incelediğimiz 1-50 varaklık kısmında geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verildiği hikâyeler ilgili kısa bilgiler vermek istiyoruz. Tahlilini gerçekleştirdiğimiz eserin 1-50 varaklık kısmında toplam on yedi hikâye geçmektedir. İlk hikâyede şair Allah'ın yanında en kıymetli olan peygamberleri hikâyelerine katarak anlatmıştır. Sıradan insanın yükünün daha ağır olduğunu insanın biriktirme hırsından vaaz geçip, zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde kazanmasının mesajını ulaştırmaktadır.

Öldükten sonra fazladan biriktirdiğimiz her malın hesabının sorulacağını, dünyâda mal biriktirme hırsına girmeden ve ona dalmadan hayatımızı sürdürmemizi öğütlemektedir. Ahiretimiz için çalışmamız gerektiğini ve dünyanın gelip geçici olduğunu vurgulamaktadır.

İkinci hikâyede ise insan mutlu olmak istiyorsa, fâni olan bu dünyaya katlanması ve kanaatkâr kimseler olunması gerektiğidir. Dünyâ malının kanaatkar kimsenin gözüne hor fakat kanaatkar olmayanların gözüne güzel görüldüğü söylenmektedir. Her kimin malı dünyâda çok ise, çektiğinin gam olduğu huzurunun olmadığıdır. Malının hesap ve idaresiyle kafasının daima meşgul bulunduğu ifade edilmektedir.

Üçüncü hikâyede Allah'ın herkesin halini iyi bildiği ve bu sebeple herkese hak ettiği kadar mal verdiğini söylemektedir. Allah kuluna hak ettiğinden fazlasını verseydi: Kullar asileşip yanlışa doğru yürürlerdi, denmiştir.

Dördüncü hikâyede her iki dünyâda perişan olmamak için tüm işlerini Allah'a bırakılması ve hayırlı olan istenmesi gerektiği lanse edilmiştir.

Beşinci hikâyede ise yeryüzündeki tüm alanların yaratan Allah'ın malı olduğu anlatılmaktadır. O malı ölümlü kullarına emanet olarak verdiği söylenmiştir. Kulun malım mülküm var dememesi ve onlar için derde gama düşmemesi gerektiğidir. Bu

dünyâda malım var deyip davacı olan kişinin ölünce sözünün yalan olacağı, ne malın ne mülkün kalacağı duyurulmaktadır.

Altıncı hikâyede bu dünyânın malına rağbet etmemeli çünkü onun pek aşağı ve çirkin olduğu, sonsuz olmayan dünyâda kalıcı olmadığı ifade edilmektedir.

Yedinci hikâyede dünyada âhiret yolunda malını verenler, âhirete vardıklarında kendilerini iyi konumda bulacakları mesajı verilmektedir. Ayrıca dünyâda iyi ameller işleyip, hayrını âhirete gönderenler, âhirete vardığında amellerini daha nurlanacağı müjdesi ile müjdelenmektedirler.

Sekizinci hikâyede ise Şeytanın hilelerinden koruna bilmek için, imam ve cemaatle saf tutulması gerektiğidir. Cemaatle devamlı namaz kılanın, her iki alemde başı rahatta olacağından söz edildikten sonra bunu pekiştirmek amaçlı bu hikâye verilmiştir. Hikâyede Allah'ın yolunda kulun saf, temiz amelleri varsa, halka sözleriyle tesir edeceği ve namâzını kılan kullarına bilinmeyenleri göstereceği anlatılmaktadır.

Dokuzuncu hikâyede bir rekât namazını kaçırmanın vebali, zina eden ve birini öldüren, temiz olmayan sirkeyi halka yedirenin halinden daha ağır olduğu ifade edilmiştir. Şair beş vakit namazı terk etmememizi, şeriata uygun bir özümlük yok iken onu bırakmamamızı öğütüyor.

Onuncu hikâyede anne ve babamızın bize olan şefkati ve gerektiğinde nefretinin de çok olduğu anlatısını vermektedir. Kendimize zarar gelmesini istemiyorsak onların rızasını kazanmamız gerektiğini vurgulanmaktadır.

On birinci hikâyede anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin halinin nasıl olacağı sunulmuştur. Cennete varabilmek için anne ve babaya hizmet etmek gerektiği anlatılmaktadır.

On ikinci hikâyede hak olan Allah'ın kızgın seslenişine maruz kalmamak için anne ve babanın bedduasından sakınmak gerektiğidir. Çünkü ilk olarak onların beddualarının kabul olacağıdır.

On üçüncü hikâyede komşunun rahat etmesini dilemeli ki, her iki dünyâda rahat edebilelim. Başkalarına verilen nimetleri kıskanmamalı iyiliksever olup kıskançlık kapılarını açmamamız gerektiği lanse edilmiştir.

On dördüncü hikâyede komşumuza nazik davranır isek, Allah'ın yüksek makam ve mevki vereceği buyrulmaktadır. Komşunun dili ırkı ne olursa olsun,

mümkün oldukça işlerine engel olmamalı, bizden yardım isterse ellerini tutmamız gerektiği vurgulanmaktadır.

On beşinci hikâyede şehvetinin seni esir almasına izin verme de Allah kalbine âhîret korkusunu nasıl tecelli ediyor gör demekte şair. Nefisimizle kendimizi kandırarak değil doğrulukla(gerçekten) savaşmamızı tavsiye etmektedir.

On altıncı hikâyede bekâr olanlar kendilerini nefsinin hırsına tutsak tutmamaları istenmektedir. Bir kadın uğruna gam çekmemesi, halka eşe ihtiyacım var dememesi gerektiği söylenmiştir.

On yedinci hikâyede kadın sözüne uymadan, kadınların yerine kendini koymadan yaşamaya devam edilmelidir. Şairimiz sadece yaratan Allah ile muhabbet etmek gerektiği, kadınla da güzel vakit geçirip güçlenmek gerektiğini söylemiştir.

Bu eserin neşrinin yapıldığı eserleri incelediğimizde ise Ahmed Mürşidî'nin etkilendiği kişi ifade edilmemiştir. Ahmed Mürşidî'nin yazdığı mukaddimeyi ele aldığımız vakit Ahmed Mürşidî'nin Pend-i Ricali görüp okuduğu ve yüreğine buna bir nazîre yazma isteği düştüğünü belirttiğini gördük. Prof. Dr. Atabey KILIÇ ‘‘Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî'nin Pendnâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar’’ Uluslar arası VIII. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumunda yayınladığı makalesinde bu konuya değinmiştir. ‘‘*Mukaddimedede verilen bilgilerden anlaşıldığına göre Ahmed Mürşidî, Mürîdî'nin Pend-i Rical adlı mesnevisini görüp okumuş ve ona nazîre yazmaya karar vermiştir. Eserini oluştururken kendi ifadesine göre '18 hikâyeyi o eserden almıştır. İlgili beyitlerin son kısmında ise bu esere vesile olan Mürîdî'ye duâ etmiştir.*’’⁷

Mukaddimedede gözümüze çarpan başka bir husus ise: Eserin ilk kısmında ettiği dualarda Allah'ın farklı Esmâ-i hüsnâlarını kullandığıdır. Eserin devamında olan başlıklarda da böyle devam etmiştir. Dikkat edilirse mukaddimesinde Allah'a nasıl dua edilmesi gerektiği konusunda önemli bir veri bulunmaktadır. Buna göre dua edeceğimiz vakit onun en güzel isimleri ile ona dua etmemiz gerektiğidir. Dua konusunda geleneksel olarak Kur'ân'da geçen ve duâ ifade eden bazı ayetlerin, Peygamberimizin hadislerinde geçen dua cümlelerinin ve bazı tasavvuf ve ilim ehlinin zikir ve dua cümlelerinin ezberlenerek okuna geldiğini görürüz. Ezberlenmek üzere

⁷Atabey Kılıç, Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî'nin Pend-nâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar, **VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, Diyarbakır 15-17.11.2014, s.288

hazırlanmış ve yaygınlaşmış bu dualara bakıldığı zaman, bunların tamamına yakının Arapça olduğu görülür. Arapça olarak ezberlenen ve tekrarlanan bu duaların anlamları üzerinde hemen hemen hiç durulmaz. İnsanoğlu bu ilahî isim ve sıfatlar vasıtasıyla yaşayışının her durumunda Allah ile bir irtibat kurma imkânına kavuşur. Bizde incelediğimiz bu eserde geçen Allah'ın farklı Esmâ-i hüsnâ'larını anlamlarını açarak vermeyi uygun gördük.

Âlim bir şahsiyet olan şairimiz yazdığı bu pendnâme'siyle yüzyıllara meydan okumuştur. Doğu bölgesinde yaşamasına rağmen yazdığı eser kendi bölgesiyle sınırlı kalmayıp, tüm Osmanlı topraklarında yaşayan insanları etkisi altına almıştır. Birçok esere kaynaklık etmiş, hala günümüzde bile rağbet görmeye devam etmektedir.

1.Ahmed Mürşidî'nin Eserleri

Ahmed Mürşidî'nin eserlerini şu başlıklar altında sıralayabiliriz.

1.1 Pendnâme

Pendnâmesiyle geniş bir halk kitlesine hitap eden şair, Müslümanlığın fikri ve ahlâki değerini insanlara ulaştırmaya gayret etmiştir. Eserinde sade ve anlaşılır bir dil kullanması, halk tarafından daha fazla ilgi görmesine sebep olmuştur. Eserinde yaşam tecrübesine bağlı dünyâ görüşü, insana doğruyu güzeli göstermeye yönelik düşüncesi düşünmeyi sağlamaya çalışmıştır.

Eser iki buçuk asra yakın bir zamandır, çok fazla ilgi görmektedir. Bu eser sadece doğu illerinde değil, Osmanlı devletinin diğer bölgelerinde de çok fazla rağbet görmüş, uzun yıllar başka kişiler yazarı olarak gösterilmiştir. Bu da eserin ne kadar fazla rağbet gördüğünü bize kanıtlar niteliktedir.

*"Pendnâme arı bir Türkçeyle yazılmış, beraberinde hikmetli öğütler ve ibretli kıssalarla süslenerek çeşitli seviyelerden hemen herkese anlatabilme hünerine de sahiptir."*⁸

Pend-i Ahmedî ait tespit edilen nüshalar:

a.Ahmed Mürşidî Diyarbekrî ve Pend-i Ahmedî, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazmaları, No: 2150; 306 varak olup her sayfasında 15 satır vardır.

b. Amidli Ahmedî ve Kitab-ı Mürşid, Süleymaniye Kütüphanesi, hacı Mahmud Efendi yazmaları, No:3543; 32 sayfa ve her sayfasında 13 satır bulunmaktadır.

c. *"Ahmedî-i Âmidî, Kitâb-i Mürşidî, Millet Kütüphanesi, 1882, 323 sayfa ve her sayfasında 15 satır"*

d. *"Ahmed Mürşidî Pendnâme, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Seyfettin Özege Kitaplığı, No:111"*

⁸Yananlı, **Kitab-i Mürşid-i Pend-i Ahmeddiye**, s.1.

1.2 Mevlid-i Şerif

"Ahmedî'nin Velâdet-i Hümayûn-ı Risâlet-penahî ile müzzeyyen bir Mevlid-i Şerîf'ninvarlığı bilinmektedir.

1.3 Kıssa-i Eyyüp Peygamber

Geçmişten süregelen tarihten beri Hz. Eyyüp Peygamberimiz sabrıyla anılmakta ve insanlar tarafından sabrı örnek olarak alınmaktadır. İnsanlar Allah'a dua ettikleri zaman Hz. Eyyüp'ün sabrından kendilerine ihsan edilmesini arzulamış. Birçok edebi metinde de bu konu varlık sahasına çıkmıştır. Ahmed Mürşidî de, Hz. Eyyüp'ün sabrıyla ünlendiği kıssasıyla ilgili bir edebi metin yazmıştır. Rivayetlere göre *"Bedenindeki dayanılmaz dert ve acılara tahammül etmesi sonucu Allâh'ın Hz. Eyyûb'a "ayağını yere vur su çıksın" diye buyurması, Hz. Eyyûb'un bu emri yerine getirerek çıkan sudan içmesi ve yıkanmasıyla bütün dertlerinden kurtulması da Şark-İslam edebiyatlarında yer alan önemli motiflerdendir."*⁹

"Ahmed Mürşidî'nin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki Yûsuf'u Züleyhâ nüshasının 75b-90a yaprakları arasında bu adda bir mesnevisine rastlanmaktadır".

1.4 Kelime-i Şehâdet Şerhi

İncelediğimiz metinlerde Ahmed Mürşidî'nin böyle bir eserine raslanmamaktadır. Genişletilmiş bir araştırma sonucu Prof. Dr. Gönül Ayan Hanım efendinin yazdığı Ahmed Mürşidî ve Eserleri adlı makalesinde böyle bir eserin varlığından haberdar olduk. Bilinen iki nüshası:

1. "D.T.C.F Kütüphanesi M. Ozak Kitapları I No: 740
2. "Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi No: 316

⁹ Nurettin Albayrak, "Hz.Eyyûb", TDV İslam Ansiklopedisi, TDV yayınları, Ankara 1995, C.XII.s.16-17

1.5 Yûsuf u Züleyhâ

Ahmed Mürşidî'nin meydana getirdiği “Yûsuf u Züleyhâ” mesnevisinde, doğrudan halka hitap etmekte, halkı hem bilgilendirmekte hem de eğitmektedir.

Ahmed Mürşidî'nin “Yûsuf u Züleyhâ” adlı esrinin bilenen üç nüshası vardır:

1. *"Elazığ (palu) nüshası*

2. *Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi No: 316"*

3. *"Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi No: 316*

I. BÖLÜM

1. PENDNÂMEDE GEÇEN HİKÂYELERİN TAHLİLİ

Ahmed Mürşidî'nin eserine bakıldığı zaman mesnevi formunda olduğu görülür. "*Mesneviyi, kafiyece her biri kendi içine kapalı müstakil bir daire teşkil eden beyitlerin kurduğu ve en aşağı ikiden başlamak şartıyla beyit sayısı sınırsız olan nazım şeklidir.*"¹⁰ Gerek beyitler arasında kafiye bağlantısı bulunmaması gerekse beyit sayısının sınırlı olmaması, şairlerin istedikleri konuyu diledikleri kadar genişletmelerine olanak sağlamış; bu durum da mesnevinin çok kullanılan bir nazım şekli/edebî tür olmasının önünü açmıştır.

"Ahmed Mürşidî'nin eserine bakıldığında ise klâsik telif kompozisyona bağlı bir şekilde, münâcât Hz. Peygamber ve din büyüklerine yazılmış na't ve sebeb-i telif yer aldığı giriş kısmıyla başlar. Ardından asıl konular işlenir. Konu bağlamında yer yer çeşitli nazım şekilleri ile söylenmiş şiirler araya serpiştirilir. Son kısımda ise duâ ve telif tarihi mazûmesi bir nazîre yazmıştır"¹¹. Ahmed Mürşidî'nin Pend-i Ahmedî adlı eserinin incelediğimiz 1-50 varaklık kısmında geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verildiği hikâyeleri şu tekniklerle tahlilini gerçekleştirdik. Pend-i

¹⁰ İsmail Kekeç, "Türk İslam Edebiyatında mesnevi ve roman ilişkisine dair görüşler üzerine bir değerlendirme", **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi/Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı**, 22.05.2017, s.186.

¹¹ Atabey Kılıç, Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî'nin Pend-nâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar, **VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, Diyarbakır 15-17.11.2014, s.288.

Ahmedî’de geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalar ile verilen hikâyeleri, pendnâmede geçen başlıklar altında toplayıp: 1.hikâye, 2.hikâye, 3.hikâye... Şeklinde vermek suretiyle, bu hikâyeleri hikâye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, hikâyenin mesajı şeklinde vermeye gayret ettik

1.1 Fî Beyan-ı Mebhas-ı Fakr (Fakirlik ile ilgili olan kısımda geçen hikâyeler:

1.1.1 Hikâye

Hikâyenin Özeti (S. 16-22):

Hiz. İisâ kendi döneminde birçok Şeye sahip olmasına raĒmen, mübarek sakalı için bir taraĒı, su içmek için bir çanaĒı ve sadece tek olan hırkasını yamamak için bir iĒne, bir yumak ipliĒi vardı. Bir gün çeşme başında elini yıkarken, neden bunları kendimle taşıyorum. Yarın dünyadan göçüp âhirete gittiĒimde; bunların hesabını Allah’a nasıl vereceĒim diye düşünür. Pekâlâda sakalımı parmaklarımla tarayabilirim kendi kendine der. Bunları Allah yolunda ihtiyaç sahiplerine verip, bunların hesabından kurtulmalıyım der.

Ve bir gün tekrar çeşme başına gider. Elini çeşmenin altına koyup avucuyla su içmeye başlar. Tekrar kendi kendine avucumla su içebiliyorum; taşıdığım bu çanaĒa ne gerek var deyip, onu fırlatıp atar. Üzerinde sadece iĒne ve ipliĒi kalır. Bu şekilde hayatına devam eder. İşini gücünü yaptığı bir anacıĒı vardır. Annesi hak-ı rahmetine kavuşunca yapacak işi kalmaz. Halk onunla uğraşıp duruyor, insan olmasına raĒmen onun tanrının oĒlu olduğunu söyleyerek; rahatsız edip duruyorlar. O da Allah’a yalvarır: Allah’ım bana bir kurtuluş yolu göster der.

Allah’u Te’âla ona kurtuluş yolu olarak gökyüzüne yükselmesini emir eder. Hiz. İisâ ikinci göĒe vardığında, melekler yanına gelir. Bir süre sonra Allah onlara seslenir.

Meleklerle Hiz. İisâ’nın üzerini aramalarını söyler. Melekler onun üzerini ararken hırkasının cebinden bir yumak iplik ve bir iĒne çıkarır. Melekler bunu Allah’a bildirince: Yüce Allah, hiz. İisâ’nın dünyaya meyil ettiĒi, bu yüzden bulunduĒu katta

kalmasını daha yükseğe çıkamayacağını söyler. Allah: Ey İsa eğer üzerinden fanî olan dünyaya ait olan iğne ve ipliğin çıkmasaydı; seni tâ yedinci göğe kadar çıkarırdım der.

Şahıslar:

Hız. İsa

Hız. İsa Kutsal ruh (Cebrail) aracılığıyla dünyaya gelmiştir. Bu yüzden ona Tanrının mucizesi isimlendirilmesi yakıştırılmaktadır. Hız. İsa babasız olarak mucize eseri doğmuş, annesi Hız. Meryem'dir. Hız. İsa hayatını marangozluk yaparak kazanmıştır. Çocukluğu ve gençliği hakkında elimizde sınırlı sayıda bilgi vardır.

Belirli bir yaşa kadar resul olduğunu bilmeden hayatını sürdürdü ve bir gün Vaftizci Yahya denilen bir zatla karşılaştıktan sonra dine ilgi duymaya başladı. Bir süre sonra Cebrail'den vahiy alarak resul olduğu tasdiklenmiş oldu. Hız. İsa ölülerini diriltmesi, hastaları iyileştirmesi, rüzgar ve dalgaların dindirilmesi gibi mucizelerle anılır. Ahmed Mürşidî yazdığı bu hikâyede diri bir şekilde gökyüzüne yükselip, dünya malı üzerinden çıktığı için göğün ikinci katında mahsur olarak kaldığı anlatılmaktadır.

Mekân:

Hikâyede iki ayrı mekân tasavvur edilmektedir. İlk mekân: Hız. İsa'nın avcuyla su içtiği çeşmenin bulunduğu ve tasını fırlattığı, tırağını ihtiyaç sahiplerine verdiği mekân. İkinci mekân ise: Hız. İsa'nın göğe çıkarıldığı gerçeküstü mekandır.

35 İtdi 'İsa çünkü parmaklar ile

Taranur niçün tarak olsun bile

36 Virdüm Tanrı yoluna bunu da

Kim bunun yarın hisâbını ide

39 Çünkü dir su içilür avuç ile

Bu çanağı neye gezdirem bile

40 Atdı yabâne çanagunu o dem

Dir niçün bunun hesâbunu

45 Hak Te'âlâ ana virdü dü cenâh

Gel semâya halk elinden bul felâh

46 Uçdu yerden dahî evvelki göge

Sonra andan irdü ikinci göge

Hikâyede Geçen Zaman:

Hız. İsa'nın doğum tarihi tam olarak bilinmemekle beraber millattan önce 6-7 yıl olduğu tahmin edilmektedir. Hız. İsa otuz yaşından önce normal bir insan olarak hayatını sürdürmüş, otuz yaşından sonra Vaftizci Yahya diye bir din adamıyla tanıştıktan sonra dine olan ilgisi oluşmuş ve bunun sonucunda onda bulunan Resul vasfı ortaya çıkmıştır.

Artık Cebrail'den vahiy alacak seviyelere ulaşarak, Allah'ın verdiği lütuf ile semaya ulaşmıştır. Tüm verilen bu bilgilere binaen hikâyede geçen zamanın milattan önce 45-50'li yıllar arasında gerçekleştiğini tahmin ediyoruz.

Hikâyenin Mesajı:

Mal mülk sahibi olma ve bunları biriktirme arzusu insanın mayasında mevcuttur. İnsanın bir dağı olsa, ikinci bir dağı ister. Nefsi arzuları bitmek tükenmek bilmez. Allah'ın mucizesiyle dünyaya gelmiş ve bir duasıyla dünyadaki tüm zenginliklere sahip olabilecekken tasına, targaına kadar bunları bağışlayan; Hız. İsa'nın bile bir iğne ve ipliğin hesabını vermekten çekinmesi, insanoğlu için ibretlik bir durumdur.

Allah katında insanlar içerisinde en şerefli varlıklar peygamberlerdir. Çünkü peygamberler Allah'ın sıfatlarını en iyi şekilde taşıyan ve bununla birlikte bunları en açık bir şekilde halka hakkıyla anlatabilecek olanlardır.

Allah'ın yanında insanlar içerisinde en şerefli olan peygamberlerin bilmeden yaptıkları zelle gibi küçük günahlar sebebiyle böyle ağır cezalara maruz bırakılması, bizim gibi sıradan insanlar için manidardır. Şairimiz Allah'ın yanında en kıymetli olan peygamberleri hikâyelerine katarak anlatması, sıradan insanın yükünün daha ağır olduğunu göstermekle birlikte insanın biriktirme hırsından vaaz geçip, zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde kazanmasının mesajını bize ulaştırmaktadır.

Öldükten sonra fazladan biriktirdiğimiz her malın hesabının sorulacağını, Hz. İsa gibi bir peygamberin bir yumak ip ve bir iğnenin hesabını veremeyip ikinci gök mekânda hapis kaldığından ders alarak, dünyâda mal biriktirme hırsına girmeden ve ona dalmadan hayatımızı sürdürmemizi ve ahiretimiz için çalışmamız gerektiğini öğütlemektedir.

1.1.2 Hikâye

Hikâyenin Özeti:

Hiz. Fatıma'nın babası olan Hiz. Muhammed(s.a.v) âlemlerin Sultan'ı ıdır. Allah'tan ne dilerse dilesin hemen gerçekleşir, istese dağı altına çevirir. Bu kadar güçlü bir şekilde kâinata hükümdar iken, kızı Hiz. Fatma'nın çeyizini ancak onun ihtiyaçları kadar yapmıştır. Onun çeyizi: On iki yamalı bir kaftan, el değirmeni, bir çift ayakkabı ve başına bir kumaş parçası hazırlayarak ona çeyiz olarak vermiştir. Hiz. Ebûbekir, Hiz. Fatma'nın çeyizini görünce duygunarak: Ey Resûl bunlar nasıl çeyizdir deyip ağlar. Hiz. Muhammed, Hiz. Ebûbekir'in bu söylediklerinden sonra bu gelip geçici olan dünyanın şöhretini, ahiret hayatını kazanmak için sattıklarını, dünyada misafir olanlar için bu çeyizin bile çok olduğunu söyler.

Şahıslar:

1. Hz. Muhammed

Pendnâme'nin fakirlik kısmının ikinci hikâyesinde, hikâyenin başkahramanlarından biri Hz. Muhammed'tir. Hz. Muhammed kızı Fatıma'yı baş göz ederken; ona hazırladığı çeyizi ve Hz. Ebûbekir'in az bulduğu bu çeyiz karşısında, ağlayarak neden Hz. Fatma'nın çeyizinin bu kadar az olduğu konusunda sitem ettiği anlatılmaktadır. Hz. Muhammed ise dünyâda misafir olan insanlar için bu çeyizin bile çok olduğunu ve dünya hayatını, ahiret hayatını kazanmak için sattığını söylemektedir.

73 Ağlayu ağlayu ol dem didi ol

Bu nice cihâz oliser yâ Resûl

74 Ol didi kim bir müsâfir âdeme

Bu dahî çokdır bu fânî 'âleme

75 Şöhret-i dünyâyı bizler atmışız

Ol bekâ için fenâyı satmışısız

1. Hz. Ebûbekir

Hz. Ebûbekir 571 yılında Mekke'de doğmuştur. Kureyş kabilesinin Teym oğulları ailesinin fertlerindendir. Ümmü'l-hayr, babası Ebû Kuhâfe'dir. Peygamberimizin vefatından sonra onun yerine geçen dört büyük halifenin birincisidir. Peygamberimiz mir'âca çıktığını ilk tastik eden kişi odur. Bu sebeple Peygamberimiz Muhammed Mustafa Onu "Ebûbekr-i Sıddık" diye sıfatlandırmıştır. İslam âleminde de bu üstün sıfatıyla anılmaktadır.

Ayrıca "Yar-ı gar", "Atik" sanlarıyla da isimlendirilmiştir. Kureyş kabilesinin önemli hakemlerindendir. Hakemliği döneminde adil bir şekilde verdiği kararlarıyla tanınmaktadır. Ayrıca İslam'a ilk giren Müslümanlar arasındadır.

Bahsi geçen hikâyede Hz. Ebûbekir, Hz. Fatma'nın çeyizinin az olduğunu görünce, Hz. Muhammed'e: Çeyizin neden bu kadar az olduğunu sormuş ve hikâyeye bu şekilde dahil olmuştur.

73 Ağlayu ağlayu ol dem didi ol

Bu nice cihâz oliser yâ Resûl

Bu hikâyede ağlayan kişinin Hz. Ebûbekir olması ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'e açık bir şekilde: Hz. Fatma'nın çeyizinin az olduğunu söyleyecek kadar samimi davranabilmesi, Hz. Ebûbekir'in, Peygamberimizi kayınpederi ve canıyla, malıyla, onun yanında olmuş olması, en zor zamanında onun yanında yer almasıdır.

2. Hz. Fatıma

İslam âleminin son peygamberi Hz. Muhammed Mustafa'nın, ilk eşi Hatice bint hüveylid'den olan kızıdır. 604 yılında Mekke'de dünyaya teşrif etmiştir. Dört halifenin sonuncusu olan Ali bin Ebû Talib'in eşidir. Beyaz ve parlak yüzlü anlamına gelen "Zehra" ve namuslu ve iffetli anlamına gelen "Betül" lakaplarına sahip olan muhteşem bir kadındır. Hz. Fatma'nın haya ve edep gibi özellikleri ve konuşma tarzı yürüyüşü, babasına olan itaatkarlığı dilden dile dolana gelmiştir. Fakat kaynaklarda Hz. Fatma'nın çocukluğuyla alakalı sınırlı sayıda bilgi bulunmaktadır. Bu sebeple onun çocukluğuyla ilgili pek bilgi veremiyoruz. Peygamberimizin vefatından altı ay sonra o da vefat etmiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Hz. Fatma dışında tüm çocukları ondan önce rahmet-i İlahiye kavuşmuş, sadece Hz. Fatma Peygamber'imizden sonra vefat etmiştir.

Hikayede Hz. Fatma'nın, Hz. Aliyle evlilik arafesinde hazırlanan çeyizinden bahis edilmekte ve çeyizinin neler olduğu anlatılmaktadır. Peygamberimizin neden onun çeyizini bu kadar az tuttuğu anlatılmaktadır.

Hikâyede Geçen Zaman:

Kaynakları araştırdığımızda Hz. Ali'nin, Hz. Fatma ile evlenebilmek için Bedir savaşında kazandığı ganimeti ona mehir olarak verdiği ve bu gazveden sonra dünyâ evine girdiğidir.

Bu bilgi bize onların evlilik tarihiyle ilgili fikir vermekte dolayısıyla Hz. Fatma'nın çeyizinin hangi tarihte hazırlandığı ortaya çıkmaktadır. Bedir savaşı: Bedir savaşı 624 tarihinde, Müslümanlar ve müşrikler arasında geçmiş olan bir savaştır. Bedir savaşını Müslümanlar kazanmış ve ganimetler savaşa katılan müminler arasında paylaşılmıştır. Bu savaşa katılanlardan biri de Hz. Ali'dir. Bu gazveden kazandığı ganimetleri Hz. Fatma'ya mehir olarak vermiştir. Hikâyede geçen zaman 624-625 arasında bir dönemdedir.

Hikâyenin Mesajı:

Hikâyede insan mutlu olmak istiyorsa, fânî olan bu dünyaya katlanması ve kanaatkâr olması gerektiği vurgulanmaktadır. Dünyâ malının kanaatkar kimsenin gözüne hor fakat kanaatkar olmayanların gözüne güzel görüldüğü söylenmektedir. Her kimin malı dünyâda çok ise, çektiği gamdır, huzuru yoktur. Çünkü malının hesap ve idaresiyle kafası meşguldür. Daima işi, kazancını korumaya çalışmaktır denmektedir. Bu yüzden şair, nefsin arzularına kulak vermeyip az ile yetinmeyi ve ahiret için hazırlık yapmayı öğütlemektedir.

1.2 Fî Beyân-ı Mâl-ı Dünyâ [Dünyâ Malı Hakkında Geçen Hikâyeler]

1.2.1 Hikâye

Hikâyenin Özeti (S. 33-38):

Durmadan ibadet eden bir karı ve koca vardır, ancak karınlarını doyuracak kadar yiyecek ve içecekleri bulunmaktadır. Kadın kocasına Allah'tan dünyalık isteyelim ve mal sahibi olalım der. Kadın ve kocası dünyâ malına sahip olabilmek için Allah'a dua ederler. Dua ettikten sonra o gece uyurlar. Allah ertesi gün bir meleğini derviş kılığında elinde bir kap dolusu altınla onların kapısına gönderir. Derviş

kapılarını çalar ve bu kabı adama verir. Adam içeriye girdikten sonra kabın içinin altın ve gümüşle dolu olduğunu görür.

Kadın ve kocası o gece bittikten sonra uyurlar. O gece mahşer halkını rüyalarında görürler, onlar da bu mahşer halkının içerisinde. Karı, kocanın sevap ve günahlarının yazıldığı defterden hesapları sorulur. Hesapları görüldükten sonra cennete gönderilirler. Hûriler cennette onlara çok güzel bir köşk göstererek, bu köşkün onların olduğunu söyler. Rüveyı gören karı-koca koca köşkün çatısında bir delik olduğunu gördüler. Allah'a: Ey Rabbimiz oturduğumuz köşk çok güzel lakin bir kusuru vardır o da çatısında bir delik olmasıdır. Daha sonra gaipen bir ses duyuldu: Siz dünyadayken mal istediniz ve Allah bu duanıza icabet edip size mal verdi. Bu sebeple cennetteki köşkünüz kusurlu ve çatısında delik vardır. Kadın ve kocası bu sözleri işitince keşke dünyalık istemeseydik dediler. Uykularından uyanınca birbirlerine rüyalarını anlattılar ve Allah'ın gönderdiği altın ve gümüş dolu kabı, Allah yolunda harcamaya karar verdiler. Altın ve gümüşleri Allah yolunda bağışladılar. Bunları bağışladıktan sonra tekrar rüya gördüler. Gördükleri rüyada o köşkün çatısında bulunan delik kaybolmuştu. Uyanıp Allah'a şükür ettiler ve bir daha dünyalık istemediler.

Mekân:

1. Karı Kocanın Evi

Hikâyede vuku bulan olayların tümü, karı ve kocanın evlerinde bulundukları sırada, Allah'tan dünyalık istemeleri ve bunun sunucunda derviş kılığına giren meleğin kapılarına gelip, bir kap dolusu altın ve gümüş getirmesiyle başlayan olaylar zincirinin başladığı yer.

31 Etdi onlar du'âyı malları
Oluban rahat geçine hali

32 Yatılar ol gice er hâtun ile
Bir melek gönderdi hak al

33 Subh irünce kapuyı dak eyledi

Çıktı dervîş bu sana olsun dedi

2. Hikâyede Geçen Mahşer Yeri

İslam dinine göre kıyamet günü tüm insanların tekrar dirilip, bir araya gelip yargılanacağı yerdir. Kıyamet: Dünyanın sonun geldiği ve onun yerle bir olduğu gündür. Kıyamet gününde tüm insanlar dirilip bir araya gelecek ve yaptıklarından dolayı hesap vermek için mahşer yerine toplanacaklardır.

Hikâyedeki karı koca da rüyalarında mahşer halkının içinde olduklarını ve yargılandıklarını görmüşlerdir. Bu nedenle bu olay mekân olarak da mahşer yerini kabul ediyoruz.

36 Gördiler rü'yâ kıyâmet gününü

İşidürler ehl-i mahşer ününü

37 Bunların defter hisâbın gördiler

Emr olundı cennete gönderdiler

Hikâyede Geçen Zaman:

Hadiselerin geçtiği vakit. Sabah velinin kapıya gelmesi. Gece karı ve kocanın uyuduktan sonra rüyalarında olayların vuk'u bulması, şeklinde tezahür eder.

35 Gitdi ol gün irdi ahşâm yatısı

Yatdılar bir yatak içre ikisi

36 Gördiler rü'yâ kıyâmet gününü

İşidürler ehl-i mahşer ününü

2. Mahşer saati

İnsanların öldükten sonra dirildiği ve zamanı geldiğinde yargılandığı saat. Adam ile kadının rüyalarında yaşadıkları olayların vuku bulduğu yer ve zamandır. Dolasıyla gerçeküstü zaman söz konusudur.

37 Bunların defter hisâbın gördiler
Emr olundı cennete gönderdiler

Hikâyenin Mesajı:

Allah'ın herkesin halini iyi bildiği ve bu sebeple herkese hak ettiği mal verdiğini anlatı şeklinde sunulmaktadır. Allah kuluna hak ettiğinden fazlasını verseydi: Kullar asileşip yanlışa doğru yürürlerdi. Allah bazısını mal ile mazlum eylemiş, bazısını fakirlikle şaşırtmıştır. Allah'ın verdiği kismete rıza gösterip boyun eğmeliyiz. Allah'ın hikmetini bilemeyiz ve bunu anlamaya da akıl gücümüz yetmez.

1.2.1 Hikâye

Hikâyenin Özeti (S. 40-45):

Hiz. Mûsâ bir gün Tûr dağına çıkar. Dağa varınca bir adamın onu yol üzerinde beklediğini görür. Adam ey Allah'ın sevgili Peygamberi, diye yalvarır ve öyle bir yoksulluk içindeyim ki, karnımı doyuracak ekmek bile bulamıyorum der. Benim için Gani olan Allah'a dua et ki beni bu fakirlikten kurtarsın. O fakir adam zengin olmayı diler. Fakat sonunun hayırlı olmasını dilemez. Hiz. Mûsâ Tûr dağına varınca Allah ile konuşup şunları söyler: Ey terbiye eden Allah'ım o kulun halini sen zaten biliyorsun. Ona dünyâ malı verip, onu fakirlikten kurtar. Bu yaşananlardan sonra Allah, o fakir adama zengin bir hanım nasip eder. Fakirlikten kurtulan bu adam bir zaman sonra kendini beğenip, yoldan çıkar. Hiz. Mûsâ bir gün tekrar Tûr dağına çıkmak için yola çıkar. O fakirlikten kurtulan adamın köyünden geçerken, onun dar ağacında asılı olduğunu görür. Orada yaşayan insanlara bu adamın neden asıldığını sorar. İnsanlar: O fakirken mülayim zararsız bir insandı. Ama zengin olduktan sonra kendini beğenip gururlandı. Suçsuz günahsız bir insanı öldürdü. Bu suçundan dolayı onu astılar. Bunları duyan Hiz. Mûsâ hemen Tûr dağına varır. Allah'a bunun hikmetini sorar.

Allah: Ben kulumun halini biliyordum, onu fakirlikle güven altına almıştım. Senin hatırın için o kulumu fakirlikten kurtardım ama o gururlanıp kötü fiiller işledi ve cezasını buldu der. O dünyâ malı istedi lakin sonunun hayırlı olmasını istemedi.

59 Tûr'a bir gün hazret-i Mûsâ gider
Gördi durur yolunu bekler bir er

60 Yalvaru Mûsâ'ya itdiyâ Nebî
Ey hudâ'nun sevgili Peygamber'i

62 Cû'elinden giceler uyumazam
Karnımun dolusu nânı bulamazam

63 Mâl-ı dünyâ vîrsün bana ol Ğanî
Di halâs ide fakirlikten beni

68 Virana dünyâlığı şâd eyle sen
Fakr elinden anı âzâd eyle sen

71 Gitdi anun üzerine az zamân
Mâllı bir 'avrat hudâ virdi hemân

75 Didiler bu fakîr maġbûn idi
Sonra mâla irdi key maġrur idi

76 Bî-cürm bir âdemi katl eyledi
Hâkime bildürdiler salb eyledi

Şahıslar:

Hız. Mûsâ

Kur'an-ı Kerîm'de yer alan ve ana hatlarıyla Kitâb-ı Mukaddes'in verdikleriyle uyuşan bilgilere göre Hz. Mûsâ'nın doğduğu yıl Firavun, yüzyıllardır bu ülkede yaşayan ve sosyoekonomik durumları gittikçe kötüleşen İsrâiloğulları arasından çıkacak birinin kendi saltanatını elinden alacağına işaret eden bir rüya görmüş; bunun üzerine onların erkek çocukları hakkında ölüm fermanı çıkarmıştı. Sıkı bir şekilde uygulanan bu katliamdan Mûsâ'yı kurtarmak isteyen annesi, Allah'ın emri uyarınca onu (üç aylıkken), harç ve ziftle sıvadığı bir sepete koyarak; Nil nehrine bırakmış, ablasına da gelişmeleri uzaktan takip etmesini söylemişti. Nihayet Firavun'un ailesi bebeği bularak Firavun'un eşi Âsiye'ye getirirler. Çocuğun hayatına kıyılmaması ve kendisinde kalması hususunda kocasını da razı eden Âsiye, onun için bir süt annesi arar; fakat çocuk hiçbir kadının memesini emmez. Durumu öğrenen ablası onlara annesini tavsiye eder (Tevrat'a göre Mûsâ'yı nehirde bulan ve onu emzirmesi için annesine veren, Firavun'un kızıdır; Böylece evinde annesi tarafından emzirilen Mûsâ tekrar Firavun ailesine teslim edilir; okuma yazma da dahil olmak üzere çok iyi bir eğitim görür. Olgunluk çağına ulaşınca Allah tarafından kendisine "hüküm ve ilim" verilir. Hikâyede Hz. Mûsâ bir gün Tûr dağına çıktığını, dağa varınca da bir adamın onun yolunu gözetlediğini gördüğü söylenir. Bu karşılaşmadan sonra olay örgüsü başlar. Adamın çok fakir olduğu ve Hz. Mûsa'dan fakirlikten kurtulmak için, Allah'a dua etmesini ister. Hikâye Hz. Mûsâ ve fakir adam üzerine kurulu bir şekilde ilerlemekte ve insanın sonun hayırlı olmasını dilemesi istenmektedir.

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâye okunduğu vakit, olaylar sillesinin gündüz vakti gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır. Gündüz vakti havanın aydınlık, gözle her şeyin net bir şekilde görüldüğü vakittir.

Hikâyenin Mesajı:

Her ne dileseniz Allah'tan dileyip, hayırlısını temenni edin. Allah'ın emrine razı olarak, Onun yolundan gidiniz. Her iki âlemde de işlerin iyisini isteyiniz. Her iki

dünyâda başının rahata olmasını istiyorsan, Allah'tan hayırlı iş istemelisin. Sizi yaratan Allah'ın fiillerini anlayamaz, işin sonunun nasıl olacağını bilemezsiniz.

1.2.3 Hikâye

Hikâyenin Özeti:

Bir gün üç Veli yolda yürürken yerde birçok kemik görürler. Bu kemikleri gören Veliler bu kemikleri hiçbir hayvana benzetemediler. Allah'ım bu kemikler hangi hayvana ait olabilir diye düşündüler. Veliler birbirlerine her birimiz bu hayvanın bir yerini canlandırması için Allah'a dua edelim, derler.

Velilerden biri Allah'ın sol taraftaki kemikler bir araya gelip kafa haline gelsin der. Birden kemikler bir araya gelerek kafes görüntüsüne bürünür. Diğer Veli Allah'ım o cansız kemiklere derisini giydir de vücut bulmuş halini görelim der. Allah onun da duasını kabul ederek, o kemiklere derisini giydirir. Kemiklerin vücut bulmuş halini gören Veliler çok korkarlar. Diğer bir Veli Allah'ım ona ruhunu üfle de canlı halini görelim der. Allah onun ruhunu üflemez ve onu canlandırmaz. Veliler Allah'a kemiklere deri giydirip canlandırmama sebebini anlayamadıklarını söylerler. Allah onlara gaipten seslenir: Ey müminler o azgın bir devdir, ona ruhunu üflemeyip, canlandırmam. Sadece ete kemiğe bürünmüş halini size gösteririm. Eğer ona canını verseydim sizi yer sağ bırakmazdı. O kendi halkına merhamet etmez onları yerdı. Bir gün Hz. Süleyman onun canını almam için bana dua etti. Ben de onun canını aldım. Kim bizden işin hayırlısını isterse başı daima rahat eder.

- 91 Üç velî kimse olur bir arada
Gördiler vâfir kemükler orada
- 92 Benzemez ğayr-i 'izâma gördiler
Bu ne hayvân ola yâ Rab didiler
- 93 İdelim didiler buna bizler du'â
Eylesin ihyâ bunı Bârî hudâ

- 96 İtdi biri isterem ben yâ hudâ
Şol kemükler bitüşi bolsın kafâ
- 97 Ol ‘azîmler bir yere cem‘oldılar
Bir kafes oldı ‘acâib gördiler
- 98 Biri dahî yâ Rab didi isterem
Lahm ile cildini anun kıl kerem
- 99 Virdi lahm ile derisin ol Ğanî
Gördiler kim bitdi lahm ile deri
- 104 Didiler yâ Rabbenâ fırkat ne dūr
Kılmadun ihyâ bunı hikmet ne dūr
- 107 Ger anun cânını virseydim giri
Sizleri yer idi koymazdı diri
- 112 Kim ki bizden ister olsa hayr işi
Rahat içre dūr müdâmanun başı

Şahıslar:

1. Veliler

İslam dininde veli, manevi olarak olağan üstü güçlere sahip insanlara denmiştir. Kur’ân’ı Kerim’de Allah’ın evliyasından söz edildiği gibi, şeytanın evliyasından da bahsedilmiştir. *"Allah’a büyük aşk ve sadakatle bağlı, daimi olarak sapıtmadan Onun yolundan gidenlere Allah’ın velisi, İnsanlara zulüm ve eziyet verip*

*onları kötülüğe zorlayanlara şeytanın velisi denmiştir*¹². Bazı müfekkirllerimiz, doğaüstü güç göstermeden Allah'ın yolundan giden, iyi huylu, insanlara iyiliği emir eden insanlara da veli demişlerdir.

Hikayemizde geçen veliler, Allah'ın velileri olarak geçmekte ve doğa üstü manevi güç göstermektedirler. Allah'a dua eder etmez duaları kabul olmuş ve istekleri yerine gelmiştir.

96 İtdi biri isterem ben yâ hudâ
Şol kemükler bitüşî bolsın kafâ

97 Ol 'azîmler bir yere cem'oldılar
Bir kafes oldu 'acâib gördiler

98 Biri dahî yâ Rab didi isterem
Lahm ile cildini anun kıl kerem

99 Virdi lahm ile derisin ol Ğanî
Gördiler kim bitdi lahm ile deri

2. Dev

Farsça şeytan manasında div olup, çok iri, güçlü ve korkunç, hayal mahsulü olan masal unsurudur. Çok eski dönemlerden beri birçok hikâyede devler geçmektedir. Bu devler çok güçlü, oldukça iri cüsseye sahip varlıklardır. İnsan görünümünde fakat en az insandan yirmi kat büyüktürler. Genellikle insanlara zarar veren, onlara yaşam hakkı tanımayan yaratıklardır. Pendnâmenin içerisinde geçen hikâyedeki dev, hz. Süleyman döneminde yaşamış, iri cüsseli, acımasız halka eziyet eden ve onları canlı

¹² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Kur'ân'ı Kerîm Meâli**, Bakara Süresi, Bakara 2/257, Âl-i İmrân 3/68, s.42

bırakmayan bir devdir. Hz. Süleyman Allah’a bu devin canını alması için dua etmiş. Allah onun ettiği duaya icabet ederek, devin canını almıştır.

108 Kimsenin ana güci yitmez idi
Halka aslâ merhamet itmez idi

109 Ol Nebî olan Süleyman istedi
Anı ihlâk eyle yâ Rabbî didi

110 Çün bize kıldı münâcâtı o hâs
İtdi mihlâk anı halk oldu halâs

3. Hz. Süleyman

Kur’ân’ı Kerim’de birçok peygamberin adı geçmektedir. Bunlardan biri de Hz. Süleyman’dır. Hz. Süleyman’ın adı Kur’an’da geçmekte ve onun hayvanlarının dilinden anladığı, Hz. Dâvûd’a verilen ilimden verildiği anlatılmaktadır.

*"Süleymân, Dâvûd’a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuşdili öğretidi ve bize her şeyden(nasipler) verildi. Doğrusu bu, apaçık bir lütuftur".*¹³

Bahsi edilen hikâyede ise Hz. Süleyman’ın döneminde yaşamış, zalim bir devin canını alması için Allah’a dua ettiği ifade edilmektedir.

109 Ol Nebî olan Süleyman istedi
Anı ihlâk eyle yâ Rabbî didi

Bu verilen bilgiden sonra Hz. Süleyman hikâyeye dahil olmuştur.

¹³Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Kur’ân’ı Kerîm Meâli, Kur’ân’ı Kerim**, Neml Süresi, en Neml/16, s.377.

Hikâyenin Mesajı:

Dünyâ malının çokluğuna heves etmeme, onu kendi etrafına dizip, kendin için bir kafes haline getirmemiz gerektiği pend edilmektedir. Dünyâ malı bizi rahat içerisinde gösterse de sıkıntı getirerek hayatı bize zindana çevireceği lanse edilmiştir. Dünyâyâ esir olmamak için yükü hafif olanlardan olmalıyız ki, kıyamet günü hesabı ağır olanlardan olmayalım.

Allah'tan her ne dilersek böyle isteyelim: Ey terbiye eden Allah'ım bu iş benim için hayırlı ise bana nasip et. Kim Allah'tan işin hayırlısını isterse, onun başı daima rahat içinde olur. Her iki dünyâda perişan olmamak için tüm işlerini Allah'a bırakmalıyız. Kim kanaat ederse, kanaat ederek kurtuluşa erişir.

1.3 Mebhas-ı Mülk Dünyâ[Dünyâ Mülkü ile İlgili Kısımda Geçen Hikâyeler

1.3.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S 57- 66):

Hiz. İsa bir gün sahabelerini toplatıp yola çıkarlar. Allah'ın verdiği emirle ekili dikili bir arazide konaklarlar. Hiz. İsa'nın yanında bulunan sahabeleri ona: Ey Allah'ın sevgili Peygamberi, acıktık bize yardım et, yoksa burada açlıktan ölüp gideceğiz. Hiz. İsa, Allah'a yiyecek bir şeyler nasip etmesi için yalvarır. Allah: Hiz. İsa'ya yanınızda bulunan ekili dikili arazideki tahılları yiyebilirsiniz. O tahıllardan doycak kadar toplayın der. O tahıldan ihtiyaçları kadar toplayıp yerler. Bir süre sonra karşıdan bir adam geldiğini görürler. Yanlarına gelen adam onlara kızmaya başlar. Bu ekili arazi benim onları ben ektim, sizin olmayan malı neden yediniz. Bu yaşananlar üzerine hiz. İsa ağlayarak Allah'ım: Bu tahılları yememizi emir ettin. Neden tarla sahibini bizi görmesi için gönderdin? Allah, o anda ona vahiy göndererek: Ben kullarımı mülküne bekçi eyledim. Kullarımın çalışıp çabalamasını vasıta ederek, onlara rızık verdim. O kulum benim nasip ettiğim rızık bölümlerine müdahale hakkı yoktur. O kulum sizlere lüzumsuz söz söylüyor. Birçok kişi bu topraklara sahip oldu ama kalıcı sahibi olamadan sonsuza dek ölüp gittiler. Hiz. İsa Allah'a yalvararak o tarlanın sahiplerinin

kimler olduğunu öğrenmek ister. Lutfu çok olan Allah Hz. İsa'nın bu duasını kabul eder. Sayılamayacak kadar insan diriltir. Bu dirilen insanlar toplanıp bir araya gelirler ve birbirlerine davacı olurlar. Birçoğu bu toprak benimdir, bir kısmı bana babamdan kaldı derler. Bazıları bu toprakları satın aldık. Biz öldükten sonra miras olarak bıraktık. Bu yaşananlara tanık olan adam tövbe eder. Hz. İsa'ya yalvarmaya başlayarak ellerine kapanır. Size yediğiniz tahılları helâl ettim. Siz de Allah'ın bizi af etmesi için dua edin. Ey Resûl bu topraklar ve ekinler Allah'ındır. Artık gücüm kalmadı, bu toprakları kim alırsa alsın der.

Şahıslar:

1. Hz. İsa

Hız. İsa Kutsal ruh (Cebail) aracılığıyla dünyaya gelmiştir. Bu yüzden ona Tanrının mucizesi isimlendirilmesi yakıştırılmaktadır. Hz. İsa babasız olarak mucize eseri doğmuş, annesi Hz. Meryem'dir. Hz. İsa hayatını marangozluk yaparak kazanmıştır. Çocukluğu ve gençliği hakkında elimizde sınırlı sayıda bilgi vardır.

Belirli bir yaşa kadar resul olduğunu bilmeden hayatını sürdü ve bir gün Vaftizci Yahya denilen bir zatla karşılaştıktan sonra dine ilgi duymaya başladı. Bir süre sonra Cebail'den vahiy alarak resul olduğu tasdiklenmiş oldu. Hz. İsa ölöleri dirilmesi, hastaları iyileştirmesi, rüzgar ve dalgaların dindirilmesi gibi mucizelerle anılır. Ahmedî Mürşidi hazretlerinin pendnamesindeki, fakirlik hakkında bölümünde geçen birinci hikâyenin baş kahramanıdır. İnsanları ıslah için havarileriyle yola koyulmuş ve bu yolculuk sırasında, karnı acıkan havarileri için Allah'tan karınlarını doyuracak rızık istemişler. Bu isteğinden sonra hikmet dolu hadiseler gerçekleşmiştir.

23 Hazret-i İsa münâcat eyledi

Kulların rızkını vir yâ Rab didi

2. Havariler

Havari yardımcı demektir. Hristiyanlık dinine göre Hz. İsa'nın inancını ve öğretilerini yayan arkadaşlarına havari demişlerdir. İncelediğimiz hikâyede de Hz. İsa ve havarileri diye geçmektedir.

19 Hazret-i 'İsâ Nebî bir gün yola

Cem'idüb ashâbını gitdi bile

Ahmedî Mürşidî hazretleri, bazı yerlerde havarileri''leşker'', bazen de ''ashab'' diye isimlendirmiştir.

19 Hazret-i 'İsâ Nebî bir gün yola

Cem 'idüb ashâbını gitdi bile

22 Olmuşuz aç ide gör bize meded

Kim helâk olur bu leşker bî-'adet

Acıktık, bize yardım et. Yoksa senin askerlerin olarak burada açlıktan yok olup gideceğiz. Orijinal olanı Hz. İsâ ile birlikte Hıristiyanlık öğretilerini yayan on iki arkadaşına havari denilmesidir. Çok zengin bir dile sahip olan şairimiz, havari yerine farklı kelimeler kullanmıştır. Bunu da şairimizin üst düzeyde olan dini bilgisine bağlıyoruz.

Mekân:

Vâkıanın geçtiği yer ekili dikili bir tahıl tarlasıdır. Hz. İsâ ve havarilerinin acıkarak Allah'ın verdiği izinle tahıl tarlasından nasiplenmeleriyle, mucizevi olaylar baş göstermektedir. Bu mucizevi hadiseler hikâyenin içerisinde geçen tahıl tarlasında vuku bulmaktadır.

Hikâyenin Geçtiği Zaman:

Hikâye gündüz vakti ve yaz ayında geçtiği görülmektedir. Genelde tahılın olgunlaşıp hasat edilmesi yaz aylarında gerçekleşir. Biz de Hz. İsâ ve havarilerinin olgunlaşmış tahılı biçip tüketmelerine binaen hikâyenin geçtiği zamanın yaz olduğunu ifade etmek istiyoruz.

25 Bu yanındaki tahıllar rızkınız
Ol kadar dirin ki tâ ki doyunuz

26 Bunı ‘İsâ leşkerine söyledi
Rızk imiş bize bu tahıllar didi

Hikâyenin Mesajı:

Yeryüzündeki tüm alanlar yaratan Allah’ındır. O malı ölümlü kullarına emanet olarak vermiştir. Bağ Allah’ın kullar ise o bağın bahçıvanıdır. Allah bu bahçelerde yiyeceklerimizi yetiştirmeseydi. Kulları rızıklarını nereden bulurlardı. Allah bunları geçim kaynağı ve zamanlarını öldürmek için vermiştir. Malım mülküm var demeyin! Onlar için derde gama düşmeyin! Bu dünyâda malım var deyip davacı olan kişinin ölünce sözü yalan olur, ne mal kalır ne mülk. Kalıcı sonsuz olan Allah’tır. Bir insan gider onun yerine yenisi gelir dünyanın adeti budur. Gaflet gömleğini giyip, kendini gaflete düşürme!

1.3.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 68-74):

Benî İsrail döneminde, malı çokça olan bir zengin adam vardır. O adamın iki oğlu vardır. Hayatında hiçbir sıkıntı yoktur. Adam bu fenâ dünyâdan ölümle ayrılır. İki oğlu malını ikiye bölüp paylaşırlar. Bir saray üzerine aralarında anlaşmazlık çıkar. Her biri sarayı ben alacam der. İki kardeş çok kötü bir şekilde kavga ederler. Bir kerpicin ortaya çıktığını görürler. Kerpiç dile gelir siz gafiller neden boş yere kavga ediyorsunuz. Bu dünyânın malı misafirhanedir. Bu malların sahibiyim diyen delidir. Bu dünyâda ben de sizin gibi, insan idim dinleyin size halimi anlatayım. Gayet düzgün büyük bir tüccar idim. Tam olarak dünyâda üç yüz elli yıl yaşadım. O dönemde öyle bir şöhetim vardı ki, benim gibi hoca olamadığı aşikârdı. Üç yüz cariyem, her birinden de oğlum vardı. Bu kadar hizmetçiden oğlum var iken, Azrâil gelip canımı aldı. Üç yüz yıl mezarda yattım. Vücut ve derimin tümü toprak oldu. Bir kişi toprak olan beni kerpiç haline getirdi. Gel gör ki beni bir duvara koydu. O duvar içinde kırk yıl kaldım.

Sonra duvar yıkılınca bende yere düştüm. Anımsadığım kadarıyla yetmiş üç yıl düştüğüm yerde kaldım. Oradan beni bir insan alıp gitti. Beni çamur haline getirdikten sonra çömleğe çevirdi. Yedi yıl boyunca ateş üzerinde kullandı. Daha sonra tekrar beni kerpiç haline getirip, bu saraya koyup gittiler. Ölüm beni sonsuza dek harap etti. Yedi yüz defa toprak oldum. Şimdiye dek hâlimi anlattım. O zengin Tüccar bundan sonra sonum nasıl olacak bilmiyorum, der. İkiniz neyin kavgasını ediyorsunuz. Ey gençler fikirleriniz faydasızdır. Atalarınız öldü siz de öleceksiniz. O ölü şarabını bir gün içeceksiniz.

Mekân:

Zengin adam bu fenâ dünyâdan ölümle ayrılınca iki oğlu malını ikiye bölüp paylaştılar. Bir saray üzerine aralarında anlaşmazlık çıktı. Her biri sarayı ben alacam deyince, iki kardeş çok kötü bir şekilde kavga ettiler. Bir kerpiğin ortaya çıktığını gördüler. Olay melhali: İki kardeşin paylaşımında anlaşamadıkları saraydır. Zengin Tüccarın başından geçenleri anlattığı mekân, kardeşlerin antlaşmazlık yaşadıkları saray iken, kerpiç adamın yaşadıkları ise geçmiş zamanda kendi ülkesinde kendi alanında geçmektedir.

78 Bir saray üzrenizâ‘ kıldılar
Her birisi ben aluram didiler

79 Kıldılar Gavğa iki kardaş yamân
Gördiler bir kerpuci çıktı ‘ayân

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyede verilen zaman Benî İsrail dönemi diye geçiyor. Hz. Yakup soyundan olanlara Benî İsrail denmiştir. Hz. Yakup gündüzleri yürüdüğü için ona ‘İsrail’ denmiştir. İsrail anlamı gündüz yürüyen anlamına geliyor. Benî İsrail dönemi Hz. Yakup ile başlamıştır. Bu dönem on iki kabilenin birleşimiyle israiloğulları diye nitelendirilmiştir. Bu kabillerin dağılması İsrail devletinin kurulmasıyla dağılmış ve

bu isimle anılmıştır. Benî İsrail dönemi oldukça geniş bir zaman zarfına yayılmıştır. Hikâyede geçen zaman bu dönem içerisinde geçmektedir.

75 Ol benî isrâ'ilin vaktim eger

Var idi mâllu ve devletlü bir er

Hikâyenin Mesajı:

Dünyâ mülkünün sahibi olduğumuzu sanmamamız gerektiğini, bu dünyânın bir misafirhane olduğu ve dünyânın misafire kini ve kastı olduğunu ifade etmektedir. Dünyâ vücudumuzu besleyip bizi kandırır, sonunda nazik tenimizi ve canımızı alır. Bu dünyânın malına rağbet etmemeliyiz. Çünkü o pek aşağı ve çirkin olduğu için ona güvenmemeliyiz. Bunu bilmeliyiz ki bu dünyâ sonsuz değildir. Buraya gelme nedenimiz bir an önce Yaratan'ı bilmektir. Birçok faziletli insan dünyâ malını, ahirete mal kazanabilmek için harcadı. Onlar Allah yoluna mallarını vakıf ettiler. Allah bunun karşılığında onlara daha güzel şeyler lütuf etti. O cömert insanlar âhirete mülklerini alarak gittiler. Ey kardeşim âhîret tüccarlığı böyledir. Dünyâ malı için gaflete düşme, Kanaatkâr olan kişi verilen sözler seni aldatmasın. Bu dünyâyâ neden geldin sen, âhîreti kazanmak için dünyâ zevklerini terk et.

1.4 Der-Beyân-ı'Âkibet-Endîş İşin Sonunu Düşünme Hakkında Geçen Hikâyeler

1.4.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 85-89):

Bir şehir varmış, ona imtihan şehri derlermiş. Kimi orda kâr kimi zarar edermiş. Yabancı bir ülke varmış. Bu ülkenin etrafı çok büyük bir şehirle sarılıymış. Orda yaşayanların adetleri bunlarmış. Arada birini sultan yapar, artık yıl tamamlanınca

hemen hükümdar değıştirirlermiş. O ülkede bir deniz adası varmış. Hükümetten alınmış padişahı buraya koyarlar. Padişah orada açlıktan ölür, halkı da bu halini bilirmiş. Yerine birini sultan eder, onun emriyle yeni yıla girerlermiş. Yine bir yıl dolduktan sonra, yığılmış şekilde seçkin ve sıradan insanlar gelirler. O hükümdarı görevinden alırlar. Ölmesi için onu adaya atarlar. Halk tekrar birini hükümdar eder. Ona görevden aldıkları hükümdarın yerini verirler. Dediler sen bugün bizim hükümdarımızsın. Beyimiz, hânımızın idarecimizsin. Bu ülkeyi İdaren altına al. Biliyorsun hükümdarlığın sadece bir senedir. Meğer yeni hükümdar olan kişi akıllı, bilgili biriymiş. Her işin sonunu düşünürmüş. Yeni hükümdarın fermanı şehre duyurulur. O tüm beyleri bir araya topladıktan sonra der: Ben bu sarayı yıkmak, o adayı da tamir etmek istiyorum. Tüm beyler: Bir yıl boyunca tüm isteklerine itaat edeceğiz derler. Sarayı tümünü yıkıp, sarayın ağacını taşını adaya taşırlar. Kendine yetecek kadarının aldırır ve ihtiyaçlarının çoğunu da adaya geçirir. O adaya köle ve hizmetçiler gönderir. Orada ihtiyaç duyulacak tüm kuru ve yaş ekinler ekilir. Hükümdar, zamanı dolduğu için halkını sarayına davet eder. Hükümdarın zamanı dolunca, adaya gidip oradaki hizmetkârlarına hükümdar olur.

Mekân:

İmtihan Şehri

Bir şehir varmış, ona imtihan şehri derlermiş. Kimi orda kâr kimi zarar edermiş. Hikâyenin vuku bulduğu mekânlardan biri bu cümlelerle söylenmiştir. Ve buna imtihan şehri denmiştir.

9 Dirler imiş anaşehr-i imtihan

Anda kimi nef 'ider kimi ziyân

Arada birini sultan yapar, artık yıl tamamlanınca hemen hükümdar değıştirirlermiş. Ve o hükümdarın süresi tamamlanınca, onu açlıktan ölmesi için deniz adasına atarlarmış.

Deniz Adası

Hikâyenin geçtiği diğer bir mekân ise deniz adasıdır. Deniz adası hikâyede geçen imtihan şehrine yakın ve imtihan şehri sakinlerinin sahip olduğu bir mekandır. İmtihan şehrinin halkı artık yıl tamamlanınca hemen hükümdar değiştirir. O hükümdarı hükümetten çıkarıp deniz adasına sürgüne gönderirler. Görevden alınmış hükümdarlar buraya geldikten sonra açlıktan ölür. Hikâyede geçen beyitlerde bu hadise şöyle anlatılmaktadır:

12 Var imiş bir denizadası anda

O ma'zûl pâdişâhı korlar anda

13 Kalur imüş acından ölür imüş
Eylen halkı bu ahvâli bilürmüş

Hikâyenin Mesajı:

Tüm İnsanlar bu meseleden örnek almalıdır. Terk edilmiş dünyanın rengine bulanmadan, büyüğü rengine kapılıp aldanmadan, dünyâ kavgasını kalbimize koymadan, âhiret sevdâsını kapten çıkarmamalıyız. Dünyada âhiret yolunda malını verenler, âhirete vardıklarında kendilerini iyi konumda bulacaklardır. Dünyâda iyi ameller işleyip, hayrını âhirete gönderenler, âhirete vardığında amellerini daha nurlu bulurlar. Dünyâda iyi amel işlemeliyiz ki âhirette karşılığını bulalım. Kişi çoluk çocuğunun ve elinde bulunan malın ve mülkün sultanıdır. Bu dünyâda kendimize yetecek kadar mal mülk koyalım ki, âhirete daha fazlasını götürebilelim. Neticede ölüm zengine de fakire de uğrar. O ada bir gün kabristana döner. Dünya malı elbette kötüdür. Herkesin meşguliyeti ve dile meşakkattir. Dünyâ zâlimdir ardına düşmeyelim. İki elimizle onu tutmaya çalışmayalım. Dünyâ sarayı bir şöhret kafesidir, dünyâda biçilen ömüre bir çadır yeterlidir. Evimize bize yetecek kadar mâl koyalım. Çoluk çocuğumuz orada barınsın. Allah bize yetecek olandan fazlasını vermiştir. Âhiret hayatı için emek verip çalıştık mı? harcadığımız zaman içerisinde hayırlı bir işimiz var mı? O yarın âhirette yoldaşın(arkadaşın) olacak. Dünyâyı sevmeyip nefret

edelim. Dünyâ mülkünü emanet bilelim. Allah'ın rıza gösterdiği kadarına rıza gösterip, âhiret hayatı için bulup buluşturalım. Bu dünyâ malını emanet bilip, kalbe o pis dünyâyı almayalım. Her işin sonunu tam olarak düşünelim ki başımız her daim rahata olsun.

1.5 Mebhas-ı Salâvât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz Hakkında Geçen Hikâyeler

1.5.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti:

Dönem Mâlik'i Dînâr dönemidir. Ateşe tapan iki kardeş vardır. Küçük kardeş büyük kardeşe, bu ateşi tecrübe etmeliyim der. Tenha bir yere gidip ateş yakalım, onun içine elimizi sokalım, ateş elimizi yakarsa, biz ondan da yüzümüzü çevirelim der. Onlar تنها bir yere gidip ot yakar, ellerini o yanan otun içine sokunca elleri yanar. Vay be bunca yıl biz kimi tanrı olarak gördük, yaktık kendimizi. Bunca yıl Allah'ı tanımadık, bize yazık diye ağladılar, ömürümüzü heba ettik dediler. Bu dini terk edelim diye söyleyip, İslâm dînine girip inancımızı sağlamlaştıralım. Bu niyetle iki kardeş yoldaş oldular.

Büyük kardeş, küçük kardeşine dedi: Bunca yıldır âteşe tapıyorum. Babam ve atalarım eskiden beri âteşe tapmışlardır. Ben de bundan başka tanrı istemem. Bu yaşa gelinceye dek, âteşe taptım sen git ben gelmiyorum, dedi. Aşağılık olan iblis küçük kardeşi de yoldan çıkarmaya çalışır, fakat doğru yolu bulmuş olan küçük kardeş Allah'ın yolundan dönmez. O Mâlik bin Dînâr'ın yanına gelir. Divanında vaaz vermekteydi.

İbn Mâlik vaazını tamamlayınca, o yiğit (küçük kardeş) onun yanına gidip konuşmaya başlar. Ateş perestlik batıl bir törenmiş. Bugün onu terk ettim. Bana Hz. Muhammed'in dinini öğret, o batıl dinin törenlerini yıktım. Mâlik bin Dînâr ona şahadet getirterek imanı nasip eder. O kişi o zamân müslüman olur.

Her şeyi bırakıp bu dine girdiği için hiçbir şeyi kalmamıştır. Mâlik bin Dînâr cemaatten bir şey ister: Dünyâ malını bir araya getirip ona verin der. Küçük kardeş, o zaman ben bu dini kabul etmiyorum, çünkü ben bu dine mâl için girmedim diyerek, oradan yoluna devam eder. Evine sevinçli bir şekilde ulaşır. Eşini ve çocuklarını bile müslüman edip, kelime-i şahadeti onlara bir bir söyler. Evinden hemen pazara gider ve iş bekleyenlerin arasına karışıp iş kapmaya çalışır. O yiğidi işçi olarak kimse çalıştırmaz.

Rabbim rızkımı verendir deyip, mescidinde ona hizmet etmeliyim der. Güzel bir şekilde imama uyarak beş vakit namazını kılar. Akşam evine eli boş olarak gider. Kadın kocasının başının önünde eğik bir şekilde olduğunu ve elinde ekmeğinin olmadığını görür. Elinde neden ekmeğin yok der. O adam eşine: Bugün ki çalışmamı veresiye yaptım. Yüce olan bir varlığa hizmet ettim. O elbette bana ücretimi verir.

O gece onlar ekmek bulmadılar. O adam o gece gizlice çarşıya gider. O gün kimse onu çalıştırmak için tutmaz. O da işe gidemez. Oracıkta üzgün bir şekilde kalır ne yapacağını bilemez. Tekrar mescide girer. Akşama kadar ibadet eder. Bu davranışı kendine adet haline getirir. Eşi ve çocukları adam eve ekmek getirecek diye umutla beklerler. Adam akşam eve utanarak gelir. Çocukların babası çocukların yanına gelir ve çocukları görünce yüreği ateşler içinde yanar. Ey babamız bizim ekmeğimiz nerededir.

Çocuklar ekmeğin olmadığını görünce ağlarlar. Adamın eşi umutla beklemekten yandık, açlık ile bugün bunaldık der. Bu çocuklar beni konuşamaz hale getirir. Yoktan anlamıyor durmadan ağlıyorlar. Çömleğe su koyup kaynatıyorum, babanız ekmek getirecek deyip onları aldatıyorum. Sen bugün de eli boş geldin. Günahsız olan çocuklarımızın hali ne olacak. Biz şimdilik oruçlu olamaya sabır edelim, bu iki günahsız ne yapacağımızı bilmiyorum. Akrabalardan yiyecek isteyemem, zengin olan da fakir olan da bizi azarlamaktadırlar. Adam: Rızık veren Allah'a düşman iken bile O bize rızığımızı kesmeden bol bol verirdi.

Adamın bu sözlerinden sonra eşi utanır ve kendince mahcup olur. Ey hanım sabır edelim, rızık veren Allah'ımız bizi imtihan ediyor, der. Bundan sana bir hüznün ermesin, inancına zarar verme. Dün işverenimin işini bitirdim. Sabret gözyaşını

akıtma. Hakkını yarın veririm dedi sana, o sebepten eli boş geldim sana. Sabah olunca adam yola çıkar, tekrar pazara gider. Diğerleri iş bulup ücretlerini alıp giderler. Sıra o adama gelince iş kalmadı derler. Adam üzgün bir şekilde ne yapacağını bilemez. Abdest alıp mescide girer. Secdeye varınca dert ile Hû (Allah'tan başka İlah yoktur) deyip, Yaratan'a ağlayarak yalvarır.

Şu an içinde bulunduğum durum için sana hamd ve şükürler olsun. Çoğu günler beni aç bıraksanda, sana olan kulluğumda doğruluk üzerinden ayrılmam. Ey kimseye muhtaç olmayan Allah'ım eşime ve çocuklarıma, bugün rızıklarını veresin. Aç kaldıkları için pişmanlık yaşayıp, İslam dininden dönmelerinden korkuyorum. Allah onları mutlu etmek için bir melek ile içi altın dolu bir tabak gönderir. Melek üstü örtülü olarak tabağı adamın eşine verir. Altın tabağı eşine verdikten sonra ona: Eşin akşam eve gelince ona de ki: Onun işinden râzıyız bunu bilsin. Bu altınlar onun ücretidir alsın.

Adamın eşi altınları alıp içeri girer. Kadın tabağın içinde on bin altın olduğunu görür. Bir altın alarak çarşıya doğru gider. Yahudi bir sarrafın yanına gidip altını ona verir. Sarraf: Âhiretlik, bu acâib altını nereden buldun! Bu altın insan işi değildir. Bizi utandıran ilden (cennetten) imal edilmiş gibidir. Kadın, eşim birinin yanında çalışıyor. O da bunun karşılığında eşimin ücretini ödemiştir. Sarrâf altın için on bin akçe verir.

Kadına bana eşini gönder der. O ayyüzlü kadın hepsini eksiksiz alarak, evine ferahlamış halde gelir. Kadın bütün tedbirlerini alır. Çeşit çeşit yiyecekler hazırlar. Beni dinle kadının kocası ne yapıyor: Yatsı namazını camide kılıp gider. Kuşağını toprak ile doldurur, bunu çocuklarını avutmak için yapar. O talihli adam evin içine girer. Evin nimetlerle dolu olduğunu görür. Adam çocuklarının sevinçli olduğunu görür. Yiyecek ve içecek bulmuş oyun oynarlar. Adam eşine ey helâlim: Bu nasıl oldu bana anlat.

Eşi olan biten her şeyi anlatır. Kadın kocasına: Ey helâlim bu nasıl bir işverenmiş, bunca parayı sana lütuf etmiş. Ömrün oldukça ona hizmet et der. Adam, bu dînin yazıcısı, bu dînin sahibi, onu gönderdi. O gerçektir O cimri değil, herkesten daha fazla verendir. Gün bitmeden cömert olan Allah bunu göndermiş.

Kalbine şüphe girmesin ey helâlim! Bu yaşananların gayb âleminden olduğunu açık bir şekilde anladılar. Hakk’a şükür edip bahtiyar oldular. Cebine koyup getirdiği toprağın meğerse un olduğunu gördü. Allah ona bereketini verdi. Bu bereketle uzun süre onları gıdalandırır. Adam bir altını alıp sarrafa gider, gör Allah neler yapar.

Sarrâf adamı görünce ona: Sen kimin için çalışıyorsun bana söyle der. Adam: Ben İslâm dînine, o Hz. Muhammed’in dîni adabına girdim. Dînin sahibi olan Allah’a hizmet ederim. O bunca ücreti bana gönderdi. Sarraf bu anlatılanları duyduktan sonra, o Allah’ın yoluna yüzünü döner. Sarraf o anda parmağını kaldırıp, doğru olan söz ile (Kelime-i şahâdet ile) Müslüman olur.

Şahıslar:

Mâlik bin Dînâr

Künyesi Ebû Yahyâ’dır. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Basra’da vefât etti. Babası rivâyete göre Kabil’dendir. Mâlik bin Dînâr birçok hadis rivayet etmiştir. Hattatlık mesleğini icra ederek geçimini sağlamıştır. Cahiliye dönemindeki hâline tövbe edip, dîne uyma konusunda oldukça kararlı davranmış ve kemale ermiştir. Duâsı hemen kabûl edilenlerdendi. Keramet sahibi bir zat-ı şahaneydi. Lakap olarak Mâlik bin Dinar denmesinin nedeni şudur: Bir defasında gemiye binmişti. Gemi ilerleyince gemici ondan ücret istemiş, o da parasının olmadığını söyleyince, bayıluncaya kadar dövmüşlerdi. Ayılınca, ücreti vermezsen seni denize atacağız diyerek tutup kaldırdıklarında, suyun yüzünde birçok balıkların ağızlarında birer dinar (altın) olduğu halde gördüler. Bunun üzerine o, balıkların ağzından iki dinar alıp gemicilere vermiştir. Gemiciler bu hâli görünce onun evliyâ olduğunu anlayarak özür dilemişler. O ise bu hâdise üzerine gemiden inip, deniz üzerinde gözden kayboluncaya kadar yürüyüp gitmiştir.

Mâlik bin Dinar hikâyede geçen hadisede divanında vaaz vermektedir. Hikâyenin başkahramanı küçük kardeş onun yanına gelip, ateş perestliğin batıl olduğunu ona Rahmân olan Allah’ın yolunu göstermesini istemiştir.

114 Geldi Mâlik İbni Dînâr yanına

Va‘z iderdi oturdu dîvânına

116 Didi yâ dîn ulusı geldim sâna
Gösteresin râh-ı Rahmân'ı bana

Malik bin Dînâr bu duyduğu sözler üzerine ona şahadet getirerek müslüman olmasına vesile oldu.

113 Eyledi şeyhimana ‘arz-ı îmân
Ol kişi oldu o zamân müslimân

Mâlîk bin Dînâr hikâyeye bu kısımlarda dahil olmuş ve hikâye küçük kardeşin yaşadığı hikmetli hadiselerle devam etmiştir.

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyenin gerçekleştiği zaman dilimi, Mâlîk bin Dînâr dönemine rast gelmektedir. Bu hikâyenin başlangıcında açık bir şekilde belirtilmiştir.

100 Mâlîk-i Dînâr zamânıydı zamân
İki kardaş vardı od(ateş) tapan

Mâlîk bin Dînâr dönemi m. 650 ve 748 dönemidir. Hikâyede bu zaman aralığında vuku bulmuştur.

Hikâyenin Mesajı:

Şeytanın hilelerinden koruna bilmek için, İmam ve cemaatle saf tutulması tavsiye ediliyor. Cemaatle devamlı namaz kılanın, her iki alemde başı rahatta olacağından söz edildikten sonra bunu pekiştirmek amaçlı bu hikâye verilmiştir. Hikâyede Allah'ın yolunda kulun saf, temiz amelleri varsa, halka sözleriyle tesir edeceği ve namâzını kılan kullarına bilinmeyenleri göstereceği anlatılmaktadır. Allah'a yakınlığı nâmazın sağlayacağı, değer ve yüksek mertebeyi onun kazandıracağı vurgulanmaktadır. Her iki âlemin övgüsü olan halkın rehberi Hz. Muhammed, namaz

kılan kimsenin kalbi selâmet üzere olsun, çünkü ikram sahibi ve terbiye eden Allah onun rızkını bol tutar, demiştir. Namaz düşmanı galip eden silah gibidir. Namazı kılan kurtuluşu bulur. Kıyamet günü toplanınca kişiye yol arkadaşı olur. Tüm korkularımızı yenmeye yardım eder. Namaz kılmak sevgiliye giden yoldur. Kul ruhuyla Allah'ın güzel yüzünü görecek. Yaratan namaz kılmayanlar için söyledikleri; kişi kazancında bereket buluyorsa, ikincisi malıyla da rahat ediyorsa, üçüncüsü şeytanı ona galip gelirse, sonsuza dek imanını kayıp eder. Yaratan Allah, o kişi karşında durmasın, benden başka Tanrı arasın der. Âhirette ona güzel sözler söylenmez. Yaratan Allah'ın öfkesi sebebiyle kurtuluşu bulamaz. Hikâyede namazın cemaatle kılınmasının faziletleri lanse edilmektedir. Ayrıca namaz kılmayan insanın kaçırdığı lütuflar ve hikmetler açıklanmakta, kılanlara ise nasıl lütuflar verdiği anlatılmaktadır.

1.5.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti:

Âlemin en şerefli Hz. Muhammed bir gün, sahabeleriyle ve ahablarıyla otururken, kapıya bir kadın ağlayarak gelir ve sesini duyanların yüreğini dağlar. Öyle hüznü ah ile gözleri ağlıyor, sahâbe onu öyle görünce o da ağlamaya başlar. Ey hatun ne oldu sana, neden ağlıyorsun sebebini söyle diye sorarlar. Kadın günahım kat be kat büyük, dağlara anlatsam güç yetirmez kaldırmaya, ahın bizi yaktı, ûlu dağlardan büyük müdür günahın söyle dediler. Kadın derdim oldukça büyüktür. Ey Resûl söylemeye utaniyorum der. Hz. Muhammed o zaman ağlama söyle bana, belki derdinin bir dermanı vardır. Ağlayarak bir ah eder ve utanarak o günahlarını anlatır. Ey Resûl, zinâ yaptım bundan da bir oğlum oldu. Böyle bir çocuk doğurduğumu ve onu sirke içine ağlayarak koyduğumu boğduğumu kimse bilmiyor. O sirkeyi alıp ben halka sattım. Bu kadar isyankâr işleri ben yaptım. Pişmanım tövbeler olsun der. Hz. Peygamber sen ağlayarak, sahabeleri de ağlattın dedi. Ben de ikinci namazını kaçırdığını düşünerek korktum. Rahmeti bol olan Allah'a seni affetmesi için yalvar, çünkü sen namazı terk etmedin. Allah'tan korkarak Ondan ümidi kesme, namazını kılıp rahmet ve afv dile. Bir rekât namazını kaçırmanın vebali, isyan etmekten daha ağırdır.

Şahıslar:

1. Hz. Muhammed

Müslüman âleminin son peygamberi olan Hz. Muhammed'dir. Hz. Muhammed(s.a.v) 571 yılında Mekke'de dünyâya gelmiştir. Hz. Muhammed, Mekke'nin büyük ailelerinden, Kureyş kabilesinin kollarından biri olan "haşimoğulları"ndandır." Babası Abdullah, annesi Aminedir. Dedesi Abdülmütalip, Mekke'nin ileri gelenlerindendir. Kırk yaşında Hz. Hatice ile evliyken kendisine Hz. Cebrail aracılığıyla, vahiy gönderilerek son peygamber olduğu tasdik olunmuştur. Hikâyede Âlemin en Şereflişi Hz.Muhammed bir gün, ashâbeleriyle ve ahbablarıyla otururken, kapıya bir kadın ağlayarak gelir. Ağlayarak bir âh eder ve utanarak o günahlarını anlatır. Ey Resûl, zinâ yaptım bundan da bir oğlum oldu. Böyle bir çocuk doğurduğumu ve onu sirke içine ağlayarak koyduğumu boğduğumu kimse bilmiyor. O sirkeyi alıp ben halka sattım. Bu kadar iskankâr işleri ben yaptım. Hz. Peygamber sen ağlayarak, sahabeleri de ağlattın dedi. Ben de kindi namazını kaçırdığımı düşünerek korktum. Rahmeti bol olan Allah'a seni affetmesi için yalvar, çünkü sen namazı terk etmedin der ve kadını tövbeye davet eder. Ahmed Mürşidî, Hz. Muhammed'in verdiği haberi misal göstererek, namazın üstünlüğünü vurgulamıştır.

2. Sahabeler

Peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde yaşamış ve onu görmüş olan kişilere sahabe denmiştir. Bu hikâyede vuku bulan hadise gerçekleşirken Peygamberimizin yanında sahabeleri de bulunmakta ve olaya dahil olmaktadır.

260 Fahr-i 'Âlem birgün ol ashâbıyla

Otururlardı ta ki ahbabıyla

262 Öyle mahzûnâh ile ağlar 'ayân

Ağladı anda sahâbe ol zamân

Hz. Muhammed bir gün, sahabeleriyle ve ahbablarıyla otururken, kapıya bir kadın ağlayarak geldi. Sesini duyanların yüreğini dağladı. Öyle hüznü ah ile gözleri

ağlıyor, sahâbe onu öyle görünce o da ağlamaya başlar. Sahabeler hikayeye bu davranış ve sözlerle dahil olurlar. Bundan sonraki kısımlarda hikâye zina eden kadın ve Peygamberimiz arasında devam etmiştir.

Hikâyede Geçen Zaman:

Hız. Peygamberimiz Muhammed Mustafa, Risalet görevini 610 senesinde hira mağarasında uzlet halindeyken almıştır. Cebrail'in Alak süresinin ilk beş ayetini okumasıyla risalet görevi başlamış. Peygamberimiz bu görevini 632 senesinde medine de tamamlayarak vefat etmiştir. Hikayede geçen zaman olarak 613-632 yılları arası olarak verebiliriz. Bilindiği gibi Peygamberimiz Risaletin ilk üç yılını gizli olarak gerçekleştirdiğinden dolayı, buradaki hikaye açık bir şekilde yaşanmış bu sebeple Peygamberliğin ilk üç yılını eklemeyen zamanı belirledik.

Hikâyenin Mesajı:

Bir rekat namazını kaçırmamanın vebali, zina eden ve birini öldüren, temiz olmayan sirkeyi halka yedirenin halinden daha ağırdır. Şair beş vakit namazı terk etmememizi, şeriata uygun bir özürümüz yok iken onu terk etmememizi öğütlüyor. Allah'a kulluk edenin mutsuz olmayacağı, her iki alemde de talihli olacağıdır. Kul olan Allah'ın emrini yerine getirmelidir. Bu emirlerle ömrünü harcayarak sürdürmelidir. Allah'a kul ne kadar çok ibadet etsede, Allah kuluna ihsanda bulunmazsa o kul cennete giremez. Allah kullarına cenneti kendi fazlından verip, Allah'ın rızası onlara ibadet oluyordur. Kul ona ibadet ederek, verdiği nimetlere sadece teşekkür ediyor. Yaratılanların değeri bir araya toplansa, yine de cennette bir saray satın almaya yetmeyeceği, bunları vermekle Allah'ın fazlına zerrece eksiklik erişmeyeceği ifade edilmektedir. Tüm mümin kulların Allah'ın fazlına muhtaç olduğudur. Ey evliyalara Allah'ın cemalini görmek istiyorsanız, Onun namaz kıl emrini yerine getirerek ona kavuşursunuz. Kıldığınız namazla cennete girip, Allah'ı görürsünüz. Salavat çekerek Hz. Muhammed'i kavuşursunuz. Onu görmeyince kemâle erişemezsiniz. Bu hikâyede namaz kılmanın ve Hz. Muhammed adına salavat çekmenin önemi oldukça vurgulanmış, kulların bu durum üzerine devamlı olmaları istenmiştir.

1.6 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Vâlideyn Anne-Baba Hakkı ile İlgili Geçen Hikâyeler

1.6.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti(S. 175-184):

Yemen ilinde yaşayan Veysel Karani, çok sevdiği Resul'i Ekremi görmek ister. Ulu olan Hz. Muhammed Mustafa'ya aşıktır. Onun için ağlayıp inler, göz yaşları pınara dönüşmüştür. Veysel Karani o ulu din rehberini görmek ister. O nurlu güzel yüzü görmeliyim der. Annesinin ayağını öper ve bana izin ver gideyim der. O sevgili Muhammed Mustafa'yı göreyim. Ayağının tozunu yüzüme süreyim. Kendimi bildim bileli onu görmeyi ümit ediyorum. Gece gündüz onun aşkıylaayım. Tüm zamanların Peygamberi insanlar, cinler ve tüm mahlûkatın Peygamberidir. Ey annecim bu ziyaretimi geciktirmemin nedeni sensin. Bunca yıldır Sultan'ıma varamadım. Anne üzerimdeki hizmet etme hakkından vazgeçip, O Sultanın yanına gidebilmem için birkaç gün izin ver. Annesi ona izin verir. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getir. Kapısından başka bir yere gitme, orada Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön. Annesinden izin alınca yola çıkar. Hz. Muhammed'in kapısına gider. Kapıda durup ey Reis, O Rehberi görmeğe izin var mı? Aişe annemiz kapıya gelir. Veysel Karani kapıya selam verir. O nurlu güzel yüzü görüp ziyaret etmek için geldim. O Aişe annemiz: Ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur. Yüce Peygamberimiz, mescide gitti. Ey kişi sen de mescide gidip orda Onu bekle. O ben buradan başka bir yere gidemem, annemin izni olmadığı için burada duramam dedi. Hz. Aişe ona dönerek, sana nasıl hitap ederler ismini söyle bana dedi. Adım Veysel kül dökülsün başıma, Sultan'ımı görmeden işime gidiyorum. Yemen'den buraya gelmek için sabır gösterdim. Sevdiğimi görmeye kararlıydım. Mükemmel olanı görüp, ayağını yüzüme sürmek nasip değilmiş. Ağlayarak yola koyulup, Yemen şehrine varır. O Cihan Sultan'ı mescitten gelince, Veysel Karani'nin nurunu kapıda net bir şekilde gördü. Ey Aişe Veysel buraya gelmiş, fani dünyada sonsuz olan sevgilisine kavuşmak istemiş derdi. Acaba O beni fani dünyasında görmez mi, zahmete girip kendine sıkıntı yaratmış. Yaratan Allah, Ona buraya gelme isteğini verdi. Şeref ve İzzet sahibi olan Allah Onu imtihan etti. Veysel Karani annesinin yanına ulaşınca, ağlayarak onun ayağını öper. Annesi onu görünce ey oğul, Peygamberimiz sana ne söyledi. Peygamberimiz mescide gittiği için Onu göremedim. Senin emrinin dışına çıkmamak

için orda durmadım. O kadar yol gittim muradına ermedim, ben ne kadar âciz kulum ki onu görmedim. Annesi, kaygılanıp ah etme oğlum, Peygamberimizi âhirette görürsün. Ey oğul sen benim rızamı kazandığın için, Peygamberimiz sana şefaatçi olur kaygılanma. Üzülme, izzet ve şeref sahibi olan Rab seni benim rızam için imtihan etmiştir. Peygamberimizi görmeyi umut ederek vefat edenin, tüm isyankarlığı yok olarak kurtuluşu bulur.

Şahıslar:

1. Hz. Muhammed(s.a.v)

Ahmed Mürşidî'nin, Pendnâmesindeki hikâyelerin birçoğunda Hz. Muhammed'i baş kahraman olarak verdiğini görmekteyiz. Bu hikâyede yine baş kahraman olarak karşımıza çıkmakta, insanlara hikmetli bilgiler sunmaktadır. Yemen ilinde yaşayan Veysel Karani, çok sevdiği Resul'i Ekremi görmek ister. Veysel Karani o ulu din rehberini görmek ister. O nurlu güzel yüzü görmeliyim derdi. Annesinin ayağını öper ve bana izin ver gideyim derdi. Annesi ona izin verir. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getir. Kapısından başka bir yere gitme, orada Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön. Annesinden izni alınca yola çıkar. Hz. Muhammed'in kapısına gider. Ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur der ve Veysel Karani evine geri döner. O cihan sultan'ı mescitten gelince, Veysel Karani'nin nurunu kapıda net bir şekilde gördü. Ey Aişe Veysel buraya gelmiş, fani dünyada sonsuz olan sevgilisine kavuşmak istemiş derdi. Acaba O beni fani dünyasında görmez mi, zahmete girip kendine sıkıntı yaratmış. Yaratan Allah, Ona buraya gelme isteğini verdi. Şeref ve İzzet sahibi olan Allah Onu imtihan etti. Hikayenin orta kısmında dahil olmuş ve ulu önderliğini göstererek bu yaşananların hikmetini açıklamıştır.

49 Geldi mescidden ol Sulttân-ı Cihân

Gördü kapuda Veyis nuru 'ayân

52 Hâlık'ı vermiş ana ecr-i 'azîm

İmtihân itmiş anı Rabbü'l-Kerîm

2. Veysel Karani

Veysel Karani Allah'ın çok büyük bir evliyası olması yanı sıra, Peygamberimize meftun bir kuldur. Hz. Muhammed döneminde yaşamasına rağmen bazı nedenlerden dolayı onu görememiş ama onu görmeden onun iliminden nasiplenmiştir. Bu sebeple ona “Üveysi” denilmiştir. Yemen'in Karn köyünde dünyaya gözünü açmış. Doğum tarihiyle ilgili elimizde bilgi bulunmamaktadır. Bütün yaşamını Allah'a ve hasta, yaşlı annesine adanmıştır. Eş ve çocuklarının hakkını tam olarak yerine getiremem korkusuyla evlenmemiştir. Hayatını deve güderek kazanmıştır.

Tasavvufta büyüklerini görmedikleri hâlde onların ruhaniyetinden istifade ederek feyz alarak, yükselenlere “Üveysi” denilir. Bu tâbir, Veysel Karânî hazretlerinin Peygamber efendimizi görmeden feyz alıp, O'na tâbi olmak sûretiyle tasavvufta yüksek derecelere kavuşmasına benzeterek söylenilmiştir. Üveysî demek mürşidi olmayan demek değildir. Görmediği halde Peygamber efendimizin ve O'nun vârisleri olan evliyânın büyüklerinden birinin rûhaniyetinden feyz alıp yükselmek demektir.

Ahmed Mürşidî'nin hazretinin Pendnâmesinin on birinci hikâyesinde Veysel Karan'ın Peygamberimiz Muhammed Mustafa'yı görmek için nelere katlandığı anlatılmaktadır. Peygamberimiz Muhammed Mustafa'yı görmeyi nasıl istediğini bu sözlerle ifade etmektedir. Kendimi bildim bileli onu görmeyi ümit ediyorum. Gece gündüz onun aşkıylaayım. Tüm zamanların Peygamberi insanlar, cinler ve tüm mahlukatın Peygamberidir. Bu sözleri sarf ettikten sonra annesinden onun yanına varmak için izin istemektedir.

29 Kendimi bileli ana intizâr
Ben anun 'aşkındayam leyl ü nehâr

31 Oldurur âhir zamân Peygamber'i
İns ü cinnin mahlukatın Rehber'i

Annesi ona izin verdi. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getirmelisin dedi. Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön. Annesinden izni alınca yola çıktı. Hz. Muhammed'in kapısına gitti. O annemiz ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur dedi. Peygamberimizi göremeden ağlayarak yola koyulup, Yemen şehrine gitti.

35 Anası itdi izindir var ana

Bir vasiyyet eylerim illâ sana

36 Kapusundan özge yire varmagil
Görmedinse yokdur iznim durmagil

41 Ol anamız söyledi kim yâ ricâl
Bunda yoktur ol Resûl-i pür-kemâl

48 Ağlayu ağlayu döndü yoluna

Varuban irdi Yemen diyarına

3. Hz. Aişe

Hz. Aişe Kureyş kolunun teym kabilesindendir. Aişe 614 yılında Mekke'de dünyâya gelmiştir. Hz. Aişe'nin babası, Dört halifenin ilk olanı, Peygamberimizin sadık dostu ve onun uğruna tüm servetini harcayan Hz. Ebubekirdir. Annesi Ümmü Rûmân'dır. "Müminlerin Annesi" Hz. Âişe'nin en meşhur lakabıdır. Beyaz tenli olduğu için Peygamberimiz kendisine "humeyra" demiştir. Hz. Aişe muazzam bir zekaya ve hafızaya sahipti. Peygamberimizden hadis verenlerin başında gelir.

Hikâyede Veysel Karani kapıyı çalınca, Aişe annemiz kapıya gelir. Veysel Karani: O nurlu güzel yüzü görüp ziyaret etmek için geldim dedikten sonra, o annemiz:

Ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur der. Hikâyede Peygamberimizin eşi olarak geçmekte, Veysel Karani'ye onun nerede olduğunu söylemektedir.

39 Geldi 'Â'îşe anamız kapuya

Ol Veyis virdi selâmı tapuya

41 Ol anamız söyledi kim yâ ricâl

Bunda yoktur ol Resûl-i pür-kemâl

42 Mescide varmış Resûl-i ser-fîrâz

Sen dahî var mescide yâdur biraz

4.Veysel Karanin Annesi

Veysel Karani Ömrünü annesine bakmak için harcamış, asla onun sözünün dışına çıkmamıştır. Annesi âma yaşlı bir kadıncağızdır. Hikâyeye Veysel Karan'ın annesinin sözüne sıkı sıkıya bağlı oluşunu ve bunun önüne Allah'tan başka kimsenin geçemediğini anlatmaktadır. Annesinin ayağını öperek, bana o sevgili Muhammed Mustafa'yı görmek için izin ver diye yalvardı. Annesi ona izin verdi ama ona bir vasiyetinin olduğunu onu kesinlikle yerine getirmesini istedi. Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön dedi. Veysel Karani ve annesi arasında geçen diyalog anlatılmakta ve annesi hikâyeye dahil olmaktadır.

34 Hizmetin bağışla bana ana sen

Birkaç eyyâm varam ol Sultân'a ben

35 Anası itdi izindir var ana

Bir vasiyyet eylerim illâ sana

36 Kapusundan özge yire varmagil

Görmedinse yokdur iznim durmagil

Mekân:

Hikâyede geçen mekânlar; Veysel Karan'ın şehri olan Yemen ve Peygamberimizin evinin kapısının önü olarak geçmektedir.

48 Ağlaya ağlaya döndü yoluna

Varuban irdi Yemen diyarına

Hikâyede Geçen Zaman:

Hiz. Peygamberimiz Muhammed Mustafa, Risalet görevini 610 senesinde hira mağarasında uzlet halindeyken almıştır. Cebrail'in Alak süresinin ilk beş ayetini okumasıyla risalet görevi başlamış. Peygamberimiz bu görevini 632 senesinde Medine de tamamlayarak vefat etmiştir. Hikâyede geçen zaman olarak 613-632 yılları arası olarak verebiliriz.

Hikâyenin Mesajı:

Anne ve Babamızın bize olan şefkati gerektiğinde nefreti de çok olduğu, kendimize zarar gelmesini istemiyorsak onların rızasını kazanmamız gerektiği vurgulanmaktadır. Bizi canları içinde beslediler, evladına kötülük istemez, kim evladı için endişelenmez ki, onların sözleri bize faydalıdır. Kim anne ve babasını razı ederse, onlar Allah'ın rızasını kazanır. O temiz kâinatın Resûlü, anne ve baba hakkı için gör ne buyurdu. Biri yetmiş bin rekât namaz kılrsa ve bunu Allah için gizli tutarsa, anne ve babasına biri hizmet ederse, diğer yapacağı işlerden daha hayırlıdır. Biri Allah'a yakın yetmiş meleğe, hürmet etse bile, babasına hizmet eden kimsenin sevabı, meleklerle yapılan hürmetten daha üstündür. Biri yetmiş peygambere hizmet etse, evlat olarak değeri olsa da anneye hizmet etmek bundan daha üstündür. Onun ayağının altını öperek cenneti bulursun. Tüm peygamberlere hizmet eden, her zaman meleklerle hürmet eden, karmaşaya girmek istemeyen kişi anne ve babasına hizmet ederse, yaptığıının karşılığını bulur. Birçok kişi annesinin emriyle yol alır ve rızasını kazanır. Hikâyede Veysel Karani'in yaptığı gibi annelerimize böyle itaat etmeli ve anne-babaya

böyle sevgi göstermemiz gerektiği. Ki kıyamet günü yüzümüzün ak olması için onlara asi olamayıp sözlerini dinlememiz gerektiği söylenmektedir.

1.6.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti(S. 185-192):

Bir gün Hz. Musa Allah’a seslenir: Cennetin içinde komşum kim olacak diye sorar. Ey izzet ve şeref sahibi Allah’ım onu bana göster, bu fena dünyada onunla sohbet edeyim. Allah’tan, Hz. Mûsa’ya şu filanca hisara git diye emir gelir. Çarşı başında bir kasabı vardır. Oraya varınca o veli kulumu göreceksin. O sana işleri olduğu için gelemez. Ey Resûl cennetteki komşun odur. Hz. Mûsa oraya gidip o veliyi bulur. Kasapla görüşüp, ona bugün senin misafirinim der. Adam, Hz. Mûsâ’yı içeri aldığını bilmeden, kapısını açarak içeri girerler. Hz. Mûsâ’yı sedire geçirip oturtur. Bir çömleğin ocak üzerinde olduğunu görür. O anda çömleğin içinde kebab pişirmiş. Allah Hz. Mûsâ’yı ona misafir etmiş. Bir parça eti çömlekten çıkarıp dider. Bir çanağın içerisine koyup hazır eder. Hz. Mûsâ’ya da bir tabak yemek hazırlayıp, istersen yemeğini yerken bana bakabilirsin der.

Benim gayet ulu bir hizmetim var. Onu yapmayınca rahat edemem. Ey kişi o hizmet işimi bitirmeyinceye dek, bana yemek tüketmek yakışmaz. Duvarı sazdan yapılmış bir sepet asılı durur. Kasap o sepeti duvardan indirir. O sepet içinde bir kadın uyuyordur. Kadının olduğu sepetin içini pamukla sarmalar. O didiklediği eti kadına yedirip, ibrik ile de suyunu içirir. Daha sonra kadının dudağı teprenir ona bir şeyler söyler. Kasap dertli bir şekilde amin der. O kirli pamukları kaldırır. Yerine yeni pamuklar yerleştirir. Kadını tekrar sepete koyup yerine asar. Velî ellerini yıkayıp gelir. Adam sofraya tekrar dönünce misafirin yemeğini yemediğini, yemek için ev sahibini beklediğini görür. Misafirine yemek yiyelim der. Misafir de ev sahibine yiyemem der. Ta ki bu sepetteki kişinin halini bana anlatmayıncaya dek, ey misafirim o sepetin içindeki kişi annemdir der. Yaşı oldukça büyük bir kocakarıdır zerre kadar takatı yoktur. Annem ne zamandır güçsüzdür. Artık gözümde evlenmekte yok. Bu durumdayken bir eş alamam. Kurtlar gelip anneme saldırır diye korktuğum için, sepete koyup duvara asarım. Günde iki kere yemeğini verir, ona hizmet ettikten sonra işe giderim. Hz. Mûsâ su içince sana bir söz söyler, onu bana söyle der. Senin âmin

dediğin zamanı ancak duyabildim. Ama annenin sana ne söylediğini duyamadım. Annem konuşamaz ancak dua edebilir dedi. Annem Ey oğul deyip, Allah seni cennetliklerden edip, Hz. Mûsâ'ya komşu olmayı nasip etsin. Ben de annemin sözüne âmin derim fakat ben hiç o makama erebilir miyim? Ben de annemin duasını gerçekleştirecek bir amel yok, ta ki öyle yüce bir insan ile komşu olayım. Hz. Mûsâ ey veli der: Allah beni sana gönderdi ben Hz. Mûsâ'yım, Senin için buraya bir müjde vermeye geldim. Cennet içinde sen benim komşusun. Sen annenin rızasını kazandığın için, cennetin en iyi yerini kazandın. Adam Hz. Mûsâ'nın elini öptü ve gülüşüler. Onalar mutlu bir şekilde yemeklerini yediler.

Şahıslar:

Hz. Mûsâ

Allah tarafından lütuf edilen dört büyük kitaptan olan Tevrat Hz. Musa'ya indirilmiştir. Hz. Mûsâ Ulu'l Azm olan Resûllerdendir. İsrailoğullarına gönderilmiş bir peygamberdir. Tur-i Sina dağına çıkıp Allah ile konuştuğu ve İsrailoğullarına buyurduğu on emiri burada Allah'tan aldığı anlatılmaktadır. Kur'an'ı Kerîm'de en çok adı geçen peygamberdir. Firavun'un küfrüne karşı verdiği mücadele bunun sonucunda Hz. Mûsâ'ya iman eden bir kısım halkla birlikte memleketlerinden nasıl çıktıkları ifade edilmektedir.

Hikâyede Hz. Musâ'nın Allah'a cennetinde komşum kim olacak diye sormasıyla, Allah'ın da Hz. Mûsâ'ya su filanca hisara git diye emir vermesiyle başlar. Oraya giden Hz. Musâ, kasapla görüşüp, ona bugün senin misafirinim der. Adam, Hz. Mûsâ'yı içeri aldığını bilmeden, kapısını açarak içeri girerler. Duvar da sazdan yapılmış bir sepet asılı durur. Kasap o sepeti duvardan indirir. O sepet içinde bir kadın uyuyordur. Kadının olduğu sepetin içini pamukla sarmalar. O didiklediği eti kadına yedirip, ibrik ile de suyunu içirir. Daha sonra kadının dudağı teprenir ona bir şeyler söyler. Kasap dertli bir şekilde amîn der. Annem Ey oğul deyip, Allah seni cennetliklerden edip, Hz. Mûsâ'ya komşu olmayı nasip etsin. Hz. Mûsâ ey velî der: Allah beni sana gönderdi ben Hz. Mûsâ'yım. Senin için buraya bir müjde vermeye geldim der.

- 69 Hazret-i Mûsa münâcât eyledi
Cennet içre kim ola komşum dedi
- 71 Emr olundu şol fülân hisara var
Çarşusu başında bir kasabı var
- 74 Görüşüp kasab ile didi ana
Gelmişem bugün müsâfirem sana
- 84 Yatıyor zenbîl içinde bir karı
Penbe ile eylemiş ana yeri
- 100 Hak seni cennetlük kişi eylesün
Hazeret-i Mûsâ'ya konşı eylesün
- 104 Sana geldim müjde kılâm bunda ben
Bana konşusun cinân içinde sen

Hikâyede Hz. Musa ve kasap kıssasıyla anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin halinin nasıl olacağı açıklanmış. Verilen bu kıssa ile okuyucuya anlatılmak istenen düşünceler varlığa getirilerek pekiştirilmiştir.

Mekân:

Hikâyede geçen birinci mekân hisar içinde bulunan çarşının başındaki kasap olarak gözükmektedir. Hz. Mûsâ ilk olarak burada cennetliğiyle diyaloga girmektedir.

- 71 Emr olundu şol fülân hisara var
Çarşusu başında bir kasabı var

İkinci Mekân olarak ise Hz. Mûsâ'nın kasabın evine misafir olarak gitmesi ve vaka olayların gerçekleştiği mekân olmasıdır.

76 Bilmedi Mûsâ'yı aluban gider

Açdı ol kapusun içerü girer

Hikâyenin Geçtiği Zaman:

Hikâyenin geçtiği zaman Hz. Mûsâ'nın peygamberliği dönemidir. Hikâyede Hz. Mûsâ'nın peygamber oluşu vurgulanmış ve hikâyenin sonunda kasaba Hz. Mûsâ Peygamber olduğunu söylemiştir.

73 Cennet içre konşın oldur yâ Resûl

Varub andan ol veliyi buldu ol

103 Hazret-i Mûsâ didi kim yâ velî

Ben Mûsâ'yım Tanrı gönderdi beni

Hikâyenin Mesajı:

Anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin halinin nasıl olacağı sunulmuştur. Cennete varabilmek için anne ve babaya hizmet etmek gerektiği anlatılmaktadır. Anne ve babaya hürmet ve saygıda kusur etmemiz gerektiği, onları isimleriyle çağırmanın gerektiği çünkü yaratıcı Allah'ın bunu hoş karşılamadığı anlatılmaktadır. Onların yiyecek ve içeceklerini eksiksiz olarak, bütün hizmetlerini devamlı olarak yerine getirmeli onlara yumuşak davranmalıyız. Bir adam annesinin rızası olmadan, kâfire karşı sefere çıksa bile, o din uğruna savaştığı seferde gazi olmazmış. Ölse de öldürse de âhirette mükâfatını alamaz denilmektedir. Birinden anne ve babası razı olmazsa, ne kadar salih ve din ehlinden olsa da Yaratan Allah o kişiden razı olmaz. Ona acımadan lanet edeceği lanse edilmiştir. Onlara karşı gelmekten korunmalı. Onlar bize nasıl bakmış ise, bizim de onlara öyle iyilikle davranmamızı, her iki alemde de bütün güzellikleri yakalamanın yolunun bunlardan geçtiği. Anne ve

baba evladına kötülük gelmesini istemediği. Onların duasını kazanmak için, rızalarına sahip olmalıyız.

1.6.3 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 198-209):

Benî İsrâîl döneminde, Zahid Cüreyh adında bir adam varmış. Allah’a olan kulluğu ve sofuluğuyla meşhurmüş. İnsanların çoğu ondan dua alır. O namaz kılmak için tekkeye gider. Yaratan Allah için gizli bir şekilde ibadet ederdi.

Bir gün annesi evin dış kapısında durup: Ey Cüreyh oğlum deyip çağırır. O namaz kıldığı için, annesine bir cevap veremez. Oğlu cevap vermeyince, annesi ona kırılır ve ey oğul bir bela sana erişsin der. Annesi üzüntülü bir şekilde oradan ayrılır. Allah o sofuya gör neler yapar.

O dönemde ahlaksız, iffetsiz olan kadınlar vardı. İffetsiz ve ahlaksız olan bir kadın bir çoban ile sevgilidir. Meğerse bu iffetsiz kadın çoban ile zina yapar ve bu zindan hamile kalır. Kadın karnı şişince hamileliği ortaya çıkar. İnsanlar kimden hamilesin diye sorarlar. Kadın: Sofu olan Cüreyh’in bir gün yanına varıp, onu ziyaret ettim, o beni boş bir yerde yakalayıp bana tecavüz etti. O tecavüzden sonra hamile kaldım. O sofuyu gidip aldılar.

Hükümdar meclisine getirdiler. Hükümdar ona: Ey Cüreyh sen çok sıkı bir kul ve sofuydun, halka öğüt verirdin, hiç sana yakışıyor mu yanlış yolda gitmek. Halka yapmayın dediğini sen yaparsın. Bu kadına tecavüz ettiğini ve zina kar bir erkek olduğunu söylüyorlar. O Cüreyh: Ey kibar Şahım, beni halkın içinde utandırdın, Allah korusun, Allah adına yemin ederim ki böyle bir işi ben yapmadım. Bu kadın bana iftira atıyor.

Bu kara yüzlü kadın yalan söylüyor. O sofu annesinin beddua ettiğini ve bu yüzden başının belaya girdiğini anladı. Adam hükümdara: Bana biraz zaman ver annemin yanına gidip bir şey söyleyeyim. Geldikten sonra ne dilerseniz bana yapabilirsiniz. Emrinize boyun eğeceğimi biliniz. O sofuyu anasının yanına getirirler, o da annesinin ayağına eğilir.

Ey annecim sen bana seslendiğin zaman, ben namaz kılıyordum bu sebeple sana cevap veremedim. Yaratan Allah'ın huzurunda duruyordum. O Sultan olan Allah'a yakınlık kurmuştum. Sen benden yardım istemek için seslenmedin ki, bu nedenle namazımı bozmadım. Sana karşı geldiğimi düşündün, galiba o zaman bana kırıldın. Bana beduâ ettiğin için perişan oldum. Hemen başım belaya girdi.

Hakkın geçti helâl et. Sana İftiraya uğradığım için geldim. Annesi duâ edip oğluna hakkını helâl eder. Sen kurulmuş olan meclise geri dön Allah seni kurtarır der. Allah senin doğru söylediğini ortaya çıkarsın. Yine halk içinde doğruluğun tasdik edilsin. O sofuya Allah'tan ilham olur, Allah'a ona kadının karnındaki bebeği her şeyi anlatacaktır git der.

Ey hükümdarım elini benden şikâyetçi olan kadının karnı üzerine koy ve Allah'ın hikmetini gör, o bebeğe babası kimdir diye sor, o sana cevap verecektir. Hükümdar elini o zina kar kadının karnı üzerine koydu. Hükümdar bebeğe baban kim diye sordu. Bebek açık ve anlaşılır bir şekilde cevap verdi: Bebek falanca çoban benim babamdır. Falan yerde şu an yatıyor dedi. Bebeğin annesi bu sözleri duyunca, hemen titremeye başlar ve doğruyu söyler. Kadın o yalan söylemedi ben söyledim, bu sofuya iftira ettim. O çoban da gelip o kadınla beraber olduğunu söyler. O hükümdar çok üzüntülü bir şekilde ey veli, bana kırıldın hakkını helal et, bilmeden sana acı şeyler söyledim. Kalbini kırdım, seni tehdit ettim. O sofu hakkını hükümdar'a helâl edip, doğruluğu ortaya çıkmış üzgün bir şekilde gider.

Mekân:

Hikâyede gerçekleşen hadiseler ilk olarak annesinin Cüreyh'in kapısına gelip onu çağırmasıyla başlar. Daha sonraki olaylar ise hükümdar meclisinde geçer.

139 Anası taşra kapusunda durur

Yâ Cüreyh oğul deyü ben çağurur

148 Varuban ol zâhidi getürdüler

Ol Melik dîvânına yetürdüler

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyede verilen zaman Benî İsrail dönemi diye geçiyor. Hz. Yakup soyundan olanlara Benî İsrail denmiş ve Hz. Yakup gündüzleri yürüdüğü için ona’’İsrail’’ denmiştir. İsrail anlamı gündüz yürüyen anlamına geliyor. Benî İsrail dönemi Hz. Yakup ile başlamıştır. Bu dönem on iki kabilenin birleşimiyle israiloğulları diye nitelendirilmiştir.

136 Ol Benî İsrâil’in vaktim eger

Var idi Zâhid Cüreyh adlu bir er

Hikâyenin Mesajı:

Hakk olan Allah’ın kızgın seslenişine maruz kalmamak için anne ve babanın bedduasını sakınmalı, çünkü ilk olarak onların bedduaları kabul olur. Kimin anne ve babası ona beddua ederse, o evladın işi harap olur.

1.7 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Cîrân Komşu Hakkı Hakkında Geçen Hikâyeler

1.7.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti(S. 227- 231):

Bir kişi Hz. Mûsâ’yı görünce, Göz yaşı dökerek ona halini anlatır. Ben fakir ayrıca eşi olan biriyim. Sırtımda odun taşımak işimdir. Ey Resûl’üm, terbiye edici olan Allah’ın yanına varınca, deki: Senden filanca kulun bir eşek istiyor. Eşegi verince biraz rahatlayıp, onun yardımıyla rızkımı daha kolay bir şekilde kazanırım. Hz. Mûsâ Tûr dağına varınca ayakta durarak, oduncunun önceden ona söylediklerini Allah’a illettir. Hiçbir şeye muhtaç olmayan ve terbiye edici olan Allah Hz. Mûsâ’ya seslenir: O

kulumda kıskançlık olduğu için rahatı bulamaz. Kendinden başka kimsenin rahat etmesini istemez, bu kıskançlığı yüzünden rahatı bulamaz.

O kıskanç fiillerini bırakıp, iyiliksever olmayı Allah kalbine tecelli etsin. Onun komşusunun bir eşegi var, o komşusu için duâ ederse eşegin sayısını birden ikiye çıkaracağım. Kendisine de bir eşek verip, ona rahatı sağlayayım. Hz. Mûsâ o fakir oduncunun yanına vardı. Komşunun bir eşegi varmış. Sen komşunun eşeginin iki tane olması için duâ et. Âlemin sahibi olan Allah sana bir tane eşek versin. Ey Resûl ben böyle bir istekte bulunmam. Bu zahmetli işimi kabul ediyorum dedi. Bir daha eşek istemeyeceğim. Komşumun eşegi iki tane olmasın. Ben komşumun bir eşegi olmasını istemezken, iki olmasına hiç tahammül edemem. Gece gündüz komşumun eşegi kaybolsada, komşum benim durumuma düşse diye düşünürüm.

Hz. Musâ

Allah tarafından lütuf edilen dört büyük kitaptan olan Tevrat Hz. Musa'ya indirilmiştir. Hz. Mûsâ Ulu'l Azm olan Resûllerdendir. İsrailoğullarına gönderilmiş bir peygamberdir. Tur-i Sina dağına çıkıp Allah ile konuştuğu ve İsrailoğullarına buyurduğu on emiri burada Allah'tan aldığı anlatılmaktadır.

16 Gördü Mûsâ hazretini bir kişi

Hâlini 'arz eyliyor döker yaşı

19 Rabbına söyle varıncayâ Resûl

Senden ister bir himâr oduncu kul

20 Versün anunla biraz râhat olam

Yardımla rızkımı râhat bulam

Hikâyede bir gün bir kişi Hz. Mûsâ'yı görünce, göz yaşı dökerek ona halini anlatır ve bu hadiseden sonra olay örgüsü başlar. Adamın çok fakir olduğu ve bir eşegi olması için Hz. Mûsâ'dan Allah'a dua etmesini ister. Hikâye Hz. Mûsâ ve fakir adam

üzerine kurulu bir şekilde ilerlemekte ve insanın kimseye haset etmeden, insanların iyiliğini isteyerek hayatına devam etmesi istenmektedir.

Mekân:

Hz. Mûsâ'nın ve fakir ve kıskanç olan adamın diyalogda bulunduğu vaka mekânı

16 Gördü Mûsâ hazretini bir kişi

Hâlini 'arz eyliyor döker yaşı

İkinci mekân ise Tur-i Sina dağıdır. Hz. Mûsâ Tur-i Sina dağına çıkıp Allah ile konuştuğu ve İsrailoğullarına buyurduğu on emiri burada Allah'tan aldığı anlatılmaktadır.

21 Tûr'a Mûsâ varuban itdi kıyâm

Söyledi oduncuyu ba'de'l-keâm

22 Kıldı Mûsâ'ya nidâ Rabbü's-Samed

Râhat olmaz ol kulumda var hased

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyenin geçtiği zaman Hz. Mûsâ'nın peygamberliği dönemidir. Hikâyede Hz. Mûsâ'nın peygamber oluşu şu cümlelerle vurgulanmıştır. Ey Resûl'üm, terbiye edici olan Allah'ın yanına varınca, deki: Senden filanca kulun bir eşek istiyor.

19 Rabbına söyle varıncayâ Resûl

Senden ister bir himâr oduncu kul

21 Tûr'a Mûsâ varuban itdi kıyâm

Söyledi oduncuyu ba‘de’l-keîâm

Hız. Mûsâ Tûr dağına varınca ayakta durarak, oduncunun önceden Ona söylediklerini Allah’a illetti. Bu tümceler hikâyede geçen zamanın Hız. Mûsâ’nın peygamberlik dönemi olduğunu kanıtlamaktadır.

Hikâyenin Mesajı:

Komşunun rahat etmesini dile ki, sen de her iki dünyâda rahat edesin. Başkalarına verilen nimetleri kıskanmamalı İyiliksever olup kıskançlık kapılarını açmamalıyız. Kıskançlık istemeyelim ki derde düşmeyelim. Yaratılmış olan bu dünyâda iyiliksever olmalıyız. Kıskanç kişi güven içinde olmaz denilmiştir. O ne yaparsa yapsın karnını doyuracak yiyecek bulamayacağından yaptıkları faydasızdır diye vurgulanmıştır. Komşunun görgülü, nazik olması için dua etmemiz gerektiği, çünkü her iki dünyada da onun sana faydası olduğu. Eğer o komşu hakkını vermiyorsa, Yaratan Allah ahirette bunun hesabını soracağı. Sen o fakire dünyâda ikramda bulunsaydın. Şimdi o da sana ahirette yardım ederdi diyecek.

1.7.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 236-241):

Hasan Basri gibi biri günlerce hasta bir şekilde yatar. Onu yahûdi bir komşusu vardı. Bu komşusu Hasan Basrî’den razı olduğunu ifade ederdi. O Yahûdi, Hasan Basri’nin iyileşip iyileşmediğini ve sohbetine nail olabilmek için onun yanına gitmeliyim dedi. Oraya varınca imamın yanında oturur. Kötü bir koku burnu alır. Yahudi adam, Hasan Basrî’ye: Durumunun nasıl olduğunu sormak için geldim dedi. Kötü bir koku alıyorum bu nedir. Canım komşum bu derece hastayken, böyle bir kokuyla nasıl iyileşeceksin. Hasan Basrî bu sözleri kayda değeri almadı. Haydi sohbet edelim deyip onun söylediklerini duymazlıktan geldi. Yahudî ona bir daha soru: Bu kötü koku nedir söylersin. Hasan Basri yine başka bir konu açtı. O Yahudî bu durumdan şüphelendi. Meğerse bu hastalık kokusudur, benden utandığı için bunu gizlemeye çalışır. Bu davranışından sonra bu Yahudî’nin içine şüphe oldu. Bu hastalık

değil leş kokusudur. Bu koku hasta teninden geliyor. Bu koku tenimden değil evden geliyor. O Yahûdî o anda Hasan Basri'ye yemin vererek, Allah'ı seviyorsan bunu açıklamamı istiyorum. Hasan Basri sen bana yemin vermeseydin, bu halimi sana söylemezdim. Yemin verdiğin için ben sana meseleyi anlatayım. Ama anlatacaklarım karşısında üzülme. Komşu bu senin tuvaletinin kokusudur. Üç senedir bu kuru olanı koklarım. Onu süpürür evin dış tarafına atardım. Hastalıktan takatim kalmadığı için temizleyemiyorum. Ey komşum bana (evime) hoş geldin. Bu koku sana sıkıntı veriyor.

Ne yapabilirim! Bağışla komşu bu yaşananlardan ötürü utanma. Kalbine bundan dolayı keder girmesin. Bu kokudan râzıyım bu yüzden acı çekme! Gönlünü temiz tut Allah senden râzı olsun. O Yahûdî neden bana söylemedin, beni bu işten haberdar etmedin. O dedi sana kim olduğunu söylemezdim fakat sen bana incinebilirdin. Bu kokuyu ben her zaman alıyorum. Sadece komşumun bana incinmesini istemiyordum. O anda Yahûdî dinin hak olandır, kesinlikle şüphem yoktur ki dinin tek olandır. Ey kibâr bana imanın esaslarını anlat. Hak olan dinini seçtim. O anda Hasan Basri İslam dinin iman esaslarını söyledi. Allah'ı birlemeyi (tevhid) dahi ona anlattı. Ordan evine doğru yola çıktı. Evine varınca eşini de iman ehlinde(müslüman) yaptı. Komşu hakkı gözetip, ahiretini düşünen kişi böyle olur.

Şahıslar:

Hasan Basri

Medine şehrinde 642 yılında dünyaya gözlerini açmıştır. Babası Yesar adındaki bir azatlıdır. Hz. Osman'ın öldürülmesinden Kerbelâ Vak'asına kadar ki dönemlere şahit olmuş bir zattır. Peygamberimizi görememiş, fakat onunla bedir savaşında savaşan birçok sahabeyi görmüş bir tabiûn'dur. Emeviler döneminde onları şiddetli şekilde tenkit etmiştir. Etkili bir hatip ve vâiz olan Hasan Basri, sahabelerden birçok hadis rivayet etmiştir.

Hikâyede vaiz veya hatip olan yönleri değil, başka yönleri vurgulanmaktadır. Hikâyede dindar ve hasta bir komşuyu canlandırmakta, mütevazı, anlayışlı ve dindar kişiliğiyle, Yahûdî olan komşusunu İslam dinine kazandırmaktadır.

60 Var idi bir komşusu anun Yehûd

Râziyam bu konşudandır ol cehûd

83 Kıl bana î mânı telkin yâ kibâr
Hak durur dînin ben itdim ihtiyâr

Mekân:

Hasan Basri günlerce hasta bir şekilde yatar. Yahudi olan bir komşusu vardır. Hasan Basrî'den razı olduğunu ifade eder. Onun için çok kıymetli olan komşusunu ziyaret etmeye karar verir. Oraya arınca imamın yanında oturur. Kötü bir koku burnu alır. Yahudi adam, Hasan Basrî'ye: Durumunun nasıl olduğunu sormak için geldim dedi. Kötü bir koku alıyorum bu nedir diye sorar ve hadiseler başlar. Yaşanan olayların sonunda bu yahudî Müslüman olmaya nail olur. Bu yaşananların tümü Hasan Basri'nin evinde vukubulduğu görülmektedir. Bizde mekân olarak burayı ifade etmeyi tercih ettik.

Hikâyede Geçen Zaman:

661-728 yılları arasında gerçekleştiğini düşünüyoruz. İncelediğimiz kaynaklara binaen Hasan Basrî'nin, yirmili yaşlarda vaiz ve hatiplik yaptığını, vefat tarihinin de yedi yüz yirmi sekiz yılında olduğunu hesaba kattığımızda ifade ettiğimiz tarih ortaya çıkmaktadır.

Hikâyenin Mesajı:

Hikâyede komşuna nazik davranır isen, Allah'ın yüksek makam ve mevki vereceği buyrulmaktadır. Komşunun dili ırkı ne olursa olsun, mümkün oldukça işlerine engel olmamalı, bizden yardım isterse ellerini tutmamız gerektiği. Küçük bir şey için komşunun kalbini kırmamalı, namusun ve dinin dışında bize küçük bir zarar verirse, ona kötü söz söylememeliyiz. Komşu hakkı gözetip, ahiretini düşünen kişi böyle olur. Komşu hakkını koru, komşun sana sert sözler söylese de sen yumuşak bir şekilde cevap vermelisin. Kötü sözler söylese de sen onun sözlerine kulak asma, kötü işlerinin ayıbını yüzüne vurmamalı. İyi insanın, iyiliği odur ki dar düşünceli insanlarla geçinebilmesidir. Bazı kötü komşuları altan alınca, komşu: Benden korktuğu için benimle konuşuyor der. Öyle komşuyla münasebete bulunma, ki her iki âlemde rahat

edebilesin. Komşunun sana düşen işini gör, ki senden razı olup gönlü mutlulukla dolsun. Komşunu boş yollama evinde ne varsa ondan ver. Evinde bir şey yoksa ona güzel sözler söyle, gerçekte eli ve ayakları boş kalıyor, fakat kulakları tatlı sözler duyuyor. Ey İlahî İşlerimizi güzelleştir. Öyle ki komşum bizden razı olana dek diye niyazda bulun.

1.8 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-ü Mücerred Bekârlıkla İlgili Geçen Hikâyeler

1.8.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 252-262):

Ey kardeşim, Râbia Sultan'ı dinle. Gör ki gerçekte o nasıl bir hanımdır. O velilik rütbesine ermiştir. O fâni dünyâdan vazgeçmiştir. Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider. Hasan Basri der ki: Ey Rabia sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kırılmayacaksın. Ey Veli ne diyeceksen de sana kırılmam, ey Allah'ın aşık ve sâdık kulu, Şeyh, dinle beni seni Allah'ın emriyle bir kişi vereyim der.

Bu Allah'ın emri, Resullâh'ın şeriatıdır. Kadının evlenmesi bekar olmasından daha iyidir. Rabia İmamın sözünü görüp, kendi evlilik cevabın verebileceğini anlayınca kendi iznini istedi. Râbia, sana üç sorum olacak. Cevabını verirsen senden hoşnut kalırım. O İmam sorularını duyduktan sonra mümkün olursa cevabını söyleyeceğim. Rabia, ey İmam birinci sorum: Ecelim gelip ömrüm tamamlanırsa, halim şeytan ile nasıl olur, acaba ben imanımla varır mıyım? O dedi: Ey dîn ehli, bunu ben bilmem ancak ilmi hak (Allah) bilir. Rabiâ, bir sorum daha var, kabrimde sorulan sorular, o Nekir ve Münker'e (Sorgulayıcı melekler) kabirde cevap verebilecek miyim? Acaba bana orada azap edecekler mi? Şeyh bu sorunun cevabını yalnızca Allah bilir. Allah'ın yanında gizli olan durum hakkında hüküm verip, ona karşı asî olmayacağım der. Rabiâ ey yüce Şeyh, bir tane daha sorum var dedi.

Kıyamet günü herkes toplandığı zaman, mahşer halkı iki bölük olacak, biri cennet, diğeri cehenneme doluşacaklar, acaba ben hangi bölükte olacağım. Cennete mi, ya da cehennemde mi? Şeyh, bunu da Allah'tan başka kimse bilmez o yüzden

bilmiyorum ve anlamıyorum. Rabia, ey İmam bir kişinin bir kişinin kafasında bu kadar düşünce varken, nasıl kocaya varınca rahat edecek. Peki koca ondan nasıl zevk alacak.

Gece gündüz bu düşüncelerim döner durur. Bu üzüntü karmaşası yüreğimi doldurmuştur. Bırak beni, bu düşüncelerle ateşler içinde yanayım. Bu korku ile işsiz güçsüz biri oldum. Ahiret hayatımı korku ve ümitte bekliyorum. İhtiyarım selamet(kurtuluş) tarafını bulacak mıyım? Bu yaman düşüncelerim bana yetmez mi, evlenirsem yükümü ağırlaştırmış olurum. Erkekler kadınla rahat etmek için ve onun hizmetini yapması için evlenirler.

Kadın eşine hizmet etmez ise erkek isyan eder. Erkeğe hizmet de ederse bu düşüncelerini unuttur. Bu iki hizmet arasında başım rahat etmeyeceğinden âhiret için çalışamam. Yüreğim bu düşüncelerle kebab gibi yandı. Hiçbir soruma cevap vermedin. Bari izin ver de sana bir soru sorayım. Ey insan (erkek), bir sıkıntım var onu hallet, Allah erkek ve kadınlara akıl ve nefsi bölüştürerek vermiş. Nasıl kadın ve erkeğe bölüştüldü ki, nefsi şehvete üstün geldi. Nefsi akılla galiptir değil mi? Bunları bari bana sen söyle. Şeyh, Yaratan Allah, akıl ve nefsi her birini on kısma ayarlayarak ayırdı. Dokuz akıl, bir nefis erkeğe verdi.

Bir akıl, dokuz nefiste kadına verdi. Erkeklerin akıllı dokuz, nefisleri birdir. Kadının ise nefsi dokuz akıllı birdir. Rabia, peki bir de şunu söyle dedi. Nasıl dokuz şehveti bir akıl ile, tutmaya çalışabilirim buna gücüm yetmez.

Onların musibetleri bana hiçbir şekilde yetişmez. Bir iple dokuz köpeği(nefis) bağladım. Onları korku ateşiyle dağladım. Utanma, ey kibar kanaatkâr adam, sen dokuz akıl ile bir nefsi tutamadın. Ey kanaatkâr kişi acaba dokuz iple o köpeği(nefsi) neden bağlamadın. Buna sebep olan nedir. Nefsine uyup bir kadınla evlenmeyi isteme. Kendini bu fanî dünyâda sıkıntıya sokma. Erkeklerle eşleri ağır yüküdür. O ağır yükün altına girme, boy posunu kemana çevirirler. Şeyhim kanaatkâr mevkisine oturup orda kal. Şeyh çok fazla utandım dedi. Tüm dünyâ başına dar geldi. O şeyh kadının güçlü iradesi karşısında ağladı. Evlenmeden başına büyük bir keder aldı. Peki, hilekâr kadınlara esir olma düşüncesi karşısında insan nasıl tasalanmaz diye düşündü.

Şahıslar:

1. Hasan Basrî

Medine şehrinde 642 yılında dünyaya gözlerini açmıştır. Babası Yesar adındaki bir azatlıdır. Hz. Osman'ın öldürülmesinden Kerbelâ Vak'asına kadar ki dönemlere şahit olmuş bir zattır. Peygamberimizi görememiş, fakat onunla bedir savaşında savaşan birçok sahabeyi görmüş bir tabiündür. Emeviler döneminde onları şiddetli şekilde tenkit etmiştir. Etkili bir hatip ve vâiz olan Hasan Basri, sahabelerden birçok hadis rivayet etmiştir.

Hikâyede Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider. Hasan Basri der ki: Ey Rabia sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kırılmayacaksın. Ey Veli ne diyeceksen de sana kırılmam der. Râbia, sana üç sorum olacak cevabını verirsen senden hoşnut kalırım der ve hikâye devam eder.

35 Ol Hasan Basri meğer bir gün gider
Rabi'a hâtun'ı keline diler

38 İtdi şeyh Allah'ın emriyle seni
Bir kişiye vüreyüm dinle beni

41 Râbi'a edür üç sülû edem sana
Vür cevâbu olayum râzî ana

2. Rabiâtü'l Adeviyye

Hikâyede geçen Rabia hatûn, tam olarak Rabiâtü'l Adevviyye 'dir. Basra 'da büyümuştür. Çok yoksul bir ailede dünyaya gelmiştir. Öyle ki ailesi onun ihtiyacını karşılayacak kadar bile varlığa sahip değildir. Annesi bir gece Hz. Muhammed'i rüyasında görür ve Peygamberimiz Rabia sultanın kadri ve kıymeti çok yüksek bir

hatun olacağı, kıyamet günü yetmiş bin kadına şefaatçi olacağını müjdelemiştir. Onun rızkı için endişelenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. O velilik rütbesine ermiş, o fâni dünyâdan vazgeçmiş bir zat-ı şahanedir. O kadir kıymeti en yüksek olan Kâbe'ye varınca, kabeîler onu karşılamak için vaktin bir hayli geç olmasına bakmadan gelmişlerdir.

35 Ol Hasan Basri meğer bir gün gider

Rabi'a hâtun'ı keline diler

Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider. Rabia hâtun ona üç sualini olduğunu bunları doğru yanıtlarsa memnun olacağını söyler ve üç sorusunu sorar. Bu sualler karşısında Hasan Basri evlenmekten vaz geçer ve ahiretini nasıl kurtaracağı derdine düşer.

41 Râbi'a edür üç sūâlü edem sana

Vür cevâbu olayum râzî ana

42 Ger cevâbumu düşürünce ırâk

Bulmazam tevzî'-i dünyadan mezâk

79 Şeyhitdü ğayet oldum şerm-sâr

K'în cihân başuna oldu tengü dâr

Mekân:

Hikâyede geçen mekân Rabia hâtunun evidir. Hasan Basrî hazretleri onun evine giderek evlilik teklifinde bulunmakta. Bunun sonucun hikayedeki olaylar örgüsü başlamaktadır ve tüm hadiseler burada yaşanmaktadır.

Hikâyede Geçen Zaman:

661-728 yılları arasında gerçekleştiğini düşünüyoruz. İncelediğimiz kaynaklara binaen Hasan Basrî'nin, yirmili yaşlarda vaiz ve hatiplik yaptığını, vefat tarihinin de yedi yüz yirmi sekiz yılında olduğunu hesaba kattığımızda ifade ettiğimiz tarih ortaya çıkmaktadır.

Hikâyenin Mesajı:

Şehvetinin seni esir almasına izin verme de Allah kalbine âhiret korkusunu nasıl tecelli ediyor gör demekte şairimiz. Şeriat yolunu tutarak evimize varmayı, nefsimizle kendimizi kandırarak değil doğrulukla(gerçekten) savaşmamızı tavsiye etmektedir. Nefsin üzerinde pehlivan olursan O(Allah) âhirete sana cennet hurileri vereceği, cennetler içerisinde bizim için hazırlanmış ne kadınlar ve ne nimetler olduğu ifade etmektedir. Nefsini kör edince göreceğini, ona uymayıp daima küçük görmek onun üzerinde hâkimiyet kurulması vurgulanmakta. Genç bir insanın şehveti galip gelirse, kendi döneminde dindar olan kadınla evlenilmesini tavsiye etmektedir.

1.9 Mebhas-u Zî-'Ayâl [Evlilik Halleri Hakkında Geçen Hikâyeler]

1.9.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S.269-280):

Hız. Süleymân, tüm âleme hükmeden bir sultandır. Allah, Hız. Süleyman'a şîfâ veren bir yüzük verir. Ona dünyanın bir ucundan diğer ucuna hükmetme gücü verir. Hız. Süleymân tüm âlemi eline almıştır. Tüm âlem baştan başa hükmüne girmiştir. İnsan, cin, dev, peri ve vahşi kuşlar, bunlar Onun hükmünün altında olup, onsuz bir hükümleri yoktur.

Yaratan Allah, dünyâya hükmet dedi. Sen Hız. Muhammed'in hazinesinin bekçisisin. Bu sebepten bunca saltanat sahibi olmuştur. İbadetlerine karşı bir saat bile güçsüzleşmeyip yerine getirirdi. Allah, Ona çok büyük bir yerin yükünü vermişti.

Hiçbir padişah onun gibi olamadı, olamaz da. Tüm âlem onun emrindeyken, o hükümdar kendi el emeğiyle geçinir. O Peygamber eşi ve kızını aldı. O Kimseye

muhtaç olmayan Allah, o Peygamber'e ne yaptı izle. Eşi, o Peygamber'den izin alıp gider. Kendi soyunun büyüklerinin görüşlerini resimler, ıssız bir yerde o yaptığı resimleri putlaştırarak onlara tapar. O dönemde resim yapmaya izin veriyorlarmış.

O Peygamber bunlardan habersiz eşine izin verir. Bu böyle kırk gün sürer. O Peygamber bu işten haberdar olmaz. O Veli Âsâf Vezîr durumu öğrenince, O Süleyman Şâh'ı bu işten haberdar eder. Ey Peygamberim, evinde tam kırk gündür, puta tapan biri var bundan haberin olsun. O peygamber o kadını(eşini) öldürür.

İzle Allah onu nasıl azarlar. Allah, sana bunca devlet verdim. Sen evine puta tapan bir eş aldın. Eşin senin verdiğin izinle o resimi yaptı. Ona neden bu izni verdin? Bu nedenle başına bir kaza gelmeli. Sana eziyetin ereceği güne hazırlıklı ol. Onun bir Emine hatun'u vardır.

Onun her şeyini bilir. O hükümdar ne zaman ihtiyacını gidermeye gitse, onun mührünü Emine gizleyip saklar. O âlemin beyi (Hz. Süleymân) ne zaman yüzüğü verse, onu besmele ile verir. İhtiyacını gidermek için yüzüğü tekrar Emine'ye verirken, besmele çekmeyi unuttur. O Peygamber ihtiyaç gidermeye gider.

Yüzüğü Emine'nin tutması için verir. O Besmele çekmediği için, düşmanları yüzüğü alma fırsatı bulurlar. Sahra adında bir cini vardır. O yüzüğü almak için fırsat kollar, o görünmeyen(cin) o yüzüğü almak ister. Dünyâ mülkünün hükümdarı olayım derdi. O anda fırsatı yakalar. O Sultan adındaki cin Emine kadını kandırır. O dev, Hz. Süleymân'ın şekline girer. Emine'den yüzüğü aldı. Onun cin olduğunu bilmediğinden güvenli bir şekilde, Hz. Süleyman'ın mührünü hemen verir. O hükümet mührü kimdeyse, tüm âlem halkı ona tutsak olur.

Dev tahta oturup bütün halka hükmeder. Halk onun Hz. Süleyman olmadığını anlamadan ona sultanım der. Hz. Süleymân tahtına gitmek ister. Onu tahtın katına çıkarmazlar. Bu durumu başına getirenin Allah olduğunu anlar. O deniz kenarına gidip orda durur. Orada bir balıkçının suya ağ attığını ve her atışında birçok balık tuttuğunu görür. O bakıcı, ey kişi, bana hizmet edersen karışıklığı görmezsin. Bak sana ne diyeceğim: Bana hizmet edersen, günde sana bir balık ücret vereceğim. Hz. Süleymân

o balıkçıya gece gündüz hizmetçi olur. O peygamber hükümdar iken tutsak olur. Ona puta tapan eşi nasıl zarar verir.

Bu nedenle elinden saltanatı ve devleti gider. Çünkü evinde kırk gün boyunca puta tapılmasına sebep olmuştur. O kadar gün zorluk çekmesi gerekir. O rezil, ahlaksız uğursuz bahtlı dev, Hz. Süleyman'ın tahtına oturur. Köy ve harem halkı dev bilmeden hizmet eder. O harem onun emri olmadan bir adım atamazdı.

Peygamberlerin soyu ve evladının tamamı, sonsuza dek Yaratan Allah'ın koruması altındadır. O temiz harem, hükümdarlarına asla ihanet etmemiştir. O ulû Peygamber, balıkçıya köle olur. Kaygılı bir şekilde onun kırk gün boyunca hizmetini yapar. Bir kişiye ben Hz. Süleyman'ım dedi. Bu yüzden dayak yiyip aşırı şekilde ağlar.

Melekler bile onun haline ağlarlar. Dediler: Ey Terbiye eden Allah, ona saltanatını ver ki halkına hüküm etsin. O senin verdiğin bu kararı halkına bildirsin. Sahrâcinnin Hz. Süleyman'ın kılığına girdiğini anladılar. Onun bu yaptığının şeriâta karşı gelmek olduğu kararına vardılar. O devî yakalamaya çalışırken, yüzüğü denize atarak kaçır. Allah'ım hikmetinle yüzüğe ne olduğunu bize bildir. Bir balık o mührü görüp yutar.

Hz. Süleyman'ın ağına o balık takılır. O ücretinin yerine verdiler. Balığın karnını yarıp yüzüğü bulur. O âlemin beyi, parmağına yüzüğü takar. Hz. Süleyman tahtına oturup hükmeder. Âlemi adaletiyle yönetip rahata kavuşturur. Böyle rütbeli birine karısının hilesi dokunuyorsa, peki bizim gibilerin hali nasıl olur.

Şahıslar:

Hz. Süleyman

Kur'an'ı Kerim'de birçok peygamberin adı geçmektedir. Bunlardan biri de Hz. Süleyman'dır. Hz. Süleyman'ın adı Kur'an'da geçmekte ve onun hayvanlarının dilinden anladığı, Hz. Dâvûd'a verilen ilimden verildiği anlatılmaktadır.

"Süleymân, Dâvûd'a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuş dili öğretidi ve bize her şeyden(nasipler) verildi. Doğrusu bu, apaçık bir lütuftur"¹⁴.

Hikâyede Hz. Süleymân, tüm âleme hükmeden bir Sultandır. Allah, Hz. Süleyman'a şifâ veren bir yüzükverir. Ona dünyanın bir ucundan diğer ucuna hükmetme gücü verir. Tüm âlem baştan başa hükmüne girmiştir. İnsan, cin, dev, peri ve vahşi kuşlar, bunlar Onun hükmünün altında olup, onsuz bir hükümleri yoktur. Tüm âleme hükmeden bir Sultan iken, anlatılan bu hikâyede eşinin hazırladığı tuzağa nasıl düştüğü ve bunun sonucunda Allah'ın onu nasıl cezalandırdığı lanse edilmektedir.

28 Aldu 'avratuyla kızunu ol Nebî
Gör ne kıldı ol Nebî'ye ol Ğanî

29 Ol Nebî'den aluban izni gider
Atasunun sûretünü nakş ider

30 Varuban tenhâda ana taparmuş
Put edüp ana meger tapar imüş

34 Yâ Nebî hânende kırk gündür tamâm
Putar taparlar haberdâr ol İmâm

35 Ol Nebî ol 'avratu katl eyledi

Hakana gör nice tevbih eyledi

¹⁴Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Kur'ân'ı Kerîm Meâlî**, Neml Süresi, Neml/16, Huzur Yayınevi, İstanbul 2013, s.377

Mekân:

Hikâyede geçen mekânlardan biri Hz. Süleymân'ın evidir. İlk mekânın Hz. Süleymân'ın vezirinin bu sözlerinden açıkça anlaşılmaktadır. ‘‘Ey Peygamberim, evinde tam kırk gündür, puta tapan biri var bundan haberin olsun.’’

34 Yâ Nebî hânende kırk gündür tamâm
Putu taparlar haberdâr ol İmâm

İkinci mekân olarak da: Hz. Süleymân tahtına gitmek ister, fakat onu tahtın katına çıkarmazlar. Bu durumu başına getirenin Allah olduğunu anlayınca, o da deniz kenarına gidip orda durur ve hikâyenin bir kısmı bu deniz kenarının olduğu mekânda vuku bulur.

54 Bildü bu işü kendüne hak’dan durur
Vardu ol deryâ kenârunda durur

Hikâyede Geçen Zaman:

Resmi olmayan bilgilere göre Hz. Süleymân MÖ 928-970 tarihleri arasında hükümdar olduğu kabul edilmiştir. Yahudilerin üçüncü kralı olan Hz. Süleymân, ve onların rivayetlerine göre 928-965 yıllarında hüküm sürdüğü söylenmektedir. Hikâyede Allah’ın ona mühür şeklinde bir yüzük verdiği ve bu yüzükle tüm varlıklara hüküm ettiği, hükümdarlığının da böyle başladığı rivayet olunmaktadır. Vuku bulan olaylar onun hükümdarlığı döneminde gerçekleştiği için hikâyede geçen zamanı Hz. Süleymân’ın dönemi olarak ifade etmek istiyoruz.

1.9.2 Hikâye:

Hikâyenin Mesajı:

İhsan ve Şeref sahibi terbiye eden Allah, Kur’ân aracılığıyla söyledi: Kadınların hileleri erkekler için çok büyük hilelerdir. Öyle bir hile ki onu çok büyük bir hak olarak görürler. Kul kendini ona karşı güvende tutmak için Allah’a sığınıp ondan yardım dilemelidir. Bekâr olanlar kendinizi hırsa tutsak etmeyin, bir kadın

uğruna gam çekmeyin, halka eşe ihtiyacım var demeyin. Rızık veren Allah’a sırtını dayayıp rızkın için sıkıntı çekmeyesin. Rızkı veren Allah, rızkına seni sebep etmiştir. Ey dostum eşe karşı minnetin yoktur. Allah rızkı verir seni buna şahit eder. Allah bunları sana hediye etmiş. Seni padişah kadınları hizmetçi etmiştir. Gör ki seni nasıl yüce kudret sahibi yapmıştır. O eş(kadın) üzerinde seni hoca etmiştir. Sen, eşin ne derse desin helâl meslek edin. Sonsuz mükemmel ibadetler amel defterine yazılsın. Kadınlar için kim bu dünyâya bağlanırsa, âhiret tuzağına düşer. Kim hanımına danışıp iş yaparsa, onun işinde bereket olmaz. Faydalı olan fiilleri sana söylerse, onun için uygun olabilir ama sen ona uyma.

Hikâyenin Özeti (S. 289-294):

Dımişk şehrinde bir adam vardı. Bu adam kadınlara ilgi göstermeyen olgun biriydi. Ben eksik akıllara uymam derdi. Kadına uyana akıllı demem. Kim kadınların sözüyle kalkıp oturuyorsa, o da kadınların esiridir. Bir gün onun hoşlandığı bir kadın onu sinamak istiyor ama bu isteğini kalbinde gizli tutuyor. Bu adam sözünde sadık mı bir midir? Yoksa söyledikleri sözde mi kalıyor diye düşünüp bir plan kurar. O adamı sinamak için dama çıkmasını ister, aşağı düşme diye de ince bir söz söyler. O kişi dâm üzerine çıkar. Bu imtihanı hazırlayan kadının tuzağına doğrudan düşmüş olur. Kadının ona aşağı atlamasını söyler, O erkek kendini hemen aşağı atar. Yere düşünce kalçası kırılır. Kadını: Ey kişi, ancak deli olan biri bu dediğimi yapardı der. Adam ey hanım ben akıllıyım. Kadına uyan kişinin aklı tamam değildir, ben şariat sünnetini uyguladım. Yaratan Allah’ın bunda da bir hikmeti vardır. O adam başına gelen bu kazaya tahammül eder ve gör Allah, bu işin sonunu nasıl eder. Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımişk Şehrine hâkimdi. O alçak oraya asker yığıp dururdu. Oldukça sert yüzlü olan adamlar, o kalçasını kıran adamın yanına gidip Hz. Hüseyin’e karşı savaştmasını istediler. O da kalçasının kırık olduğu için bunu yapamayacağını söyledi. Hz. Peygamber’imizin gözünün nuru torunu, Hz. Hüseyin Kerbelâ bölgesinden geçerken, Yezîd, soyu ve askerleri Onunla Kerbelâda savaştılar. Hz. Hüseyin’i orada şehit ettiler. O kalçası yaralı olan zengin adam, cehennem ateşinden kurtuldu. Eğer kadının öğüdünü tutup, kendini damdan aşağı kendini atmasaydı. Kalçası kırılmaz ve Yezid’in askerlerinden olup Kerbela’da savaşırdı. Âhiret hayatını harap ederdi.

Şahıslar:

Emevi Devletinin Kurucusu Yezîd

Hikâyede Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımışk Şehrine hâkim olduğu dönem ve bu dönem de vuku bulan çok trajik bir olay anlatılmaktadır. Bu olayın sorumlusu olarakta o gösterilmektedir. Yezîd, soyu ve askerlerinin Kerbelâda Hz. Hüseyin'i şehit ettikleri ve acımasızlıkları ifade edilmekte.

132 Hâkim idi ol Dımışkı'daYezîd
Ol zamân 'asker yığardu ol pelîd

137 Yetüpana cenk eder âl-i Yezîd
Eyledüler ol hüseyin Şah'ı şehîd

Mekân:

Hikâyede Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımışk Şehrine hâkim olduğu ve bu olayların Dımışk şehrinde gerçekleştiği anlatılmaktadır.

132 Hâkim idi ol Dımışkı'daYezîd
Ol zamân 'asker yığardu ol pelîd

116 Var idi şehr-i Dımışkı'da bir er
Merd-i kâmil 'avrata olmazdu har

Dımışk şehri Şam'a verilen bir isimdir. Şam ise Suriye kıtasının tümü için kullanılmıştır. Hz. Ömer'in halifeliği sırasında alınmış, valisi de Muaviye olmuştur. Buranın İslamiyet'e kavuşması, Hz. Ömer'in fethiyle başlıyor. Hz. Ömer'in vefatıyla, Hz. Ali halife olmuş ve Muaviye burayı ele geçirmek için onunla şiddetli mücadeleler vermiştir. Hz. Muaviyeden sonra buranın hâkimiyeti oğlu Yezîd'e verilmiştir.

Hikâyenin Geçen Zaman:

Hikâyede Hz. Hüseyin'in Yezîd tarafından şehit edildiği bilgisi yer almaktadır. Hz. Hüseyin 680 yılında şehit edilmiş. Bu dönem Yezîd'in Dımişk'a hakim olduğu 680 yıllarıyla örtüşmekte ve vuku bulan hadise de bu dönemde gerçekleşmekte.

137 Yetüpana cenk eder âl-i Yezîd

Eyledüler ol hüseyn Şah'ı şehîd

Hikâyenin Mesajı:

Kadın sözüne uymadan, kadınların yerine kendini koymadan yaşamaya devam edilmelidir. Onlarla çok fazla muhabbet etme, senin muhabbetinin ona karşı bittiğini anladığı an senin canını yakar. Şairimiz sadece Yaratan Allah ile muhabbet etmek gerektiği, kadınla da güzel vakit geçirip güçlenmek gerektiğini söylemiştir. Kadınlara gönül verilirse, onların hileli tuzaklarına düşmenin kesin kez olacağı bu yüzden onlara asla gönül verilmemesi gerektiği, eş(kadın) insan mıklatısına benzetip. Onun, erkeği mıknatıstan daha fazla çektiğini hayal ederek düşünülmesi gerektiğini ifade ediyor. Bunların bize öğüt içinde öğüt olduğu, sonsuz olmayan kadına gönlümüzü vermemizi istiyor.

II. BÖLÜM

DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ

HÂZÂ KİTÂB-I MÜRŞİD PEND-İ AHMEDÎ RAHİMEHUMU'LLAH

Bismillahirrahmâninarahim

[1]

1	Bismillâh ola iş ibtidâsu
Anun ‘avniyle olur intihâsı	İşin başlangıcı Bismillah ile olsun. İşin sonu
Onun yardımıyla gerçekleşir.
2	Ezel zâtı sıfatıyla mükemmel
Gerek ki zikr olına ismi evvel	“Ezel” sıfatıyla mükemmeldir. Bu sebeple ilk
olarak Onun ismi gereklidir.
3	Sıfâtü’z-zâtı ve’l-ef’aliturâ
Kamû noksân sıfatlardan müberrâ	Onun zatının sıfatları ve ef’alleri (fiilleri) Onun
mührüyle mühürlenir. Bütün eksik, kusurlu
sıfatlardan uzaktır.
4	Ademden bizleri halk etdi Allâh
Diyelim hâlık’â elhâmdüli’llah	Allâh bizi yoktan yarattı. Bu sebeple yaratıcıya
hamd edelim.
5	Yaratdı evvelâ bu kâ’nâtı
Bize kullığa yazdırdı berâtı	Allâh ilk olarak kâinatı yarattı. Bizi kullukla
şerefrendirdi. Hakkımızda böyle hüküm
yazdırdı.
6	Yâratdı mahlûkâtı içre âdem
Kamû esnâfa anı kıldı ekrem	Yaratılanlar içinde insanı yarattı. İnsanı tüm
türler içinde en şerefli kıldı.

7	Anun neslinden etdi enbiâyı Kamûdan kıldı eşref Mustafa'yı	Peygamberleri insanın neslinden yarattı. Bütün insanlar içerisinde Hz. Muhammed Mustafa'yı en şerefli kıldı.
8	Yâratdı söyledi ana habîbî Seni kıldım kamû derdin tabibi	Onu yarattı ve seslendi: ''ey sevgili'. Seni tüm dertlerin hekimi yaptım.
9	Seni 'âlemlere rahmet yarattım Kamu mahlukatun üzre 'âlî ettim	Seni bütün cihana merhamet, şefkat ihsan etmek için yarattım. Tüm yaratılmışlardan daha üstün kıldım
10	Hezârân şükr ü minnet sana yâ Rab Bizi ümmet kılup ana yâ Rab	Ey terbiye eden Allâh'ım binlerce şükür ve minnet sanadır. Ey terbiye edici Allâh'ım bizi Ona ümmet kıl.
11	Salât ile selâmın ana her dem Ola âline ashâbına her dem	Hz. Peygambere salat ve selam olsun. Şerefli soyuna sahabelerine her daim salat ve selam olsun.
12	Husûsâ ol Cihâr-Yâr-ı server Ebûbekrî 'Ömer 'Osman u hayder	Özellikle O dört halifeye (salat-ı selam) olsun. Hz. Ebûbekr, Hz.Ömer, Hz.Osman ve Hz.Ali.
[2]		
13	Ebûbekr idi anun yâr ğârî Didi''Sıddîkım'' ana Hayy u Bârî	Hz. Ebûbekir Onun mağara dostu idi. Hayy ve Bârî olan Allâh Ona ''Sadık olanım'' dedi
14	Kaçan mi'râca vârdî Şâh-ı âlemSû'âl itdî ana yaratan Allah	Âlemin şâh-ı Hz. Muhammed mir'âca vardığı zaman. Âlemi yaratan Ona sordu.

15	Habibîm yeryüzünden bana geldin Hâlîfe yeryüzüne kimî koydun	Hâbîbîm (Ey Muhammed) yeryüzünden bana geldin. Senden sonra yeryüzüne halife olarak kimi tain ettin.
16	Didî Rabbim senindür 'ilm-i tâhkîk Îmâmete yarâr Ebûbekr Sıddîk-î	Dedi: Rabbim gerçek bilgi seninledir. Halifeliğe uygun olan kişi sadık dostum Hz. Ebûbekir'dir.
17	Olundî ol vakitte ana tenbîh Olîşar ol cihanîh muktedâbîh	O anda O uyarıldı ve bildirildi ki; Ebûbekir ilerde kendisine uyulan ve itaat edilen kimse olacaktır.
18	'Ömer'dir ol halifenin ikincî Budîn gülzârı bağında ekincî	Halifenin ikincisi Ömer'dir. Bu din gülbahçesinin bağını ekendir.
19	Medine'de oturup kıldı harbe Îrüşdü tîğ zahmî şarka ğarbe	Medine'de kalıp savaştı. Devasa kılıcıyla Doğu ve Batıya (tüm dünyaya) ulaştı.
20	Hâlifenin üçüncî yârı 'Osmânhayâ ehlî ve hem mahbûp Rahmân	Üçüncü halife sevgili Osmandır. Hâyâ ehli hem de Râhmân'ın sevgilisidir.
21	Ânun şânında dedü şâh-ı devrân Refikimdür benim cennetde 'Osman	Dedi ki Hz. Muhammed: Onun şöhreti, cennette benim arkadaşım olacağıdır.

- 22 Bu dördüncü halîfe Şâh-ı hayder Dördüncü halife hayber şahı, Peygamber
Hüdâ arslânı mahbûb-u Peyğamber sevgilisi; Allah'ın Arslanı, Hz. Ali'dir.
- 23 Dedü ol fağr-ı 'Âlem mâh-ı enver Dedi: Alemin kendisiyle övündüğü parlak ay
Benem şehr-i 'ulûm kâpusu hayder Ben ilim şehriyim Hz. Ali ise onun kapısıdır.
- 24 İlahî hürmetine Çar-ı Yârın İlahi dört halife'nin hürmetine, sen bu
Bağışlâ cürmünü sen bu hâkirin zavallının günahlarını bağışla.
- 25 Muvahid kullarından Ahmedî'dür Allâh'ın birliğine inanan kullardan Ahmedî'dir.
Diyârbekrî şehrî Âmedî'dür Diyarbakır şehrinden Amedî'dir.
- 26 Mürîdî dedü bir pend ibtidâdan Mürîdî dedi: Nasihatnâmesinin birinci
Ki on sekiz hikâye aldum andan bölümünde on sekiz hikâye aldım.
- 27 Görince ânı geldî bu hâkire Bu hakir (Mürşîdî) onun nasihatnemesini
Nasîp olsa buna kılsam nazîre gördüğü zaman nasip olsa da onun eserine bir
nazîre yazsam dedi.

28	Diledüm hâlık'ımdan etdü ihsân Bunun nazmını banâ kıldı âsânı	Allâh dilediğimi bana nasip etti. Ve bu eseri yazmayı kolaylaştırdı.
29	Vesîle oldu bû nazma ol âdem Anu mağfur ide hâllâk-ı 'âlem	Bu eseri yazamam için Mürüdî ilham kaynağı oldu. Âlemi Yaratan Allah onun günahlarını afetsin.
30	Ahmedî geldin fenâ gülzârına. Bir tabîp dükkânı aç bâzârına	Ey Ahmedî bu fanî gülbahçesine(dünyaya) geldin. Bu dünyada manevi hastalara tabiplik etmek için bir dükân aç, yani güzel bir eser yaz.
31	Her devâlardan bire ma'cûnı kıl. Kalbi ârî eyleyen sâbûnu kıl	Her ilaçtan birer macun yap. Bu macun kalbi günahsız, tertemiz eyleyen sabun haline gelsin.
32	O devâdan her kim kalbe yüride Terk idüp anunla kalbi arıda	O macundan her kim kendi isteğiyle kalbine sürerse, onunla kalbindeki kirliliklerden kurtulur.
33	Nazm ile âyâte hâdîsden haber. Söyle pendî eyleye kalbe eser	Âyet ve hâdislerden ilham alarak şiir yaz. Nasihâtı söyle kalplere tesir eylesin.
34	Bu kitâb-ı Mürşîdî koy fâniye Bilmeyen emrâz-ı kalbi tanıya	Ey Mürşîdî bu kitabı fanî olan dünyaya bir eser olarak koy. Hastalıklı kalbî bilmeyenler onu tanısinlar.

35	Ger devâ-yı kalbi dinlerse ricâl Ana elbette irer pend infi'âl	Eğer kalbin devasını insanlar dinlerse onların kalplerine mutlaka pendnâme tesir eder.
36	Sen gidersen bunu ihvana vedâ' Eyle bundan kesp oluna intifâ'	Sen bu dünyadaki kardeşlerine veda edip gidersen. Bu eserin okuyanlara fayda sağlasın.
37	Rabbin Ekremdir seni koymaz tehî Ol kesb ile hisse-mend ider seni	Rabbin ikram sahibidir seni boş koymaz. O çalışmandan dolayı seni pay sahibi eder.
38	Murağgeb eyle yâ Rab bu kitâbu Kabûl eyle Kerimâ vir sevâbu	Ey Rabbim bu kitabı rağbet edilen bir kitap eyle. Kendi kereminden kabul eyleyip sevabı ver.
39	Anun hürmeti kıldun sana mahbûb Bu nazmı halk içinde eyle merğûb	Onun yüzü suyu hürmetine beni kendine sevgili kıldın. Bu eseri halk içinde talep edilen bir eser haline getir.
40	Eğer noksân var ise eylegil 'afv Anu setr eyle yâ Rab eylegil mahv	Bu kitabın içinde bir eksiklik varsa beni affet. Onu gizle ve yok et.
41	Îlâhî mü'minine rahmet eyle Muvahhid kullarınız hürmet eyle	Ey Allahım mümin kullarına merhamet eyle. Allah'ın birliğine inanan kullardanız, merhamet et.

42	Bağışlâ bizlerin cürm ü hatâsun Ki sen ehl-i kerem ehl-i ‘atâsun	Bizim kusur ve hatalarımızı bağışla. Sen Kerem sahibi lütuf sahibisin.
43	Dahî âbâ vü ecdâdımı yâ Rab Kâmu ahbâb u ecdâdumu yâ Rab	Ey Allâh’ım aynı zamanda dedelerimi babamı tüm sevdiklerimi, dostlarımı ve onların cedlerini af eyle.
44	Ki mağfurân irerler rahmetina Ve fazlınla girerler cennetina	Ki onlar affedilmiş olarak rahmetine ersinler ve Senin fazlınla cennetine girerler.
45	Fâtihayla kim bizi yâd eyleye Hâlık’ı nârından âzâd eyleye	Her kim bizi fatihâ ile anarsa, Yaratıcı olan Allâh onları cehenneminden âzâd eylesin.
46	Vir salâvât başla söze Ahmedî Dâsitânın bula ‘izz ü sermedî	Ey Ahmed söze salâvât vererek başla ki, yazacağın bu sözlerin daima şeref izzet bulsun.

1. Fî Beyân-ı Mebhas-i Fakr [Fakirlik Kısmıyla İlgili Açıklama]

1	Bu fenâda fakr olanlar hâlini Söyle bize anların ahvâlini	Bu fânî dünyâda fakirlerin halini, onların vaziyetini bize anlat.
2	İşidin yâ fakr ile me'nûs olan Cümle 'âlem gönli icra hâs olan	Fakirlikle dost olan kişiler ve insanlar içinde gönlü en temiz olanlar dinleyin.
3	Al bu pendin derdlerinden bağla denk Gönder uhrâ ülkesine denk denk	Bu pendnâmenin gösterdiği öğütlerden dertlerden devalardan hisse alıp derle; onlara uygun işler yapıp denk denk âhiret ülkesine yolla.
4	Her bulan fakr ile buldu râhatı Kıl kanâ'at görme dünyâ zahmeti	Dünyada rahat edenler, onu fakirlikle buldular. Dünyada zahmet çekmemek için kanaat et.
5	Olsa ger şâkir ğani sâbir fakîr Yegdir ol şâkir ğanîden ol fakîr	Eğer zengin şükredici, fakir de sabredici olsa
6	Kim fâkîrlerden sonra kırk yıl ğanî Cennete girse gerekdir bil anu	Zengin, fakirlerden 40 yıl sonra cennete girecektir bunu iyi bil.
7	Ağniyâ olan hisâba tururlar Fakîr olanlar cennete varalar	Zengin olanlar hesaba tutulurlar. Fakîr olanlar ise cennete girer.

8	Görmezmisin kâr-bânun hâlini Buna benzer mahşerin ahvâlini	Kervanın hâlini görmezmisin. Mahşerin hali buna benzer.
9	Hâmlı olan bâr'ı kaydına düşer Salta başı önce varupda yola düşer	Kervanda yükü olan yük kaydına düşer. Yüksüz olan ise önce varıp yolları aşar.
10	Hem fakîr olan fenadan usanur Bâkiye varmağa titizce kuşanur	Fakîr olanlar dünya hayatından usanıp. Ebedî daimi olana (ahirete) itinalı bir şekilde hazırlanırlar.
11	Devleti olan kılur tûl-i emel Girmez anun kalbine havf-ı ecel	Zengin olan dünyada türlü emeller kurar. Onun kalbine ecel korkusu girmez.
12	Mâl için çekme emek ğussa yime Yok deyüben düşme efkâr-ı ğama	Mal için keder ve gam çekme. Boş yere efkâra gama düşme.
[5]		
13	Mâl eger eyü olaydu der Resûl Ben kılurdım evvelâ anu kabûl	Resûl dedi: mâl edinmek iyi olsaydı. İlk olarak ben mal edinirdim.
14	Fakri me'nûs eylemişdi ol kibâr Fakr ile halka iderdi iftihâr	Peygamberimiz Muhammed Mustafa fakirliği kendine dost edinmişti. Halk içinde fakirliğiyle övünürdü.

15	Der idü yâ Rab beni mahşer günü Zümre-i fakr ile haşr eyle beni	Derdî: Ey terbiye eden Allâh'ım beni mahşer günü. Fakîrlar sınıfı ile toplayıp mahşere çıkar.
16	Fânîde fakrî iderdü ihtiyâr Fakrini izhâr ider kılmazdu 'âr	Fânî olan bu dünyada fakirliğiyle gururlanırdı. Fakîrliğinden utanmaz onu açıkça ortaya koyardı.
17	Gizlemezdi fakrî ol sultanımız Gizleriz fakrî 'aceb bu hâlimüz	Sevgili Peygamberimiz, fakirliğini gizlemezdi. Ne tuaftır ki biz fakirliğimizi gizleriz.
18	Dilersen her dü 'âlem içre rahat Kanât'at eyle ey cânım kanât'at	Her iki 'âlemde de rahat etmek istersen. Kanât'at te ey cânım kanât'at.
19	Sen fenâda eyle fakrî ihtiyâr ¹⁵ Hod bilürsen mâlına yok i'tibâr	Bu fânî dünyâda sen fakirlikle övün. Malın ehemmiyeti ve itibarı yoktur.
20	Bir kefenle gönderür dünyâ senü Mâlinu emlâkını alır girü	Dünyâ seni bir kefenle gönderir. Senin tüm malını mülkünü geri alır.
21	Söyledi Kur'ân'da Rabb-i zü'l-Celâl Mâl-ı dünyâ fitnedir ehl ü'Iyâl	Kur'ân'da Rabb-i zü'l-Celâl dedi: Dünyâ mâlî ve çoluk çocuk fitnedir.

22	Fahr-ı Âlem söylemişdi yâ kişi Hubb-i dünyâdur günahların başı	Âlemlerin iftiharı Efendimiz söylemişti: Ey kişi günahların başı dünyâ sevgisidir.
23	Hubb-i dünyâ mâlını sevmen dürür Fi'l dünyayı katı uyman dürür	Bu dünyâ mâlını sevmendir. Fânî dünyâya katı bir şekilde bağlanmandır
24	Ahmedî eyle kanâ't fânide Tâ ki düşvâr olmayasun bâkîde	Ahmedî fânî olan bu dünyaya kanâ't et. Ebedî olan yerde (ahirette) müşkîl olmayasın.
25	Kıl kanâ't kısmetine vir rızâ 'İt hilâf-u nefsunâ eyle ezâ	Nasibine kanaat ve rıza göster. Seninle uzlaşmayan nefsine muhalefet et.
26	Nefsin arzusu seni yumakdır hemân Uysan ana yorulursun her zamân	İnsanı kurtaran nefsin arzusunu kırmaktır. Ona uyarsan her zamân yorulursun.
27	Kıl kanâ't tâ bulasın râhati Her dü 'âlem görmeyesin mihneti	Kanaat edersen rahatı bulursun. Her iki alemde de eziyet görmezsin.
[6]		
28	Kanâ'atdır kalîle-i kâni 'itme Yiter kâni'lere bir su bir etmek ¹⁶	Kanaat: Az olan şeye razı olmaktır. Kanaat edenlere bir su bir ekmek yeter.

29	İzdiyâdı arama ümmîdi kes Mâl-ı dünyâ cem'ine itme heves	Mallını çoğaltma ümidini kes. Dünyâ mâlını biriktirmeye heves etme.
30	Mâl-ı dünyanın ziyânı yâ hoca Bir hikâyet söyleyüm işit nice	Ey hoca dünya malının kaybıyla ilgili. Şimdi bir hikâye anlatacağım iyi dinle.
31	Dinle 'Îsâ hazreti gibi Resûl Neye mâlik oldu dünyâsında ol	Hız. İsâ gibi bir Resûl, Kendi döneminde nelere sahip oldu.
32	Ol mubârek lihyesiy çün bir tarak Var idi su içmek içün bir çanak	O mübarek sakalı için bir tarak, su içmek için bir çanağı vardı.
33	Bir yumak iplik ile bir hırkası Yama içün var idi bir iğnesi	Bir yumak iplik ile bir hırkası, yama için bir iğnesi vardı.
34	Gördi bir gün bir kişi yudu elin Taradı parmaklarıyla sakalın	Bir gün bir kişi gördü elini yıkadı. Parmaklarıyla sakalını taradı.
35	İtdi 'Îsâ çünkü parmaklar ile Taranur niçün tarak olsun bile	Parmakla da sakal taranır, neden tarak kullanayım dedi.

36	Virdüm Tanrı yoluna bunu da Kim bunun yarın hisâbını ide	Bu tarağı da Allah yolunda vermeliyim ki bunun hesabı yarın görülür.
37	Virdü anı bir fakire ol zamân Kurtulalum dir hesâbından hemân	O zaman tarağı bir fakire verdi. Bunun hesabından kurtulalım dedi.
38	Gördi bir gün dahî anı yâd idem Gelüp avcuyla su içür bir âdem	Başka bir gün de bir olay yaşadı onu anlatayım: bir adam avucuyla gelip su içti.
39	Çünkü dir su içilür avuç ile Bu çanağı neye gezdirem bile	O zaman Hz. İsa kendi kendine su avuç ile de içilir, neden bu çanağı boş yere kendimle gezdireyim dedi.
40	Atdı yabâne çanağını o dem Dir niçün bunun hesâbunu görem	O zaman çanağı bir tarafa attı. Dedi; niçin bunun hesabını vereyim.
41	Kaldı iğnesi ipliği hemân Anlâr ile hırkasun yamardu cân	O anda iğnesi ve ipliği kaldı. Onlar ile hırkasının dikerdi.
[7]		
42	Anası fevt oldu şuğli kalmadu Halk anı incitdi rahat olmadu	Annesi öldü, uğraşacak işi kalmadı halk onu incitti, rahat edemedi.

43	Âdem idi ibn-i Tanrı didüler İftirâ-yı ‘azam itdiler	O insandı fakat Ona Tanrının çocuğu dediler. Ona büyük iftira ettiler.
44	Hâlîka itdi münâcâtı o hâs Dir beni halkın elinden kıl halâs	O, Yaratan Allah’a yalvardı. Dedi; beni halkın elinden kurtar.
45	Hak Te’âlâ ana virdü dü cenâh ¹⁷ Gel semâya halk elinden bul felâh	Hak Te’âlâ ona iki kanat verdi. Sema’ya yüksel halkın elinden kurtulup feraha var.
46	Uçdu yerden dahî evvelki göge Sonra andan irdü ikinci göge	Yerden ilk göge doğru uçtu, sonra oradan ikinci göge vardı.
47	Anda varınca melekler geldiler Görüben anı ziyâret kıldılar	İkinci göge varınca melekler geldiler. Onu görünce melekler Hz. Îsâ’nın yanına geldiler.
48	Arkasında var bir eski hırkası Var idi üç yüz yirinde yaması	Sırtında eski bir hırkası vardı. Üç yüz yerinde yaması vardı.
49	Bir nida geldi melekler dinledi Ol Nebî ‘Îsâ’yı arayun didi	Bir seslenme duyuldu, melekler dinledi. Allah: O Peygamber Îsâ’yı arayın dedi.

50	Fânî eşyasından anunla bile Var mıdur görünüz anun ile	Fânî dünyadan Onunla birlikte gelen eşya varmıdır, ona bakın.
51	Aradılar anı anda ol zemân Çıktı bir iğne biraz iplik hemân	O anda onu aradılar üzerinden bir iğne, bir iplik çıktı
52	Didiler sana kamûsu âşikâr Bir yumak iplükle, bir igne var	Melekler dediler: Allah'ım her şey sana âşikârdır. Bir yumak iple, bir iğnesi var.
53	Bir nidâ geldi ki anda kalsın ol Yokdurur andan yukarı ana yol	Bir seslenme duyuldu: "Allah, o orda kalsın" dedi. Ona oradan daha yukarısı için yol yoktur.
54	Ol kulum dünyasına sa'y eylemiş Ol meğer dünyasına meyleylemiş	O kulum dünyasına çalışıp durmuş Meğer O dünyâsına meyil etmiş.
55	Bir nidâ irdi ki yâ 'Îsâ eger İgne ipligin olmasa ger	Bir seslenme duyuldu ki; Ey Îsâ eğer şimdi iğne ipliğin olmasaydı.
56	Tâ çıkardun yedi gökler üstüne Fânî seven yakun olamaz dostuna	Tâ yedi göğün üzerine yükselirdin. Fânî dünyâ mâlını seven, Allah'a yakın olamaz.

57	Ahmedî aldın mı bundan ‘ibretü Sen nice bulsan gerekdür rif’atu	Ahmed’i bu olaydan ders aldın mı? Sen mal ile değil Allâh’a yakınlık ile yüksek rütbe sahibi olabilirsin.
58	Bu fenâ ğailesine dalma sen Mâlî câmi‘ibn-i dünyâ olma sen	Bu gelip geçici derlere dalma, malı biriktiren dünyanın çocuğu olma.
59	Ey birâder biz bu denlü mâl ile Nice kurbet bulalım Allâh ile	Ey kardeşim biz bu çeşit mâl ile, Allâh ile yakınlık nasıl kuralım.
60	Rebbenâ dünyâyı sevdürme bize Kurbında dûrunı gösterme bize	Ey Rabbimiz, dünyayı bize sevdirmeye yakınlığından uzak kalmasını bize gösterme.
61	Oldu ‘Îsâ’ya ikinci gök mekân Oldu ğiy çün igne ve iplik hemân	Hız. İsa’nın üzerinden igne ve iplik çıktığı için, ikinci gök ona mekân oldu.
62	Fânî sevdâsına dalmuş başımız Hâlıkın lûtfuna kalmış işimiz	Fânî olana başımız dalıp sevdalanmış. Yaratan’nın lûtfuna işimiz kalmıştır.
[8]		
63	Bir münasip dahi kılalım haber Hisse al bu ma’nîlerden mu’teber	Bununla alakalı bir hikâye daha anlatalım. Bu itibar gören manalardan kendine pay çıkar.

64	Hazret-i Fâtıma'nun cihâzını Dü cihân fahri ol anun kızını	Hazret-i Fâtıma'nın çeyizini. İki cihanın iftihar olan kızını.
65	Atası 'âlemlere sultân idi Cümle 'âlem hükmüne fermân idi	Babası 'âlemlere sultan idi. Tüm 'âlem, emirlerine bağlıydı.
66	Kün'fe-kânana virilmişdi hemân Her ne dilerse olurdu ol zemân	O anda Ona emir verildi. İsteddiği anda her ne dilerse gerçekleştirdi.
67	Kâdir idi dilese itdürmeğe Dağı altun itdürüp gezdürmeğe	Her ne dilese gücü onu yapmaya yeterdi. Dağı altına çevirip yanında gezdirirdi.
68	Bunca devletle cihana hân iken Dinle kızı Fâtıma sultan iken	Bu kadar güçlü bir şekilde kâinata hükümdar iken. Dinle, kızı Fâtma sultan olduğu halde.
69	İşit anı ne ile vardı ere İdeyim anun cihâzın ey yâre	Ey sevgili dost, onun ne ile evlendiğini ve çeyizini anlatayım.
70	Başına bir şukka şamle pâresi Bir kaba on iki yerde yaması	Başına bir parça kumaş parçası, bir kaftan on iki yerde yaması var.

71	El değirmânı ve na'leyni hemân Bunları alub cihâz itdi o hân	O zaman için gerekli olan el değirmeni ve bir çift ayakkabı. O hükümdar bunları alıp çeyiz olarak verdi.
72	Ol zemânda gördi ol Sıddîk anı Fâtıma sultana acıdı cânı	Hz. Ebubekir bu çeyizi hazırladığı sırada duygulandı. İçi Fâtıma sultan için acıdı.
73	Ağlayu ağlayu ol dem didi ol Bu nice cihâz oliser yâ Resûl	Hz. Ebubekir, ağlayarak Hz. Peygambere dedi: Ey Rasullâh bunlar nasıl çeyizdir.
74	Ol didi kim bir müsâfir âdeme Bu dahî çokdur bu fânî 'âleme	O (Hz. Muhammed) dedi: kim bir insan misafir ise sana hazırladığım bu çeyiz bile, fânî dünyâ için çoktur.
75	Şöhret-i dünyâyı bizler atmışız Ol bekâ içün fenâyı satmışız	Biz dünyâ şöhretini bir kenara attık. O sonsuz olan için gelip geçici olanı sattık.
76	Şimdi kızlar iletir mâl-ı girân Atasınun hânesin kılur virân	Şimdi ise hesabını veremeyeceğimiz malı kızlarımız ister ailesinin evini perişan eder.
77	Ahmedî olmak dilersen bahtiyâr Kıl kanâ'atı fenâda ihtiyâr	Ahmedî mesut, mutlu olmak istersen. Fânî dünyaya kanâ'at kılıp katlan.

- 78 Fahr-i ‘Âlem didi ‘azze men kana’
Hem buyurdu dahî zelle men tama’
Âlemlerin Fahri dedi: Şeref ve yücelik, kanaat
etmektir. Hem yine buyurdu: Alçaklık ve
aşağılık, tamah etmektir.
- 79 Ya’nî kânî’ kimseler oldu ‘aziz
Zî-tama’ zillettedir olmaz temiz
Yani: Kanaat sahibi kimseler aziz oldu şeref ve
yücelik buldular. Tamah sahibi olanlar zillete
düşüp alçaldı, çamura bulandılar.
- 80 Gerçi dünyâda göze hordır fakîr
Âhîret ilinde anlardur emîr
Gerçi dünyâda kanaatkâr kimse göze hor gelir
ama âhîret hayatında onlar zengin olanlardır.
- 81 Her kimin ki bunda mâlî çokdurur
Çekdügi ğamdır huzûrî yokdurur
Her kimin malı dünyâda çok ise çektiği gamdır,
huzuru yoktur.
- 82 Zîrâ mâlın kaydına salmış başı
Hıfz ile kisbindedir dâim işi
Çünkü malının hesap ve idaresiyle kafası
meşguldür. Daima işi, kazancını korumaya
çalışmaktır.
- 83 Râzıkın virdiği rızkâ râzı ol
Sen kanâ’at eyle ana az u bol
Rızkı veren Râzık’ın rızkına razı ol onun
verdiği aza da çoğa da kanaat et.
- 84 Kıl tevekkül hânını eyle makâm
Ol kanâ’at köşesinde müstedâm
Evini tevekkül edilen yer yap ve o kanaat
köşesinde devamlı kal.

85	Giç sabr seccâdesine ol celis Ol kanâ‘at kenzine gir ol enîs	Sabır, seccadesinde otur. O kanaat hazinesine gir ve daima dost ol.
----	---	--

[10]

86	Al tahammül pişesini eline Hasbiya‘llah getür dâim diline	Tahammül işini eline al. Allâh bize yeter sözünü daima söyle.
----	--	--

87	Nefsin arzularına virme ödin Halk ile az eyle ef‘âl u sözün	Nefsin arzularına kulak verme, insanlarla az konuşup az muhatap ol.
----	--	--

88	Kim iderse halk ile az ülfeti Buldı ol kes ‘uzlet ile râhatı	Kim insanlarla az konuşur ve görüşür ise. O kimse yalnızlık ile rahatı bulur.
----	---	--

89	Killet-i dünyâdadur ekser necât Diyelüm cân-u gönülden es’salat	Çoğunlukla kurtuluş dünyâ malının azlığındadır. Diyelim cânı gönülden Resûl’e bağlılığı.
----	--	--

2. Fî Beyânî Mebhâs-i Mâl-i Dünyâ [Dânya Malı Hakkında Açıklama]

1	Ahmedî söyle fenânın hâlini
Nicedür birdür o zehr-i mârını	Ahmedî dünyânın halini ve ne zamandan
beridir o yılan zehri var onu anlat.
2	Niceler onunla mağrûr oldular
Dahî hâk'dan şaşuban dûr oldular	Çoğu kimse dünya ile gururlandılar. Hatta
Allah yolundan şaşıp, Ondan uzaklaştılar.
3	Ey fenâ dünyasına mağrûr olan
Tûl-ı emel ile hak'dan dûr olan	Ey fâni dünyânın malıyla övünen. Çeşitli
istekleri nedeniyle Allah'tan uzaklaşan kimse.
4	Fikr ider misin zamânın hâlini
Celb edersin bu fenânın mâlını	Zamanın nasıl hızlı geçtiğini düşünmüyor
musun? Dünyâ malını kazanmak için çalışıp
duruyorsun.
5	Cidd ü cehd ile yığup sakladığın
Mâlikim bunlara sanup saydığın	Azimle çalışıp, yığdığın ve sakladığın. Değer
verip bunlara sahibim, dediğin.
6	Hep emanetdür güvenme mâluna
Bunda burağup gidersün yoluna	Güvenme mâlına bunların tümü emanettir. Bu
malları dünyada bırakıp ahiret yoluna göçersin.
7	İşbu bir bir yığdığın mâl u melâl
O dem vârislere dağıla fi'l-hâl	İşte bir bir biriktirdiğin mal ve mülkünü,
hayatta iken varislerine dağıtmalısın.

8 Gide mâlın tehî müflis kalasun Malın mülkün elinden gidecek elin boş kalacak.
Sağ iken virdüğün elde bulasun Ancak sağ iken verdiğinin karşılığını bulursun.

9 İşit mahşerde nice ola hâlün Mahşerde senin halin nasıl olacak dinle! O mal
O mâl için olunısar sülün için sorular sorulur.

[11]

10 İdeler bunları nirde kazandın Bunları nasıl kazandın derler. Bu fâni dünyâyı
Fenâyı bâkî mi sandun düzendin sonsuz mu sandın da mal biriktirdin.

11 Bu emvâlün hisâbını vir imdi Şimdi bu biriktirdiğin malların hesabını ver.
Cevâbın isteriz senden gel imdi Şimdi senden bunların cevabını istiyoruz.

12 Bu mâlî fânide derç eyledün sen Bu fâni dünyâda sen mal biriktirdin. Malı
Neden aldın neye harç eyledin sen nereden aldın ve nereye harcadın.

13 Kamû defterlerin içre göreler Herkes bunların hepsini defterinde yazılmış
Nakîr ü kıtmîr itdüğün soralar görür; her kişiye işlediği inceden inceye
sorulur.

14 Helâl olursa isterler hisâbı Helâl olan mâlın hesabını soralar. Harâm olan
Harâm olunca iderler ‘azâbı mal için ise azâb ederler.

15	Helâl olup virülmüşse zekâtı Hîsap âsân ola bula necâtı	Mâlın helâl ve zekâtı verilmişse. Hesab veren kişinin hesabı kolaylaşır ve kurtulur.
16	Ahmedî bu mâl-ı dünyâyâ heves İzdiyâdı isteme ümmîdi kes	Ahmedî bu dünyâ malını hevesle çoğaltma ümidini kes.
17	Ol kifâyet denlû hâl işde bulun Kimseye mihtâc olup açma elin	Hayatını sürdürebileceğin ile kifayet et. Kimseye elini açıp, muhtaç olma.
18	Her umurun evsâtında hayr ola Evsatu'hâl ile kul râhat ola	Her işinin içerisinde hayır olur. Orta hâl ile kul rahatta olur.
19	Gelmedin bu fâniye sen mâl için Gelmisen kesb idesin uhrâ için	Bu fânî dünyaya sen mâl için gelmedin. Bir daha dünyâyâ gelmeyeceğin için sadece ahiret için çalışmalısın.
20	Söylediğim pendi sana kıssa kıl Gice ile gündizi üç hisse kıl	Sana öğütlediğim bu pendnâmeyi kendine öğüt olarak al. Gece ile gündüzü üç parça ayır.
21	Bir bölükde hâlık'ına tâ'at it Bir bölükde yat vücûdi rahat it	Gecenin bir bölümünde Yaratana ibadet et. Bir bölümünde vücudunu sağlıklı ve sıhhatli kılmak için uyu.

22	Bir bölükde kıl 'ıyâlin kesbini Kıl ferâğat izdiyâdın ğasbını	Bir bölükte çoluk çocuğun için çalış, mâlını çoğaltıp elinde tutma isteğinden vazgeç.
23	Fi'l-i dünyâda ziyâd itsen işi Mâlin artar rızkın artmaz yâ kişi	Dünyâ mâlı için çok çalışırsan, ey insan malın artar ama rızkın artmaz.
24	Mâl-ı vârisdir yanında derc olan Rızkın oldur ekl ü şurba harç olan	Vârislerin malıdır bütün toplayıp yığdığın; rızkın odur ki, yiyip içtiğin ve harcadığın.
[12]		
25	Ğayrinün mâlı içün bu zahmeti Ne sebebdan göresin bu mihneti	Başkasının mâlı için niçin bu zahmeti, bu eziyeti kendine çektirecek, ne sebepten göreceksin bu mihneti.
26	Bunda mâlı cerb idenler ki olur Cennet içre meskeni noksân olur	Dünyâda mâl toplayanlar olur ki, onlar cennetin içine girse dahi cennetteki mekânları eksik olur.
27	Var münâsib haber dinlegil Mâl-ı dünyâ isteme şerm eylegil	Dinle bu duruma münasip bir hikâyem var. Dünyâ mâlı isteme utan.
28	Var idi bir 'avrat ile bir kişi Tâ'at ü zikr idi anların işi	Bir kadın ve bir adam vardı. Onların işi ibadet ve zikir idi.

29	Öyle müstevfâ bulamazlardı kût Anca bulurlardı kût-ı lâ yemût	Adam ve kadın çeşitli yiyeceklere sahip değillerdi. Ölmeyecek kadar yiyecekleri vardı.
30	Hâtun etdi yâ helâlüm n'idelüm Gel hudâ'dan dünyalık isteyelüm	Kadın eşine bir öneride bulundu. Gel Allah'tan dünyâ hayatı isteyelim.
31	Etdi onlar du'âyı malları Oluban rahat geçine halleri	Onlar mal sahibi olmak, rahat geçim sağlayabilmek için duâ ettiler.
32	Yatılar ol gice er hâtun ile Bir melek gönderdi hak altun ile	O gece kadın ve kocası uydular. Allâh bir meleğiyle onlara altın gönderdi.
33	Sub hirünce kapuyı dak eyledi Çıktı dervîş bu sana olsun dedi	Sabah olunca biri kapılarını çaldı. Kapıda bir dervîş" bunlar size olsun" dedi.
34	Alup anı içerü girdi ol er Gördiler ki içi dolu sîm üzer	Adam dervîşin verdiklerini alıp içeriye girdi. Kabin içinde görüler ki içi dolu altın ve gümüşdür.
35	Gitdi ol gün irdi ahşâm yatısı Yatdılar bir yatak içre ikisi	O gün bitti ve uyku vakti geldi. Kadın ve kocası aynı yatakta uyudular.

36	Gördiler rü'yâ kıyâmet gününü İşidürler ehl-i mahşer ününü	Rüyalarında kıyâmet gününü gördüler. Mahşer halkından sesler duydular.
37	Bunların defter hisâbın gördiler Emr olundı cennete gönderdiler	Karı, kocanın sevap ve günahlarının yazıldığı defterden hesaplarının sorulduğunu gördüler. Emir üzerine onlar cennete gönderildi.
38	Hûrîler dir anlara yâmü'minîn Bu kasr-ı a'lâ sizin varın hemîn	Hûriler onlara ey mü'min, dedi. Bu refah ve yüksek köşk sizin orada hemen oturabilirsiniz.
[13]		
39	Gördiler ol kasrı hayrân oldular Bir gedük sakfında anı gördüler	Onlar o köşkü görünce ona hayran oldular. Rüyayı gören kadın ve kocası bu köşkün çatısında bir delik gördüler.
40	İtdiler yâ Rebbenân'olaydı âh Kılmayaydın bu gedügiyâ İlâh	Dediler: Ey Rabbimiz âhkeşke bu köşkte bu delik olmasaydı.
41	Hoş mu'allâ kasrımız dâru'l-karâr Lîk yazık böyle kasrın 'aybı var	Oturduğumuz köşk çok güzeldir. Ancak köşküümüzün bir kusuru vardır.
42	Bir nidâ irdi anı siz fânîde İstediniz bulamazsınız bâkîde	Onlar bir ses duydular. Siz onu fani istediniz baki olan cennette bulamazsınız.

43	Anlar itdi eylemişiz bize kem Anun için gördiler ğâyet elem	Rüyayı gören kadın ve kocası biz kendimize kötülük ettik, dedi. Bu gördükleri şeyden sonra çok fazla üzüldüler.
44	Âh n‘olaydı fânî içre biz anı Dilemeseydik bulurduk sağ bunı	Keşke fânî dünyada mâl dilemeseydik. Bu konağı sağlam bulurduk.
45	Uyanup uykularından durdular Gafil iken bu kezâgâh oldular	Uykularından uyanıp düşündüler, ahireti düşünmezken ahireti düşünen insanlar oldular.
46	Birbirlerine söylediler yâ helâl Bu fenâ içre görelim biz melâl	Birbirlerine: Ey helalim dediler. Bu fânî dünyâda gam çekelim
47	Gel bunı biz hak yolına virelim Varup ol kasrı mükemmel bulalım	Bu altın ve gümüş dolu çuvalı hak yolunda verelim. O gördüğümüz mükemmel köşkü kazanalım.
48	Ol gelen altunı hak kullarına Cümle virdüler hudâ yollarına	Allah’ın onlara gönderdiği altın ve gümüşlerin, Allah’ın kullarına Allah yolunda bağışladılar.
49	Bir de rü’yâ gördiler kasrı ‘ayân Ol gedük yok bellüsiz olmuş hemân	Bunları bağışladıktan sonra tekrar rüya gördüler. Bu gördükleri rüyada kasrın o deliği kaybolmuştu.

50	Kasr ile bu ilde olalım enîs Tâ mükemmel kasra olalım celîs	Rüyamızda bize verilen bu köşk vesilesiyle ahiret hayatıyla dost olalım. O mükemmel köşk için sağlam bir temel oluşturalım.
51	Uyanup hakk’a senâlar kıldılar Hak bize ihsânı kıldı didiler	Uyanınca Allâh’a övgüler ettiler. Allah bize lütüfta bulundu dediler.
52	Bunda bulmayan anda bulalar İzdiyâd ikrâma nâil olalar	Dünyada bulamayanlar, ahirette bulsunlar, Allâh’ın lütfuna erişsinler.
53	Mâl-ı dünyâ ‘ayb olındı istemek Şâyet eyüdü fenâda virmemek	Dünyâ malını istemek ayıp oldu. Bu fânî dünyâda dünya malına sahip olamamak iyidir.
[14]		
54	Hudâya ma‘lûmdur her cümle hâl Virüpdür herkese haddi kadar mâl	Herkesin halini en iyi Allah bilir, bu sebeple herkese hak ettiği kadar mal verir.
55	Kula virseydi haddinden ziyâde Olup bâğî yürürlerdi fesâda	Allah kuluna hak ettiğinden fazlasını verseydi, kullar asileşip yanlışla doğru yürürlerdi.
56	Bilmezem Ahmed hudâ’nun hikmetin ‘Aklın irmez ana yitmez takatın	Ahmedî Allah’ın hikmetini bilemezsin. Akıl gücün onu anlamaya yetmez.

57	Ba‘zını mâl ile mazlum eylemiş Ba‘zını fakr ile mağbûn eylemiş	Allah bazısını mal ile mazlum eylemiş, bazısını fakirlikle şaşırtmıştır.
58	Bir hikâyet var münâsib dürana Dinler isen intikal irer sana	Bu duruma uygun düşen bir hikâyem vardır dilerse sana anlatırım.
59	Tûr’a bir gün hazret-i Mûsâ gider Gördi durur yolunu bekler bir er	Hız. Mûsâ bir gün Tûr dağına çıkar. Dağa varınca bir adamın Onun yolunu gözetlediğini görür.
60	Yalvaru Mûsâ’ya itdi yâ Nebi Ey hudâ’nun sevgili Peyğamber’i	Adam: Ey Nebi diye yalvarmaya başlar, ey Allah’ın sevgili Peygamber’i diye yalvarmaya başlar.
61	Öyle bir fakre giriftâr olmışam Rızk-ı peydâhıma ‘acîz kalmışam	Öyle bir yoksulluğa düştüm ki, kolayca kazanılacak rızkımı dahi kazanamayacak haldeyim.
62	Cû‘elinden giceler uyumazam Karnımın dolusu nânı bulamazam	Açlık yüzünden geceleri uyuyamıyorum. Karnımı doyuracak ekmek bulamıyorum.
63	Mâl-ı dünyâ virsün bana ol Ganî Di halâs ide fakirlikten beni	Sonsuz zenginliğin sahibi olan Allah bana dünyâ mâlı versin. Ki bu fakirlikten kurtulayım.

64	İsterem makbul ide bu sözümü Tâ ki râhatda bulam şebrûzımı	Allah'ın ettiğim bu duaları kabul etmesini istiyorum. Ki gece ve gündüzüm rahatlık içinde geçsin.
65	Ol fâkir istedi dünyâ mâlını Hayr ile anmadı encâmını	O fakîrdünyâ malını istedi, ama kendi sonunun hayırlı olmasını dilemedi.
66	Tûr'a varup eyledi Mûsâ kıyâm Söyledi kul hâlini ba'de'l-keâm	Hiz. Mûsâ Tur-ı Sina dağına varınca ayakta durup Allah ile konuştu. Daha sonra o fakîr kulun halini anlattı.
67	Söyledi yâ Rab o kulun hâline Muttâli'sin acıdım ahvâline	Dedi ki: "Ey terbiye eden Allah'ım, o kulun halini zaten sen biliyorsun. Acıdım onun haline.
[15]		
68	Vir ana dünyâlığı şâd eyle sen Fakr elinden anı âzâd eyle sen	Ona dünyâ mâlı verip mutlu et. Onu fakirlikten kurtar.
69	Vahy olundı çün niyâz itdün bana Mâl-ı dünyâ virelüm vardi ana	Senin bana söylemek istediklerin sana vahyedildi. O kula de ki sana mal verilecek.
70	Vardı Mûsâ ol kişiye söyledi Kurtarup gamdan anı şâd eyledi	Hiz. Mûsâ o kişinin yanına varınca şöyle dedi: Onu gamdan kurtarip mutlu kıldı.

71	Gitdi anun üzerine az zamân Mâllî bir ‘avrat hudâ virdi hemân	Bu yaşananların üzerinden kısa bir zaman geçtikten sonra, Allah o adama hemen malı olan bir eş nasip etti.
72	Ol kişi mâğrur olup itdi yamân Hazret-i Mûsâ yola oldu revân	Fakirlikten çıkıp zengin olan adam verilen nasibiyle gururlanıp (kendini beğenip) kendine kötülük etti. Bir zaman sonra Hz. Mûsâ tekrar yoluna devam etti.
73	Vardı dâr üzre ol âdemi görür İp boğazından asılmışdur durur	O zengin olan adamı darağacında, ip boğazında asılı halde olduğunu görür.
74	Söyledi niçün bu kulu asdular Sihhatini bu fenadan kesduler	Sordu: Neden bu kulu astılar, bu dünyadan bağını kopardılar.
75	Didiler bu fakîr mağbûn idi Sonra mâla irdi key mağrur idi	Dediler: Bu fakirken kendi halindeydi. Sonra mal sahibi olunca oldukça gurura kapıldı
76	Bî-cürm bir âdemi katl eyledi Hâkime bildürdiler salb eyledi	O suçsuz bir adamı öldürdü, dediler. Bunun üzerine hâkim onu yargılayıp idam kararı verdi.
77	Vardı Mûsâ Tûr’a anı söyledi Yâ İlâhî bu ne hikmetdür didi	Hz. Mûsâ bunları duyunca hemen Sina dağına vardı. “Ey İlâhî bunun hikmeti nedir”dedi.

78	Bir nidâ irdi ki yâ Mûsa senün Hâtırın'çün fakrını aldım anun	Bir ses duyuldu: Ey Mûsâ senin, hatırın için o kulumu fakirlikten kurtardım.
79	Bây olunca oldu işi bed-fi'âl Oldı hem mağrur mağzûb ol ricâl	O adam zengin olunca kötü işler işledi ve gururlanıp gazaba uğrayanlardan oldu.
80	Ben bilürdüm ol kulum yâ Kelîm Eylemişim fakr ile anı selîm	Ey Mûsâ o kulumu ben bilirdim. Onu fakirlikle güven altına almıştım.
81	Fakr ile ol bulmuş idi râhatı Ol sebebden virmez idim vüs'atı	O rahatı fakirlikle bulmuştu. Geniş rızkı bu yüzden ona vermezdim.
82	İstedi bizden fenânun mâlını Hayr ile anmadı ol encâmını	Bu fânîdünyânın mâlını bizden istedi. O sonunun hayırlı olmasını dilemedi.
[16]		
83	Oldı emrâz-ı ğıdâya mübtela Mâhıyla başına irdi ol belâ	O hastalıklı olan besinlere (içki, haram yiyeceklere) müptela oldu malıyla başını belâyâ soktu.
84	Ahmedî iste hudâ'dan hayr işi Her dü 'âlem bulasın râhat başı	Ahmedî Allah'tan hayırlı olanı iste, her iki dünyada da başın rahatı bulsun.

85	Gör ne buyurdı Resûl-ı bâ-safâ Enbiyâ şâhı Muhammed Mustafâ	Peygamberler şâhı Muhammed Mustafâ gör ne buyurdu.
86	Her ne dilersiz hudâ'dan dileyin Hayr ise deyü temmenî eyleyin	Her ne dilerseniz Allah'tan dileyin, hayırlısını her zaman temenni edin.
87	Her umûrı hakka tefviz idiniz Emri üzre râh-ı hakk'a gidiniz	Her işi hakk'a (Allah'a) bırakın Allah'ın emri üzerine Allah yolundan gidiniz.
88	Anlamazsınız hâlık kunef 'âlini Bilemezsiz her işin encâmını	Siz Yaratanın fiillerini anlamazsınız. Her işin sonu nasıl olacak bilemezsiniz.
89	İsteyin dâ'im hudâ'dan hayırlısın Her dü 'âlem cümle işin eyüsin	Allah'tan her zaman hayırlısını dileyin. Her iki âlemde de tüm işlerin iyisini isteyin.
90	Dinle buna var münasip bir kasas İdelüm tefviz umura biz heves	Dinlersen bu anlatıklarım münasip düşen bir hikâyem var. Her işimizin sonunun hayır olmasını dilemeli ve Allah'a bırakmalıyız.
91	Üç velî kimse olur bir arada Gördiler vâfir kemükler orada	Üç veli beraber yürürken yerde birçok kemik gördüler.

- 92 Benzemez ğayr-i ‘izâma gördiler
Bu ne hayvân ola yâ Rab didiler
Veliler ‘‘bu kemikler diğ er yarattığın hayvanların kemiklerine benzemiyor. Ey Rabbimiz bu hayvan nasıl bir hayvan olabilir’’ dediler.
- 93 İdelim didiler buna bizler du‘â
Eylesin ihyâ bunı Bârî hudâ
Veliler bu kemikler için Allah’a duâ edelim. Düzgün ve güzel yaratan Allâh bu kemikleri canlandırsın.
- 94 Bu nice hayvândıranı görelim
Kudret-i Yazdân’avâk f olalım
Bu nasıl bir hayvandır, onu görelüm. Güç sahibi olan Allah’ın hikmetini görelim.
- 95 Herbirimiz bir şeyini Bârî’den
İsteyelim olmağın Rabbânî’den
Her birimiz kusursuz yaratan Allâh’tan bu kemiklerin bir tarafını, ete çevirip canlandırmasını isteyelim.
- 96 İtdi biri isterem ben yâ hudâ
 ol kemükler bit   b olsun kafâ
Velilerin i lerinden biri‘‘ey Allah’ım sol kemikler bir araya gelip kafa haline gelsin’’ dedi.
- [17]
- 97 Ol ‘azîmler bir yere cem‘ oldılar
Bir kafes oldu ‘acâib gördiler
Büyük kemikler bir yerde toplandılar. Birleşen kemikler kafes gibi g z k nce veliler çok  a ırdı.
- 98 Biri dah  yâ Rab didi isterem
Lahm ile cildini anun k l kerem
Diğ er bir veli: Ey Allah’ım isteğim kemiklerinin üzerine derisini geçir.

99	Virdi lahm ile derisin ol Ğanî Gördiler kim bitdi lahm ile deri	Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah o cansız kemiklere derisini ve vücudunu geri verdi.
100	Bir kerîh manzar ‘acâibden ğarîb Havf irüşdi gördiler anı mehîb	Bu şaşırtıcı durum karşısında veliler korkuya kapıldılar.
101	Ol biri itdi ki yâ Rabbe’l-Mucîb Ger bize hayrlu ise şu ‘acîb	Velilerden biri “ey dualarımızın hayırlısını veren Mucîb. Eğer şu acayib şeyi diriltmen bizim için hayırlı ise.
102	Kıl bunı ihyâ dirilsin görelüm Bu nice hayvândur anı bilelüm	Allahım bu nasıl bir hayvandır, onu canlandır da görelim.
103	Gördiler dağıldı o lahm ü deri Oldı kemük yirde yatur her biri	Kemiklere giydirilen derinin yok olduğunu ve kemiklerin tekrar yere dağıldığını gördüler.
104	Didiler yâ Rabbenâ fırkat nedür Kılmadun ihyâ bunı hikmet nedür	Veliler yâ Râb dedi:” kemiklere deri giydirip canlandırmamanın hikmetini anlayamadık”.
105	Bir nidâ irdi bilin yâmü’minîn Hamd ü şükr idin ki oldınız emîn	Bir ses duyuldu: Ey müminler Allah sizi emin kıldı.

106	Ol bir azğûn dîv idi ben cânını Virmedim sır eylediniz tenini	O azgın bir devdi, ben canını vermedim sadece kemiğe et giydirilmiş halini size gösterdim.
107	Ger anun cânını virseydim giri Sizleri yer idi koymazdı diri	Eğer onun canını geri verseydim sizi yerdicanlı bırakmazdı.
108	Kimsenin ana güci yitmez idi Halka aslâ merhamet itmez idi	Kimsenin ona gücü yetmezdi o dev halka aslâ merhamet etmezdi.
109	Ol Nebî olan Süleyman istedi Anı ihlâk eyle yâ Rabbî didi	O peygamber Hz. Süleyman dedi: Ey terbiye eden Allah'ım bu devin canını al diye dua etti.
110	Çün bize kıldı münâcâtı o hâs İtdim ihlâk anı halk oldu halâs	Çünkü Hz. Süleyman temiz duasıyla bize istekte bulundu dev'in canını alınca, halk ondan kurtuldu.
[18]		
111	Gördünüz çün ol 'acîb olan teni Sizlere hayr olmaya anun cânı	Sizin gördüğünüz o âcayip bedeni, onu canlandırmam sizin için hayırlı değildir.
112	Kim ki bizden ister olsa hayr işi Rahat içre dürmüdâm anun başı	Kim bizden işin hayırlısını isterse. Onun başı sürekli rahattadır.

113	Ahmedî Yezdân'a tefviz it umûr Olmayasın her dü 'âlem içre hor	Ahmedî işlerini Allah'a bırak ki her iki dünyâda da perişan olmayasın.
114	Her ne dilersen du'âda kıl irâd Hayr ise yâ Rabbenâ işbu murâd	Allah'tan her ne dilersen böyle iste Ey terbiye eden Allah'ım bu iş benim için hayırlı ise bana nasip et.
115	Kıl bana anı müyesser yâ Kerîm Şer ise virme beni eyle selîm	Ey Kerîm bu işi bana kolaylaştır. Eğer bu işte benim için hayır yoksa, işi benden uzaklaştır ey Selîm.
116	Mâl-ı dünyâ çoğına itme heves Düzüb etrafına itme kafes	Dünya malının çokluğuna heves etmeme, onu kendi etrafına dizip, kendim için bir kafes haline getirme.
117	Zâhir egerçi seni melbûs ider Doldurur ğaileye mâhbus ider	Görünenler (dünyâ malı) eğer seni rahataymış gibi gösterse de sıkıntı getirerek hayatı sana zindana çevirir.
118	Şol ipek kurdu gibi alur seni Kurtaramazsın dahî cân u teni	Şu ipek kurdu gibi seni alır. Hayatını, bedenini dahi kurtaramazsın.
119	Tâ ki yanmayınca ol dûd-ı harir Bulamaz andan halâsı ol fakîr	O dûd-ı harir yanmayıncaya dek, o fakîronadan kurtulamaz.

120	Bu fenâ mâlîna mâğrûr olma giç İltifât-ı şâha mesrur olma hiç	Bu fânî dünyâ mâlîna güvenme geç, hiçbir zaman padişahların iltifatlarından dolayı mutlu olma.
121	Ol sebük-bâr olma dünyâyâ esîr Görme yarın anda hisâb-ı kesîr	Dünyâyâ esir olmamak için yükü hafif olanlardan ol. Kıyamet günü hesabı ağır olanlardan olmayasın.
122	Yâ İlâhî kıl hisâbımız yesîr Hürmetine kim bize virdün beşîr	Ey İlâhî hesabımızı kolaylaştır hz. Muhammed'in hürmetine bizi kurtuluşa dair müjdeledin.
123	İhtiyâr eyle kanâ'at bul necât Ol Muhammed hazretine vir salât	Kanaat ederek kurtuluşa eriştir. O Hz. Muhammed'e salat ve selam getir.
124	Okıyanı dinleyeni yazanı Rahmetinle yarlıgağil yâ Ganî	Kimseye muhtaç olmayan Allah'ım okuyanı, yazanı ve dinleyeni rahmetinle yargıla.

3. Fî beyânî Mebhas-ı Malik-ü Dünyâ [Dünya Mülkü ile İlgili Kısım]

- 1 Ey fenanun mülkine râğıb olan [19] Ey dünyâ mâlına râğbet eden, kalbini çeşitli
Kalbini tûl-ı emelle dolduran isteklerle dolduran.
- 2 Bu fenanun milkine itme heves Dünyâ mâlına heves etme, ihtiyaç fazlası için
İhtiyâcından ziyâde itme kesb çabalama.
- 3 Yok durur bunda bekâsı kimsenün Kimse dünyâda sonsuza dek kalmaz, bunu bil
Mülk emanetdür yedinde bil senün mülk senin elinde emanettir.
- 4 Şu bâğ u bağçe emlâkin dağıla Kıyamet günü bağın ve bahçen dağılınca,
Hisâbı boynuna gelüb yığıla hesabı o gün boynuna yığılır.
- 5 Gidersin ‘âkıbet bu fâni ilden Neticede bu fâni dünyadan gideceksin.
Kalur cem‘itdügün gelmez bu yirden Biriktirdiğin dünyâ malı, dünyada kalır.
- 6 Bulırsın bir kefenle bir çukuru Öldükten sonra bulursun bir kefen, bir mezar.
İder vârisler mülkinde huzûrı Vârislerin mal ve mülk ile huzura kavuşur.
- 7 Ki mâlınla bulur ol râhatı bol Senin malınla oldukça rahat edenler, acaba seni
‘Aceb rahmetle anar mı seni ol rahmetle anacaklar mı?

8	İ'tibâr itme fenanın mülkine Yürü eyü kimselerün silkine	Dünyâ mâlına güvenme, iyi kimselerin yolundan yürü.
9	Var ise milkin mahabbet eyleme Bu emanetdür benimdür söyleme	Dünyâ mâlın var ise, malına sevgi besleme. Dünyâ mâli emanettir, benimdir deme.
10	Bu fenâ mülki müsâfirhânedür Göç âzığın görmeyen dîvânedür	Fânî olan dünyâ geçicidir âhiret göçü hazırlığını görmeyen divanedir.
11	Gelen gider konan göçer bu ilden Budur kanûn bu 'âdet bu yerde	Bu dünyâya gelen ve kalıcı olduğunu düşünen ölümle dünyadan ayrılır dünyâda kanûn ve âdet budur.
12	Yakında çünkü sen bundan gidersin Gönül virme buna tiz unudırsın	Kısa bir süre sonra sen de bu fânî dünyâdan gideceksin. Dünyâ mâlına gönül verme, onu çabuk unutursun.
13	Ki biriyle idince ülfeti çok Bulınur fırkatının zahmeti çok	Bir şeye ne kadar yakınlık gösterirsen, o şeyin ayrılığı o kadar çok zahmet verir.
14	Her kim irdi bu yere benim didi 'Âkibet bu yer çeküp anı yedi	Her kim dünyâya geldikten sonra, bu yer benim dediyse, sonunda dünyâ hayatı o insanı yok etti.

- 15 Mülkinin dellâlıdır dünyâ denî Alçak dünyânın malı onun ilan edicisidir. Sana
Aldırır hem satdurur sana seni seni aldırır ve sattırır.
- 16 Alur emlâkin seni iflâs ider Mâlını ve mülkünü alarak seni iflâs ettirir. Seni
Var hisâb seni yire habs ider dünyâ malının hesabıyla, dünyâya hapis eder.
- 17 Mülk içün dünyâda ğam yiyenleri Mal için dünyâda üzüntü çekenleri. Dünyâ malı
İşid beg bu milk benim diyenleri benimdir diyenleri işit.
- 18 Bir hikâyet var münasib dinleyin Uygun bir hikâyem var, beni dinleyin:
Fânî mülküne benümdür dimeyin Dünyânın fânî malı benimdir demeyin.
- 19 Hazret-i 'Îsâ Nebî bir gün yola Hz. Îsâ nebi bir gün sahabeleri toplayıp yola,
Cem'idüb ashâbını gitdi bile çıktı.
- 20 Bir ekünlü yere varup indiler Onlarla birlikte ekili dikili bir arazide durdular.
Emr olundı ol mekâna kondılar Onlara Allah'tan emir gelince o mekânda
konakladılar.
- 21 Söyledi 'Îsâ'ya anun her biri Hz. Îsâ'nın yanında bulunan ashâbların her biri
Ey hudâ'nın sevgüli Peyğamber'i şöyle dedi. Ey Allâh'ın sevgili Peyğamber'i.

22	Olmışuz aç idegôr bize meded Kim helâk olur bu leşker bî-‘adet	Acıktık, bize yardım et. Yoksa senin askerlerin olarak burada açlıktan yok olup gideceğiz.
23	Hazret-i ‘Îsâ münâcat eyledi Kulların rızkını vir yâ Rab didi	Hiz. ‘Îsâ Allah’a dualarla yalvardı ey terbiye eden Allâh’ım bu kullarının rızkını ver.
24	Hak Te‘âlâ vahy ile didi ana Rızkunuz hazırdurur idem sana	Allah, Hiz. ‘Îsâ’ya vahiyle seslenerek: Rızkınız hazırdır dedi.
25	Bu yanındaki tahıllar rızkınız Ol kadar dirin ki tâ ki doyunuz	Bu yanınızda bulunan ekili dikili arazideki tahılları yiyebilirsiniz. O tahıllardan doycak kadar toplayın.
26	Bunı ‘Îsâ leşkerine söyledi Rızk imiş bize bu tahıllar didi	Hiz. ‘Îsâ kendisine gelen bu haberi yanında bulunan sahâbelerine söyledi. Bu tarladaki tahıllar bizim rızkımızmış dedi.
27	Siz gerek ki bu tahıldan diresiz Doyacak denlü siz andan alasız	Bu tarladaki tahılları biçebilirsiniz. Ancak doyacak kadar onlardan toplayabilirsiniz.
28	Ol tahıldan devşürüben yidiler Karşudan bir âdem irdi gördiler	Ol tahıldan ihtiyaçları kadar toplayıp yediler. Karşıdan bir insanın geldiğini gördüler.

[21]

- 29 Gelüp anlara tehevür eyledi Yanlarına gelen adam onlara kızdı. Neden
Siz niçün ziyân idersiz söyledi tahıllarıma zarar veriyorsunuz dedi.
- 30 Bu ekin yiri benimdür ekmişem Bu ekili arazi benim, onları ben ektim. Uzun
Bunca yıllar zahmetini çekmişem yıllar zahmetini ben çektim.
- 31 Gayrının mâlını niçün yidinüz Sizin olmayan malı neden yediniz. Kendinize
Kendinize nice câiz gördünüz hangi sebeple bunu caiz gördünüz.
- 32 Buni gördü hazret-i 'Îsâ 'ayân Hz. Îsâ yaşananları açık bir şekilde gördü. Hz.
Ağlayu dir yâ Kerîm-i müste'ân Îsâ ağlayarak ey yardım eden lütuf sahibi
Allah'ım, dedi.
- 33 Sen bunu bize nevâle eyledün Sen bu tahılları bize kısmet ettin sahibini ise
Sahibin bize havâle eyledün bize gönderdin.
- 34 Bundandır hikmetin yâ Müste'ân Ey yardım eden Allah'ım bunun hikmeti nedir
Anı bu kullarına eyle beyân şimdi biz kullarına bunu açıkla.
- 35 Vahy olup ana dinildi yâ Resûl Vahy edilip Ona denildi: Ey Resûl, bunu
Mülk benim kullarımdur bilmiş ol bilmelisin ki mülk benim kullarımdır.

36	Mülkime kulları hennân eyledüm Vâsıtayla rızkın ihsân eyledüm	Mülkime kullarımı bekçi eyledim. Kullarımın çalışıp çabalamasını vasıta ederek, onlara rızık verdim.
37	Ol kulumun medhalı yok yirlere Bir fuzûlluk dur idiyor sizlere	O kulum benim nasip ettiğim rızkın bazı bölümlerine müdahale hakkı yoktur. O kulum sizlere lüzumsuz söz söylüyor.
38	Me‘mûlınca ol dire andan tahıl Sizlerin rızkına olmasın bahîl	O tahıldan yeterince alın. Sizlerin rızkî eksik olmasın.
39	Kâdirem bir tarladan bu ‘âlemin Rızkını virmeğe cümle âdemin	Ben her şeye gücü yeten Allah olarak bir tarladan bütün Âlemin tüm insanların rızkını verebilirim.
40	Sen temennâ eyle biz sâhiplerin Halk idelüm tâ göre da‘vâların	Sen biz sahiplerinden temenni et. Biz yaratalım ki davalarını görelim.
41	Niceler ol yere sâhib oldılar Pâyidâr olmadı âhir öldiler	Birçok kimse bu topraklara sahibi oldu ama toprakların kalıcı sahibi olamadan sonsuza dek ölüp gittiler.
42	Hazret-i ‘İsâ münâcât eyledi Ol yirin sâhiblerini diledi	Hız. İsa Allah’a yalvardı o tahıl tarlasının sahiplerinin kim olduğunu öğrenmeyi istedi.

43	Âdemin devrinden ey hak yiri Ki benimdür söyledi kendileri	Ey Allah'ım Hz. Adem'den beri kimler burası benim yerimdir dediyse onları göreyim.
44	Cümlesini eyle ihyâ gelsin ol Yir kimin mülki bu âdem bilsin ol	[22] Hepsi dirilerek buraya gelsinler. Bu yer kimin mülküdür, bu adam bilsin.
45	Kıldımak buldu 'âyı lutfi çok Ol kadar âdem dirildi 'addı yok	Lütfu çok olan Allah, Hz. İsâ'nın bu duasının kabul etti. Yüce Allah sayılamayacak kadar insan diriltti.
46	Cem'olunup bir araya geldiler Birbirinden hasmî da'va kıldılar	Bu dirilen insanlar toplanıp bir araya geldiler. Bu insanlar birbirlerinden davacı oldular.
47	Niceler dirler benimdür işbu yir Bana atamdan kalubdur işbu yir	Birçoğu bu toprak benimdir dediler bu toprak bana atamdan kaldı dediler.
48	Ba'zılar dirler satun aldık bunu Biz gidüp vârislere koydık bunu	Bazıları ise bu toprağı satın aldık biz öldükten sonra varislerimize miras olarak bıraktık.
49	Niceler dir vâris mevrûsumuzdur Ba'zılardir milk-i mevhûbumuzdur	Birçoğuna miras yoluyla kalmıştır bazıları ise bu toprak bana hibe edildi.

- 50 Niceler dir tapuyu almış idim Ba‘zılardır bâd-hevâbulmuş idim
Çoğu toprağın tapusuna sahibiyim bazıları ise sahibi yokken ben buldum.
- 51 Niceler dirbâyır idi sürmüşem Zahmeti görüb anı mülk itmişem
Çoğu kimse burası bir alandı sürülü hale getirdim. Zahmet çekip mülk ettim.
- 52 Herbiri bir dürlü da‘va eyledi Bir zamân bu milkim idi söyledi
Her biri türlü şeyler söyleyerek davacı oldular. Her biri bir zaman benim mülkumdür dediler.
- 53 Sen nice zabt eylemişsin bu yiri Bu benumdür vir bana sen var yüri
Sen uzun süredir benim topraklarımı kendine mal etmişsin. Bu toprağı bırak git, burası benimdir.
- 54 Aldı ölüm bizi gitdi ileri Kamûmuzdan kaldı bu tarla giri
Bizi ölüm alıp gitti. Hepimizden bu tarla geri kaldı.
- 55 Fenâdan gider kalmaz bir ahad Sahibi oldur ki bâkî dire bed
Bu ölümlü dünyadan göçerken tek bir şey bile götüremezsin. Sonsuza dek her şeyin sahibi Allah’tır.
- 56 Dahî nicelere kala işbu yir Niceleri yidi dahî seni yir
Bu topraklar dünyâ devam ettikçe daha kaç kişiye kalacaktır. Bu topraklar birçok kişinin başını yedi, seninkini de yiyecek.

57	Herbiri de dürlü kıldılar nizâ Ol kişinin cânına irdi feza‘	Bu toprak sahiplerinin her biri çeşitli çekişmeler yaşadı. O kişiyi can korkusu sardı.
58	Gördi bunu tevbe geldi diline Vardı yalvardı Nebî’nin eline	Bu yaşananları görünce tövbe etti. Hz. İsa’ya yalvararak ellerine kapandı.
[23]		
59	Bilmedim didi bu kavli söyledim Şimdi bilüb tevbe ana eyledim	Sizlere sarf ettiğim bu sözleri bilinçsizce söyledim sözlerimin yanlışlığını anlayınca Allah’a tövbe ettim.
60	Ücretimi ben helâl itdim size Siz dahî ‘afv isteyin hakkımıza	Size yediğiniz tahılları helâl ettim size de Allah’ın bizi af etmesi için dua edin.
61	Yirler ve ekin hudâ’nın yâ Resûl Medhâlim yok her kim alur alsın ol	Ey Resûl bu topraklar ve ekinler Allah’ındır artık gücüm kalmadı bu toprakları kim alırsa alsın.
62	Yir kimindir anladım mı yâ Mürîd Bu benim milkim deyü kılma ümîd	Ey Mürîd bu toprak kimindir anladın mı? Bu topraklar benim malımdır diye ümitlenme.
63	Hâlık’ındır cümle ‘âlem yirleri Zabtider cümle emânet kulları	Yeryüzündeki tüm alanlar Yaratan’ındır ölümlü kullarına mâlı (emanet) olarak verir.

64	Bâğ anundır kullar olmuş bâğıbân Bağçe anun olmuşız biz bâğçevân	Bağ Allah'ındır, kulları o bağın bağcısı. Bahçe Allah'ın, biz bahçenin bahçıvanı.
65	Ol bitürmeşğı dâyı bunları Rızkını nirden bulurdı kulları	Allah bu bahçelerde yiyeceklerimizi yeşertmeseydi. Kulları rızıklarını nerden bulurlardı.
66	Bunları kılmış ma'îşet kullara Vâsita ünsiyyet ola anlara	Allah bunları kullarına geçim kaynağı olarak vermiş ayrıca bu işleri insanların zaman geçirmeleri içinde nasip etmiştir.
67	‘Âdet-i dünyâ budur rızkını kul Bulmalıdır zahmetle ana yol	Dünyânı adeti budur, kul rızkını, kazanabilmek için zorluklara katlanmalıdır.
68	Ahmedî sen mâl u mülkim var dime Anlar içün düşme bu derd ü ğama	Ahmedî sen malım ve mülküm var deme, onlar için derde gama düşme.
69	Bunda milkim var deyü da‘va kılan İrişür ölüm sözi olur yalan	Bu dünyâda malım var deyip davacı olan, kişi ölünce sözü yalan olur.
70	Şol benî insân bu dünyâ deni Geydüribdir ğaflet-i pîrâheni	Şu insanoğlu dünyânın rezilidir. Gaflet gömleğini giyip durur.

71	Gaflet ile aldadır dünyâ bizi Elden alur bu fenâ milkimizi	Dünyâ bizi gaflet ile aldatır. Gelip geçici olan malımızı elimizden alır.
72	Virdürir dellâlına ider mezâd Ana kâzib müşteri âdem îzât	Nazına bağlayarak insanı kendine açık artırmacı yapar. Ona yalancı müşteri olan kişi insandır.
73	Ol gider yirine bir dahî gelür ‘Âdeti budır hemân alur virür	O insan gider yerine yenisi gelir. Dünyânın adeti budur: hem alır hem verir.
[24]		
74	Bir hikâyet dinle yâ sevdâi sen Mâl-ı milki çün bırak ğavğayı sen	Ey sevdalı olan bir hikâye dinle, mal ve mülk için kavgayı bırak.
75	Ol benî isrâ’ilin vaktim eger Var idi mâllu ve devletlü bir er	Benî İsrail döneminde, malı çokça olan bir zengin adam vardı.
76	İki oĝlu var idi ol kişinin Yoĝidu kayĝusı anun başının	O adamın iki oĝlu vardı. Hayatında hiçbir sıkıntı yoktu.
77	İrdi ölüm ve fenadan gitdi ol İki bölüşdi mâlı iki oĝul	Adam bu fenâ dünyâdan ölümle ayrıldı. İki oĝlu malını ikiye bölüp paylaştılar.

78	Bir saray üzre nizâ‘ kıldılar Her birisi ben aluram didiler	Bir saray üzerine aralarında anlaşmazlık çıktı. Her biri sarayı ben alacam dedi.
79	Kıldılar Gavğa iki kardaş yamân Gördiler bir kerpuci çıktı ‘ayân	İki kardeş çok kötü bir şekilde kavga ettiler. Bir kerpicin ortaya çıktığını gördüler.
80	Dile geldi dedi siz ğafillersiniz Ne sebep boşa nizâ‘eylersiniz	Kerpiç dile geldi siz gafiller neden boş yere kavga ediyorsunuz.
81	Bildiğin gibi degil tedbir-i re’y Ne senindir ne anundur bu saray	Bildiğiniz gibi değil tedbir görüşüne göre, bu ne senin ne de kardeşinindir.
82	Bu fenânın milki mihmân hânedir Buna mâlikem diyen dîvânedir	Bu dünyânın malı misafirhanedir. Bu malların sahibiyim diyen delidir.
83	Benden alın ‘ibreti yâ ihvânun Kimseye bâkî degildir bu cihân	Ey dostlar benden ibret alın. Kimse bu dünyâda sonsuz dek kalmaz.
84	Bu fenâda ben de dahî sizcileyin Âdem idim dinle hâlim ideyim	Bu dünyâda ben de sizin gibi, insan idim dinleyin size halimi anlatayım.

85	Ulû bâzergân idim ğayet nizâm Sürdi ‘ömrüm üç yüz elli yıl tamâm	Gayet düzgün büyük bir tüccar idim. Tam olarak dünyâda üç yüz elli yıl yaşadım.
86	Var idi üç yüz kulum heb hocalar Cümlesi bâzergân kadri yüceler	Hepsi hocalardan oluşan üç yüz hizmetkârım vardı. Hepsi kadri yüksek tücarlardı.
87	Öyle şöhrat virmiş idim ol zamân Bencileyin yoğ idi hoca ‘ayân	O dönemde öyle bir şöhratım vardı ki, benim gibi hoca olamadığı aşikârdı.
[25]		
88	Var idi üç yüz karâveşim benim Herbirinden var idi oğlum benim	Üç yüz cariyem, herbirinden de oğlum vardı.
89	Bunca var iken bana etbâ‘oğul Geldi ‘Azrâil cânıma buldı yol	Bu kadar hizmetçiden oğlum var iken, Azrâil gelip canımı aldı.
90	Hiçbir yardımını kılmadı bana Aldı gitdi vâsf-ı hâl idem sana	Bana hiçbir yardımını dokunmadı. Ruhumu alıp gitti, sana hâlimi anlatayım.
91	Yatdım üç yüz yıl mazâr içre diyem Cümle toprak oldu cism ile derim	Üç yüz yıl mezarda yattım. Vücut ve derimin tümü toprak oldu.

92	Geldi kerpiç itdi beni bir kişi Bir divâra koydu beni gör işi	Bir kişi toprak olan beni kerpiç haline getirdi. Gel gör ki beni bir duvara koydu.
93	Kaldım ol divâr içinde kırk sene Sonra yıkıldı divâr indim yere	O duvar içinde kırk yıl kaldım. Sonra duvar yıkılınca bende yere düştüm.
94	Yetmiş üç yıl yirde kaldım yâd edem Aldı andan beni gitdi bir âdem	Anımsadığım kadarıyla yetmiş üç yıl düştüğüm yerde kaldım, oradan beni bir insan alıp gitti.
95	Çamur idüp çömlek itdürdi beni Yedi yıl âteşleyan durdı beni	Beni çamur haline getirdikten sonra çömleğe çevirdi. Yedi yıl boyunca ateş üzerinde kullandı.
96	Sonra kırılıp atuldum ber-yabân Yirde kaldım yine yetmiş yıl nihân	Kırıldıktan sonra beni ıssız bir yere attılar. Yine yerde yetmiş yıl saklı kaldım.
97	Sonra yirde yine kerpiç itdiler Bu saraya koyup anlar gitdiler	Daha sonra tekrar beni kerpiç haline getirip, bu saraya koyup gittiler.
98	Oldu üç yüz yıl tamamı ey civan Bu duvar içinde sakinem nihân	Ey genç tastaman üç yüz yıldır sakın ve saklı bir şekilde bu duvardayım.

99	Eyledi ölüm beni âhir harab Yedi yüz defadır olmuşum turab	Ölüm beni sonsuza dek harab etti. Yedi yüz defa toprak oldum.
100	Söyledim şimdiye dek ahvalimi Bilmezem bundan girü encamımı	Şimdiye dek hâlimi anlattım. Bundan sonra sonum nasıl olacak bilmiyorum.
101	Bu ne kavgadur kılursız ikiniz Yâ neye vâhidir sizin fikriniz	İkiniz neyin kavgasını ediyorsunuz. Ey gençler fikirleriniz faydasızdır.
102	Atanız gitdi sizi de göçürür Ol şarâb-ı mevdi bir gün içürür	Atalarınız öldü siz de öleceksiniz. O ölü şarabını bir gün içeceksiniz.
[26]		
103	Boşına ğavġa idüb kem olmayınız Mâlikem mülke fenâda sanmayınız	Boşuna kavgâ edip birbirinizle kötü olamayın. Dünyâda mülkün sahibi olduğunuzu sanmayın.
104	İşbu dünyâ bir müsâfirhânedür Kîni var mihmana kasdı cândır	Gel gör ki dünyâ bir misafirhanedir. Misafire kini kastı da canadır.
105	Besledir teni alur satar seni Aldurur cânı ile nâzik teni	Dünyâ vücudunu besleyip seni kandırır, sonunda nazik tenini ve canını alır.

106	Ahmedî indin atadan anaya Geldin işbu fâni mihmânîhâneye	Ahmedî babandan anne karnına düştün, geldin bu dünyâ misafirhanesine.
107	Yolcusun yola tedarik üzre ol Kârubân olmuş gider uhrâya yol	Ahirete yolcususun bu yol için birikim yap ahiret yolunda çalışmak zorlaşmıştır.
108	Râğıb olma bu fenanın milkinge İ'tibâr itme bu ednâ çirkine	Bu dünyânın malına râğbet etme. O pek aşağı ve çirkin olduğu için güvenme.
109	Bil ebed mülki değildür bu cihân Sân'î bilmeğe geldin sen hemân	Bunu bil ki bu dünyâ sonsuz değildir. Buraya gelme nedenin bir an önce seni Yaratan'ı tanımandır.
110	Nice ahyâr itdi dünyâ milkinge Koydu anı mülk-i uhrâ silkine	Birçok faziletli insan dünyâ malını, ahirete mal kazanabilmek için harcadı.
111	Hakk-ı râhı evkâf itdi ol Hak ana lûtf u eltâf itdi bol	Onlar Allah yoluna mallarını vakıf ettiler. Allah bunun karşılığında onlara daha güzel şeyler lütuf etti.
112	Aldı milkin bile gitdi ol sahî Böyledir tüccâr-ı uhrâ ey ahî	O cömert insanlar âhirete mülklerini alarak gittiler. Ey kardeşim âhiret tüccarlığı böyledir.

- 113 Olma ğafil bu denî dünyâ seni
Aldamasun ‘ahd-ı mîsakın kanî
Dünyâ malı için gaflete düşme, Kanaatkâr olan
kişi verilen sözler seni aldatmasın.
- 114 Bu ile geldün niçün eyle sen
Âhiret kesbi içün derk eyle sen
Bu dünyâya neden geldin sen, âhireti kazanmak
için onu terk et.
- 115 Gör ne buyurdu Resûl-i mu‘teber
Dinle cânım al bu ma‘nîden haber
O güvenilir Peygamber’in ne söylediğini bu
anlatacağım bu hikayeden öğren.
- 116 Didi dünyâ âhiret çün biliniz
Bu ikinciler gibidir hâliniz
Dedi: Dünyâ âhireti şöyle biliniz; bu çiftçiler
gibidir haliniz.
- 117 Hûb ekenler hûb biçer hûb pâyalur
Kim ekenün işi güci zây olur
İyi ekenler, iyi biçer, iyi pây alır. Ne ektiğini
bilmeyenin işi ve gücü ziyan olur.
- [26]
- 118 Ol ebed gülzârı gerçi andandur
Satun alacak bâzârı bundadur
O sonsuz ve gerçek olan gülbahçesi gerçi öbür
alemdedir. Fakat onun satın alındığı pazar
buradadır.
- 119 İştirâ kılvir ‘ibâdât-ı semen
Al bu ilde cennetin milkini sen
Makbul olan ibadetle bu dünyâda cennet
mülkünü satın al.

120	Hoş ‘ameller et ki varub biçesen Cennetin mülkünde yeyu biçesen	Güzel ameller et ki âhirete vardığında karşılığını bulasın. Cennet mülkünde yiyip içe bilesin.
121	Gelmisen fânide âhir olmağa Varub ol milkinde sultan olmağa	Dünyâda sonsuza dek kalmaya ve mülkünde sultan olmaya gelmedin.
122	Şol ‘ömür sermâyesin virme yele Varma iflâs ol bâkî ebed ile	Ömrünü bir esintiye harcama, iflas etme ölümsüz ol sonsuza ile.
123	Bu harâbe sanma yurdundur senin Bâkîye varınca emlâkin senin	Bu harabe dünyânın senin yurdun olduğunu sanma, ölümsüz olana varınca mülkün.
124	Bunda cânvir ol ebed gülzârına Tâmu’ammer varasın bâzârına	Sonsuz olan gülbahçesi için can ver ki diri olarak pazarına varabilesin.
125	İt tefekkür niredesin kıl nazar Cân göziyle bak göremez bu basar	Düşün, neredesin mülâhaza et. Düşünürken de kalp gözüyle bak, maddi göz göremez.
126	Nefahtü fihimin rûhî diyübdür Melekler atana secde kılubdur	İnsan: Rabbine kavuşmak aşkı ile mücehhez kılındı ve meleklerle secde et dedi.

127	Anun evlâd-ı neslinden olasın Tedâriksiz revâ mı bulunsan	Onun Hz.Adem evladlarının neslinden olup, hazırlıksız yakalanmak revâmıdır.
128	Bunda sen sa'yeyle bâkî gülşene Himmeti sen bağlama bu külhâne	Ölümsüz olan gülbahçesine koşarak git. Bu cehennem için çabalama.
129	Hümâlısın zâgâ yoldâş olunma Gidersin bâkîye ğafil bulunma	Hasta kargaya yoldaş olmazsan, ölümsüz olana gidersin gafil bulunma.
130	Fenâ mülküne aldanma hazer kıl Varacağın bâkî ile nazar kıl	Dünyâ malına aldanmaktan kendini koru, varacağın ölümsüz yeri düşün.
131	Aldamasın bu denî dünyâ seni Kıl kifâyet denlü mâlu meskeni	Bu ölümlü dünyâ seni aldatmasın. Kendine yetecek kadar mâl ve konut sahibi ol.
132	Ger helâl içün kılursan milk îrâd Bil emânet viridi Rabb'ın kıldı dâd	Eğer kazanç getiren malını helâl yolda vakıf edersen. Bil ki Terbiye eden Allah sana o mâlı emanet verdi ve sana ihsan etti.
[28]		
133	Gör nice rahatluğı viridi sana Sen de hizmet kıl rızasın cana	Allah hayatının birçok alanında sana rahatlık sundu. Sen de Onun rızasını kazanmak için hizmet et.

- 134 Viridi dünyâ milkini İskender'e hem Dünyâ mâlını İskendere verdi hem de Hz.
Süleyman hazret-i Peyğmaber'e Süleyman Peygamber'e.
- 135 Nice yıllar saltanatda oldılar Uzun yıllar hükümdar oldular. O hakk'ın rıza
Ol rızâ-yı hakk'dan ayrılmadılar yolundan ayrılmadılar.
- 136 İrdiler encâm ecel bâzârına Sonunda ecel pazarına varınca, dünyâyı cennet
Satdılar dünyâyı cennet bâğına bâğına sattılar.
- 137 Şöhret-i milke dadandırma cânı Nefsini malın verdiği şöhrete dadandırma. O kir
Fısk ile eyler mülevves ol seni Allah yolundan saptırır seni.
- 139 'İbret al milkim diyenler n'oldılar Bu anlattıklarımın ders çıkar. Onlar âhireten
Âhirî yer üzre yer bulmadılar başka yer olmadığını anladılar.
- 140 N'oldı Nemrûd ile Dakyânus Şâh'a Nemrût ve Dakyânus şah'ına ne oldu. Dünyâyı
Milki dündi dünyâyı kafdan kafa bir ucundan diğer ucuna mülk edindiler.
- 141 Satdılar âhireti dünyâ aldılar Âhireti satıp, dünyâyı satın aldılar. Sonra çeşitli
Sonra tul-i emele dadandılar isteklere müptela oldular.

142	Yâ İlâhi vir bize hayru'l-'amel Girmesin kalbimize tûl-ı emel	Ey Allah'ım bize hayırlı amel verip, kalbimize çeşitli istekler girmesine izin verme.
143	Kul senindir mülk senindir pâdişâh Sen bize virdin emânet yâ İlâh	Kul da mülk de Senindir Padişah olan Allah'ım. Bunları bize emanet olarak verdin.
144	Herkese virdin kifayetçe ğinâ Fânide görmeye tâkullar 'anâ	Herkese yeteri kadar zenginlik verdin. Dünyâda zahmet çekmesinler diye.
145	Tâ ki rahat bula kullar fânide Sa'y idüb uhrâ kılalar fâ'ide	Dünyâda kulların rahatı verdin ki, âhiret için koşuştursunlar.
146	Bizlere sevdirme dünyâ çıkını Kıl bize rûz-ı cinânın mülkini	Dünyânın çirkin tarafını bize sevdirme. Cennet mülklerini bize ver.
147	İsteyenler mülk-i cennetde hayat Cennetin sultanına vir salâvât.	Cennet hayatında mülk isteyenler, cennetin Sultan'ına ver salâvat.

4. Der-Beyân-ı'Âkibet-Endîşe [İşin Sonunu Düşünme hakkında]

[29]

1	Ey Mürîdî 'âkibet-endîş ol
Fânide kisb eyle âhiretde bul	Ey Mürîdî her işin sonunu düşün. Dünyâda çalış
âhirette karşılığını bul.
2	Her işin encâmına bak yâ dîde
Son peşîmân eylemez bir faide	Ey gözüm her işin sonuna bak. Son pişmanlık
fayda etmez.
3	Köhne-zendür bakma dünyâ rengine
Aldanup düşme bu câzû cengine	Bir kocakarıdır bu dünyâ, bakma; büyüğü
rengine kapılıp aldanma.
4	Yitürür kalbe fenâ gavğasını
Yitürür kalbe bekâ sevdâsını	Dünyâ kavgasını kalbine koyar. Âhiret
sevdâsını kapten çıkarır.
5	Bunda virenler bekâyâ malını
Anda varup hoş bulalar halini	Dünyada âhiret yolunda malını verenler, âhirete
vardıklarında kendilerini iyi konumda
bulacaklar.
6	Kıl fenâda hoş 'amel gönder öte
Var mu'ammer bul bekâ mülki 'atâ	Dünyâda iyi ameller işle hayrını âhirete gönder.
Ey baba ahirete vardığında ebedi mülkünü daha
mükemmel bul.
7	Bunda gönder bekâda bulasın
Bir misâlim var iyi anlayasın	Dünyâda iyi amel işle ki âhirette karşılığını
bulasın. Bu konuyu daha iyi anlayan için bir
örneğim var.

8	Dinle bir yer var imiş özge diyâr Bir mu‘azam şehir imiş etrâfı var	Dinle: Yabancı bir ülke varmış. Bu ülkenin etrafı çok büyük bir şehirle sarılıymış.
9	Dirler imiş ana şehir-i imtihan Anda kimi nef ‘ider kimi ziyân	Ona imtihan şehri derlermiş. Kimi orda kâr kimi zarar edermiş.
10	Budur ‘âdetleri anda olanlar Arada birini sultan iderler	Orda yaşayanların adetleri bunlardır. Arada birini sultan yaparlar.
11	Kaçan bir yıl tamâm olunca anı Hükûmetden çıkarurlar o hânı	Artık yıl tamamlanınca hemen hükümdar değiştirirler. O hükümdarı hükümetten çıkarırlar.
12	Var imiş bir denizadası anda O ma‘zûl pâdişâhı korlar anda	O ülkede bir deniz adası varmış. Hükümetten alınmış padişahı buraya koyarlarmış.
13	Kalur imüş acından ölür imüş Eylen halkı bu ahvâli bilürmüş	Padişah orada açlıktan ölmüş. Halkıda bu halini bilirmiş.
[30]		
14	Yerine birini sultan iderler Anun emriyle bir yılda giderler	Yerine birini sultan ederler. Onun emriyle yeni yıla girerler.

15	Yine oldu dahî bir yıl tamâmi Yığıldı geldi halkın hâs u ‘âmı	Yine bir yıl dolduktan sonra, yığılmış şekilde seçkin ve sıradan insanlar geldiler.
16	Çıkardılar hükûmetden o hânı İletdiler adaya vire cânı	O hükümdarı görevinden aldılar. Ölmesi için onu adaya attılar.
17	Gelüp hân itdiler yine birini Ana virdüler o hânun yerini	Halk tekrar birini hükümdar etti. Ona görevden aldıkları hükümdarın yerini verdiler.
18	Didiler sen bugün hânımızsın Begümüzsin idâre-hânımızsın	Dediler sen bugün bizim hükümdarımızsın. Beyimiz, hânımızın idarecimizsin.
19	Hükûmet eyle zabt eyle diyârı Bilürsin bir senedür pâydârı	Bu ülkeyi İdaren altına al. Biliyorsun hükümdarlığın sadece bir senedir.
20	Selefin hâline oldun haberdâr Elinde fırsatı fevt itme zinhar	Geçmişteki hükümdarların halinden haberdarsın. Kesinlikle, elindeki fırsatı kaybetme.
21	Meğer bir ‘akıllu dâna imiş ol Sonunu fikr idermiş her işin ol	Meğer yeni hükümdar olan kişi akıllı, bilgili biriymiş. Her işin sonunu düşünürmüş.

22	Nidâ kıldurdı şehre itdi fermân Kamû cem‘ eyledi begleri ol hân	Yeni hükümdarın fermanını şehre duyuruldu. O tüm beyleri bir araya topladı.
23	Didi ben dilerem ki bu sarayı Yıkup ta‘mir ideyim ol adayı	Dedi: Ben bu sarayı yıkmak, o adayı da tamir etmek istiyorum.
24	Didiler bir yıla dek hükmüne biz Mutî‘yüz her ne dilersüz idin siz	Tüm beyler: Bir yıl boyunca tüm isteklerine itaat edeceğiz dediler.
25	Sarayları kamu yıkup göçürdü Ağacın taşun adaya geçürdü	Sarayı tümünü yıkıp, sarayın ağacını taşını adaya taşıdı.
26	Kifâyet denlü koydı vârı bunda Giçürdü ekseri vârını anda	Kendine yetecek kadarının aldırdı ve ihtiyaçlarının çoğunu da adaya geçirdi.
27	Şu denlü eyledi adayı ma‘mûr İderlerdi anı dillerde mezkûr	Adayı şu şekilde imar etti. Herkesin dilinde o ada vardı.
28	İletdi ol adaya kul karaveş Ekenler eklediler anda kurı yaşı	O adaya köle ve hizmetçiler gönderdi. Orada ihtiyaç duyulacak tüm kuru ve yaş ekinler ekildi.

[31]

- 29 Tamâm oldu bunun dava‘desi çün Hükümdar, zamanı dolduğu için halkını
O halkı dahî da‘vet eyledi çün sarayına davet etti.
- 30 Kamu yârânlarıyla ol görüşdi O tüm dostlarıyla görüştü. Dedi ki bize de dava
Didi kim bize de da‘vâ irüşdi erişmişti.
- 31 Tamâm olunca va‘de gitdi ol hân Hükümdarın zamanı dolunca, adaya gidip
Varup ol kullarına oldu sultan oradaki hizmetkârlarına hükümdar oldu.
- 32 Bu bir darb-ı meseledür hâs ve ‘am Seçkin ve halk arasında geçen tüm halkı içine
Şumûli var bunun cümle enâm bu meseleden örnek alınmalıdır.
- 33 Kişi sultanıdur ehl ü ‘İyâlün Kişi çoluk çocuğunun ve elinde bulunan malın
Elindeki olan mülk ile mâlun ve mülkün sultanıdır.
- 34 Kifâyet denlü koyun bu fenâyâ Bu dünyâda size yetecek kadar mal mülk
Göçürsün izdiyâdı ol bekâyâ koyunki âhirete daha fazlasını götürebilesiniz.
- 35 İrer encâm ölüm bâı u gedaya Neticede ölüm zenginede fakirede uğrar. O ada
Giçer birgün o kabristân adaya bir gün kabristana döner.

36	Varup anda bulasın izdiyâdı Anun ile bula çeşm ü cân şâdı	Âhirete vardığında yaptığının fazlasını bulasın. Onunla gözün ve ruhun şâd(mutlu) olsun.
37	Fenânun mülki elbetde fenâdur Kamû eşgâlidür dile ‘anâdur	Dünya malı elbette kötüdür. Herkesin meşkuliyeti ve dile meşakkattir.
38	Fenâ ğaddâredür ardına düşme İki desd ile kaydına yapuşma	Dünyâ zâlimdir ardına düşme. İki elinle onu tutmaya çalışma.
39	İki parmak ile dünyâyı sayd it Sekiz parmak ile uhrâyı kayt it	İki parmağınla dünyâyı avla, sekiz parmağınla da âhireti yakala.
40	Ahmedî sen yık fenanun kasrını Kıl ‘imaret ol bekânun kasrını	Ahmedî sen dünyânın sarayını yık, âhiret sarayını işaa et.
41	Saray-ı fâni bir şöhret-kafesdür Bu ‘ömr-i fâniye haymepesdür	Dünyâ sarayı bir şöhret kafesidir, dünyâda biçilen ömüre bir çadır yeterlidir.
42	Koy kifâyet denlü meskenine mâl Setr ola anda hemân ehl ü ‘ayâl	Evine sana yetecek kadar mâl koy. Çoluk çocuğun orada barınsın.

43 Ol bekâ mülkinde ur bünyâd sen O sonsuz olan âhiret mülküne temelini at. O
Eyle meşhur ol Bekâ'nın adı sen meşhur Bakî olanın adını an.

[32]

44 Anda varınca olasın bir pâdişâh Oraya varınca padişah olasın. Mutlu olup
Şâd oluban görmeyesin anda âh üzüntü görmeyesin.

45 Tut öğüdi vir nasîhat kendüna Bu söylediğim nasihâti sen de kendine söyle ve
‘Âmil ol bu söyledüğün pendüne söylediğin nasihat ile amel et.

46 Hak sana vermiş kifâyet denzi yâd Allah sana yetecek olandan fazlasını vermiş.
Var mıdur uhrâ için kesb ü îrâd Âhiret hayatı için emek verip çalıştın mı.

47 Şehr-i Mısır'ı virseler temlik ana Mısır şehrini ona mülk olarak verseler, bir ev
Virmesin bir meskeni evlâdına dahi çocuğuna vermesin.

48 Mâlinı katı sana olmuş gerek Malın çokça sana verilmiş. Sen ne kadarını
Sen nice uhrâya göndersen gerek âhirete göndermen gerekir.

49 Var mı evkât içre hiçbir hayr işin Harcadığın zaman içersinde hayırlı bir işin var
Olma uhrâda yarın yoldâşın mı? O yarın âhirette yoldaşın(arkadaşın)
olacak.

50	Yâ ilâhî nic'olır hâlüm benüm Dünyâ-yı kem ile ahvâlüm benüm	Ey İlâh olan Allahım bu kötü olan dünyâ ile halim nasıl olacak.
51	Bizlere sevdirme nefret kılalum Mülk-i dünyây-ı emânet bilelüm	Dünyâyı sevmeyip nefret edelim Dünyâ mülkünü emanet bilelim.
52	Meskeni virdün bize dâd eyledin Râhat içün bize irâd eyledün	Evlerimizi bize ihsan ettin. Rahat etmemiz için verdün.
53	Ol rızâ' üzre ma'âşa gidelim Âhiret içün tedârik idelüm	Allah'ın rıza gösterdiği kadarına razı olup, âhiret hayatı için bulup buluşturalım.
54	Bil emânet işbu dünyâ milkini Alma kalbe bu mülevves çirkini	Bu dünyâ malını emanet bil kalbe o pis dünyâyı alma.
55	Her işin encâmını fıkr eyle tâm Tâ olasın râhat ile müstedâm	Her işin sonunu tam olarak düşün ki her zaman rahata olasın.
56	Al bekâyı' bu fenâ milkini sat Diyelim cân u gönülden es'salât	Bakî olanı al, fenâ mülkünü(dünyâyı) sat. Diyelim canı gönülden salavat.

5. Mebhas-ı Kelâm-ı Etibbâ ve Mûrisü'l-Fakr

- 1 Bu dükkân-ı tabibi istifâde Bu şifa dükânından istifade edilmelidir. Çünkü
Dinilmiş çok devâlar bu fu'âde birçok derde devadır.
- [33]
- 2 Velâkin bir cüz devâ ister vücûda Velâkin bir kişi bir parça deva ister. Kuvvet
Bula kuvvet ola kâdir sücûda bulup secdeye varmak ister.
- 3 Zübde-i hikmetden aldım bu varak Hikmet özünden bir yaprak aldım. Onu bu
İşbu pend içre anı kıldım sebak pendnâme'nin içerisine yazdım.
- 4 Bu terkîb ile varan cânı bozmaz Bu öğüt ile varanın ruhu bozulmaz, vücudu
Vücûd 'âfiyetdür fakri görmez sağlıklı olduğu için fakirliği görmez.
- 5 Etibbânun budur pendî kelâmı Doktorların öğüdü budur, çok fazla yeme ve
Yimeyin çok yimişi hem ta'âmı içmeyle meşgul olmayın.
- 6 Kamû emrâzın aslı çok yimekdür Tüm hastalıkların başı çok yemektir. Gece
Gice bîdâr gündizî uymakdur uyanık, gündüz uyumaktır.
- 7 Yiyin dil-hâhı key iştâh var iken Vakit ve iştahınız varken gönül arzusuyla yiyin.
Elin çek dahî mi'den tâlib iken Doyduğun halde yemek yemeği istiyorsan buna
engel ol.

8	Yedigin hazm olunmaz gezmeyince Cenâbet ğam virür yimek yiyince	Yürüyüş yapmadığın sürece yediğin yemek hazm edilmez. Cünüp halde yemek yemek insana gam verir.
9	Teninde bevli habs itmek zarârdur Uyanup gice su içmeh fendur	İdrarı tutmak zarar verir. Gece uyanıp su içmek ise kötüdür.
10	Düşürme ayağın altına nânı Yiri pâkmaile safi ye anı	Ayağının altına ekmeği düşürme, yer temiz ise düşürdüğün ekmeği ye.
11	Lahm u helvânân ter zihni açar Gayet ıssı nân ta‘âm ider zarâr	Et, helva ve taze ekmek zihni açar. Çok sıcak ekmek yemek zarar verir.
12	Fârenün artuğın alup yime Hem aya hüzre durup bevli eyleme	Farenin kemirdiğini yeme. Ayakta iken idrar ihtiyacını giderme.
13	Hazer kıl katre-i bevinden ihvân ‘Azâb-ı kabri bulur andan insân	Kardeşler her zaman kendinizi idrar sıçramasından koruyunuz. İnsan bu sebeple kabrinde azap görür.
14	Mûris-i killet dūrūr nevm-i kesîr Yatma ‘uryân olmayasın tâfakîr	Çok uyku kazancı kıtlığa düşürür. Çıplak yatma bu hâl fakirlik getirir.

15	Yalnızca evde yatma kıl hazer Hem fendı ur gice mir'âta nazar	Devamlı yalnız evde uyuma! Gece aynaya bakmak kötüdür.
16	Giceler hânen süpürme kıl ferâğ Dâhî söndirme nefes ile çerâğ	Gece evini temizleme dinlen, nefesinle bile mumu söndürme.
[34]		
17	Ay tutulsayâ güneş kılma nazar Gözlere andan irer lâ-büdd zarar	Ay tutulması gerçekleşirken güneşe bakma görme yetisine zarar verir.
18	Âteş ile nura baktırma gözin Dâmenine eynine silme yüzün	Parlak olan şeylere ve ateşe bakma. Eteğinin ucuyla yüzünü silme.
19	Cîfe ile ferce bakma gözi tut Koma hânen içre beyt-i 'ankebût	Cinsel organa bakma kendini tut. Evinin içinde örümcek yuvalarının oluşmasına izin verme.
20	Ayak üzre giyme ayak donunu Dikme üstündeki câmeneynini	Ayakta iken çorabını giyme, üzerindeki elbiseni o halde dikme.
21	Başın altında koma şalvarını Ayak üzre başa sar destârını	Uyurken pantlonunu başının altına koyma! Tülbentini ayaktayken başına sar.

22	Koyma elin yüzine mağmûndurur Hem sakalın altına koymaşûmdur	Elini yüzünde tutma gamlı durursun, sakalının altına da koyma uğursuzluk getirir.
23	Oynama sen enf ile virür melâl Hem helaldur her çöpü etme hilâl	Burnunla oynama sıkıntı verir. Helal deyip her çöpü dişinin arasına koyma.
24	Çok yürime ‘aklına hiffet virür Bakman mahremlere ğaflet virür	Çok yürümek akılsızlaştırır, sana helal olmayanlara bakma gaflet verir.
25	Kılma ‘avretler arasından güzâr Var devede koyun arasında hatar	Çeşitli kadınlar arasından geçme! Deve ve koyun arasında uçurum(tehlike) vardır.
26	Hem deve katır olunmışsak atar Geçme anlar arasında var zarar	Deve ve katırlar çok yüklenmişse. Onların arasından geçme sana zarar verir.
27	Söyleme çok horider halka seni Hem kenîf içre tıraş itme teni	Çok konuşma halk içinde hor görülürsün tuvalette tıraş olma.
28	Sûka varınca durup eğlenme geç Var zarârı nef’i yok uhrâya hîç	Çarşıya gidince eğlenme, hemen geç git. Orada vakit geçirmenin zararı var ama faydası yoktur.

29 Atma ayak altına zîr ü kalem
Yürime ustâ a‘lâ önince hem

Hiçbir kalemi ve kabuğunu ayak altına atma,
hem de hiçbir ustanın önünde yürüme.

30 Kesme hergiz dişinle işin
Oynama hem tırnak ile dişini

Asla hiçbir şeyi dişinle kesme! Tırnağını dişine
sürme, onunla oynama.

[35]

31 Durma cinnî var güneşle gölgenün
Arasında hem eşiğinde dârın

Güneş ve gölgede durma onların cinleri var.
Kapının eşiğinde ve arasında durma.

32 El yuma hâk ile külden var ğubâr
Okuman isyânı var hatt-ı mezâr

Toprak ve küllü elinle avuçlama içinde toz
bulunur. Mezar yazılarını okumak unutkanlığa
neden olur.

33 Tarak ile ğayrinin misvâkini
Görme câiz bunlar iştirâkini

Başkasının tarağını ve misvakını kullanmayı
caiz görme.

34 Sarımsak soğan kabuğın yâ ahî
Atma ayak altına yakma dahî

Ey kardeşim sarımsak ve soğan kabuğunu, ayak
altına atma hatta onları yakma.

35 Sîm ü zerdür cinnîye anlar yarar
Kılma hor anları iderler zarâr

Cinlere altın ve gümüş faydalıdır. Onları hor
görme sana zarar verirler.

36	Cimâ'ın çoğı za'f eyler vücûdî Çok ekşi yimesi 'aklın hurûdî	Cinsel ilişkiye fazla girilmesi halinde vücut zayıf düşer. Çok ekşi yenmesi durumunda unutkanlık oluşur.
37	Helâl nevrete zenle kıl cimâ'ı Koşan ardınca vardır intifâ'ı	Helalin olan yeni ergenliğe girmiş küçük bir kızla birliktelik yaşarsan iktidarsızlık yaşarsın.
38	Katı aç yâkatı toh olan ihvân Girüp hammama eğlenince noksân	Yarı aç yarı tok olan dostlar, hamama girince eğlenceleri eksik olur.
39	Yâ hammama girersin eğlenince Dökinme suyu tâ ısınmayınca	Hammama eğlenmek için gidersen, suyu ısınmayıncaya dek tenine dökme.
40	Hamam dîvârına dayanma zinhâr Vücûdî süst ider görürsin zarâr	Hamam duvarına kesinlikle dayanma, vücudu zayıflatır.
41	Ta'âm ekser yime hammam içinde Ki istiskâ olur endam içinde	Hamam içinde çok fazla yemek yeme, vücûdun su toplar.
42	Hammam içre cima'itme Firâvân olur anda hafakân u mefacân	Hamam içinde cinsel ilişkiye fazla girme, kalp çarpıntısı ve ızdırap çekersin.

- 43 Soğuk su ğayet ıssı su zarardur Çok soğuk su ve çok sıcak su zararlıdır. Onunla
Anunla ıġtisâl itme hatardır boy abdesti almak gayet zararlıdır.
- 44 Miyâne ıssı sudır tenlere kût Orta derece su ısısı teni kuvvetlendirir. Suyu
Dökince başa elin altına tut başına dökünce elini altta tut.
- 45 Yatagör yâ birâder ba‘de’l-hammam Ey arkadaş hamamdan çıktıktan sonra uyursan,
Bulur sıhhat anunla cümle endâm tüm vücudun bu uykuyla sıhhat bulur.
- 46 Kerîh eşyadan eyle ictinâbı [36] Pis eşyadan uzak dur, buradaki sözün sevabını
Bilür ‘âkıl budur kavlin sevâbı akıl kavrar.
- 47 Bunı yazdım bu dükkân-ı tabibe Bu dükânın doktoruna bunları yazdım vücûda
Tene kuvvet virür iden habîbe kuvvet verir, ona faydalı olur.
- 48 Didin bunca kelâmı ğafil Ahmed Ey (gaflete dalmış) Ahmed bunca sözü
Fenâdâ âdemî ola mı râhat söyledin. Dünyâda insan rahatı bulur mu?
- 49 Ararsın fânide tarrâr işini Dünyada hilekârlık, yankesicilik işini ararsan,
Bu cismin rahatıyla cünbüşini bu işin getirdiği rahatlık ve eğlence.

50	Fenâya gelmisen uhrâ için sen Ararsın rahatı bunda niçün sen	Âhiret için sen dünyâyâ geldin. Neden sen rahatı burda ararsın.
51	Risâlet hazreti didi sözi hak Fenâda rahat uman kimse ahmak	Hz. Peygamber’imiz hak sözü söyledi: Dünyâda rahat edeceğini sanan kişi ahmaktır.
52	Fenâda mü’mine olsaydı râhat Gerek halk olmayaydı ana cennet	Dünyâda mümine rahat olsaydı, cennet onun için yaratılmazdı.
53	Bu fenâ mü’mine zindân olupdur Ki her baş derdi haddince bulupdur	Bu dünyâ mümine zindandır, ki herkesin başında yeterince dert vardır.
54	Fenâ dünyaya geldin mihnet için Hudâ tâ’atlarına hizmet için	Gelip geçici olan dünyâyâ sınanmak için ve Allah ibadet etmek için geldin.
55	Durışma fâni dünyaya ferâğ ol İşitme lehv-ılağun sen ırâğ ol	Fani dünyayla atışma ferah ol. Faydasız gasp etme isteğini duyma uzak dur.
56	‘Atâ kılsun elin illere dâim Ve nushitsün dilin kullara dâim	Elin her zaman insanlara ihsan etsin ve dilin kullara devamlı nasihat etsin.

57	Gözinden saklanâ-mahrem yüzini Dilin tut söyleme ğıybet sözünü	Gözünü sana helal olmayandan uzak tut. Dedikodu yapma, dilini tut.
58	Müdâm ol zikrine ol bî-niyâzın Giçe dergâhına ‘arz u niyâzın	Sürekli olarak zikir et duasız durma. Böylece dua ve niyazın dergaha ulaşsın.
59	Hesâb ile nefes virdi ‘ibâda Gerek zâyî‘olınmaya fenâda	Allah kullarına belirli sayıda nefes (ömür) verdi. Bu dünyâda ziyan edilmemelidir.
60	Ki bir sâ‘at gide boş sâkin cihânda Nedâmet ol göre yarın cinânda	Kâinat kıyamet saatine ulaştığında, cennete varamadığın için pişman olacaksın.
[37]		
61	Ki niçün ben ol sâ‘atda hudâ’nun Bulunmadım rızâsında ben anun	O boş geçen saate ben niçin Allah’ın rızasında bulunmadım.
62	Ki cennet içre bu hasret nedâmet Bulunır ğafil olma eyle ğayret	Cennet içinde hasret ve pişmanlık duymamak için, ğaflet halinde olmamaya çalış.
63	Bulınma sen ‘avâre olma battâl Rızâ-yı Bârî’de bulın be herhâl	Sen başıboş, işsiz olma, her hâlinle Allah rızasında bulun.

- 64 Unutli'llâh olan ihsânını sen Allah'a mahsus olan ihsanları değil, Ona ettiğin
Düşin her kıldığın 'isyânını sen her isyanı düşün.
- 65 Dilinde söyle ekser es-salâtı Bol bol salavat getir, bir gün dünyâda sana da
İrer birgün sana dünyâ memâtı ölüm erişir.
- 66 Okıyanı dinleyeni yazanı Okuyanı, dinleyeni, yazanı, ey zengin olan
Yarlığa rahmetinle yâ Ganî Allah'ım rahmetinle muamele et.

6. Mebhas-ı Tergib-i Salât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz İsteklendirme Bahsi Hakkında]

1	Ahmedî söyle namâzı sen bize
Anı terğîb it bizim kalbimize	Ahmedî namâzın nasıl olduğunu anlat bize,
onun şevkini bir an önce koy kalbimize.
2	Ki var anda kulûb içre halâvet
Nedür mü'minlere andan kerâmet	Ki kalbin içerisinde namaza karşı bir istek
vardır. Bunun kerameti müminler için nedir?
3	Anun binde birin kıl bizlere yâd
Ki olsun anun ile kalbimiz şâd	Onun binde birini bize hatırlat ki onunla
kalbimiz mutluluk dolsun.
4	Dü'âlem mü'minin oldur sirâcı
Tarîk-i hakk'a mi'râcî vü tâcî	Her iki âlemde de müminin ışık saçan lambası
hem hak yolunda miracı hem de tacı namazıdır.
5	Odur bu hâne-yidînin sûtûnı
Anun zımnındadır dînin bütünü	Bu din hanesinin sütunu namazdır. Dolayısıyla
dînin bütünü onun'dur.
6	Kılanlar dîn evini eyler âbâd
Ve târikler kılur dînini ber-bâd	Namaz kılanlar din evini feyizle doldurur ama
namazı bırakanlar dinini berbat ederler.
7	Olmasaydı mü'mine işbu namâz
İdemezdi hâlık'ına 'arz ırâz	Mümine bu namaz farz kılınmasaydı, kullar
Allah'a isteklerini ulaştıramazlardı.

- 8 Bu namâz ile kurulmuş hak'a yol Allah'a giden yol namâz ile kurulmuştur. Kul
Kurbet-i hakk'ı bulur anunla kul namaz ile Allah'a yakınlık bulur.
- 9 Ey namâz ehli işidin sohbeti Ey namaz kılanlar sohbetimizi duyun, Allah'ın
Bizler içündür hudâ'nun cenneti cenneti bizim içindir.
- 10 Hubb eşâretler kılâm dinlen size Güzel müjdeler vereyim size dinleyin, can
Cân kulağın aç berü girem söze kulağın aç ki söze başlayayım.
- 11 Fahr-i 'Âlem vardı mi'râc eyledi Hz. Muhammed miraca vardı. Âlemin yaratıcısı
Hâlık-ı 'Âlem ana ne söyledi olan Allah ona ne söyledi.
- 12 Sen habibimsin ve hem Fahr-i Cihân Sen sevdiğimsin hem de kâinatın en şerefli
Senden ötri kılmışam kevn ü mekân olanısın. Senin hatırına kâinatı yarattım.
- 13 Sevdüğim çünkü bu yoldu oldun revân Sevdüğim sen bu yolada yürüdün. Ey
Ne getürdin yâ habîbim armağân Muhammed armağan olarak ne getirdin.

14	Ol didi kim armağânım var benim Misli bulunmaz hazânında senin	O dedi ki benim armağânım vardır. Bu armağânın benzeri senin hazinende bulunmaz.
15	Hak bilürken söyledi yâ sevdüğüm Ne ola olmaya haznemde benim	Allah cevabını bildiği halde sordu: Ey Sevgili benim hazinemde olmayan şey nedir?
16	Ol didi ben yok getürdim armağân Bâri lütfun kıl bize yâ Müste‘ân	O dedi ben yok getirdim. Ey yardım eden ve yaratan Allah’ım bize lütufta bulun.
17	Didi sadıkdır sözün yâ sevdüğüm Yok yaratamadım hazânımda benüm	Allah dedi: Sözün doğrudur ey sevdiğim, hazinemde yok yaratmadım.
18	Her ne isterler hazânım içre var Kılmışam kulları hisse ana var	Ne isterseniz hazinemde var. Burada kullarıma pay verdim.
19	Hep hazânım bâbını kıldım küşâd Kılmışam yağma ider biliş ü yâd	Her zaman hazinemın kapısını açık bıraktım. Hazinemi bilip ve hatırlayan gelip yağma eder dedim.
20	Her ne ister kullarım yok söylemem Virerüm kulları me’yûs eylemem	Kullarım her ne dilerse dilesin bir şey söylemeden onların istediğini verip ümitsizliğe düşürmeyeceğim.

21	Çün getürdin yok olan nesne bize Sen ne istersin dile virem size	Bize ‘yok’ getirdiğin için, sen ne dilersen vereyim sana.
22	Ol didi ki yâ Kerîm ü Müste‘ân Ümmetime isterem bir armağân	O dedi: Ey yardım eden Kerîm, Ümmetim için bir armağân istiyorum.
23	Anlar ile işleri âsân ola Ol iş ile kurbetine yol bula	Namaz ile işleri kolaylaşıp, onunla sana yakınlaşırlar.
[39]		
24	Bana ikrâm itdüğün kıl ümmete Anları ir gördü ‘âlem rahmete	Bana ikram ettiğini ümmetime de ikram et. Ümmetimi iki âlemde rahmete erdir.
25	Rahatımdur anların rahatlığı Fahr-ı tâcım anların ümmetliği	Onların rahatta olması benim rahatta olmam demek. Onların ümmetliği övgü tacımdır.
26	Cümle gök ehli ‘avâm tâ hâssını Gördim anlarda ‘ibâdet hâssını	Alt tabakadan üst tabakaya gök âleminin tümünde, en üstün ibadeti onlarda gördüm.
27	Hoş ‘ibâdâtı var imiş bunların Hûb beğendim ta‘atını anların	Meleklerin hoş(güzel) ibadetleri varmış. Çok beğendim onların ibadetlerini.

28	Kimi kâ'im kimi râki' dâimâ Kimi sâcid kimi zâkir kâ'imâ	Kimi tüm vaktini tümünü ayakta ibadet ederek kimi ise rukûda kimi secdede kimi de zikir halindedir.
29	Hep 'ibâdet içre cümle tenleri Tâ'at-ı yegrekde gördim anları	Tüm vücutları ibadet içinde, onları en üstün ibadette gördüm.
30	Ol 'ibâdet hoş gelür ğâyet bana Cümle a'zâ ile oluna senâ	Onların ibadetleri bana gayet güzel gelir. Tüm organlarıyla Allah'ı övüyorlar.
31	Ümmetime dilerem ben yâ Mucib Bir 'ibâdet vir sana olsun karîb	Ey duaları kabul eden Allah'ım, ümmetim için dileğim: Onlara öyle bir ibadet ver ki onunla sana yakınlaşsınlar.
32	Ol kerem kânı Râhim ü Girdigâr Gör ne ihsân eyledi Perverdigâr	Bağış kaynağı Râhim Lütü bol olan Allah'ım gör ne ihsan etti.
33	Hep semâ ehli 'ibâdetini ol Bir yirecem' eyledi ol lûtfi bol	Hep meleklerin yaptığı ibadeti örnek al. O lutfü bol olan Allah'ım bir yere topladı.
34	Cümle ta'at üzre bir şâh eyledi Ol sekiz cennetlere râh eyledi	Tüm ibadetlerden üstün bir ibadet verdi. O ibadeti sekiz cennet kapısına yol etti.

- 35 Bu tarik ile didi her kim bana Bu yol ile her kim bana gelirse, ona Rıdvân
Gelse rıdvânım virilmiş dūrana cenneti verilmiştir.
- 36 Bir cesed kıldı namâz ad eyledi Yoktan bir şeye vücud verip adını namaz
Mü'min olanlara imdâd eyledi koydu. Bununla müminlere yardım etti.
- 37 Ol habîb'i hatırınca kıldı ol Allah sevdiği Hz. Muhammed hatırına bu
İtdi anayâ habîbim yâ Resûl ibadeti verdi. Ona ey sevgili Resûl'üm dedi.
- [40]
- 38 Bu semâ ehli 'ibâdetine sen Meleklerin yaptığı ibadette gıpta etmen senin
Eylediğin ğıpta eyâ hulk-ı hasen güzel âhlakındandır.
- 39 Cümle anların 'ibâdâtını biz Meleklerin yaptığı tüm ibadetleri bir yerde
Bir yire cem 'eyleyüp kıldım 'azîz toplayıp onu en üstün ibadet kıldık.
- 40 Cümle tâ'at üzre ser-tâc eyledim Namazı tüm ibdetlerin tacı ettim, Allah
Dostlarıma anı mi'râc eyledim dostlarına rütbelerinde yükselmeleri için
basamak ettim.
- 41 Günde beş kere dîvânım kuralar Günde beş vakit büyük bir meclis kurup,
Yâr olanlar ol dîvâna duralar Allah'ı sevenler bu mecliste birlikte
huzurunda dursunlar.

42	İsteyeler benden anlar rahmeti Ben virem anlara hûri cenneti	Onlar benden rahmet dilesinler, Ben de onlara cennet ve içinde huriler vereyim.
43	İşbu dînin direğidür bu namâz Hep ‘ibâdet yeg gerekidür bu namâz	Bu dinin direği namâzdır. Bütün ibadetlere tercih edilir.
44	Ümmetine armağanım beş bu namâz Kim ister bizi anı kılur komaz	Ümmetine armağanım beş vakit namazdır. Kim Allah ile olmak isterse namaz kılar.
45	Benden olsun ümmetine bu armağan Bundan a‘lâ yok durur hizmet begân	Benden ümmetine olsun aramağan, ibadete başlangıç için bundan daha üstünü yoktur.
46	Kim kıla hâlis bu kavlı kıluram Cümle gök ehli sevâbın virürem	Kim bu söylediklerime uyup namaz kılarsa, bütün gök ehlinin savâbını ona vereceğim.
47	Geldi mi‘râcından ol Fahr-i Cihân Ümmete irdürdi hak’dan armağan	Hız. Muhammed miraçtan dönünce, Allah’ın verdiği armağanı ümmetine bildirdi.
48	İrdi esahâbına âline didi Hak bunı kılmağa fermân eyledi	Tüm sahbelerinin yanına gidip: Allah namaz kılmayı emir etti, dedi.

49	Didiler el-hamdülillahi'l-'azîm Kim bize kıldı tarîk -i mustakîm	Büyük olan Allah'a hamd olsun. Çünkü bize bu dost doğru yolu verdi.
50	Bizlere hakdan hidâyetdür namâz Mü'min olanlar anı kılur komaz	Namaz bizlere Allah'tan hidayettir. Mümin olan namazı kılmamazlık etmez.
51	Bundan a'lâyok 'ibâdet yapılmış Mü'min-i tâm ol kıl anı yaz u kış	Namazdan daha üstün ibadet yok. Eksiksiz görevini yerine getiren müminler onu yaz ve kış kılsın.
52	Ey hudâvendâ Kerîmü bî-niyâz Bizlere tevîk-i rûzî kıl namaz	Ey Cömert hükümdarımız bizi namazsız bırakma, bize her gün namaz kılmayı nasip et.
[41]		
53	Hadisle Resûl-i Ekrem buyurdi Tarîk -i evliyâyı ol duyurdi	Resûl'ü Ekrem Hz. Muhammed bir hadisinde evliyalığın yolunu bize duyurdu.
54	Didi üç emre dâim olsa bir kul Velîdür ol hudâ 'indinde makbul	Dedi: Kul her zaman şu üç emre uyarsa, Allah nezrinde O kişi velidir.
55	Namâzı orucu ğusli iderler Gerek zâhir gerek gizlü giderler	Namazı kılar, orucu tutar ve gusli alırlarsa, ya açık bir şekilde ya da gizli bir şekilde bunu yapanlar.

56	Bu üçdür muktedî mü'min nişânı Münâfıkla Müslimân imtihânı	Bu üçü tam itikatlı müminin nişanıdır. Münafıkla müminin imtihanı.
57	Bu üçü itmeyenlerdir münafık Düşer hizlâna irmez ana tevfik	Bu üçünü yerine getirmeyenler kimsesiz kalıp Allah'ın yardımına ulaşmadan münafık olur.
58	Didi bir dahî ol Sultan-ı Ekrem Nebîler ser-firâzı şâh-ı a'zam	O büyük sultan Hz.Muhammed da dedi: Peygamberler en şerefli büyük padişahlardır.
59	Cemâ'atla kılamü'min namâzı İde ol Bârî'ye 'arz u niyâzı	Mümin cemaatle namazını kılmalıdır. Bârî olan Allah'a dua ile istekte bulunmalıdır.
60	Arasında sağır olan günâhı Kılur 'afv anları ol Pâdişâhı	Padişah olan Allah, bu dualar sayesinde günahlarının arasında olan küçük günahları, af eder.
61	Dahî cümle yarâmaz işden anı Hudâ saklar cemâ'atle kılanı	Tüm boş işlerden Allah, cemaatle namaz kılanı korur.
62	Kıl namâzı ana yalvar ağlayı vir İ'tikâdı hakk'a muhkem bağlayı vir	Namazını kıldıkdan sonra Allah'a ağlayarak yalvar. Ona olan inancını güçlü tut.

63	Yalvaru suçın temennâ eylegil Cürmimi ‘afv eyle yâ Rabb dinil	Yalvararak günahlarınla ilgili, ‘‘ey terbiye eden Allah’ım günahlarımı bağışla’’ diye istekte bulun.
64	Rabbenâ fa’ğ firlenâdi eb ü ced Ol kapudan mahrum olmaz bir ahad	Ey Rabbim babam ve atalarımın suçlarını affet, sen kapına gelen bir kulunu bile boş çevirmezsin.
65	Söyle mü’min mü’minâtı yâ hudâ Yarlıgâ rahmetlerin eyle ‘atâ	Ey Allah’ım mümin kadın ve erkekleri rahmetinle bağışla.
66	Olma kâhil kıl namaza ihtimâm Dur otur ehl-i salâh ile müdâm	Tembel olamayıp namazına özen göster. Allah’a bağlı olanlarla sürekli birlikte ol.
67	Bil senin kurbetliğin ol hazret’e Bu nâmazı kılmağ iledür ‘atâ	Senin Allah’a yakınlığın ve bağışlanman kıldığın namaz iledir.
[42]		
68	Ol habîb’in ismine kıldı misâl Kim kılur anı bulur kurb-ı visâl	Allah Hz. Muhammed’in ismine benzetti. Kim namazı kılsa Allah’a yakınlaşıp sonunda kavuşur.
69	Ahmed ismiyle olur hâsıl namâz Kılmayınca hâsıl olmaz keşf-i râz	Ahmed ismiyle namaz meydana gelir. Namaz kılmayınca gizli olan şeyleri farkına varamazsın.

70	Ol kıyâmıdır elif harfe misâl Hâ rukû'ı secde mimi ka'de dal	Elif harfî gibi O namazın direğidir. Hâ harfî rukû'yu, Mim harfî secdeye varmayı, dal harfî ise oturuşu ifade eder.
71	Bir mu'ammâsı var dahî bilene Âdem ismi hâsıl olur kılana	Bilen için namazın bir muamması vardır. Kılınıştâ âdem ismi görülür.
72	Ol kıyâm elif rukû'ı dal olur Secdesi mîm oldu 'ârifler bilür	Namazda ayakta durma 'elif'', rukû'ya varma 'dal'', secdeye varma ise 'mim'' gibi olmaktır bunu arifler bilir.
73	Bildiniz işbu namâzı ol Ganî Kamış âdem hey'eti gibi anı	Bildiniz! İşte bu namazı hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah, kamışların insan topluğu gibi görüldüğü zaman.
74	Bil bunun emsâli nenün gibidir Şâha kul ihdâ olunmak gibidir	Bil ki bunun benzeri şey gibidir: Padişaha kulun hediye olması gibidir.
75	Ol kulına'zâlarından ger biri Olmasa makbule geçmez al yûri	O kulun organlarından birinin eksik olması hoş karşılanmaz. Bunlardan biri eksikse artık o işe yaramazdır.
76	Şâh olan dimez mi ol demde sana Ne getürdin bu böyle ma'yûb bana	Padişah o zaman sana sormaz mı? Neden bu ayıbı bana getirdin.

77	Pâdişâhın irüşe hışmı sana İrmeye ğayrilerin rahmi sana	Allah'ın hışmına uğrarsın, başkalarının şefaati sana dokunmaz.
78	Bu namâzı ancileyin bil ulû Hâlık'a senden hediye oldu bu	Bu namazı çok büyük ve yüce gör, bu davranışın senden Yaratan'a bir hediye oldu.
79	Bî-kusûr eyle ana gizlû 'ayân Gönder ol dergâh-ı hakk'a armağan	Namazı gizli veya açık şekilde kılarken bunun kusursuz şekilde olmasına dikkat et.
80	Tâ ki anun 'aybını görmeyenler Eline virüp seni sürmeyenler	Onun ayıbını görmeyenler, eline verip seni sürmeyenler.
81	Ahmedî lûtf-i hudâ'yıkıl niyâz Kılmadın yarar hudâ'ya bir namâz	Ahmedi lutufkâr Allah'a duada bulun. Kıldığın namazın Allah'a bir faydası yoktur.
82	Defter-i 'âdetde buldınsa anı Nic'olır hâlin 'ibâdâtın kanı	Adet defterinde onu buldunsa nice olur, ibadetin nerededir.
[44]		
83	Kıl edâmak bulını eyle recâ Rahmet-i ğufrânını kıl ilticâ	Namazını makbul bir şekilde kıl, Allah'tan da bunu kabul etmesi için istekte bulun. Günahları örtüp affeden Allah'ın rahmetine sığın.

84	Kılmadım sana yarar yâdeb namâz Lûtfun ile kıl anı makbûla yaz	Allah'ım sana layık bir şekilde namazımı kılmadım. Lutfunla namazımı makbul eyle.
85	Sen cemâ'atle namâzı kıl müdâm Yalnız kılsan viremezsin nizâm	Devamlı olarak cemaatle namazını kıl. Yalnız kılsan ona bir nizâm veremezsin.
86	Var imâma ol cemâ'at bağla sâf Olasın mekr-i şeyâtînden mu'âf	İmama var ve cemaatle saf tut ki, şeytanın hilelerinden koruna bilesin.
87	Yalnız koyun kurdı eyler şikâr Sürüye girmez çobanın hof var	Kurt, koyunu yalnız iken avlar, çoban varken sürüye dalmaz çünkü çobandan korkar.
88	Bu hadisi Fahr-i 'Âlem söyledi Ümmetime hudâ lûtfu eyledi	Bu hadisi âlemlerin övgüsü olan Hz. Muhammed söyledi: Ümmetime Allah lütûf etti.
89	Ümmetim kılsa didi imâm ile Eylese subhı edâ itmâm ile	Ümmetim namazını imâm ile kılsa ve sabah namazını özenle yerine getirirse.
90	Öğleye değin vefât itse cânı 'Afv ide cümle hatâsın ol Ganî	Öğleye kadar vefat ederse, lutfu bol olan Allah o kişinin tüm hatalarını af eder.

91	Öğleyi kılsa cemâ'atle biri Fevt ola vakt-ı ikindi ileri	Öğle namazını cemaatle biri kılıp, İkindiden sonra ölürse.
92	Ol şehâdet mertebesiyle gide Hâlık'ı cennet ana ihsân ide	Vefat eden kişi şehitlik mertebesiyle gider. Yaratıcı Allah ona cenneti lütuf eder.
93	Kim kıla ikindiye imâm ile Mağribe fevt olunırsa ol kula	Kim ikindiye imam ile kılıp, akşam vaktinde vefat ederse.
94	Hak rızasıyla ol kimse fevt ola Cümle uhrâ işleri âsân ola	Allah'ın rızasını alarak ölürse. Cümle ahiret işleri kolay olur.
95	Yatsuyı her ki cemâ'atla kılur Ol gice içre eger merhûm olur	Yatsı namazını her kim cemaatle kılsa, o gece içerisinde vefat ederse.
96	Lâ-hisâb ve-lâ ğazab ol cenneti Bula yarın vuslat ile rû'yeti	Hesap ve eziyet görmeden cennete girip, orada Allah'a kavuşup Onu görebilir.
97	Anladın fazl-ı cemâ'at-i kirâm Sa'yî kıl terk eyleme anı müdâm	Anladın mı, cemaatle kılınan namazın lütuf ve ihsanını. Namazını devamlı olarak kılmak için gayret göster.

- 98 Kim cemâ'atla müdâm olan kişi
her dü 'âlemde bulır rahat başı
- Kim cemaatle devamlı namaz kılarsa, her iki
âlemde başı rahatta olur.
- 99 Bir hikâyet dinleyin idem peyâm
Olasın râğıb cemâ'ata müdâm
- Size bir hikâye anlatayayım: Devamlı cemaatle
beraber namaz kılmaya râğbet et.
- 100 Mâlik-i Dînâr zamânıydı zamân
İki kardaş vardı od(ateş) tapan
- Dönem Mâlik'i Dînâr dönemiydi. Ateşe tapan
iki kardaş vardı.
- 101 Ol küçük büyük karındâşa didi
Tercübe kılam bu odı söyledi
- Küçük kardaş büyük kardaşe dedi. Bu ateşi
tecrübe edeyim dedi.
- 102 Varalım tenhâda âteş yakalım
Anun içine elimiz sokalım
- Tenha bir yere gidip ateş yakalım, onun içine
elimizi sokalım.
- 103 Yandırırça ol bizim elimizi
Döndirelim biz dahî andan yüzi
- Ateş elimizi yakarsa, bi ondan da yüzümüzü
çevirelim.
- 104 Varub tenhâda yandurdılar od
Ellerini sokdılar yandurdu od
- Onlar تنها bir yere gidip ot yaktılar, ellerini o
yanan otun içine sokunca yandı.

105	Vây bize kim tanrı bildik odı biz Bunca yıllar bilmedik Ma'bûd'ı biz	Vay be bunca yıl biz kimi tanrı olarak gördük, yaktık kendimizi. Bunca yıl Allah'ı tanımadık.
106	Bizlere yazık deyü ağladılar 'Ömrümüz varmış hevâya didiler	Bize yazık diye ağladılar, ömürümüzü heba ettik dediler.
107	Söylediler bu dîni terk idelüm Din-i İslâm'a girüp berk idelüm	Bu dini terk edelim diye söylediler. İslâm dînine girip sağlamlaştıralım.
108	Böyle niyet eyleyü ben durdular İki kardâş bile râhî oldular	Bu niyetlerinin üzerinde durup, iki kardeşte yoldaş oldular.
109	Ol büyük kardâşı iblis azdurdı Hakk'a giden niyetini bozdurdı	O büyük kardeşi şeytanların en büyüğü iblis azdırdı. Allah'ın yoluna giden niyetini bozdurdu.
110	Ol zamân küçük karın dâşa didi Bunca yıl âteş-perestem söyledi	Büyük kardeş, küçük kardeşine dedi: Bunca yıldır âteşe tapıyorum.
[46]		
111	Tâ bu yaşa irüşince buna ben Tapa geldim gelmezem var yüri sen	Bu yaşa gelinceye dek, âteşe taptım sen git ben gelmiyorum.

112	Ol dîni Tanrı idündi uyuldı Vardı ol kardâşı buna söyledi	O dini Tanrı edindi ona uydu. Kardeşi ona dedi ki.
113	Eyledi iğvâ ana iblis-i hâr Dönmedi hak'dan hidâyet bulmuş er	Aşağılık olan iblis onu yoldan çıkarmaya çalıştı, fakat doğru yolu bulmuş olan küçük kardeş Allah'ın yolundan dönmedi.
114	Geldi Mâlik İbni Dînâr yanına Va'z iderdi oturdı dîvânına	Mâlik bin Dînâr'ın yanına geldi. Divanında vaaz vermekteydi.
115	İbn-i Mâlik kıldı va'zını tamâm Ol yiğit varup ana itdi kelâm	İbni Mâlik vaazını tamamlayınca, o yiğit(küçük kardeş) onun yanına gidip konuşmaya başladı.
116	Didi yâdîn ulusu geldim sâna Gösteresin râh-ı Rahmân'ı bana	Dedi: Ey din büyüğü sana geldim, bana Rahmân olan Allah'ın yolunu göster.
117	‘Âyin-i bâtl imiş ateş-perest Eyledim bugün anun terkine kasd	Ateş perestlik batıl bir törenmiş. Bugün onu terk ettim.
118	Bana ta'lim it Muhammed dînini Yıkdim ol bâtl dînin âyini	Bana hz. Muhammed'in dinini öğret, O batıl dinin törenlerini yıktım.

119	Eyledi şeyhimana ‘arz-ı îmân Ol kişi oldu o zamân müslimân	Mâlîk bin Dînârona şahadet getirterek imanı nasip etti. O kişi o zamân müsülman oldu.
120	Bir fakîr-hâl idi işi tedirgün Kesb-i fâ’il ücretiyle gün be gün	Onun işi günbegün hep fakirlik içinde tedirginlikle geçmekteydi.
121	İstedi şeyhim cemâ’atden yana Mâl-ı dünyâ devşirüp virdi ana	Şeyhim cemaatten bir şey istedi. Dünyâ malını bir araya getirip ona verin.
122	Ol dînî kim anı makbul itmezem Ben bu dîne akçe ile girmezem	Küçük kardeş dedi: o zaman ben bu dini kabul etmiyorum çünkü ben bu dine mâl için girmedim.
123	Böyle işâre iderim cânımı Tâ ki râzî kılayımYezdân’ımı	Böyle yaparak ruhumu esir ederim. Tâ ki Allah’ın rızasını kazananayım.
124	Rızkımı virdi bana ağyar iken Şimdi virmez mi bana ol yâr iken	Müslüman değilken bile bana rızkımı verdi. Şimdi vermez mi ben Ona o kadar dostken.
125	Gireyim ben ol kanâ’at hânına Hem-celîs idem sabır dükkânına	O kanaat hânına ben de gireyim. Sabır dükkanında oturmalıyım.

- 126 Tutayım elde kanâ‘at pîşeyi Kanaat mesleğini elimde tutmalıyım. Rızkım
Rızk için görmeme dahî endişeyi için dahi endişelenmemeliyim.
- 127 Durıp andan yolına oldu revân Oradan yoluna devam etti. Evine sevinçli bir
Geldi irişdi evine şâdumân şekilde ulaştı.
- 128 Var iki uşâğıyla bir avratı İki çocuğu ve bir hanımı var, dedi. Hanımı dedi
Didi ‘avrat buldum İslâm devleti ki İslâm devletini buldum.
- 129 Bulmuşam hak dîni girmişem ana Buldum hak dînini ve ona girdim. Ey canım sen
Sen tehâlûf olma ey cânım bana bana muhalif olma.
- 130 Kardâşım la tercübe kıldım odı Kardeşimle birlikte tercübe ettim. Ateş batılmış
Bâtıl imiş kıldım andan nefreti ondan nefret ettim.
- 131 ‘Avradı dahî müslimân eyledi Eşini bile müslüman etti, kelime-i şâhadeti
Tevhîdi anlara bir bir söyledi onlara bir bir söyledi.
- 132 Durup andan pazara gitdi ol Durmadan hemen pazara gitti. O iş yapanların
Girdi fâ‘iller içine durdı ol arasında durdu.

133	Ücret ile buldılar anlar işi O yiğidi tutmadı hiçbir kişi	Ona ücretli bir iş buldular. O yiğidi işçi olarak kimse çalıştırmadı.
134	Didi Rabb'im râzıkımdır gideyim Mescidinde ana hizmet ideyim	Rabbim rızkımı verendir deyip, mescidinde ona hizmet etmeliyim dedi.
135	Sâim olup girdi bir mescide ol Tâ'atıyla hâlık'ına buldı yol	Oruçlu olarak bir mescide girdi. Yaratan Allah'ın yolunu ibadetleriyle buldu.
136	Kıldı beş vakti imâma uydı hoş Ahşâmı geldi evine eli boş	Güzel bir şekil imama uyarak beş vakit namazını kıldı. Akşam evine eli boş olarak geldi.
137	Gördi 'avrat erini ol ser-nigûn Didi elde etmeğin yoktur niçün	Kadın kocasının baş aşağı olduğunu gördü, elinden eden ekmeğin yok dedi.
138	Ol kişi itdi helâlîm dinle sen Viresiye işledim bugünü ben	O adam eşine beni dinle dedi: Bugünkü çalışmamı veresiye yaptım, dedi.
139	Bir ulû kimseye kıldım hizmeti Ol virir bana elbetde ücreti	Yüce olan bir varlığa hizmet ettim. O elbette bana ücretimi verir.

140 Bir ulu devletlidür ihsânı bol O lütfu bol yüce devlet sahibidir. Ellerim boş
Gelmişem boş ellerim olma melûl geldiğim için üzgün durma.

[48]

141 Hâlık'ın kullarına erzâkı çok Yaratıcı olan Allah kullarına erzakı çoktur fakat
Lâkin etmeksiz sumâtın zevki yok ekmeksiz sofranın zevki yoktur.

142 Bulmadılar etmek anlar ol gece O gece onlar ekmek bulmadılar. O adam o gece
Ol kişi sûka varır ir gizlüce gizlice çarşıya gitti.

143 Yine ol gün kimse anı tutmadı O gün kimse onu çalıştırmak için tutmadı. O da
Anı kimse alup işe gitmedi işe gidemedi.

144 Kaldı mahzûn anda bilmez ki n'ide Oracıkta üzgün bir şekilde kaldı ne yapacağını
Varuban yine girdi bir mescide bilemedi. Tekrar mescide girdi.

145 Ahşâma degin 'ibâdet eyledi Akşama kadar ibadet etti. Bu davranışı kendine
Bu işi kendüne 'âdet eyledi adet haline getirdi.

146 'Avrat uşâklarınâ intizâr Eşi ve çocukları adam eve ekmek getirecek diye
Geldi ahşâmı evine şerm-esâr umutla beklediler. Adam akşam eve utanarak
geldi.

147	Geldi uşâklar atası yanına İrdi âteşler atanın cânına	Çocukların babası çocukların yanına geldi ve çocukları görünce ateşler içinde yandı.
148	Kanı yâ ata bize nânın didi Gördiler yoknân uşâklar ağladı	Ey babamız bizim ekmeğimiz nerededir. Çocuklar ekmeğin olmadığını görünce ağladılar.
149	‘Avratı dir intizâda yanmışız Açlığ ile biz bugün bunalmışız	Adamın eşi umutla beklemekten yandık, açlık ile bugün bunaldık dedi.
150	Bu uşâklar hod beni itdi bî-zâr Yoğ bilmez anlar ağlar zâr u zâr	Bu çocuklar beni konuşamaz hale getirdi. Yoktan anlamıyor durmadan ağlıyorlar.
151	Çölmeğe koyıb suyu kaynadıram Getürir babanız der aldadıram	Çömleğe su koyup kaynatıyorum, babanız ekmek getirecek deyip onları aldatıyorum.
152	Sen bugün dahî tehî geldin kişi Nic’olur bu ma’sûm uşâklarun işi	Sen bugün de eli boş geldin. Günahsız olan çocuklarımızın hali ne olacak.
153	Biz hele sâimliğe sabr idelüm Bu iki ma’sûma bilmem n’idelüm	Biz şimdilik oruçlu olamaya sabır edelim, bu iki günahsıza ne yapacağımızı bilmiyorum.

154 Açlığ ile hâlleri olmuş harâb Açlık sebebiyle perişan olmuşlar ağlayıp
Zâriderler ciğerim olmuş kebâb dururlar bu yüzden ciğerim yanmaktan kebaba
döndü.

155 ‘Akrebâdan isteyebilmem ğıdâ Akrebalardan yiyecek isteyemem, zengin olan
Serzeniş ider bize bâ y gedâ da fakir olan da bizi azarlamaktadırlar.

[49]

156 Râzık’a düşmân iken rızkımız ol Rızık veren Allah’ düşman iken bile O bize
Kesmedi virdi bize rızkını bol rızkımızı kesmeden bol bol verirdi.

157 Şimdi hod yâr oldu kana ne ‘aceb Ne kadar şaşırtıcı ki şimdi kendimiz Ona
Rûzî kılmaz rızkını ol ne sebab (Allah’a) yâr olduk. O, bugün rızkımızı
vermedi. Acaba bunun sebebi nedir.

158 Bu söz ile ol kişiye irdi ‘âr Adamın bu sözlerinden sonra eşi utandı ve
Ol ‘ayâlî içre oldu şerm-sâr kendince mahcup oldu.

159 Bundan özge bulmadım mahzûn işi Bir kişi ailesi yanında mahcup olmasından
Şerm-sâr ola ‘ayâl içre kişi başka mahzun iş görmedim.

160 Fakri bil âteş-pîrhânedür elim Fakirliğin çok acı verici ateşten bir gömlek
Sabr ile anı giyenlerdür selîm olduğunu bil, onu sabırla giyenler selamet
buldular.

161	İtdi yâ ‘avrad bu sabrı idiniz İmtihân ider bizi Rezzâk’ımız	Ey hanım sabır edelim, rızık veren Allah’ımız bizi imtihan ediyor, dedi.
162	Sabr idelüm böyle imiş yazımız Dilerim şây eyleme halka zârımız	Sabır gösterelim kaderimiz böyle yazılmış. İnleyişlerimizi halka açık etmemeni diliyorum.
163	Ol mecûsî ‘akrabâ bu sırrı hemîn Bilmesün bu hâli ol a‘dâ-yı dîn	O ateşe tapan akrabanın sırrını hemen anlayamazsın. Din düşmanı olan kimse bunu bilmesin.
164	İrmesin cânımsana bundan melâl İ‘tikâdına getürme bir halel	Bundan sana bir hüznün ermesin, inancına zarar verme.
165	Dünki devletünün itdim işini Sabrı kıl akıtma gözin yaşını	Dün işverenimin işini bitirdim. Sabret gözyaşını akıtma.
166	Hakkını yarın virem didi bana Ol sebebden eli boş geldim sana	Hakkını yarın veririm dedi sana, o sebepten eli boş geldim sana.
167	Çün sabah olur kişi olur revân Yine ol pazara vardı ol zamân	Sabah olunca adam yola çıktı. Tekrar pazara gitti o zaman.

168	Gayrıları buldı ücret gitdiler Kalmadı iş o kişiye didiler	Diğerleri iş bulup ücretlerini alıp gittiler. Sıra o adama gelince iş kalmadı dediler.
169	Kaldımahzûn ol kişi bilmez n'ide Varup abdest ile girdi mescide	Adam üzgün bir şekilde ne yapacağını bilemedi. Abdest alıp mescide girdi.
170	Secdeye varup derd ile didi hû Zârî kıldı hâlık'a yalvardı o	Secdeye varınca dert ile Hû (Allah'tan başka İlah yoktur) dedi. Yaratan'a ağlayarak yalvardı.
[50]		
171	İtdi yâ hayy u hakîm u Girdigâr Râzıksın 'âlemin Perverdigâr	Hayy, hâkim ve Girdigar olan Allah alemden rızkını verensin.
172	Hamd u şükr olsun sana bu işime Tâc-ı İslâm'ı geydürdin başıma	Şu an içinde bulunduğum durum için sana hamd ve şükürler olsun.
173	Nice günler dahî kılsan beni aç Kullığından zerre olmam i'vicâc	Çoğu günler beni aç bıraksan da, sana olan kulluğumda doğruluk üzerinden ayrılmam.
174	Avrad ü uşâklarımın yâ Ganî Anlara virsen bugün rızklarını	Ey kimseye muhtaç olmayan Allah'ım eşime ve çocuklarıma, bugün rızıklarını veresin.

175	Durmaya açlığa pişmân olalar Korkım oldır dinlerinden döneler	Aç kaldıkları için pişmanlık yaşayıp, İslam dininden dönmelerinden korkuyorum.
176	Yâ ilâhî sen bilürsin hâlimi Senden özge yok bilen ahvâlimi	Ey Allah'ım halimi sen biliyorsun. Senden başka halimi bilen yok.
177	Yalvaru hakk'a münâcât eyledi. Hâlık'ına 'arz-ı hâcât eyledi.	Yalvararak Allah'a seslendi. Yaratan'a ihtiyaçlarını anlattı.
178	Bu yana uşâklarıyla hâtunı Aç olup yimeli oldu etini	Şimdiye dek eşi ve uşakları açtılar. Etleri yenecek haline geline gelince.
179	Ana çoğ azımız kanı nânın deyü Sarışurlar anasına ağlayu	Çocuklar annelerine yiyecek, ekmeğimiz hani deyip ağlayarak annelerine sarıldılar.
180	Ahmedî bu mühtediler hâline Vâkıf oldın anların ahvâline	Ahmedî hidâyete erişenlerin halini ve durumlarını vakıf oldun.
181	Açlığa gördün mi sâbırlar nice Sende var mı sâbırdan zerrece	Gördün mü, açlığa nasıl sabır ettiler? Onların sabrı sende zerre kadar var mı?

182	Yok riyâzetle işin lâf eyleme Yok tahammül cû'a güzâf eyleme	Riyâzet'e tahammülün yok ise boş yere laf etme.
183	Böyle kılmış Râzık u Pervedigâr Vâfir ile rızkî ba'zı kerre dâr gir	Rızık veren Allah böyle yapmıştır. Bazılarını çok mâl ile bazılarını az mal ile rızıklandırmıştır.
184	Ba'zı kulın rızkın eyler sükkerîn Ba'zı kullar bulamaz nân-ı cevîn	Bazı kulun verdiği rızkî şeker yapar. Bazı kulun arpa ekmeği bulmaz.
185	Kıldı üç gün anların rızkını dar Gör nice vâfir kılur Pervedigâr	Onları rızkını üç gün darlaştırdı. Gör bakalım Allah nasıl mal çoğaltıyor.
[51]		
186	İmtihân itdi çün ol yârânlar Bir melek gönderdi şâda anları	Sevenlerini imtihan etmek içindi. Onları mutlu etmek için bir melek gönderdi.
187	Bir tabak aldı içi altundolu İletür hâtuna üsti örtülü	İçi altın dolu bir tabak gönderdi. Üstü örtülü olarak adamın eşine verdi.
188	Virdi ol hâtuna anı söyledi Zevcin ahşâmî gelür söyle didi	Altın tabağı eşine verdikten sonra ona dedi: Eşin akşam eve gelince ona de ki.

189	Râzıyuz işinden anı bilsin ol Bu zerranın ücretidir alsın ol	Onun işinden râzıyız bunu bilsin. Bu altınlar onun ücretidir alsın.
190	Aldı hâtun anı girdi içerü Gördi on bin altın içinde dolu	Adamın eşi altınları alıp içeri girdi. Tabağın içinde on bin altın olduğunu gördü.
191	Aldı bir altın sûka tutdı yol Virdi sarrafa yâhudî idi ol	Bir altın alarak çarşıya doğru gitti. Yahudi bir sarrafın yanına gidip altını ona verdi.
192	Didi sârraf ki uhrâ hâtunı Kande buldın bu ‘acâib altunı	Sarraf dedi ki: Âhiretlik, bu acâip altını nereden buldun.
193	Sikke-i âdem degildür işbu zer ‘Gayb ilinden darb olunmış bu meğer	Bu altın insan işi değildir. Bu gayb ilinden gönderilmiştir.
194	Hâtun itdi zevcim işler birine Ücretidir virmiş anun yerine	Kadın, eşim birinin yanında çalışıyor. O da bunun karşılığında eşimin ücretini ödemiştir.
195	Bir ulu devletlüdür bilmem anı Tâ ki âgâh ideyim andan seni	Onu tanımam seni tâ ki haberdar edeyim. O büyük bir nimet sahibidir.

196 Virdi sarrâf on bin akçe altuna Sarrâf altın için on bin akçe verdi. Kadına bana
Bana gönder zevcinidir hâtuna eşini gönder dedi.

197 Aldı avrat eksüğin cümle kamu O ayyüzlü kadın hepsini eksiksiz alarak,
Geldi evine ferah ol mâh-rû ferahlamış bir şekilde evine geldi.

198 Kıldı tedbiri müheyyâ ol temmâm Kadın bütün tedbirlerini aldı. Çeşit çeşit
Eyledi hâzır nice dürli ta'âm yiyecekler hazırladı.

199 Bu yanadinle ta ki zevcin'ider Beni dinle kadının kocası ne yapıyor: Yatsı
Yatsu câmi'de kıluban gider namazını camide kılıp evine gitti.

200 Doldurur toprağ ile uşâğını Kuşağını toprak ile doldurur, bunu çocuklarını
Yâ'nî kim avundıra uşâğını avutmak için yapmıştır.

[52]

201 Ol uşâklar göriben aldanalar Çocukları görünce aldansın ekmek için un
Etmek için un getürmüş sanalar getirmiş sansınlar diye.

202 Gördi o evi düzenmiş ser-te-ser O evi baştan başa düzelmiş, köşe bucağına
Ol turâbı ev bucağına töker toprağı döker.

203	Girdi evi içine ol bahtlu Gördi ev ni‘metler ile dopdolu	O talihli adam evin içine girdi. Evin nimetlerle dolu olduğunu gördü.
204	Gördi atası uşâklar sevişir Ekli şürbi bulmuş anlar oynasır	Adam çocuklarının sevinçli olduğunu görür. Yiyecek ve içecek bulmuş oyun oynarlar.
205	Avratına söyledi er yâ helâl Bana bildir nice oldu işbu hâl	Adam eşine ey helâlim dedi: Bu nasıl oldu bana anlat.
206	Didi hizmet kıldığın devletlinün Bir kulı geldi bugün bana anun	Adamın eşi dedi: Bugün yanında çalıştığın kişinin bir adamı geldi.
207	On bin altun bana virüb gitdi ol Ücretini arturruruz bilsin ol	O on bin altın bana verip gitti. Eşinin ücretini artırdık haberi olsun dedi.
208	Hizmetine didi dâim olsun ol Ücretidir zevcin işbu didi ol	Hizmetine devam etsin o dedi. Eşinin yaptığı işin karşılığıdır bu ücret.
209	Yâ helâlim bu ne devletlü imiş Bunca ücret sana ihsân eylemiş	Ey helâlim bu nasıl bir işverenmiş, bunca parayı sana lütuf etmiş.

210	Bu nice devletlidür bildir bana ‘Ömrin oldukça hizmeti kılana	Bu nasıl bir işverendir bana anlat. Ömrün oldukça ona hizmet et.
211	Ol didi ol dem bu dînin kâtibi Anı gönderdi bu dînin sahibi	O zaman o dedi ki dînin yazıcısı, onu gönderdi.
212	Ol sahîdir buhlı hiç yokdur anun Cümlesinden virgüsi çok duranun	O gerçektir O cimri değil, herkesten daha fazla verendir.
213	Bunı göndermiş kerîmi bî-zevâl Kalbin olsun mutma‘inne yâ helâl	Cömert olan Allah gün bitmeden bunu göndermiş. Ey helâlîm kalbine şüphe girmesin.
214	Gayb ilinden bildüler anı ‘ayân Hakk’a şükr idüp olurlar şâduman	Bu yaşananların gayb âleminden olduğunu açık bir şekilde anladılar. Hakk’a şükür edip bahtiyar oldular.
215	Söyledi er dahî üç günden berü İtdiğünü hâtununa rû-be-rû	Adam üç günden beri gün be gün, ne yaptığını eşine anlattı.
[53]		
216	Eyledi ahvâlini ol âşîkar Bildüler kıldı ‘inâyet Girdigâr	O halini açık bir şekilde ortaya çıkardı. Anladılar ki Allah’ın onlara lütfudur.

217	Ol getürdiği turâb-ı mu‘teber Gördi un olmuş toprağı meğer	O itibar edip getirdiği toprağın meğerse un olduğunu gördü.
218	Ol ona virdi berekâtı hudâ Eylediler haylı dem anlar ğıdâ	Allah ona berketini verdi. Bu bereketle uzun süre onları gıdalandırdı.
219	Aldı altununu vardı ol didim Ben dahî didi Pazar içre gidem	Adam altınları alıp, ben de pazara gideyim dedi.
220	Avratı ol demde ana söyledi Var fulân sarrâf yahûdiye didi	Adamın, hanımı o anda ona söyledi: Falanca sarrâf Yahudinin yanına git.
221	Ol didi zevcin bana eyle îsâl Virana altunı on bin akçe al	O dedi eşin bana ulaştırdı. Ver ona altını on bin akçeyi al.
222	Bir altunı aldı sarrâfa gider Hak Ta‘âla hikmetini gör n’ider	Adam bir altını alıp sarrafa gider, gör Allah neler yapar.
223	Gördi sarrâf ol kişiyi dir ana Sen kime hizmet kılursun di bana	Sarrâf adamı görünce ona: Sen kimin için çalışıyorsun bana söyle dedi.

224	Ol didi girdim ben İslâm dînine Ol Muhammed hazreti âyinine	Adam dedi: Ben İslâm dînine, O hz. Muhammed'in dîni adabına girdim.
225	Eylerim sahab-i dîne hizmeti Ol bana gönderdi bunca ücreti	Dînin sahibi olan Allah'a hizmet ederim. O bunca ücreti bana gönderdi dedi.
226	Her nice kıldıysa takrir eyledi Ol kişiye bir bir anı söyledi	Her nasıl yaptıysa adam, sarrafa bir bir olanları anlattı.
227	Çünkü ol sarrâf işitdi bu sözi Ol tarik-i hakk'a dönderdi yüzi	Sarraf bu anlatılanları duyduktan sonra, o Allah'ın yoluna yüzünü döndü.
228	Kaldurur parmağını ol hemân Sıdk ile oldı Müslimân ol zâman	Sarraf o anda parmağını kaldırıp, Doğru olan söz ile (Kelime-i şahâdet ile) Müsülman oldu.
229	Varsa kulın hakk'ahâlis izleri Halka te'sirider anunla sözleri	Allah'ın yolunda kulun saf, temiz amelleri varsa, halka sözleriyle tesir eder.
230	Olma ğâfil yâ birâder kıl namâz Kullara olur anunla keşf-i râz	Ey kardeş Allah'ı unutan olma, namâzını kıl! Namaz ile kullarına bilinmeyenleri gösterir.

- 231 İki yüz âyet inipdür hakkına Nâmazla ilgili iki yüz âyet inmiştir. Hak katında
Gör nâmazı hak katında hakkı ne namazın ne olduğunu gör.
- 232 Ol dîvan-ı hakk’a anunla kıyâm Namaz ile Allah’ın karşısına çıkarsın. Hakkıyla
Eyleyüp hak ile idersin kelâm Ona layık sözler söylersin.
- 233 Bunca kurbet sana devlet bul işi Allah’a yakınlığı nâmaz sağlar. Bunca değer ve
Bunca ‘izzet sana rif’at yâ kişi yüksek mertebeyi sana o kazandırır.
- 234 Ol nâmazı kılmağ iledür sana Namaz kazanacaklarına sadece sebeptir.
Kadrini bil hâdim ol dâim ana Kıymetini bilip devamlı olarak kıl.
- 235 Bir gün ashâb itdiler yâ serverî Bir gün sahabeler dediler: Ey Reisimiz: her iki
Her dü‘âlem fahri halkın rehberi âlemin övündüğü, halkın rehberi.
- 236 Bu nâmazı kıl deyü dâim bize Bu nâmazı devamlı kılmamız için bize emir
Emr idersin lûtfını idin bize ederek kıldır. Bize lutfunu kazandır.
- 237 Ol didi her kim kıla beş vakt nâmaz O dedi: her kim beş vakit nâmaz kılarsa, her iki
Her dü‘âlem içre kayğular yimez âlemde de kaygı çoktur.

238	Ol kimsenin ola kalbi selîm Rızkını vâsi‘ kılur Rabbu’l-Kerîm	O kimsenin kalbi selâmet üzere olsun. İkrâm sahibi ve terbiye eden Allah rızkını bol tutar.
239	Eylese gâliptir a‘dâya silâh Bu nâmaz ile bulur kılan felâh	Namaz düşmanı galip eden silah gibidir. Namazı kılan kurtuluşu bulur.
240	Haşr olunca kılana yoldâş olur Cümle korkulara yardımlar olur	Kıyamet günü toplanınca kişiye yol arkadaşı olur. Tüm korkularımızı yenmeye yardım eder.
241	Nûr olur etrafına mahşer günü Girmez anun sem’ine tâmû üni	Mahşer günü etrafını aydınlatır. Onun kulağı cehennem sesini işitmez.
242	Kol kanad olup kılani uçurur Ol sırât üstünde anı geçirür	Kol kanat olup kalanı uçurur. O sırat köprüsünden onu uçurur.
243	Cennet-i a‘lâya varup indüre Şerbet-i vuslatla anı kandura	Cennetin en yüksek katında onu indirir. Vuslat şerbetiyle onu kandırır.
244	Bu namâz olmuşdurur dildâre yol Ol cemâli göre bu râh ile kul	Namaz kılmak sevgiliye giden yoldur. Kul bu yo ile Allah’ın Cemalini görecektir.

245 Kul ki bir sahibi dîvânında durur O kul ki Sahibinin (Allah'ın) huzurunda bekler.
Ol dîvân sahibi lâ-büdde görür O huzurunda beklenen Sahip bunu gerekli görür.

[55]

246 Rabbenâ itdir namaza rağbeti Allah'ım namaza rağbet ettir, ettir ki âhireti
Tâ ki varup bulalım bu devleti bulana kadar.

247 Ahmedî sen söyledin bu kıssayı Ahmedî bu hikâyeyi sen anlattın, acaba bundan
Sen 'aceb aldın mı bunda hisseyi kendine pay çıkardın mı?

248 Söyledin ehl-i salât için kasas Namaz ehli için bir hikaye anlattın. Sen de
Sen dahî kalbin içinde kıl heves kalpten namaz kılmayı iste.

249 Kıl namâzı ulû hizmetde bulun Namaz kılarak çok büyük bir hizmette bulun.
Oldı mi'râc salâtı ehl-i kulûbun Mi'râc gönül ehlinin namazı oldu.

250 Kul buldun hakk'a kulluk idegör Hakk'a kulluk eden bir kul bulunca, onu
Ol rızâ-yı hakk'a râhât râhî gidegör Allah'ın rızasına erdiğini rahatça gör.

251 Bî-namâza hâlık'ı gör ne didi Yaratan namaz kılmayanlar için gör ne dedi.
Üç belâsı vardur anun söyledi Bunun üç belası vardır dedi.

252	Biri kesbinde bereket bulmaya Bir dahî mâlıyla rahat olmaya	Bunlardan birincisi malında bereket bulunmaz Birisi ise malıyla rahat edemez.
253	Bir de ğalip eyleye şeytânını Âhir-i dem uçıra îmânını	Üçüncüsü şeytanı ona galip gelirse, son anında imanını kayıp eder.
254	Hâlık'ı dir bu yirimde durmasın Benden özge tanrı varup arasın	Yaratan Allah, o kişi karşımda durmasın, Benden başka Tanrı arasın der.
255	Âhirette olmaz ana iltifât Hişm-ı Bârî'dedir ol bulmaz necât	Âhirette ona güzel sözler söylenmez. Yaratan Allah'ın öfkesi sebebiyle kurtuluşu bulamaz.
256	Vâkıf oldın bî-namâzın hâline Dinle terk idenlerin ahvâli ne	Namaz kılmayanların halinin nasıl olacağını öğrendin. Terk edenlerin ise halinin nasıl olduğunu dinle.
257	Bî-'özür bir vaktin terk idene Yana ol nar içinde seksen bin sene	Özürsüz olarak namazın bir vaktini terk eden, seksen bin sene o ateşler içinde yanar.
258	Dinle bî 'özrin iden terk-i salât Gör ne denlü kesbider ol seyyiat	Özürsüz olarak namazı terk edenin halinin nasıl olduğunu o kişinin nasıl günahlar kazandığını dinle.

259 Bir rivâyet dinle ey Yezdân'a kul Ey Allah'ın kulu bir hikaye dinle, namazını
İltizâm eyle namaza dâim ol devamlı kılıp kendine bunu vacip et.

[56]

260 Fahr-i 'Âlem birgün ol ashâbıyla Âlemin en Şereflişi Hz. Muhammed birgün,
Oturlardı ta ki ahbabıyla sahabeleriyle ve ahbaplarıyla otururken.

261 Geldi bir avrat kapıya ağlayu Kapıya bir kadın ağlayarak geldi. Sesini
İşidenlerin yüreğın dağlayu duyanların yüreğini dağladı.

262 Öyle mahzûn âh ile ağlar 'ayân Öyle hüznölü ah ile gözleri ağlıyor, sahâbe onu
Ağladı anda sahâbe ol zamân öyle görünce o da ağlamaya başladı.

263 Söylediler yâ hâtunn'oldı size Ey hatun ne oldu sana, neden ağlıyorsun
Ağladığın ne sebep söyle bize sebebini söyle diye sordular.

264 Ol itdi ki günâhım key katı Kadın günahım kat be kat büyük, dağlara
Dağlara disem getürmez tâkatı anlatsam güç yetirmez kaldırmaya.

265 Didiler söyle bize yakdı âhın Ahın bizi yaktı, ulû dağlardan büyük müdür
Ulû dağlardan büyük müdür günâhın günahın söyle dediler.

266	Hâtun itdi key uludur katı ol Söylemeye 'âriderim yâ Resûl	Kadın derdim oldukça büyüktür. Ey Resûl söylemeye utanıyorum.
267	Ol didi kim ağlama söyle bana Belki bir derman ola derdine	Hız. Muhammed o zaman ağlama söyle bana, belki derdinin bir dermanı vardır.
268	Ağlayu ağlayu bir âh eyledi Şermesâr ol günahını söyledi	Ağlayarak bir ah çekti. Utana utana günahını anlattı.
269	Söyledi kıldım zinâ ben yâ Resûl Hamile oldum zinâdan bir oğul	Ey Resûl, zinâ yaptım bundan da bir oğlum oldu dedi.
270	Doğdu anı bilmeye kimse deyü Saldım anı sirke içre ağlayu	Böyle bir çocuk doğurduğumu kimse bilmiyor. Onu sirke içine ağlayarak koyduğum.
271	Gark olundu hâl içinde ol oğul Satdım ol sirkeyi halka yâ Resûl	Ey Resûl, bebek sirke içinde boğuldu! O sirkeyi alıp ben halka sattım.
272	Bunca 'isyân işleri ben kılmışam Tevbeler olsun nedâmet bulmuşam	Bu kadar iskankâr işleri ben yaptım. Pişmanım tevbeler olsun.

273 Ol Resûl itdi ki kıldın zârî sen Hz. Peygamber sen ağlayarak, sahabeleri de
Saldın ashâb içine gîryânı sen ağlattın dedi.

274 Ol salât-ı ‘asrı ben zann eyledim Ben o ikinci namazını kaçırdığını söyleyecek
Belki fevt itdi deyü havf eyledim diye korktum.

[57]

275 Çünkü sen eylemedin terk-i namâz Çünkü sen namazı terk etmedin. Yalvar
Rahmeti çokdur hudâ’nın kıl niyâz Allah’a, Onun rahmeti çoktur.

276 Kesme ümidi hudâ’dan havf ile Allah’tan korkarak Ondan ümidi kesme,
Kıl namâzı rahmeti ‘afv dile namazını kılıp rahmet ve avf dile.

277 Ey namâzına olan kâhil ricâl Ey namazıyla yaşlanan adamlar, bundan size
İrdi mi bundan sizde bir infî‘âl bir usanma geldi mi.

278 Gör ki zinâ eyleyüp katl idenün Zina eden ve birini öldüren, temiz olmayan
Halka sirkeyi nâ-pâk yidürdenün sirkeyi halka yedirenin halini gör.

279 Bir namâzı fevt idenin yâ ahî Ey kardeşim bir rekat namazını kaçırmanın
Çoğ imiş ‘isyânı bunlardan dahî vebali, bu tür günahları işlemekten daha ağırdır.

280	Beş nâmâzı Ahmedî terk eyleme ‘Özr-i şer‘i yoğ iken fevt eyleme	Ahmedi beş vakit namazını terk etme, şeriata uygun bir özürün yok iken onu terk etme.
281	Kul buldun hakk’ kulluk idegör Râh- ı şer ‘ile müdâmî gidegör	Allah’a kulluk edeni buldun mu onun nasıl kul olduğunu gör, Kötü yolda gidenin bu yolda nasıl devam ettiğini gör.
282	Ana kullık eyleyen kalmaz alû Her dü‘âlem içre olur bahtulu	Allah’a kulluk eden meyvesiz kalmaz. Her iki alemde de talihli olur.
283	Kul olan kılur ta‘ât kılur Mevlâ’sına Yarın irer cennetin a‘lâsına	Kul olan Allah’a ibadet eder, Ölükten sonra cennetin en üst mertebesine erer.
284	Kul olan kılur hudâ’nın emrini Emr içinde harca sürdi ‘ömrünü	Kul olan Allah’ın emrini yerine getirir. Bu emirlerle ömrünü harcayarak sürdürdü.
285	Yâ İlâhi nic’olur hâlim benim Nefs-i emareyle ahvâlîm benim	Ey Allah’ım nefsi-i emmâre ile benim halim nasıl olur.
286	Hubb-i dünyâ kalbim almış n’ideyim Ol tehi komaz nice tâ‘at ideyim	Dünyâ sevgisi kalbime yerleşmiş ne edeyim. O sevgi beni yalnız bırakmaz nasıl ibadet edeyim.

287	Bir yanadan nefs-i şûm eyler ğulûv Hırs-ı dünyâ ile gönlüm dopdolu	Bir yandan uğursuz nefsim ayaklanır. Dünya hırsıyla gönlüm dopdoludur.
288	Bir yana şeytân şerr-i vesvâs ider Âl ider zulm işlere iğvâ ider	Diğer yandan şeytan çok kötü vesvese eder. İnsanı ayartarak zulüm işlere müptala eder.
289	Kalbimiz içre hubb-ı dünyâyı bulur Hakk’a varmayan yola rağbet virür	Kalbimiz içinde dünyâ sevgisi bulunur. Allah’a gitmeyen yollara rağbet ettirir.
290	Bir yanadan bu fenâ dünyâ denî Lihyemi almış eline yider beni	Bir yandan şu ahlâksız fenâ dünyâ, sakalımı eline almış beni güder.
[58]		
291	Ol benî teshîr idübdür kendine Aldanurum ol la‘înin fendine	Dünya beni büyüleyip duruyor, onu yalanlarına aldanıyorum.
292	Bu ‘adûlar arasında kalmışam Bahr-i cürme ğark olup boyanmışam	Bu düşmanlar arasında kaldım. Deniz köpüğü kadar günaha batıp onunla boyandım.
293	Dest-gîr ol destimiz al yâ hakîm Kıl halâs eyle bizi ğamdan selîm	Ey hakîm olan Allah, elimizi açtık dualarımızı kabul edip yardımcımız ol.

294	Sen ‘inâyet eylemezsen ger bana Düşerem hızlâna yol bulmam sana	Eğer Allah’ım Sen bana yardım etmezsen, hızlı şekilde düşer. Sana yol bulamam.
295	Bâb-ı rahmetden birini açasın Fazlını ‘alemler üzre saçasın	Rahmet kapılarından birini aç, fazlını alemler üzerine saç.
296	Ne sana noksân ire yâze’l-Kerim Nâkıs olmaz rahmetine bir dirhem	Ey büyük ulu Allah’ım sana eksiklik dokunmaz, bir gram rahmetinde bile eksiklik olmaz.
297	Ger ne denlû kul ‘ibâdet kılsa çok Fazl-ı hak olmazsa cennet kula yok	Allah’a kul ne kadar çok ibadet etsede, Allah kuluna ihsanda bulunmazsa o kul cennete giremez.
298	Ta‘atıyla dûr eder kul nârını Kurtarur nâr-ı cehennemden teni	Kul ettiği ibadetlerle cehennemi kendinden uzaklaştırır. Kendini cehennem ateşinden kurtarır.
299	Cenneti fazlıyla virür kullara Hak rızası tâ‘at olmuş anlara	Allah kullarına cenneti kendi fazlından verir. Allah’ın rızası onlara ibadet olmuştur.
300	Kulda bulunmaz cinânın kıymeti Fazl u ‘adl ile virür ol cenneti	Kul cennetin kıymetini bilmez, Allah ihsan ve adaletiyle o cennetleri verir.

301 Mahlûkâtın kıymeti olsa bütün Yaratılanların hepsinin mal varlığı bir araya
Cennetin bir kasrın alamaz satun toplansa, yine de cennette bir saray satın almaya
yetmez.

302 Rabbenâ yok bizde kıymet cennete Allah'ım cenneti satın alacak mal bizde yok.
Lûtf-ı fazlınla irüşdür rahmete Lutfunla bize ihsanda bulunup rahmetine
ulaştır.

303 Sem'-i fazlından hudâ'ya cümle 'âmm Nuru fazlından Allah'ım cümle alem, herbiri
Yaksalar herbiri bin şem'-i merâm bin dilek dilese.

304 Zerrece noksân irişmez fazlına Allah'ım fazlına zerrece eksiklik erişmez. Tüm
Cümle mü'min kulların muhtâc ana münin kulların senin fazlına muhtaçtır.

305 Kılma fazlın bizlere yâ Rab ırâk Ey Terbiye eden Allah'ım bizi fazlından uzak
Cennet-i firdevsin içde bir durâk düşürme! Firdevs cennetin içinde kalmayı nasip
et.

[59]

306 Kıl cemâlin sohbetine bizi dûş Allah'ım güzel yüzünü görerek omuz omuza
Câm-ı vaslından kılalım 'aşkınûş sohbetini bize nasip et. Kavuşma kadehiyle aşk
nûş edelim.

307 Ol cemâli görmek istersen ricâl Ey insan Allah'ın cemalini görmek istiyorsan,
Emrini tutkıl namâzı bul visâl Onun namaz kıl emrini yerine getirerek Ona
kavuşursun.

308	Bu namâz ile gidersin cennete Bu salât ile irersin rü'yete	Bu namazla cennete girip Allah'ı görürsün.
309	Vir salâvât Mustafâ'ya bul visâl Görmeyince anı bulamazsın kemâl	Sâllavat çekerek Hz. Muhammed'e kavuşursun. Onu görmeyince kemâle erişemezsin.
310	Kılmayınca tâ o mir'âta nazar Kudreti yok göre ol zât-ı basar	O aynaya bakmayana dek, kudreti olmayan gözlerle o görünen zatı(Allah'ı) göremezsın.
311	Ol Resûl'in ruhuna yüz bin selâm Kim bize gösterdi hakk'ı ol imâm	O Resul olan Hz. Muhammed'in ruhuna yüz binlerce selâmlarolsun. O imam bize hakk'ı gösterdi.
312	Okuyanı dinleyeni yazanı Yarlığa rahmetinle yâ Ganî	Okuyanı dinleyeni yazanı, ey kimseye muhtaç olamayan Allah'ım rahmetinle bağışla.

7. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Vâlideyn

[AnneBaba Hakkı İle İlgili Açıklama]

1	Söyle Ahmed vâlideynin hakkını
Kalbimize sal mahabbet şevkini	Ahmedî anne ve babanın hakkını söyle.
Kalbimize muhabbet şevkini koy.
2	Nicedir bizlere anlar şefkati
Nicedir bize anların nefreti	Anne ve Babamızın bize olan şefkati
gerektiğinde nefreti de çoktur.
3	Beslediler cân içinde bizleri
Bizlere nâfî'dir anlar sözleri	Bizi canları içinde beslediler. Onların sözleri
bize faydalıdır.
4	İstemez evladına kem pîşeyi
Eylemez kim evlâda endîşeyi	Evladının kötülüğünü istemez, kim evladı için
endişelenmez ki.
5	Ey ki vâlideynini râzî kılan
Anlar ile hak rızâsını bulan	Kim anne ve babasını razı ederse, onlar
Allah'ın rızasını kazanır.
6	Vâlideynin hakkına ol pâk-ı zât
Gör ne buyurdu Resûl-i Kâ'inât	O temiz kâinatın Resûli, anne ve baba hakkı için
gör ne buyurdu.
7	Var didi üstünde bu ümmetlerinin
Hâlık'ın hakkı ve hem Peyğamber'in	Bütün ümmetlerin üstünde, Yaratan Allah'ın ve
Hz. Muhammed'in hakkı vardır dedi.

- 8 Ol benim hakkım gibi ata hakkı
Hâlık'ın hakkı gibi ana hakkı
Baba hakkı benim (Hz. Muhammed) hakkım
gibi, anne hakkı ise Yaratan Allah'ın hakkı
gibidir.
- 9 Biri kılssa yetmiş bin rek'at namâz
Bunca tâ'at eylese Yezdân'arâz
Biri yetmiş bin rekat namaz kılssa ve bunca
ibadeti Allah için gizli tutarsa.
- 10 Vâlideyne eylese hizmet biri
Andan efdaldır bu hizmet ileri
Biri anne ve babasına hizmet ederse, bu hizmet
yetmiş bin rekât namazdan daha faziletlidir.
- 11 Bir dahî yetmiş mikarreb meleğe
Biri i'zâz itse bunca meleğe
Biri Allah'a yakın yetmiş meleğe, hürmet bile
etse.
- 12 Atasına hizmet iden kimsenin
Bundan efdaldır sevâbı olmenin
Babasına hizmet eden kimsenin sevabı,
meleklerle yapılan hürmetten daha üstündür.
- 13 Biri yetmiş enbiyâya hizmeti
Eylemiş evlâda olsa 'izzeti
Biri yetmiş peygambere hizmet etmiş, evlat
olarak olsa da değeri.
- 14 Bundan efdâldır ananın hizmeti
Ayağı altını öp bul cenneti
Anneye hizmet etmek bundan daha üstündür.
Onun ayağının altını öperek cenneti bulursun.

15	Analar ayağı altında cinân Öyle demiştir Resûl-i Müste‘ân	Kendisinden yardım istenen peygamber (hz. Muhammed) şöyle demiştir. Cennet annelerin ayağı altındadır.
16	Ya‘ni ana ayağın altın oğul Bûs iderse cennete olur duhul	Yani oğul annesinin ayağının altını öperse cennete girer.
17	Cümle enbiyaya hizmet eyleyen Hep melâiklere ‘izzet eyleyen	Tüm peygamberlere hizmet eden, bütün meleklerle hürmet eden.
18	Vâlideyne hizmet etsin ol kişi Bulur onca ecir kılma teşvişi	Karmaşaya girmek istemeyen kişi anne ve babasına hizmet ederse, yaptığı için karşılığını bulur.
19	İncidürse vâlideyn ol himâr Anları incitmiş olur işi zârr	O eşek, anne ve babasını incitirse, onları incittiği için durmadan zarar görür.
20	Gör ananın emriyle yola giden Nicedir ana rızâsını iden	Birçok kişi annesinin emriyle yol alır ve rızasını kazanır.
21	Bir hikâyet dinle ey canân oğul Vâlideyne sen muhâlif olmağıl	Ey sevgili oğlum bir hikâye anlatacağım dinle, anne ve babana muhalif olma.

22 Ol Yemen ilindeki Veysel Karan Yemen ilinde yaşıyan Veysel Karani, çok
Görmek isterdi Resûl ol yârân sevdiği Resul-i Ekremi görmek istiyordu.

[61]

23 Görmeden meftun idi ol Selver'e O kâinatın en büyüğünü görmeden ona
'Âşık idi ol ulu Peyğamber'e mecnundu. Ulu olan Hz. Muhammed
Mustafa'ya aşık idi.

24 Anun içün eyler idi âhzâr Onun için ağlayıp inlerdi, göz yaşları pınara
Gözlerinden yaşı kılmıştı pınar dönüşmüştü.

25 İster idi uludîn rehberi Veysel Karani o ulu dîn rehberini görmek
Göreyim dir ol cemâl-i enveri istiyordu. O nurlu güzel yüzü göreyim derdi.

26 İdeyim mir'ât-ı Yazdan'a nazar Allah'ın aynasından bakayım, ta ki kalp gözüm
Tâ ki anunla bula kuvvet basar onunla kuvvetlensin.

27 Annesinin ayağın bûs eyledi Annesinin ayağını öptü. Bana izin ver gideyim
Vir izin bana varayım söyledi dedi.

28 Ol habîb-i Mustafa'yı göreyim O sevgili Muhammed Mustafa'yı göreyim.
Ayağın tozunu yüzüme süreyim. Ayağının tozunu yüzüme süreyim.

29	Kendimi bileli ana intizâr Ben anun ‘aşkındayam leyl ü nehâr	Kendimi bildim bileli onu görmeyi ümit ediyorum. Gece gündüz onun aşkıylaşım.
30	Arzum var irem anun zatına Nâzır olam ol hudâ mir’atına	Bir isteğim var onun hakikatine erişeyim, Allah’ın aynasına bakayım.
31	Oldurur âhir zamân Peyğamber’i İns ü cinnin mahlukatın Rehber’i	Tüm zamanların Peygamberidir. İnsanlar, cinler ve tüm mahlukatın Peygamberidir.
32	Andan açılmış dâr-ı Rahmân’a yol Rahmetenli’l -âlemîn olmuşdur ol	Rahman’a varacağı yol, bütün mahlukatın peygamberi olduğu için açılmıştır. Alemlere rahmet olmuştur.
33	Yâ ana sensin sebepte’hîrime Bunca yıllar varmadım Sultân’ıma	Ey annecim bu ziyaretimi geciktirmemin nedeni sensin. Bunca yıl Sultan’ıma varamadım.
34	Hizmetin bağışla bana ana sen Birkaç eyyâm varam ol Sultân’a ben	Anne üzerimdeki hizmet etme hakkından vazgeçip, O sultanın yanına gidebilmem için birkaç gün izin ver.
35	Anası itdi izindir var ana Bir vasiyyet eylerim illâ sana	Annesi ona izin verdi. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getir.

36 Kapusundan özge yire varmagıl Kapısından başka bir yere gitme, orada
Görmedinse yokdur iznim durmagıl Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön.

37 Aldı izni anasından gitdi yol Annesinden izni alınca yola çıktı. Hz.
Ol Resûl'in kapusuna yetdi ol Muhammed'in kapısına yetiştı.

[62]

38 Kapuya durup didi ol Yâ Serverî Kapıda durup ey Reis, o rehberi görmeğe izin
Görmeğe var mı izin ol Rehber'i var mı dedi.

39 Geldi 'Â'îşe anamız kapuya Aişe annemiz kapıya geldi. Veysel Karani
Ol Veyis virdi selâmı tapuya hürmetle selam verdi.

40 Etdi gelmişem ziyâret kılmağa O nurlu güzel yüzü görüp ziyaret etmek için
Ol münevver hûb cemâli görmeğe geldim dedi.

41 Ol anamız söyledi kim yâ ricâl O annemiz ey adam, her işi hikmetle yapan
Bunda yoktur ol Resûl-i pür-kemâl Resûl burada yoktur dedi.

42 Mescide varmış Resûl-i ser-firâz Yüce Peygamberimiz, mescide gitti. Ey kişi sen
Sen dahî var mescide yâdur biraz de mescide gidip orda onu bekle.

- 43 Ol didi ben ğayri yire varamam
Yokdur izni vâlidemin duramam
O ben burdan başka bir yere gidemem, annemin izni olmadığı için burda duramam dedi
- 44 Döndü geri ‘A’işe itdi ana
Sana kim diler adın söyle bana
Hz. Aişe ona dönerek, sana nasıl hitap ederler ismini söyle bana dedi.
- 45 Ol didi adım Veyis kül başıma
Görmedim Sultân’ı vardım işime
Adım Veysel kül dökülsün başıma, Sultan’ımı görmeden işime gidiyorum dedi.
- 46 Tâ Yemen’den bu ile ‘azm eyledim
Göreyim Mahbûb’ımı cezm eyledim
Yemen’den buraya gelmek için gayret gösterdim. Sevdiğimi görmeye kararlıydım.
- 47 Yoğimiş takdir Bârî görmege
Ayağına yüzlerimi sürmege
Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, ayağına yüzümü sürmeyi takdir etmemiş.
- 48 Ağlayu ağlayu döndü yoluna
Varuban irdi Yemen diyarına
Ağlayarak yola koyulup, Yemen şehrine vardı.
- 49 Geldi mescidden ol Sultân-ı Cihân
Gördü kapuda Veyis nuru ‘ayân
O Cihan Sultan’ı mescitten gelince, Veysel Karani’nin nurunu kapıda gözle görünür bir şekilde gördü.

50	İtdi yâ ‘Â’şe gelmişdir Veyis İstemiş ol fânide vüslat enîs	Ey Aişe Veysel buraya gelmiş, fani dünyada sonsuz olan sevgilisine kavuşmak istemiş dedi.
51	Ol beni görmez fânisinde ‘aceb Zahmete salmış başı görmüş ta‘ab	Acaba O beni fani dünyasında görmez mi, zahmete girip kendine sıkıntı yaratmış.
52	Hâlık’ı vermiş ana ecr-i ‘azîm İmtihân itmiş anı Rabbü’l-Kerîm	Yaratan Allah, ona buraya gelme isteğini verdi. Şeref ve İzzet sahibi olan Allah onu imtihan etti.
[63]		
53	Ol Veyis varu anası yanına Ağlayu varur anun ayağına	Veysel Karani annesinin yanına ulaşınca, ağlayarak onun ayağını öptü.
54	Anası gördü anı der yâ oğul Ne hitâb itdi sana anda Resûl	Annesi onu görünce dedi: Ey oğul, Peygamber sana ne söyledi.
55	Ağlayu der ol habîb’i görmedim Ayağına yüzlerimi sürmedim	Ağlayarak sevdiğimi göremedim, ayağını yüzüme süremedim dedi.
56	Mescide varmışdı ana varmadım ‘Âsî oldum deyü sana durmadım	Peygamberimiz mescide gittiği için onu göremedim. Senin emrinin dışına çıkmamak için orda durmadım.

57	Bunca yirgıtdim merama irmedim Ben ne kemter kulam anı görmedim	O kadar yol gittim muradıma ermedim, ben ne kadar hakir kulum ki onu görmedim.
58	Anası itdi oğul kayğu yime Âhiretde göresin âh eyleme	Annesi dedi: Oğlum kaygılanıp ah etme, Peygamberimizi âhirette görürsün.
59	Çün benim kıldın rızamı yâ oğul Ol şefî'olur sana olma melûl	Ey oğul sen benim rızamı kazandığın için, Peygamberimiz sana şefaathçi olur kaygılanma.
60	Bil benim rızâm için Rabbü'l-Kerîm İmtîhan etmiş seni olma elîm	Üzülme, izzet ve şeref sahibi olan Rab seni benim rızam için imtihan etmiştir.
61	Böyle imiş takdir-i Rabbânî'de Görmeyesin anı sen bu fanîde	Terbiye edici Allah'ın takdiri senin hz. Muhammed'i bu fani dünyada görmemenmiş.
62	İntizârıyla anun iden vefât Cümle 'isyânı gider bulur necât	Peygamberimizi görmeyi umut ederek vefat edenin, tüm isyankarlığı yok olarak kurtuluşu bulur.
63	Ahmedî hoş söyledin bu kıssayı Sen 'aceb aldın mı bundan hisseyi	Ahmedî anlattığın bu güzel hikâyeden, acaba ders çıkardın mı?

64	Ol habîb'in yüzünü ol görmeğe Bunca yol geldi visâle irmeğe	Veysel Karani, Peygamberimizin yüzünü görüp, sevdiğine kavuşmak için o kadar yol geldi.
65	Anasınun yokdur izni durmadı Ol cemâliyle müşerref olmadı	Annesinin izni olmadığı için durmadı. O güzel yüzü görmekle şereflenmedi.
66	Böylece ister itâ'at anaya Böylece gerek mahabbet ataya	Annelere böyle itaat etmeli ve anne-babaya böyle sevgi göstermeliyiz.
67	Sözlerin tut valideyne olma 'âk Yevm-i mahşerde olasın yüzü ak	Anne ve babana asi olamayıp sözlerini dinle ki kıyamet günü yüzün ak olsun.
[64]		
68	Bir hikâyet dağî var dinle demî Gör anaya hizmet iden âdemi	Bir hikâyem daha var bunu dinle, şimdi gör annesine hizmet eden adamı.
69	Hazret-i Mûsa münâcât eyledi Cennet içre kim ola komşum dedi	Hz. Musa Allah'a yalvardı: Cennetin içinde komşum kim olacak dedi.
70	Bana göster anı yâ Rabbe'l- Kerîm Bu fenâda sohbetine ireyim	Ey izzet ve şeref sahibi Allah'ım onu bana göster, bu fena dünyada onunla sohbet edeyim.

71	Emr olundu şol fülân hisara var Çarşusu başında bir kasabı var	Hız. Mûsa'ya şu filanca hisara git diye emir geldi. Çarşı başında bir kasabı vardır.
72	Ol velî kulumu varğil göresin Ol gelemez hizmeti var bilesin	Oraya varınca o veli kulumu göreceksin. O sana işleri olduğu için gelemes.
73	Cennet içre konşın oldur yâ Resûl Varub andan ol veliyi buldu ol	Ey Resûl cennetteki komşun odur. Hız. Mûsa oraya gidip o veliyi buldu.
74	Görüşüp kasab ile didi ana Gelmişem bugün müsâfirem sana	Kasapla görüşüp, ona bugün senin misafirinim dedi.
75	Merhabâ geldin eyâ cânım didi Aldı Mûsâ'yı eve 'azm eyledi	Ey canım hoş geldin dedi. Hız. Mûsa'yı eve almaya karar verdi.
76	Bilmedi Mûsâ'yı aluban gider Açdı ol kapusun içeri girer	Adam, Hız. Mûsâ'yı içeri aldığını bilmeden, kapısını açarak içeri girdiler.
77	Geçürüp Mûsâ'yı sedre oturur Gördü bir çömlek ocağ üzre durur	Hız. Mûsâ'yı sedire geçirip oturttu. Bir çömleğin ocak üzerinde olduğunu görür.

78	Ol anı çömleğe büryân eylemiş Hakana Mûsâ'yı mihmân eylemiş	O anda çömleğin içinde kebab pişirmiş. Allah Hz. Mûsâ'yı ona misafir etmiş.
79	Bir pâre lahmı çıkaruban dider Bir çanağa kotarup hazır eder	Bir parça eti çömlekten çıkarıp dider. Bir çanağın içersine koyup hazır eder.
80	Dahî Mûsâ'ya kotarur bir çanak Didi aşî yi dilersen bana bak	Hz. Mûsâ'ya da bir tabak yemek hazırlayıp, istersen yemeğini yerken bana bakabilirsin dedi.
81	Var benim gayet ulu bir hizmetim İtmeyince ana olmaz râhatım	Benim gayet ulu bir hizmetim var. Onu yapmayınca rahat edemem.
[65]		
82	Tâ bitürmeyince ol hizmet işi Lâyık olmaz bana yimek yâ kişi	Ey kişi o hizmet işimi bitirmeyinceye dek, bana yemek yemek yakışmaz.
83	Asılı duvârâ bir zenbîl durur Vardı ol zenbîli kassâp indürür	Duvarı sazdan yapılmış bir sepet asılı durur. Kasap o sepeti duvardan indirdi.
84	Yatıyor zenbîl içinde bir karı Penbe ile eylemiş ana yeri	O sepet içinde bir kadın uyuyordu. Kadının olduğu sepetin içini pamukla sarmalamıştı.

85	Ol didinmiş eti yedürür ana İbriğ ile suyu içürür ana	O didiklediği eti kadına yedirip, ibrik ile de suyunu içirir.
86	Dudağı deprendi ana söyledi Derd ile kassâp ana âmîn didi	Kadının dudağı teprendi ona bir şeyler söyledi. Kasap dertli bir şekilde âmîn dedi.
87	Ol mülevves penpelerün kaldırur Taze penpe yerlerine doldurur	O kirli pamukları kaldırır. Yerine yeni pamuklar yerleştirir.
88	Koydu zenbîle yine asdı anı Ellerini yıkayup geldi velî	Kadını tekrar sepete koyup yerine astı. Velî ellerini yıkayıp geldi.
89	Gördü mihmânı ta‘âmı yimemiş Gelsün ev sahibi deyü gözlemiş	Adam sofraya tekrar dönünce misafirin yemeğini yemediğini, yemek için ev sahibini beklediğini görmüş.
90	Söyledi mihmâna yiyelim aş Ol müsafîr didi yimem yâ kişi	Misafirine yemek yiyelim dedi. Misafir de ev sahibine yiyemem dedi.
91	Tâ bu zenbîlin bana ahvâlini Söylemeyince bana ahvâlini	Ta ki bu sepetteki kişinin halini bana anlatmayıncaya dek.

92	Didi yâ mihmânım ol zenbîldeki Vâlidemdir ol anun içindeki	Ey misafirim o sepetin içindeki kişi annemdir dedi.
93	Yaşı vâfir takatı yok zerrece Pîre-zendir keyza‘îf olmuş koca	Yaşı oldukça büyük kocakarıdır takatı yok zerre kadar. Annem ne zamandır güçsüzdür.
94	Gayri mahrem yokdur anı gözede ‘Avrat almam şâyed anı incide	Ona bakacak bir eşim yok, ola ki onu incitir diye evlenmem.
95	Hem canavar zahmetinden korkaram Zenbîle koyup divâra sarkaram	Kurtlar gelip ona saldırır diye korktuğum için, sepete koyup duvara asıyorum.
96	Günde iki yol ta‘âmı virürem Hizmetinden sonra kesbe varuram	Günde iki kere yemeğini verip, ona hizmet ettikten sonra işe gidiyorum.
97	Hazret-i Mûsâ didi söyle bana Su içince söyledi bir söz sana	Hız. Mûsâ su içince sana bir söz söyledi, onu bana söyle dedi.
[66]		
98	Sen didin âmîn ben anı dinledim Lîk ne söyleanı bilmedim	Senin âmîn dediğin zamanı ancak duyabildim. Ama annenin sana ne söylediğini duyamadım.

99	Ol didi ğayri tekellüm dimez ol Ancak ol du‘â iderdir yâ oğul	Annem konuşamaz ancak dua edebilirdedi. Annem Ey oğul deyip.
100	Hak seni cennetlük kişi eylesün Hazret-i Mûsâ‘ya konşı eylesün	Allah seni cennetliklerden edip, hz. Mûsâ‘ya komşı olmayı nasip etsin.
101	Gerçi anun sözine âmîn direm Hiç ola mı ben o devlete irem	Ben de annemin sözüne âmîn derim fakat ben hiç o makama erebilir miyim.
102	Bende yok öyle ‘amel anı bulam Öyle bir devletüyle konşı olam	Ben de annemin duasını gerçekleştirecek bir amel yok, ta ki öyle yüce bir insan ile komşı olayım.
103	Hazret-i Mûsâ didi kim yâ velî Ben Mûsâ’yım Tanrı gönderdi beni	Hz. Mûsâ ey velî dedi: Allah beni sana gönderdi ben Hz. Mûsâ’yım.
104	Sana geldim müjde kılam bunda ben Bana konşusun cinân içinde sen	Senin için buraya bir müjde vermeye geldim. Cennet içinde sen benim komşusun.
105	Sen kılursun vâlideyn rızasını Buldun anunla cinânın hâsını	Sen annenin rızasını kazandığın için, cennetin en iyi yerini kazandın.

106	Öpdü Mûsâ'nın elin görüşdüler Şâd oluban ol ta'âmı yidiler	Adam Hz. Mûsâ'nın elini öptü ve selamlaştılar. Onlar mutlu bir şekilde yemeklerini yediler.
107	Böyle olur ana hakkı gözeden Böyle olur âhireti bezeden	Anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin hali böyle olur.
108	Kıl birâder vâlideyne hizmeti Tâ ki anunla bulasın cenneti	Kardeşim anne ve babana hizmet et. Öyle ki o hizmetle cennete varabilesin.
109	Adı ismiyle çağırma anları Hâlık'a hoş gelmez itme bunları	Anne ve babanı ismiyle çağırma, Yaratıcı olan Allah bunları hoş karşılamaz.
110	Melbûsâtın me'kûlâtın vir tamâm Her düşen hizmetlerinde ol müdâm	Yiyecek ve içeceklerini eksiksiz olarak ver. Bütün hizmetlerini devamlı olarak yerine getir.
111	Şer'î teklif âtını red eyleme Anları incidecek söz söyleme	Şeriatın kurallarını red etme, onları incitecek söz söyleme.
112	Vâlideyninden rızâsız gitse er Ol ğaza-yı kâfire kılsa sefer	Bir adam annesinin rızası olmadan, kâfire karşı sefere çıksa bile.

113 Ol ğazâyı kılsa ğâzi olamaz O din uğruna savaştığı seferde gazi olmaz. Ölse
Ölse yâ öldürse ecri bulunmaz de öldürse de âhirette mükafatını alamaz.

[67]

114 Vâlideynin cürmi olsun olmasun Annenin ve babanın hatası olsa da olmasa da,
Câiz olmaz anı evlâd urmasun evladının onu dövmesi caiz değildir.

115 Ol yarâmazlar ki anasun urur Annesini döven yaramazlar ki, Ka'beyi bin
Kâ'beyi bin kerre yıkmışca olur kerre yıkmış gibi olurlar.

116 Ol lâ'in evlâd ki anasun döger Annesini döven o lanetli evlat ki dînini yıkmış
Dînini yıkmış kadar icrâm ider gibi kabahat işler.

117 Vâlideyn uranı hak söyledi Allah anne ve babasını döven kişinin dört
Dört kitabında ana mel'un didi kitapta da lanetlenmiş olduğunu söyledi.

118 'Akse döner fânide anun işi Onun işi dünyâda tersine döner. O kişi kâr
Fakr oluser kâra irmez ol kişi etmez, fakirliğe düşer.

119 Râzı olmazsa birinden vâlideyn Eğer kişi ne kadar salih ve din ehli olursa olsun,
Ger ne denlü sâlih olsa ehl-i dîn anne ve babası razı olmazsa.

120	Râzı olmaz ol kişiden hâlık'ı La'netider gelmez ana yazağı	Yaratan Allah o kişiden razı olmaz. Ona acımadan lanet eder.
121	Ol selâhiyyet anı kurtaramaz Sözi geçmez hâlık'a yalvaramaz	O yetki onu kurtarmaz, sözü geçmez Allah'a yalvaramaz.
122	Anlara olma mu'âriz kıl hazer Nice anlar sana itmişse nazar	Onlar sana nasıl bakmışsa sen de onlara karşı gelmekten sakın.
123	Sen de eyle anlara kıl iltifât Her dü 'alemde bulasın tayyibât	Sen de onlara öyle iyilikle davran, her iki alemdede de bütün güzellikleri bulasın.
124	İstemez evlâdına kem vâlîde Râzıkıl anları kılsınlar dû'â	Anne evladına kötülük gelmesini istemez. Onları razı et ki onlarda senin için Allah'a dâa etsinler.
125	Ata olmuşdur siper evlâdına Koymaz anı gide nefsi âdına	Baba evladına siper olmuştur. Nefsi için onu bırakıp gitmemiştir.
126	Ana ister oğluna 'ömr-i dirâz Oğul ister ata 'ömri ola az	Anne oğlunun ömrünün uzun olmasını ister ama oğul ise atalarının ömrünün kısa olmasını ister.

- 127 Şimdi ister ata mevtin kim oğul Oğul atasının ölümünü şimdi ister ki nefsinin
Tâhevâ-yı nefsine açıla yol arzularına yol açsın.
- 128 Ata gitdikde başın taşa ura¹⁸ Ataların öldükten sonra başın taşa vuracaksın.
Âhir ol nâdim olur neden sonra Bir sonraki sen olacak ve bundan da pişmanlık
duyacaksın.
- 129 Gafil olmayın eyâ zî-vâlideyn Ey insanlar, anne ve babanıza hizmette
Ol rızasında du'âsın al hemîn düşüncesiz davranmayın! hemen onların rızası
ve duasını alın.
- 130 Şer'î olan sözlerini kıl müdâm Şeriatla ilgili sözlerini devamlı olarak uygula,
Tâ ki sen de olasın nâ'il-merâm ta ki muradına erinceye dek.
- 131 Şer'î olmayan sözüne vir kulak Şeriatla ilgili olmayan sözlerini dinle. Yumuşak
Kıl mülâyim söz ile andan fırâk bir dille onlar ile aynı düşüncede olmadığını
ifade et.
- 132 Ol ferâğat eylemezse ol kişi Ey kişi, o kişi yola gelmiyorsa sen hakkından
Kılma anunla cedel sen yâ kişi vazgeç, onunla münakaşaya girme.

133	Râzı olmadıkları işe yakın Olma bed-du‘âlarından key sakın	Anne ve babanın razı olmadığı işe yaklaşma. Onların beddualarını almamaya bak.
134	Yoksa hâlık’dan sana irer belâ Gazâb-ı hakk’a olursun mübtelâ	Yoksa Yaratıcı olan Allah’tan belanı bulur, Onun gazabına tutulursun.
135	Bir rivâyet var münasip yâ ricâl Dinle anı kıl hazer bir ‘ibret al	Ey adam dinle, bu meseleye uygun olan bir hadise var. Bundan sakın ibret al.
136	Ol Benî İsrâîl’in vakti meğer Var idi zâhid Cüreyyh adlu bir er	Meğer Benî İsrâîl döneminde, zahid Cüreyyh adında bir adam vardı.
137	Âbid ü zâhidliği meşhur idi Cümlesi andan du‘â alur idi	Allah’a olan kulluğu ve sofuluğuyla meşhurdu. İnsanların çoğu ondan dua alırdı.
138	Savma‘asına girer namâza ol Durmuş idi hâlık’ına râza ol	O namaz kılmak için tekkeye gider. Yaratan Allah için gizli bir şekilde ibadet ederdi.
139	Anası taşra kapusunda durur Yâ Cüreyyh oğul deyüben çağurur	Annesi evin dış kapısında durup: Ey Cüreyyh oğlum deyip çağırır.

140 Ol namâz içre idi söylemedi
Anasına bir cevap eylemedi

O namaz kıldığı için, annesine bir cevap veremedi.

141 Anası incindi andan söyledi
Bir belâya iresin oğul dedi

Oğlu cevap vermeyince, annesi ona kırıldı ve ey oğul bir bela sana erişsin dedi.

[69]

142 Anası mahzûn olup andan gider
Hak Te‘âlâ gör ki zâhid ne ’ider

Annesi üzüntülü bir şekilde oradan ayrılır.
Allah o sofuya gör neler yapar.

143 Ol zamân fâhişe zenler var idi
Bir çobân ile o ‘avrat yâr idi

O zamanlar ahlaksız, iffetsiz olan kadınlar vardı. İffetsiz ve ahlaksız olan bir kadın bir çoban ile sevgiliydi.

144 Eylemiş zinâ meğer çobân ile
Ol zinâdan ‘avrat olur hamile

Meğerse bu iffetsiz kadın çoban ile zina yapmış ve bu zinadan hamile kalmış.

145 Bilünüp zâhir olur hamlı anun
Didiler kimden dürür hamlın senin

Kadın karnı şişince hamileliği ortaya çıkar.
İnsanlar kimden hamilesin diye sorarlar.

146 Ol didi vardım Cüreyh ol zâhide
Uğradım birgün ana ziyârete

Kadın: Sofu olan Cüreyh’in bir gün yanına varıp, onu ziyaret ettim.

147	Ol beni tenhâ bulup etdi zinâ Ol zinâdan hâmile oldum fenâ	O beni boş bir yerde yakalayıp bana tecavüz etti. O tecavüzden sonra hamile kaldım.
148	Varuban ol zâhidi getürdüler Ol Melik dîvânına yetürdüler	O sofuyu gidip aldılar. Hükümdar meclisine getirdiler.
149	Ol Melik itdiana kim yâ Cüreyh ‘Âbid ü zâhidi din halka nasîh	Hükümdar ona: Ey Cüreyh sen çok halis bir kul ve sofuydun, halka öğüt verendin.
150	Hiç sana düşer mi yanlış gidesin Halka itmen söylediğin idesin	Hiç sana yakışıyor mu yanlış yolda gitmek. Halka yapmayın dediğini sen yaparsın.
151	Kılmışsın zinâ diyer bu kariya Hükmi iden dir ider bu zânîye	Bu kadına tecavüz ettiğini ve zinakar bir erkek olduğunu söylüyorlar.
152	Ol Cüreyh itdi eyâ şâh-ı kibâr Halk içinde beni itdin şermesâr	O Cüreyh: Ey yüce Şahım, beni halkın içinde utandırdın dedi.
153	Kılmadım bunu ma‘âza’llâhi ben İtmedim böyle işi bi’llâhi ben	Allah korusun, Allah adına yemin ederim ki böyle bir işi ben yapmadım.

154 Bana ‘avrat idiyordur iftirâ Bu kadın bana iftira atıyor. Bu kara yüzlü kadın
Kılıyor bühtânı bu yüzikara yalan söylüyor.

155 ‘Avrata etdi Melik doğru digil Kadın: hükümdarım bu sofunun söyledikleri
Didi bu kıldı bana ğayri değil doğru değil, başkası değil o bana tecavüz etti
dedi.

[70]

156 Bildi zâhid key anası bed-du‘â O sofı annesinin beddua ettiğini ve bu yüzden
Eylemişdir başına irdi belâ başının belaya girdiğini anladı.

157 Ol Melike dir mehil vir varayım Adam hükümdara: Bana biraz zaman ver
Bir sözüm var anama ben diyeyim annemin yanına gidip bir şey söyleyeyim.

158 Sonra gelürem ne dersen kılınız Geldikten sonra ne derseniz bana
Ben muti‘im emrinize biliniz yapabilirsiniz. Emrinize boyun eğeceğimi
biliniz.

159 Getürürler anasının yanına O sofuyu anasının yanına getirirler, o da
Ağlayu düşer anun ayağına annesinin ayağına eğilir.

160 Didi ey ana o dem kıldın nidâ Ey annecim sen bana seslendiğin zaman, ben
Ben namâz içre kılamadım edâ namaz kılıyordum bu sebeple sana cevap
veremedim.

161	Ol dîvân-ı Bârî'ye durmuş idim Kurbet-i Sultân'a yol bulmuş idim	Yaratan Allah'ın huzurunda duruyordum. O sultan olan Allah'a yakınlık kurmuştum.
162	Yardım için kılmadın nîdâyı sen Ol sebepten bozmadım namazı ben	Sen benden yardım istemek için çağırmadın, bu nedenle namazımı bozmadım.
163	Zannî kıldın olmuşam 'âsî sana Galiba ol vakit incindin bana	Sana karşı geldiğimi düşündün, galiba o zaman bana kırıldın.
164	Bed-du'â kıldın hârb oldu işim Bir kazâyâ uğradı şimdi başım	Bana beduâ ettiğin için perişan oldum. Hemen başım belaya girdi.
165	Sen zinâ kıldın deyü söylediler Halk içinde serzeniş eylediler	Sen zina yaptın deyip, halkın içinde beni azarladılar.
166	Hâtırın kaldı helâl eyle bana Uğradım bühtâna gelmişem sana	Hakkın geçti helâl et. Sana iftiraya uğradığım için geldim.
167	Ger helâl itsen halâs olur başım İtmezsen şehîd olmak durur işim	Hakkını helâl edersen başım beladan kurtulur. Hakkını helâl etmezsen savaşta ölen şehid gibi olurum.

168	Anası kıldı helâl itdi du‘â Didi var oğlum halâs ider hudâ	Annesi duâ edip oğluna hakkını helâl etti. Sen kurulmuş olan meclise geri dön Allah seni kurtarır dedi.
169	Hak senin sıdkın oğul ihzâr ede Yine halk içre seni ibrâr ede	Allah senin doğru söylediğini ortaya çıkarsın. Yine halk içinde doğruluğun tasdik edilsin.
170	Hak Te‘âlâ’dan ana ilhâm olur Var uşağı söyledin i‘lâm olur	O sofuya Allah’tan ilham olur, Allah’a ona kadının karnındaki bebeği her şeyi anlatacaktır git der.
[71]		
171	Geldi zâhid ol Melik’in katına Key ferah söyler Melik’in yanına	O sofı hükümdar’ın katına gelip, oldukça rahat bir şekilde onun yanına geldi.
172	Didi ey şâhım elin ko’ ‘avratın Karnı üzre gör hudâ’nın hikmetin	Ey hükümdarım elini benden şikayetçi olan kadının karnı üzerine koy ve Allah’ın hikmetini gör.
173	Ol uşağa yâ Melik eyle hitap Atası kimdir sana ider cevap	Ey hükümdarım o bebeğe babası kimdir diye sor, o sana cevap verecektir.
174	Ol Melik koydu elini ‘avratın Karnı üstüne o zânî niktebin	O hükümdar elini o zinakar kadının karnı üzere koydu.

175	Kimdir atan uşāğa etdi hitap Söyledi uşak fasîhane üzre cevap	Hükümdar bebeğe baban kim diye sordu. Bebek açık ve anlaşılır bir şekilde cevap verdi.
176	Didi atamdur benim fülân çoban Yatıyor şimdi fülân yirde ‘ayân	Bebek falanca çoban benim babamdır. Falan yerde şu an yatıyor dedi.
177	Gönderin âdem anı getür dedi Anam ol zâhide buhtân eyledi	Bebek bir insan gönderip o çobanı getirin, annem o sofuya iftira etti dedi.
178	Anası işitdi bu kavli ‘ayân Lerze düştü cânına söyler hemân	Bebeğin annesi bu sözleri duyunca, hemen titremeye başladı ve doğruyu söyledi.
179	Didi sadıktır yalânı söyledim Hakkâ bu zâhide bühtân eyledim	Allah’a ve bu zâhide iftira ederek, yalan söyledim. Doğruyu söyleyen o’dur.
180	Ol çobân dahî gelüben söyledi Ol zen ile ülfet ikrâr eyledi	O çoban da gelip o kadınla beraber olduğunu söyledi.
181	Ol Melîk gayetde itdi yâ velî Bana incindin helâl eyle beni	O hükümdar çok üzüntülü bir şekilde ey velî, bana kırıldın hakkını helal et dedi.

- 182 Bilmedim ben sana acı söyledim Bilmeden sana acı şeyler söyledim. Kalbini
Hâtırın yıkıldı ta‘zîr eyledim kırdım, seni azarladım.
- 183 Hikmet-i Bârî nedir buna sebep Buna sebep olan Allah’ın hikmeti nedir? Bu iş
Bu iş ile göresin bunca ta‘ab ile bunca sıkıntıyı neden çektin?
- 184 Ol didi anam çağırmışdı bana Sofu:”Annem bana seslendi ben de namaz
Ben namâz içre dimedim söz ana kıldığım için ona cevap veremedim dedi.
- 185 Bed-du‘â kıldı bana aslı budur Annem bana bedûa etti, bunun sonucunda
İftiraya uğradım bâis odur iftiraya uğradım sebep budur.
- [72]
- 186 İncidür olmuş idim anayı ben Annemi incitmişim, o sebepten Allah’ın
Ol sebebden bulamadım ilhâmı ben verdiği ilhamı alamadım.
- 187 Şimdi varup razıya kıldım anı Şimdi gidip annemin rızasını alınca, Allah beni
Kurtardı belâdan hak beni beladan kurtardı.

188	Ol Melik'e eyledi zâhid helâl ¹⁹ Sıdka zâhir oluban gitdi melâl	O sofı hakkını hükümdar'a helâl edip, doğruluğu ortaya çıkınca üzgün bir şekilde gitti.
189	Ey ahîler bundan alın 'ibreti Vâlideyne râzı kıl et hizmeti	Ey kardeşlerim, bundan ibret alın! Anne ve babana hizmet edip onları razı et.
190	Muttâli'oldun bu zâhid işine 'Âbidin gör neler geldi başına	Bu sofunun işinden haberdar oldun. Allah'a ibadet edenler görün sofunun başına neler geldi.
191	Yâ bizim gibilerin hâlin'ola Vâlideyne 'âk olan gör ne bula	Hey gidi bizim gibilerin hâli ne olacak. Gör anne ve babasına karşı asi olanlar halleri nasıl olur
192	Fânîde cümle işi noksân olur Âhiretde âteşe püryân olur	Fânî dünyâda tüm işleri yarım yamalak olur. Âhirette ateşte pişmiş et gibi olur.
193	Bir 'azîm heybetlü ejderha yılan Gele mahşer yirine yarın 'ayân	Çok büyük hebetli bir ejderha yılan, öldükden sonra mahşer yerinde açık bir şekilde ortaya çıkacak.
194	Çağıra beş tâifeyi isterem Anlara nâr-ı 'azâbı gösterem	Yılan beş kabileyi istiyorum diye bağırır. Onlara ateş azabını göstereceğim.

195	Vâlideyne ‘âk u mâni‘ü’z-zekat Şâribü’l-hamri ve terkü’s-salât	Anne ve babaya asi olanlar, şarap içenler ve namâzı terk edenler.
196	Mescid içre i’tikâfı bilmeyen Anda ol dünyâ kelâmı söyleyen	Mescid içine çekilip ibadet etmeyi bilmeyen, onun içindeyken dünyâ ilgili konulardan söz eden.
197	Bunlar içün bir ‘alâmet oluna Tâ ‘ayân yılâna anlar görüne	Bu sayılanların bir alameti vardır ki yılan onları görünce tanır.
198	Dâneyi kuş devşürür gibi yılan Görüp anları devşire ol zaman	Kuşun yem tanelerini tanıyıp ayıklaması gibi, yılan da o insanları tanıyıp ayıklayacak.
199	Cümlesin ağzına yılan aldura Varup anları cahîme doldura	Ayıkladığı insanların tümünü ağzına doldurup, cehennemi onlarla dolduracak.
200	Görmeye bunlar sül ile cevap Cümleden evvel ola nâra kebâb	Bunlardan ne soru sorulacak ne de cevap istenecektir. Herkesten önce cehenneme girip ateşte kebab olacaklar.
[70]		
201	Rabbenâ kıl vâlideynimiz rızâ Tâ ki olalım rızânıza sezâ	Allah’ım anne ve babamızı bizden razı et. Tâ ki senin rızana layık olalım.

202	Vâlideynin kim rızasını ider Hak buyurdu ol beni râzı ider	Kim anne ve babasını razı ederse, Allah, o beni razı etmiştir dedi.
203	Cennetime koram anı dir bilun Ata ile anayı râzı kılun	Allah onu cennetime koyarım bu yüzden anne ve babanızı razı edin.
204	Kâfir ise var kiliseden getir Tâkatı yoğ ise arkana getir	Annen-baban kafir ise onları kiliseden getir. Gücü kuvveti yoksa sırtında getir.
205	Ger gidemezse anı götürme geç Yâ giderse mâni‘olma ana hiç	Eğer gidemezse onu gideceği yere götürme geç, ama gidebiliyorsa ona hiç engel olma.
206	Ger şarap içerse virme eline Dutamazsa itme yardım koluna	Eğer şarap içiyorsa eline verme. Şarabı tutamıyorsa kolunu destekleme.
207	Nûş ederse kâseyi elinden al Zahmeti sen gör anı râhata sal	İçki içtiği kaseyi elinden al. O rahatı sen de zahmeti çek.
208	Gice gündüz kılana hizmet işi Anları incitmeye gör yâ kişi	Ona gece gündüz hizmet et. Ey insan sakın onları incitme.

209	Sana itdikleri denlü hizmeti Sende gördükleri denlü zahmeti	Senin için ettikleri o hizmetleri ve senin için gördükleri zahmeti kadar.
210	Sen dahî gördün mü anlardan ‘acep Anların rub‘ınca gördün mü ta‘ab	Sen onlardan daha acayibini, onların çeyreğince görevine uyan kimseyi gördün mü?
211	Üç sene kucakda besledi seni Bevl ü çirk-âbından arıtdı seni	Kucağında üç sene seni besledi. Seni idrar ve pislikten temizledi.
212	Nice yıl sana olmuşlardı râm Giceler uykularını tdin harâm	Uzun yıllar sana itaat etmişlerdir. Gecelerce uykularını onlara harâm ettin.
213	Anların kadrini bil sen yâ civân Senden incinmeyenler gizlü ‘ayân	Ey genç, onların kadrini bil! Gizli veya açık bir şekilde senden incinmesinler.
214	Râzı olmayan işe olma yakın Vâlideynin inkisarından sakın	Anne ve babanın râzı olmadığı işe yaklaşma. Annenin bedduasından kendini koru.
215	Bir hikâyet dahî var dinle beşer Bir zamânda var idi bir ‘âbid er	Dinle, insanoğlu bir hikâyem daha var! Zamanın birinde çok ibadet eden bir adam vardı.

- 216 Ka'beye kılur niyyet olur revân Beytullah'a gitmek için niyetlenip yola çıkar.
Anasının izni yoğ imiş nihân Annesinin oraya gitmesi için izni yokmuş.
- 217 Eylemiş ana derûn-i inkisar O da gizli gidince, annesi ona içten bir şekilde
Virme yol oğluma yâ Perverdigâr bedduâ etmiş. Ey terbiye eden Allah'ım
oğlumun oraya gitmesine izin verme.
- 218 Firkatı oduna yandırdı beni Beni ayrılık ateşiyle yaktı. Onu azarlayarak
Bir 'itâb ile anı gönder geri bana geri gönder.
- 219 İrdiler bir şehre yoldâş bilece Yol arkadaşlarıyla birlikte bir şehre ulaştılar. O
Girdi bir câmi'e zâhid ol gece zâhid(çok ibadet eden) o gece bir camiye girdi.
- 220 Havf-ı sârikden o şehrin âdemi O şehrin insanları hırsız korkusundan, geceleri
Râhatı yok giceler görür ğamı çektikleri kaygı sebebiyle rahat etmezler.
- 221 Bir kişinin yanına sârik girer Bir kişinin yanına hırsız giderek, onu kovup o
Anı kovarak ol mescide irer mescide girer.
- 222 Varuban andan sârik olur anda nihân Hırsız mescide girdikten sonra orada gizlenir. O
Zâhidi görürler anda ol zamân anda zâhid'i orada görürler.

223	Alup anı padişaha vardılar Sârik işbudur efendim dediler	O zâhidi alıp padişahın yanına gittiler. Padişaha hırsız bu dediler.
224	Giceler budur iden sâriklığı Halk içinde gösterir zâhidliği	Gecelerdir hırsızlık yapan kişi budur. Halk içinde kendini çok ibadet eden biri olarak gösteriyor.
225	Zâhid ider ben ğaribem ey şehâ İftira kılur bu âdemler bana	Zâhid(çok ibadet eden) ey padişahım, ben garibanın biriyim, bu insanlar bana iftira ediyorlar.
226	Dinlemez sözünü cellâda verür Gözlerini oyuban a‘mâ kılur	Padişah zâhid’i dinlemez ve onu cellada verir. Cellat onun gözlerini oyup kör eder.
227	Kat‘ iderler el ayağın bağurur Gezdürür şehri münâdî çağırur	Elini ve ayağını katlayarak bağlarlar, halkı çağırarak şehir halkının içinde gezdirirler.
228	Sârik işbudur bilin yâ hâss u ‘âm Râhât olun işiniz görün tamâm	Herkes bilsin ki işte hırsız budur. Artık rahatça işlerinizi görebilirsiniz.
229	Zâhid eder yâ kişi kılma hatâ Sen benim hakkıma halka kıl sadâ	Zâhid: Ey insan hata etme deyip, sen benim yerime halka söyle.

230	Söyle anadan izinsiz bir kişi Kâ‘be’ye varsa nedâmetdür işi	Söyle bir kişi annesinden izinsiz, Kabe’ye dahi giderse bundan dolayı pişmanlık duyar.
231	Gezdürüp anı yabâna atdular Anı tenhâ aldı yoldâş gittiler	Zahidi şehirde gezdirdikten sonra onu ıssız bir yere attılar. Yol arkadaşı onu ordan aldı ve gittiler.
232	Getürürler evine ahibbâ yine Gizlüce korlar anası yanına	Dostları onu tekrar evine getirip, onu gizlice annesinin yanına bırakırlar.
233	Anasına kapudan eyler sadâ Zanneder hâtun fakîr eyler nidâ	Annesi kapıdan seslenir, kadın fakîr birinin bağırdığını düşünür.
234	Dir hudâvirmiş sana el ve ayak Kesbi kıl virmiş sana rızkı dayâk	Allah sana el ayak çalışasın diye vermiş. Senin rızkın dayaktır.
235	Kâr u kesb eyle anunla rızkı bul Âb-urûyi dökme halka olma kul	Çalışıp kazanarak rızkını bul. Şerefini kaybetip halka kul olma.
236	Ol eder yok ellerim ayaklarım Kötrüm ‘amayım ki yok dayâklarım	O, benim ellerim ve ayaklarım yok kötürüm ve kötüm der.

237	Hâtun eder çünkü a‘mâsın ‘alîl Ben seninrızkına olayım delil	Kadın kör ve sakatsın dedi. Ben senin rızkını kazanman için kılavuz olabilirim.
238	Oğlumun nidâsına benzer sadân Ben sana elümle vereyim ğıdân	Sesin oğlumun seslenişine benziyor. Senin yiyeceğini ben elimle vereyim.
239	Hâtun alur etmeği suyu aş Geldi gördü oğlu imiş bu kişi	Kadın ekmek, su ve yemeği alıp gelince, adamın oğlu olduğunu görmüş.
240	Dir oğul bu iş niden ürdü sana Dir ana sen inkisâr itdin bana	Annesi neden bu iş senin başına geldi dedi. Oğlu ise anne sen bana beddua ettin dedi.
241	Âh edüben anası ağlar hazîn Dir bunu kim yâ İlâhe’l-Âlemîn	Annesi âh edip kederli bir şekilde ağlar. Ey âlemin İlâhı olan Allah bu kim.
242	Bir ‘itâb ile bunu döner didim Böyle mecrûh eyle mi gönder didim	Bir sözünle oğlumu bana geri dönder dedim. Böyle yaralayıp gönder mi dedim.
243	Bir nidâ geldi ki gönderdik sana Bundan ednâ yok i‘tibârımız ana	Bir seslenme duyuldu: Onu sana gönderdik, onun sözüne güvenmediğimiz için bundan daha iyi bir durumda gelemezdi.

244 Bir kişi kim vâlideyne ‘ak ola Kim annesine karşı itaatsiz olursa. O kulum için
Dürli dürli var ‘azâbım ol kula çeşitli azaplarım var.

245 Ol ana dir dünyâda ben nidem O anne dünyada ne yapacağım, oğlum ile
Oğlum ile dâr-ı uhrayâ gidem âhirette olan evimize gitmek istiyorum dedi.

[75]

246 İtdi yâ Râbbî niyâzım var size Ey Allah’ım sizden bir isteğim var: Rahmetinle
Rahmet ile mevti vir şimdi bize şimdi bize ölümü nasip et.

247 İşbu oğlum hakkına virdin melâl Oğlumun üzerinde olan hakkımla ona sıkıntı
Cümle hakkım oğluma olsun helâl verdim. Tüm haklarım oğluma helâl olsun.

248 Cânları kabz oldu rahmet buldular Ruhlarını teslim edince rahmete eriştiler. O hak
Ol rızâ-yı hakk’avâsıl oldular olan Allah’ın rızasına kavuştular.

249 Ahmedî ma’sûm iken oldun yetîm Ahmedi günahsız iken yetim odun. İtaatsiz olan
‘Âk olan ihvân işine ol elîm dostlarının yaptıklarına mualefet ol.

250 Alma oğlum anlar inkisârını Oğlum anne ve babanın bedduasını alma. hakk
Görme hakk’ın ol i’tâb u nârını olan Allah’ın azap ve ateşinemaruz kalma.

251	İnkisârı anların başda uçar Lîk ata inksârı tîz geçer	İlk olarak onların bedduaları kabul olur. Fakat anne ve baba ettiği bedduadan çabuk vaz geçer.
252	Kim vücûdun şehrine binâ kemik Anları bend eyledi sinir ilik	Ki kemik vücudun çatısıdır. Onları sinir iliği bağladı.
253	Bunlar ol ata suyundan oldular Et deri ana suyuyla doldurdular	Bunlar o ata suyundan oldular. Et deri ana suyuyla doldurdular.
254	Anandan azdır atanın şefkati Sed olamaz yokdur anca tâkati	Babanın şefkati anneden daha azdır. Onun kadar merhametli olmaya gücü yetmez.
255	Ana itse inkisâr evlâdına Şefkati çok sed olur feryâdına	Anne evladına bedua ettiği zaman, merhameti bu bedduaya engel olur.
256	Lîk ğalib olsa şefkat üzre âh Ol kazâ-yı hak bulur evlâda râh	Ama annenin ettiği bedua şefkatine galip gelirse, ezelden taktir eden Allah, o evlada keder verir.
257	Ey oğul anların ahından sakın Ol ğazâb-ı hâlîk'a olma yakın	Ey oğul anne ve babanın ahından sakın. Allah'ın öfkesine yakın olma.

258	Bed-du‘â kılssa ana yâhûd ata Olur evlâdın işi vâveyletâ	Veya anne ve babası ona beddua ederse, o evladın işi eyvahlar olur.
259	Râzı eyle vâdideyni bul necât Diyelim Sultân-ı dîne es-selât	Anne ve babanı razı edip kurtuluşu yakala, dinin Sultan’ına (Hz. Muhammed’e) duâ et.

8. Fî Beyân-ı Hakk-ı Cîrân [Komşu Hakkı Hakkında Açıklama]

- 1 Söyle konşı hakkını yâ Ahmedî [76] Ey Ahmedî komşu hakkını anlat. Ona râğbet
İdelim râğıb kılalım ‘izzeti edelim hürmet gösterelim.
- 2 Nicedir anlara eylük eylemek Komşulara nasıl iylik edebilir ve yumuşak söz
Nicedir ana mülâyim söylemek söyleyebiliriz.
- 3 Dinle yâ konşusunu râzı kılan Ey komşusunu râzı eden ve bütün kusurlu
Her kusûr işin yüzüne urmayan işlerini yüzüne vurmayan kişi dinle.
- 4 Ol Şef’ü’l-Müznibîn Fahr-i Cihân Dünyada günahsız olan Hz. Muhammed,
Konşularda var didi hakk-ı cîrân komşu hakkı var dedi.
- 5 Cebrâil önce dedi Peyğamber’e Cebraîl ilk olarak Hz. Peygamber’e: komşu
Konşu hakkını o denlü Server’e hakkı ne kadardır dedi.
- 6 Ol Resûl Ekrem didi zann eyledim O Resûl Ekrem dedi: Zanneyledim komşu
Konşu vâris ola konşuya didim komşusunun mirasçısı gibidir.
- 7 Gör bu denlüsende var hakk-ı cîrân İşte komşunun hakkı sen de bu kadar vardır.
Söyleme anlarasen kavlı girân Onlara ağır sözler söyleme.

- 8 Key hazer kıl konşu incitme oğul
İncünür senden habîb Ekrem Resûl
O zaman binlerce defa da olsa komşuyu
incitme! Yoksa Hz. Muhammed senden incinir.
- 9 Ol habîb incünse Rabbin incünür
Yarın uhrâda mekânın nâr olur
O sevgili Peygamber incinirse, Rabbin incinir.
Öldüğünde âhirette mekânın cehennem olur.
- 10 Kem nazarla bakma cânım konşına
Tâ ki rahmetle baka Rabb' insana
Cânım komşuna kötü gözle bakma ki, Rabbin
de sana rahmetle baksın.
- 11 Her ne sanursan eşina konşuna
Ol gelür dahi sana evladuna
Komşun ve eşine ne istersen, o senin ve
evladının başına gelir.
- 12 İncinecek sözü ere 'avrata
Söyleme yüzüne yâhûd ğıybete
Ne erkek komşunun ne de kadın komşunun
arkasında ve önünde onu incitecek söz söyleme.
- 13 Konşunun rahatluğun iste müdâm
Râhatı sen debulasun müstedâm
Her daim komşunun rahatlığını iste ki, sen de
her zaman rahatı bulasın.
- 14 Râhat iste konşuya etme hased
Ol hased bâbına kıl ikrâmı sed
Komşunu kıskanmadan onun iyliğini
isteyerek, o hased kapısının açılmasına engel
ol.

- 15 Bir rivâyet var münasip dinle sen Dinle bu konuya uygun olan bir rivayetim var.
Konşunun râhatlığın iste sen Sen komşunun rahatlığını iste.
- 16 Gördü Mûsâ hazretini bir kişi Bir kişi Hz. Mûsâ'yı görünce, Göz yaşı dökerek
Hâlini 'arz eyliyor döker yaşı ona halini anlatır.
- 17 Dir fakîr hâlim 'ayâlım dahî var Ben fakir ayrıca eşi olan biriyim. Sırtımda odun
Odun arkamla getürmek bana kâr taşımak işimdir.
- 18 Arkam andan yarelenmiş yâ Kelîm Ey Mûsâ, sırtım bu yüzden yara olmuştur.
Ağrısından yatamam râhat selîm Sırtımın ağrısından deliksiz râhat bir şekilde uyuyamam.
- 19 Rabbına söyle varınca yâ Resûl Ey Resûl'üm, terbiye eden Allah'ın yanına
Senden ister bir himâr oduncu kul varınca, de ki: Senden filanca kulun bir eşek istiyor.
- 20 Versün anunla biraz râhat olam Eşegi verince biraz rahatlayıp, onun yardımıyla
Yardımla rızkımı râhat bulam rızkımı daha kolay bir şekilde kazanırım.
- 21 Tûr'a Mûsâ varuban itdi kıyâm Hz. Mûsâ Tûr dağına varınca ayakta durarak,
Söyledi oduncuyu ba'de'l-kelâm oduncunun önceden ona söylediklerini Allah'a illetti.

22	Kıldı Mûsâ'ya nidâ Rabbü's-Samed Râhat olmaz ol kulumda var hased	Hiç birşeye muhtaç olmayan ve terbiye eden Allah Hz. Mûsâ'ya seslendi: O kulumda kıskançlık olduğu için rahatı bulamaz.
23	Gayrinin rahatlığını istemez Ol hased kendini râhat eylemez	Kendinden başka kimsenin rahat etmesini istemez, bu kıskançlığı yüzünden rahatı bulamaz.
24	Ol hasedef'âlini terk eylesin Hayr hâhî kalbine berk eylesin	O kıskanç fiillerini bırakıp, iyiliksever olmayı Allah kalbine tecelli etsin.
25	Var anun komşusunun bir eşeği Ol du'â kılsun anı idem iki	Onun komşusunun bir eşeği var, o komşusu için duâ ederse komşusunun eşek sayısını birden ikiye çıkaracağım.
26	Kendine dahî bir eşek virelim Anun ile râhatını virelim	Kendisine de bir eşek verip, ona rahatı sağlayacağım.
27	Vardı Mûsâ ol kişiye söyledi Var imiş bir merkebi komşun didi	Hz. Mûsâ o fakir oduncunun yanına vardı. Komşunun bir eşeği varmış dedi.
28	Sen du'â eyle anun olsun iki Bir dahî virsün sana 'âlem begi	Sen komşunun eşeğinin iki tane olması için duâ et. Âlemin sahibi olan Allah da sana bir tane eşek versin.

- 29 Ol didi kılmam du‘â ben yâ Resûl Ey Resûl ben böyle bir istekte bulunmam. Bu
Ben bu zahmetli işi kıldım kabul zahmetli işimi kabul ediyorum dedi.
- 30 İstemem ben dahî andan eşeği Bir daha eşek istemeyeceğim. Komşumun eşeği
Konşunun merkebin itmesün iki iki tane olmasın.
- 31 Ben anun bir olduğunu istemem Ben komşumun bir eşeği olamasını istemezken,
İki olsa hiç tahammül eylemem iki olmasına hiç tahammül edemem.
- 32 Gece gündüz fikrim anun merkebi Gece gündüz komşumun eşeği kaybolda da,
Zâyi‘ olsun ki ola benim gibi komşum benim durumuma düşse diye
düşünürüm.
- 33 Gör ki konşu râhatın istemez ol O komşusunun rahatını istemediği için, zorluk
Kendine zahmet işi eyler kabul içinde olan işini kabul eder gördün mü?
- 34 İşte konşu râhatı Ahmedî Ahmedî komşunun rahat etmesini dilersen, sen
Tâ bulasın her dü‘âlem râhatı de her iki dünyâda rahat edersin.
- 35 Gayrinin ni‘metine kılma hased Başkalarına verilen nimetleri kıskanma!
Hayrhâhî kıl hased bâbına sed İyliksever olup kıskançlık kapılarını açma.

- 36 İsteme ey cânım hased düşme ğama Ey canım kıskançlık isteme ki derde
Hayrhâh ol mahlûkat-ı ‘âleme düşmeyesin. Yaratılmış olan bu dünyâda iylik
sever ol.
- 37 Söylenilmişdür hasud lâ yesûd Kıskanç kişi güven içinde olmaz denilmiştir. O
Nef’i yok bulmaz doyunca karnu kût ne yaparsa yapsın karnını doyuracak yiyecek
bulamayacağından yaptıkları faydasızdır.
- 38 Sen du‘â eyle ol konşun kibâr Komşunun görgülü, nazik olması için duâ et.
Her dü‘âlem sana anun nef’i var Her iki dünyada da onun sana faydası vardır.
- 39 İste ikrâm sana yâhûd ‘izzeti Kendin için hürmet ya da değer, kıymet iste.
Sen bulursun sâyesiyile râhatı Sen onun sayesinde rahatlığı bulursun.
- 40 Ol eger bilmezse konşu hakkını Eğer o komşu hakkını vermiyorsa, Yaratan
Hâlık’ın süâlider yarın anı Allah âhirette bunun hesabını soracaktır.
- 41 Var idi konşuluğunda bir fakîr Ona senin fakir bir komşun vardı. Neden sen
Sen niçün ana olmadın destgîr ona destek olmadın.
- 42 Ol fakîrî bana kılmışdım ‘ayal O fakirin nafakasını vermeyi kendime(Allah)
Virmiş idim sana devlet ile mâl vacip kılmıştım. Bu sebeple sana mevki ve mal
verdim.

43 Sen niçün efkarları gözetmedin Sen neden fakirleri gözetmedin. Benim(Allah)
Hakk-ı cîrânuma râğbet etmedin komşuluğumu istemedin.

[79]

44 Bildin ednâ kılmadun ‘izzet ana Bildiğin halde ona yakınlaşıp hürmet, değer
Bilmedin bu eylügü yazık sana vermedin. Yazıklar olsun sana ki bu iyliği
anlamadın.

45 Ol ğanî oldu bu kezün sen fakîr Şimdi o zengin sen fakir oldun. Ona destek
Şimdi nafi‘di olaydın destgîr olarak faydalı olsaydın.

46 Şimdi verdüm bâkî devletler ana Şimdi ona sonsuza dek mevki-makam, Rıdvan
Cennet-i ridvân u ni‘metler ana cennetinde ona nimetler verdim.

47 Sen ana ikrâm ideydün fânîde Sen o fakire dünyâda ikramda bulunsaydın.
Şimdi ol dahî iderdü bâkîde Şimdi o da sana âhirete yardım ederdi.

48 Olduğuy çün yâ kişi konşun kibâr Ey kişi komşuna nazik davrandığın için, Allah
Bunca devlet sana vire Girdigâr bunca makam ve mevkiyi sana verir.

49 Ol zaman ğibtâ ide konşun sana Dünyadaki zengin komşun senin haline
Bilmedim diye bunu yazık bana imrenerek, bana yazıklar olsun anlayamadım
diyecek.

50	Böyle nef'i var ğanî konşularun Hak Te'âlâ artura devletlerin	Zengin komşuların böyle faydaları vardır. Allah onların mertebelerini yükseltsin.
51	Bu zamânın konşusu olsa kibâr Ol fakîr konşularından şey umâr	Bu devrin konşusu nazik olursa, diğer fakir olan komşu ondan yardım diler.
52	Dinledin bu pendiyâ bâ y u fakîr Konşunun hakkına olun destgir	Ey zengin ve fakir olanlar bu nasihatı dinlediniz. Komşu hakkına riâyet gösterin.
53	Her ne milletden ola komşu eger Mümkün ola işlerine çekme ser	Komşunun dili ırkı ne olursa olsun, mümkün oldukça işlerine engel olma.
54	Gâlip oldunsa ki eger üstüne Düşme sen anlara kemlik kaskına	Sen onlara galip gelirsen. Onlara din, dil ve ırkları için kast etme.
55	Senden isterse meded tut elini Cüz'i şeyden yıkma komşu gönlünü	Senden yardım isterse elini tut. Küçük bir şey için komşunun kalbini kırma.
56	'İrz u dînin ğayri bir cüz'i ziyân Eylese sana dime kavı-ı girân	Namusun ve dinin dışında sana küçük bir zarar verirse, ona kötü söz söyleme.

57 Bir hikâyet var münâsib dir bu kân
Dinle cânım kılasun hakk-ı cîrân
Bu konuya dair münasip bir hikâyem var.
Anlatacaklarımı dinleyerek komşu hakkını
koru.

[80]

58 Gör nicedür komşu hakkını bilen
Zahmetine sabr üdüp incinmeyen
Gör komşu hakkını koruyan insanın hali
nasıldır. Onun verdiği zahmete sabır gösterip
incinmeyen.

59 Dinle ey cânım Hasan Basrî kibâr
Bunca gün hasta oluban ol yatar
Ey canım dinle, Hasan Basri gibi biri günlerce
hasta bir şekilde yatar.

60 Var idi bir komşusu anun Yehûd
Râziyam bu komşudandır ol cehûd
Onu yahûdi bir komşusu vardı. Bu komşusu
Hasan Basrî'den razı olduğunu ifade ederdi.

61 Varayım dür hastasunu göreyüm
Sohbet-i kaydına anun ireyüm
O Yahûdi, Hasan Basri'nin iyleşip
iyleşmediğini ve sohbetine nail olabilmek için
onun yanına gitmeliyim dedi.

62 Varup imâmın yanına oturur
Bir kerîh koku dimağına gelür
Oraya arınca imamın yanında oturur. Kötü bir
koku burnu alır.

63 Didi hâlîn nicedir geldim sana
Bu kerîh koku nedür gelür bana
Yahudi adam, Hasan Basrî'ye: Durumunun
nasıl olduğunu sormak için geldim dedi. Kötü
bir koku alıyorum bu nedir.

64	Konşu cânım böyle hasta olasun Böyle kokuyla ne râhat bulasun	Canım komşum bu derece hastayken, böyle bir kokuyla nasıl iyileşeceksin.
65	Bu söze Hasan mukayyed olmadı Gayrı sohbet didi anı gizledi	Hasan Basrî bu sözleri kayda değer almadı. Haydi sohbet edelim deyip onun söylediklerini duymazlıktan geldi.
66	Bir dahî ana Yehûdî söyledi Bu kerîh koku nedir söyle dedi	Yahudî ona bir daha soru: Bu kötü koku nedir söyle misin dedi.
67	Ol yine ğayrı söze açdı dehân Ol Yehûdî bu işe itdi gümân	Hasan Basri yine başka bir konu açtı. O yahudî bu durumdan şüphelendi.
68	Dür ki hastalık kokusudur meger Benden anı gizler andan ‘ârider	Meğerse bu hastalık kokusudur, benden utandığı için bunu gizlemeye çalışır.
69	Ol yehûdî didi oldu şüphe bu Hastalık kokusu değil cife bu	Bu davranışından sonra bu yahudî'nin içine şüphe oldu. Bu hastalık değil pislik kokusudur.
70	Hastalıgunun kokusu tenden gelür Bu koku tenden degil evden gelür	Hastalık kokusu tenden gelir. Bu koku ise tenden değil evden geliyor.

71 Ol Yehûdî virür andu ol zamân O yahudî o anda Hasan Basri'ye yemin vererek,
Hakk'ı seversen bunu eyle beyân Allah'ı seviyorsan bunu açıklamanı istiyorum.

72 Ol Hasan dür deme sen andu bana Hasan Basri sen bana yemin vermeseydin, bu
Söylemezdim ben bu ahvâli sana halimi sana söylemezdim.

[81]

73 Çünkü verdün andu idem sana ben Yemin verdiğin için ben sana meseleyi
Söyleyeyim ammâ ki mahzûn olma anlatayım. Ama anlatacaklarım karşısında
üzülme.

74 Konşu bu senin kenefin kokusu Komşu bu senin tuvaletinin kokusudur. Üç
Üç senedir koklaram bu yâbisi senedir bu kuru olanı koklarım.

75 Süpürür taşraya atar dumanu Süpürür dışarı atardım ben onu; hastayım,
Hastayum yok takatım idem anu takatim yok ki, onu yine atayım.

76 Merhabâ geldin eyâ konşu bana Ey komşum bana (evime) hoş geldin! Bu koku
Bu kokun'idem eziyetdir sana sana sıkıntı veriyor ne yapabilirim?

77 Konşu bu işden utanma kıl kerem Bağışla komşu bu yaşananlardan ötürü utanma!
Girmesün kalbune bu şeyden elem Kalbine bundan dolayı keder girmesin.

78	Râzıyam bu kokudan olma elîm Hak sana râzî kıla kalb-i selîm	Bu kokudan râzıyım bu yüzden acı çekme! Gönlünü temiz tut Allah senden râzı olsun.
79	Ol yehûdî dir dü niçün dimedün Bu işe beni haberdâr itmedün	O Yahûdî neden bana söylemedin, beni bu işten haberdar etmedin dedi.
80	Ol didi kim söylemezdim ben sana Belki şâyed incineydin sen bana	O dedi sana kim olduğunu söylemezdim fakat sen bana incinebilirdin.
81	Ko görem bu kokuyu ben her zamân Tek bana incinmesin konşu hemân	Bu kokuyu ben her zaman alıyorum. Sadece komşumun bana incinmesini istemiyordum.
82	Ol yehûdî didi dînin hak durur Kalmadı şübhem dahî mutlâk durur	O anda yahûdî dinin hak olandır, kesinlikle şüphem yoktur ki dinin tek olandır.
83	Kıl bana îmânı telkin yâ kibâr Hak durur dînin ben itdim ihtiyâr	Ey Kibâr bana imanın esaslarını anlat. Hak olan dinini seçtim.

84	Ol demde imâm telkîn-i dîn eyledi Ol dahî tevhidi anda söyledi	O anda Hasan Basri İslam dinin iman esaslarını söyledi. Allah'ı birlemeyi(tevhid) dahi ona anlattı.
85	Durup andan evine oldu revân Hem 'ayâlin eyledi ehl-i îmân	Oradan evine doğru yola çıktı. Evine varınca eşini de iman ehlinde(müslüman) yaptı.
86	Böyle olur konşu hakkı gözetin Böyle olur âhiretin bezeden	Komşu hakkı gözetip, ahiretini düşünen kişi böyle olur.
87	Cümle mü'mîn kılssa hakka inkıyâd Eylemezdi dîne kâfirler 'inâd	Tüm müminler Allah'a itaat etseydi, kâfirler İslam dinine ayak diremezlerdi.
[82]		
88	Ahmedî konşuna eyle 'izzeti Tâbulasun her dü 'âlem râhatı	Ahmedî komşuna değer, hürmet ver ki, her iki âlemde de rahatı bulabilesin.
89	Konşu hakkına ri'âyet eyle sen Ol katıdırse mülâyim söyle sen	Komşu hakkını koru, komşun sana sert sözler söylese de sen yumuşak bir şekilde cevap ver.
90	Kem dir ise urma kulak sözüne Kem işi 'aybını urma yüzüne	Kötü sözler söylese de sen onun sözlerine kulak asma, kötü işlerinin ayıbını yüzüne vurma.

91	Kurt yümez konşusunu hayvân iken Sen nüçün incidesün insân iken	Kurt hayvan olduğu halde komşusunu yemiyorken, sen insan olduğun halde neden komşunu incidesin.
92	Eyünün eylûğü oldur kim ile Geçine ol hokka misli sem ile	İyi insanın, iyiliği odur ki dar düşünceli insanlarla geçinebilmesidir. O şişenin geçindiği gibi zehirle.
93	Ba‘zı kem konşuya kılsan iltiyâm Havfı var benden deyü söyler kelâm	Bazı kötü komşuları alttan alınca, komşu: Benden korktuğu için benimle konuşuyor der.
94	İtme öyle konşu ile ülfeti Tâ bulasun her dü‘âlem râhatı	Öyle komşuyla münasebete bulunma, ki her iki âlemde rahat edebilesin.
95	‘Irz u dîninde olursa dert-mend Böyle konşular içündür işbu pend	Kötü komşunun derdi ırzın ve namusun olursa, işte bu öğüt böyle komşular içindir.
96	Konşunun düşen işine eyle dâd Tâ ki senden râzî ola gönîl şâd	Komşunun sana düşen işini gör, ki senden razı olup gönlü mutlulukla dolsun.
97	Konşunun var ihtiyâcı konşuya İhtiyâç ütdürme var olan şeye	Komşunun komşuya ihtiyacı vardır. Var olan şeye muhtaç ettirme.

98	Konşuya virsen ta‘âm altundan od Virmiş olursun tâ‘âmı ana kût	Komşuya yiyecek olarak altından ateş versen; ona yemeği rızık vermiş gibi olursun.
99	Vür bulunanu anu yollama boş Yoğ ise söyle lisânı ana hoş	Komşunu boş yollama evinde ne varsa ondan ver. Evinde bir şey yoksa ona güzel sözler söyle.
100	Gerçü varur boş eli ayakları Lîk tatlu söz alur kulakları	Gerçekte eli ve ayakları boş kalıyor, fakat kulakları tatlı sözler duyuyor.
[83]		
101	Boşuna varmadu kapudan oğul Sem‘ine vürdün ğıdâyı bilmiş ol	Oğul, komşun boşuna kapına gelmedi. Ona güzel sözler söyle.
102	Yâ İlahî göğçek eyle işimiz Tâ ki bizden râzî ola komşumuz	Ey İlahî İşlerimizi güzelleştir. Öyle ki komşum bizden razı olana dek.
103	Rabbenâ hüsn-i sülûküm yok benim Belki râzî olmaya konşularum	Ey terbiye eden Allah’ım, ben dürüst değilim. Belki komşularım benden razı değildirler.
104	Kıl ‘inâyetler bize Rabbü’l-Kerîm Kıl rızâ anları olalum selîm	Terbiye eden Ulu Allah’ım, bizlere lütuf et. Komşularımız bizden razı olsun ki selamete olalım.

105	Kıl mahabbet konşuya buğzunu at Diyelüm Sultân-ı dîne es-salât	Komşuna seven insan gibi düşmanlık yap. Dinin Sultân-ı olan Peygamber'imize selamlarımızı gönderelim.
106	Okuyanü dinleyenü yazanü Rahmetinle yarlığağil yâ Gani	Okuyanı, yazanı, dinleyeni ey kimseye muhtaç olmayan Allah'ım rahmetinle yargıla.

9. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-i Mücerred [Bekarlık Halleri Hakkında]

1	Ahmedî söyle mücerred hâlini
Nefsi yıkan pehlivân ahvâlini	Ahmedî tek olanın halini anlat. İnsan nefsini yıkan “pehlivanın” vaziyetlerini anlat.
2	Ey ‘ayâli olmayan ihvân-ı hâss
Anların mekrinden olanlar halâs	Ey eşi olmayan değerli kardeşlerim, onların hilelerinden kurtulmuş olanlardansınız.
3	Ey birâder şehveti hor ide gör
Açma nefsin gözünü kör ide gör	Ey kardeşim şehvetini değersiz gör, nefsin gözünü açma onu körelt.
4	Bu meseledir işlemezse bir kuyu
Kalsa salîm azalur anun suyu	Bir misal vardır: bir kuyu çalışmaz ise, suyu azalarak sağlam kalır.
5	‘Aklına uy yürü anun râhuna
İletür seni Kerîm Allâh’ına	Aklına uyarak onun yolundan yürü, o seni ulu olan Allah’ın yoluna götürür.
6	Gafil olma varma nefsinden yana
Gösterür dâim harâb işler sana	Dikkatsiz davranıp nefsine yenik düşme. O her zaman sana yıkık dökük işleri gösterir.
7	Nefsine zâbıt olup merdâne ol
‘Uzlet-i dünyâ kulup zindâne ol	Erkek gibi nefsini zabt et. Zindandaymış gibi dünyâda yalnız ol.

8 Ger ‘ayâlün yoğ ise yâ pehlivân Ey Pehlivân eğer eşin yok ise, sözümü dinleyip
Dinle sözüm itme heves fî-zaman bu zamana uyma.

9 Ger emîn oldunsa nefsine kişi Eğer kişi nefsinden emin ise, rahat başını o
Salma ol ğâileye râhat başı belalı işe koyma.

[84]

10 Fikre varma yok deyü ehl ü ‘ayâl Boş yere evli olanların hayatını düşünüp,
Ol cimâ‘ın lezzetin itme hayâl cinsellikteki zevki hayal etme.

11 Lahzâ-yı vâhid cimâ‘ın lezzeti Bir dakikalık olan bir zevk için, en kısa zaman
Degmez otuz lahza ğuslun zahmeti içerisinde otuz kere gusûl etmenin zahmetine
değmez.

12 Ger mücerred oldun ise fî-zamân Eğer zaman içerisinde tek kalırsan, şüphe etme,
Kılma şüphe sendedir emn ü emân emniyet ve korkusuzluk sendedir.

13 Bencileyin uyma cânım nefsine Canım, benim gibi uyma nefsine, Var ise nefsi
Er bulun nefse pesendim var sana beğendim diyen bir adam bulun.

14 Hâlık‘ın dur fitnedür ehl ü ‘ayâl Çoluk çocuk Yaratan Allah‘ın fitnesidir. Canım
‘Âkıl ol cânım sözümünden hisse al akıllı olup, sözümünden kendine pay çıkar.

15	Âhir-i dünyâda azğundur zenân Az olur sâliha hâtun fî-zamân	Dünyanın son devrinde kadınlar azgındır. Bu zamanda dindar kadın az olur.
16	Bu zamâne ‘avratı hayyâledür Bilmez uhrâ fâniye meyyâledür	Bu devrin kadını hilecidir. Âhireti bilmez fâni dünyâya meyillidir.
17	Mekr-i iblîsden zenûn mekri eşedd Ol hafî zâhire olsun mu menend	Kadın hilesi şeytanın hilesinden daha şiddetlidir. Gerçek yüzünü göstermeden, dışarıya kendini kanadı kırık kuş gibi gösterir.
18	İşbu fânî işlerinden ğasbı çok Lîk uhrâ işlerinden kesbi yok	Gel gör ki fâni dünyâda işleri zorbalıktır. Fakat âhîret için işlerinde kazançları yoktur.
19	Tab‘ına uygun duranların nefis Olma cânım anaların kaydına hapus	Nefis kadınların tabiatına uygundur. Canım onların kelepçeleriyle kendini hapis etme.
20	Sayd ider kaydına ol ‘ay yâreler Düşürür mekrine ol mekkâreler	O hileci kadınlar kelepçeleriyle avlarlar. O hilebazlar tuzaklarına düşürür.
21	Âhîret havfını al sen kalbine Dahî ermez bu fenâ fikri sana	Sen âhîret korkusunu içine koy. Fânî dünyânın isteği bir daha sana gelmez.

22	Havf-ı hak ile olursa ‘akl-ı cân İstemez gönül ‘ayâlı ey civân	Aklını Allah korkusuyla tutarsan, ey delikanlı gönlün eş istemez.
23	Kıl tefekkür ol varacağın yeri ‘Âkıbet koyup gidersün bu ili	O varacağın yeri düşün. Hayatın sonlandıktan sonra bu ile (âhiret) gidersin.
24	Bu kafes-tende bu cân olmuş esîr Var anun uzun diyârı lâ-nazîr	Bu can kafes gibi olan vücutta esir olmuştur. Onun benzersiz diyara (Âhirete) varmak için uzun bir yolu vardır.
[85]		
25	Ol diyârun var haturlu yeri dâm Bunda anı kıl tefekkür vür nizâm	O diyarın büyük şerefli yeri var fakat tuzaklıdır. Bunu düşünüp kendine çeki düzen ver.
26	Havf-ı uhrâyı heman kalbi nesâl İstemez gönlün dahî ehl ü ‘ayâl	Âhiret korkusunu kalbine koy. Gönlün çoluk çocuk bir daha istemez.
27	Dinle bunun hâkkına ol Pâk Zât Gör ne buyurdu Resûl-i Kâinât	Dinle: Bunun hakkına temiz bir zât ol. Gör ki Kâinatın Peygamberi Hz. Muhammed ne buyurdu.
28	Söyledi her kimde üç ğussa ola Âhiretde ğussalanmaya güle	Her kimde şu üç tasa var ise, âhirette tasalanmayıp gülsün.

29	İşbu ğussalar birinde olmaya Benden ol yârun şefâ'at bulmaya	İşte bu üç tasa kimde yoksa, âhirette o kişi benden şefaât bulamaz.
30	Gör bu üç ğussa ile meşhur olan Nice oldu nefsi üzre pehlivân	Bu üç tasa ile meşhur olanları gör, nefisleri üzerinde nasıl pehlivanlaştılar.
31	Bir hikâyet var kılâm anı beyân Dinle 'avrat almağa tâlip olan	Bir hikâyem var onu açıklayayım. Dinle: hanım almaya talip olan.
32	Râbi'a Sultân'ı dinle yâ ahî Gör ki nice hânım idi ol sahî	Ey kardeşim, Râbia Sultan'ı dinle. Gör ki gerçekte o nasıl bir hanımdı.
33	Ol velâyet rütbesin bulmuşdu Fânî dünyadan ferâğ olmuşdu	O velilik rütbesine ermişti. O fânî dünyâdan vaz geçmişti.
34	Kâ'be'ye varınca ol kadr-ı yüce Ka'be istikbâline geldü gece	O kadir kıymeti en yüksek olan Kâbe'ye varınca, kâbeliler onu karşılamak için gece geldiler.
35	Ol Hasan Basri meğer bir gün gider Rabi'a hâtun'ı kedine diler	Meğer Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider.

- 36 Dir Hasan ya Rabi‘a bir söz sana
Söyleyeyim ammâ incinme bana
Hasan Basri dedi: Ey Rabia sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kırılmayacaksın.
- 37 Söyle dür incinmezem ben yâ velî
Ey huda’nın ‘âşık u sâdık kulu
Ey veli ne diyeceksen de sana kırılmam, ey Allah’ın âşık ve sâdık kulu.
- 38 İtdi şeyh Allah’ın emriyle seni
Bir kişiye vüreyüm dinle beni
Şeyh dedi: Dinle beni, seni Allah’ın emriyle bir kişi vereyim.
- [86]
- 39 Tanrı’nın emrû Resûl’un şer‘i bu
Zen ere varsa mücerreden eyü
Bu Allah’ın emri, Resullâh’ın şeriatıdır. Kadının evlenmesi bekar olmasından daha iyidir.
- 40 Râbi‘a gördü İmamun sözünü
Bildi râğıb kendi ister iznini
Rabia İmamın sözünü görüp, kendi evlilik cevabın verebileceğini anlayınca kendi iznini istedi.
- 41 Râbi‘a edür üç süâlû edem sana
Vir cevâbu olayum râzî ana
Râbia: Sana üç sorum olacak. Cevabını verirsen senden hoşnut kalırım.
- 42 Ger cevâbumu düşürünce ırâk
Bulmazam tevzî‘-i dünyadan mezâk
Eğer istediğim cevabın dışında bir cevap verirsen, dünyâ payından zevk almayacağım.

43	Ol İmam itdi s�����n görelüm Mümkün olursa cevabu vüreyüm	O İmam dedi: Sorularını duyduktan sonra mümkün olursa cevabını söyleyeyim.
44	Râbi’a der bir s�����m y�� İmâm İrse ecel��m ‘��mr��m olsa tamâm	Rabia, ey İmam birinci sorum: Ecelim gelip ömrüm tamamlanırsa.
45	Nice ahv��lim ola Şeytan ile Ben ‘acep varurmuyam ��m��n ile	Halim Şeytan ile nasıl olur, acaba ben imanımla varırmıyım.
46	Ol didi bilmem bunu y�� ehl-i d��n ‘��lm-i hak’dur ol bilür ancak hem��n	O dedi: Ey d��n ehli, bunu ben bilmem ancak ilmi Hak(Allah) bilir.
47	Râbi’a der bir s�����m dahî var Ol s�����-i kabr olur mu bana y��r	Rabiâ dedi: Bir sorum daha var, kabrimde sorulan sorular.
48	Ol Nekir Münker’ev��rem m�� cevap Y�� ederler m�� bana anda ‘azap	O Nekir ve Münker’e(sorgulayıcı melekler) kabirde cevap verebilecek miyim? Acaba bana orada azap edecekler mi.
49	Şeyh eder bu iş de ğ��’ib bilmezem Gaibe h��kmed��p ‘��s�� olmazam	Şeyh’’bu sorunun cevabını yalnızca Allah bilir. Allah’ın yanında gizli olan durum hakkında hüküm verip, Ona karŐ�ı as�� olmayacağım’’ dedi.

50	Râbi'a der bir dahî var yâ ulû Ol kıyâmet günü haşr ola kamu	Rabiâ ey yüce Şeyh, bir tane daha sorum var dedi. Kıyamet günü herkes toplandığı zaman.
51	Ehl-i mahşer iki fırka olalar Biri cennet biri nâra dolalar	Mahşer halkı iki bölük olacak, Biri cennet, diğeri cehenneme doluşacaklar.
52	Ben 'acep kanğı bölükden oluram Cennete mi yâ cahîme varuram	Acaba ben hangi bölükte olacağım. Cennete mi, ya da cehennemde mi.
53	Şeyhim itdi bu da ğaib bülmezem Bu dahî hakil midür anlamazam	Şeyh, Bunu da Allah'tan başka kimse bilmez o yüzden bilmiyorum ve anlamıyorum dedi.
[87]		
54	Râbi'a der yâ İmâm bir kişinin Bunca efkârı oluna başının	Rabia, Ey İmam bir kişinin Bir kişinin kafasında bu kadar düşünce varken.
55	Nice varup ere bula râhatu Yâ er andan nice bula lezzeti	Nasıl kocaya varınca rahat edecek. Peki koca ondan nasıl zevk alacak.
56	Gece gündüz fikr ederem bu işi Gönlümü almuş bu ğamlar teşvişi	Gece gündüz bu düşünür döner durur. Bu üzüntü karmaşası yüreğimi doldurmuştur.

57	Koy bu efkâr ile yanam nâra ben Olmuşam bu havf ile ‘avâre ben	Bırak beni, bu düşüncelerle ateşler içinde yanayım. Bu korku ile işsiz güçsüz biri oldum.
58	Ol recâ havfine dünmüşem cenâh İhtiyârım bula mu semt-ü felâh	Ahiret hayatımı korku ve ümitte bekliyorum. İhtiyarım selamet(kurtuluş) tarafını bulacak mıyım.
59	Bana yetmez mi bu efkârım yamân Varsam ere eylerem haml-u gürân	Bu yaman düşüncelerim bana yetmez mi, evlenirsem yükümü ağırlaştırmış olurum.
60	Erler alur ‘avratu râhat ola ‘Avrat anun hizmetü üzre ola	Erkekler kadınla rahat etmek için ve onun hizmetini yapması için evlenirler.
61	Kılmasa hizmet ere ‘isyân eder Kılsa bu efkârunun isyân eder	Kadın eşine hizmet etmez ise erkek isyan eder. Erkeğe hizmet de ederse bu düşüncelerini unutur.
62	İki hizmet arasına ben başı Salmazam noksân olur uhrâ işi	Bu iki hizmet arasında başım rahat etmeyeceğinden âhiret için çalışamam.
63	Oldu bu efkâr ile bağrum kebâp Vermedin hiçbir sülûme cevap	Yüreğim bu düşüncelerle kebab gibi yandı. Hiçbir soruma cevap vermedin.

64 Barî lutfeyle kılâyum bir süâl Bari izin ver de sana bir soru sorayım. Ey
Müşkülümdür anu hal it yâ ricâl insan(erkek), bir sıkıntım var onu hallet.

65 Nefs ile ‘aklı hudâ resm eylemiş Allah erkek ve kadınlara akıl ve nefsi
Erlere ‘avratlara kısım eylemiş bölüştürerek vermiş.

[88]

66 Nice bahş olmuş er ile ‘avrata Nasıl kadın ve erkeğe bölüşüldü ki, nefsi
Kangusunu ğalip ütdü şehvete şehvete üstün geldi.

67 Kangusunun ‘aklu ğalüpdür digil Nefsi akıla galiptir değil mi? Bunları bari bana
Bunlaru sen barî bana söylegil sen söyle.

68 Şeyh didi ‘aklı ve nefsi Girdigâr Şeyh dedi: Yaratan Allah, akıl ve nefsiherbirini
Herbirini on bölük kıldı ‘ayâr on kısma ayarlayarak ayırdı.

69 Vürdü dokuz ‘aklu bir nefsi ere Dokuz akıl, bir nefis erekeğe verdi. Bir akıl,
Vürdü bir ‘aklu dokuz nefsi zene dokuz nefiste kadına verdi.

70 Erlerin ‘aklu dokuzdur nefsi bir Erkeklerin akıl dokuz, nefisleri birdir. Kadının
‘Avratun nefsi dokuzdur ‘aklı bir ise nefsi dokuz akıl birdir.

71	Râbi‘a dūr yâ şunu söyle bile Nice dokuz şehveti bir ‘akl ile	Rabia, peki bi de şunu söyle dedi. Nasıl dokuz şehveti bir akıl ile.
72	Zabt ederem bana yetmez tâkatu Hiç bana erüşmez anlar âfeti	Nasıl dokuz şehveti tutmaya çalışabilirim buna gücüm yetmez. Onların musibetleri bana hiçbir şekilde yetişmez.
73	Bir ipe dokuz kilâbu bağladum Anlaru havf âteşine dağladum	Bir ipe dokuz köpeği(nefis) bağladım. Onları korku ateşiyle dağladım.
74	Sen dokuz ‘akl ile yâmerd-i kibâr Olmadun bir nefse zâbut kanî ‘âr	Utanama, ey kibar kanaatkâr adam! Sen dokuz akıl ile bir nefsi tutamadın.
75	Sen dokuz ip ile bir kelbi ‘acep Bağlamadun bu işe dünyâ sebep	Ey kanaatkâr kişi acaba dokuz ipe o köpeği(nefsi) neden bağlamadın. Buna sebep olan nedir.
76	Nefse uyup tâlip olma ‘avrata Salma kendin bu fenâda zahmete	Nefsine uyup bir kadınla evlenmeyi isteme. Kendini bu fanîdünyâda sıkıntıya sokma.
77	Erlere ‘avratları bâr-ı gırân Girme ol hamle kılur kaddin kemân	Erkeklere eşleri ağır yüküdür. O ağır yükün altına girme, boy posunu kemana çevirirler.

78	Var otur şeyhim riyâzet postuna Zâbut olursan bu nefsin üstüne	Şeyhim kanaatkâr mevkisine oturup orda kal. Bu nefsin zabteden olursan.
79	Şeyh itdü ğayet oldum şerm-sâr K'ın cihân başuma oldu tengü dâr	Şeyh çok fazla utandım dedi. Tüm dünyâ başına dar geldi.
80	Ağlayu avrad yoluna ol dedem 'Avrat almadan alundu başa ğam	O şeyh kadının güçlü iradesi karşısında ağladı. Evlenmeden başına büyük bir keder aldı.
81	Yâ olanlar nice ğam-hâr olmaya Mekr ü âl'ine giriftâr olmaya	Peki, hilekâr kadınlara esir olma düşüncesi karşısında insan nasıl tasalanmaz.
82	Ahmedî aldun mu 'ibreti yâdenî Nice mağbûn eylemiş nefsin seni	Ahmedî dünyânın geçiciliğine dair ibreti aldın mı? Nefsin seni nasıl aldatmış.
83	Gör bu 'avrat denlü nefsi zabtuna Almadun havf-ı hudâ'yı kalbine	Bu kadının nefsin ne kadar güçlü bir şekilde tutuğunu gör. Sen Allah korkusunu kalbine almadın.
84	Sen de şehvet izini terk edegör Kalbe uhrâ havfını berk edegör	Sen de şehvetinin seni esir almasına izin verme de, Allah kalbine âhiret korkusunu nasıl tecelli ediyor gör.

85	Tut şerî'at yolunu er menzile Sıdk ile var gitme ana tarz ile	Şeriaat yolunu tutarak evine var. Nefsinle kendini kandırarak değil doğrulukla (gerçekten) savaş.
86	Gör seni hak sâhib-ü nefis eyledi İmtihân için fenaya yolladı	Allah seni nefis sahibi yapıp, imtihan için gelip geçici olan dünyâya yolladı.
87	Nefsin üstüne olunca pehlivân Ol verür sana yarın hûr-ı cinân	Nefsin üzerinde pehlivan olursan O(Allah) âhirete sana cennet hurileri verir.
88	Var cinân içre ne 'avratlar bize Hâzır olmuştur ne ni'metler bize	Cennetler içerisinde bizim için hazırlanmış ne kadınlar ve ne nimetler vardır.
89	Yüz cimâ'ın lezzeti işbu cihân Bir cimâ'ın lezzetidir fi'icînân	Bu dünyâda yapılan yüz çiftleşmenin zevki, cennete yapılan bir çiftleşme zevkine denk gelir.
90	Ey birâder nefsin köredegör Uyma ana dâimâ hor edegör	Ey kardeşim, nefsin köre edince göreceksin! Ona uymayıp daima küçük gör.
91	Sen ana uyunca seni hor eder Hâkim olur üzerüne zor eder	Sen nefsinle uyunca o seni küçük düşürüp, seni zorlayarak sana hakim olur.

92	Sen kulak urma bu nefsin sözüne Gitme nâr izidür anun izüne	Sen bu nefsin sözüne kulak kabartma. Onun izi ateş izidir, onun izine.
93	Şehvetün ğalip olursa yâcivân Sâliha ‘avrat alagör fi-zamân	Ey genç şehvetin sana galip gelirse, kendi döneminde dindar olan kadınla evlen.
94	Eyle sâkin ol zen ile şehvetü Oldu bu zîrâ Resûl’un sünnetü	Uslu bir şekilde evlendiğin kadın ile şehvetini gider. Bundan dolayı bu Hz. Muhammed’in sünneti oldu.
95	Nâşide alma seni rüsvây eder Her dü ‘âlemde emeğin zây‘eder	Şiir okuyan kadın, seni rezil edeceğinden onu alma. Her iki alemde de emeklerini heba eder.
96	Havf-ı hakk’ıkalbe al bu nefsi sat Diyelüm Sultan-u dîne es-salât	Allah korkusunu kalbine doldurup bu nefsini sat. Diyelim Dinin Sultanı Hz. Muhammed’e selamlar olsun.

10. Mebhas-u Zî-‘Ayâl [Evlilik halleri hakkında Olan Kısım]

- 1 Ahmedî söyle ‘ayâl ahvâlini Ahmedî bize evli olanın halini anlat. Hilekârları
Kıl bize takrîr mekr ü âlini bize iyi bir şekilde ifade et.
- [90]
- 2 Ey ‘ayâl hâline olan mübtelâ Ey evliliğe tutulmuş olan, o evlilik için sıkıntı
O ‘ayâl için gören renc ü ‘anâ ve zorluk gören.
- 3 Anlara her kim uya olur zelûl Onlara(kadınlara) her kim uyarsa yumuşak
Her dü‘âlem ol kişi olur melûl başlı(pısırık) olur. Her iki âlemde de bezmiş
halde olur.
- 4 Hazret-i Âdem atamuza ‘ayâl Atamız olan Hz.Âdem’in başına bunca sıkıntıyı
Başına yetürdü der bunca melâl eşi getirdi.
- 5 Ol ‘ayâli kem olan râhatu yok O eşi kötü olanın rahatı yoktur. Kötü olan eşin
İ‘tibâr etme sözüne uyma çok sözüne uyup itibar etme.
- 6 Neyh olundu yemeyün buğday deyü Hz.Âdem ve hz.havva’ya Allah o buğdayı
Yemedü Âdem ata havf eyleyü yemeyin diye yasak koydu. Hz.Âdem korkup
yemedi.
- 7 Evvelî buğday yedü havvâ ana İlk önce havva anne buğdayı yedi. Sonra iki
Verdü Âdem ataya iki dâne buğday da Hz.Âdem babamıza verdi.

8	Hâtur için alup elünden yedü Hâlık'ı durma cinânumda dedü	Hatırı için elinden buğdayı alıp yedi. Yaratan Allah Hz. Âdem'e cennetimde durma dedi.
9	Müttehem dünyaya endü aslumuz Tâ ki şâd olmaya bunda neslümüz	Suçlu olan dünyâya soy ve sopumuz indi. Öyle ki neslimiz burda mutlu oluncaya dek.
10	Böyle imiş takdîr-i Yazdânî'de Nesl-ü Âdem ola işbu fânide	Takdiri İllahîde böyleymiş. Bu dünyada Hz.Âdem'in nesli olacaktı.
11	Herbiri bir hâne ihtiyâr ede Kisbünü alup bekâ mülke gide	Herbiri bir evde ihtiyar olup, kazancıyla birlikte sonsuz olan mülküne varacaktır.
12	Cürmü evvel kıldı havva anamız Zahmetünü gördü Âdem atamız	İlk önce suçu havva annemiz işledi. Onun işlediği suçun zorluğunu Âdem babamız gördü.
13	Böyle kordu 'âdetü Âdem peder 'Avratun ziyânunu zevcü çeker	Âdem baba adeti böyle koydu. Kadının verdiği zararı eşi çeker.
14	'Avrat ile eyleme çok ülfetü Vürme gönlün sohbetüne ğayretü	Karınla çok fazla konuşma, Sohbetüne istekli bir şekilde kendini kaptırma.

15 Vürme anlara gönül olma denî
‘Âkıbet âzğünüder anlar seni
Hakir duruma düşmemek için onlara gönül
verme. Onlar seni sonunda azgın eder.

16 Tab‘-ı zen meyyâle olur şerlere
Şer ider mekrü bulaşur erlere
Kadın tabiatına meyillenmek kötüdür. Hileleri
erkeklerle bulaşır bu da erkeler için kötüdür.

[91]

17 Kim ki ‘avrat sözüne rağbet kula
Şâh ise kendünü bî-hürmet kulâ
Her kim kadın sözünü dinlerse: Padişah ise
kendini değersiz görsün.

18 Bir münasip var hikâyet diyelüm
Zenlerün akvâlüne uymayalum
Buna uygun düşen bir hikâye diyelim,
kadınların sözlerine uymayalım.

19 Ol Süleymân hazretü ne hân idü
Hükmü yürür ‘âleme sultan idü
O Hz.Süleymân ne hükümdardı. Tüm âleme
hükmeden bir sultandı.

20 Bir mühür verdü hudâ hükme şifâ
Sal t anat verdü ana kafdan kafa
Allah, Hz. Süleyman’a şifâ veren bir yüzük
verdi. Ona dünyanın bir ucundan diğer ucuna
hükmetme gücü verdi.

21 ‘Âlemi destüne almuş du ol er
Hükmüne gürmüşdü ‘âlem ser te ser
Hz. Süleymân tüm âlemi eline almıştı. Tüm
âlem baştan başa hükmüne girmişti.

22	İns ü cin ü dev ü perü vahşî tuyûr Hükmünün altunda idü cümle hor	İnsan, cin, dev, peri ve vahşi kuşlar, bunlar Onun hükmünün altında olup, Onsuz bir hükümleri yoktu.
23	Hüküm kıl dünyaya hâlık söyledü Sen habîb'im haznedârusun dedü	Yaratan Allah, dünyâya hükmet dedi. Sen Hz.Muhammed'in hazinesinin bekçisisin.
24	Ol sebepten buldu bunca saltanat Kalmadu tâ'ât danâlû bir sa'ât	Bu sebepten bunca saltanat sahibi oldu. İbadetlerine karşı bir saat bile güçsüzleşmeyip yerine getirdi.
25	Hak ana vürmüşdü a'zâmbâr-u gâh İrmedü irmez ana bir pâdişâh	Allah, Ona çok büyük bir yerin yükünü vermişti. Hiçbir Padişah Onun gibi olamadı, olamaz da.
26	Cümle hükmünde iken işbu cihân El emeğiyle geçündü öyle hân	Tüm âlem Onu emrindeyken, O hükümdar kendi el emeğiyle geçindi.
27	Saydın ilinden firengin begini Katl edüp zabtuna aldı mülkünü	Saydın şehrinden batı kültürünü beğeniyor. Onları öldürüp mülklerine el koydu.
28	Aldu 'avratuyla kızunu ol Nebî Gör ne kıldı ol Nebî'ye ol Ganî	O Peygamber eşi ve kızını aldı. O Kimseye muhtaç olmayan Allah, O Peygamber'e ne yaptı izle.

29 Ol Nebî'den aluban izni gider Eşi, O Peygamber'den izin alıp gider. Kendi
Atasunun sûretünün akşider soyunun büyüklerinin görünüşlerini resimler.

30 Varuban tenhâda ana taparmuş Issız bir yerde o yaptığı resimleri putlaştırarak
Put edüp ana meger tapar imüş onlara taparmış.

[92]

31 Ol zamân suretlere varmuş izin O dönemde resim yapmaya izin veriyorlarmış.
Ol Nebî bülmez anu vermiş izin O Peygamber bunlardan habersiz eşine izin vermiş.

32 Vardu bu hâl üstüne kırk gün tamâm Bu böyle kırk gün sürdü. O Peygamber bu işten
Vâkuf olmadı bu işe ol İmâm haberdar olmadı.

33 Ol Velî Âsâf Valî büldü didü O Veli Âsâf Vezîr durumu öğrenince, O
Ol Süleymân Şâh'ı âgâh eyledü Süleyman Şâh'ı bu işten haberdar etti.

34 Yâ Nebî hânende kırk gündür tamâm Ey Peygamberim, evinde tam kırk gündür, puta
Putı taparlar haberdâr ol İmâm tapan biri var bundan haberin olsun.

35 Ol Nebî ol 'avratu katl eyledi O peygamber o kadını(eşini) öldürdü. İzle
Hakana gör nice tevbih eyledi Allah Onu nasıl azarladı.

36	Didi verdüm sana bunca devletü Koydun evde puta tapan ‘avratu	Allah dedi: Sana bunca devlet verdim. Sen evine puta tapan bir eş aldın.
37	Ol senün emrinle kıldı sûretü Sen niçün virdün ana bu ruhsâtu	Eşin senin verdiğin izinle o resimi yaptı. Ona neden bu izni verdin.
38	Ol sebepten ermelü sana kazâ Hâzur olgil ki erer birgün ezâ	Bu nedenle başına bir kaza gelmeli. Sana eziyetin ereceği güne hazırlıklı ol.
39	Bir hacâlet erüben olur melûl Muntazur olur kazâya ol Resûl	Hz.Süleymân utanarak mahzun oldu. Ey Muhammed Mustafa Sen o kazayı gözetle.
40	Bir Emîne hâtun var idü anun İsmi cismine muvâfıkdı anun	Onun bir Emine hatun’u vardı. Onun her şeyini bilirdi.
41	Her kazâ-yu hâcete varsa o hân Ol mührü Emine saklardu nihân	O hükümdar ne zaman ihtiyacını gidermeye gitse, onun mührünü Emine gizleyip saklardı.
42	Her zamân verünce ol ‘âlem begi Besmele ile verürdü yüzüğü	O âlemin beyi Hz.Süleymân ne zaman yüzüğü verse, onu besmele ile verirdi.

43	Ol kazâyü görmek için ol Resûl Ol vakitte Besmele unuttu ol	İhtiyacını gidermek için yüzüğü tekrar Emine'ye verirken, besmele çekmeyi unuttu.
44	Vardu Ol Nebî kazâ-yu hâcete Yüzüğü verdü Emîne'ye tuta	O Peygamber ihtiyaç gidermeye gitti. Yüzüğü Emine'nin tutması için verdi.
45	Söylemedü çünkü Bi'smi'llâh'ı ol Fursatuna buldu a'dâ ana yol	O Besmele çekmediği için, düşmanları yüzüğü alma fırsatı buldular.
[93]		
46	Sahrâ adlu cinnî bir dîv var idü Ol yüzüğün fursatun arar idü	Sahra adında bir cini vardı. O yüzüğü almak için fırsat kollardı.
47	Ol yüzüğü almak isterdü ol nihân Olayum derdü cihân mülküne hân	O görünmeyen(cin) o yüzüğü almak isterdi. Dünyâ mülkünün hükümdarı olayım derdi.
48	Ol zamânda buldu ana fursatu Aldadur Sultan Emîne 'avratu	O anda fırsatı yakaladı. O Sultan adındaki cin Emine kadını kandırdı.
49	Ol Süleymân sûretüne girdü ol Ol Emîne'den yüzüğü aldı ol	O cin, Hz. Süleymân'ın şekline girdi. Emine'den yüzüğü aldı.

50	Bilmedü dîv olduğunu ol emîn Verdü ol mühr-ü Süleymân'u hemîn	Onun cin devi olduğunu bilediğinden güvenli bir şekilde, Hz. Süleyman'ın mührünü hemen verdi.
51	Ol hükûmet mührü kimde bulunur 'Âlemün halku ana mahkûm olur	O hükümet mührü kimdeyse, tüm âlem halkı ona tutsak olur.
52	Vardu tahta dîv hükûmet eyledü Halk anu bilmedü sultânüm dedü	Dev tahta oturup bütün halka hükmetti. halk onun Hz.Süleyman olmadığını anlamadan ona sultanım dedi.
53	Ol Süleymân varmak etdü tahtuna Koymadular anu tahtun katuna	Hz.Süleymân tahtına gitmek istedi. Onu tahtın katına çıkarmadılar.
54	Bildü bu işü kendüne hak'dan durur Vardu ol deryâ kenârunda durur	Bu durumu başına getirenin Allah olduğunu anladı. O deniz kenarına gidip orda durdu.
55	Gördü bir balıkçu suya tor atar Her atuşda nice baluklar tutar	Orada bir balıkçının suya ağ attığını ve her atışında birçok balık tutuğunu görür.
56	Ol balukçu söyler ana yâ kişi Hizmet eyle bana görme teşvişi	O bakıcı Ona: ey kişi, bana hizmet edersen karışıklığı görmezsin.

57	Eyle bana hizmetü her ne dürem Günde bir balık sana ücret vürem	Bak sana ne diyeceğim: Bana hizmet edersen, günde sana bir balık ücret vereceğim.
58	Oldu hizmetçü ana rûzî şebî Hâkim iken oldu mahkûm oldu Nebî	Hiz. Süleymân o balıkçıya gece gündüz hizmetçi oldu. O peygamber hükümdar iken tutsak oldu.
59	N'itdü ana puta tapan 'avratu Gütdü elden saltanatu devletü	Ona puta tapan eşi nasıl zarar verdi. Bu nedenle elinden saltanatı ve devleti gitti.
60	Çün puta kırk gün evinde verdü yol Onca gün zahmet gerek ki çeke ol	Çünkü evinde kırk gün boyunca puta tapılmasına sebep oldu. O kadar gün zorluk çekmesi gerekir.
[94]		
61	Ol pelîd dîv ü denî baht-u nühûs Eyledü taht-u Sülaymân'a cülûs	O rezil, ahlaksız uğursuz bahtlı dev, Hz. Süleyman'ın tahtına oturdu.
62	İtdüler hizmet ana taşra harem Ol harem hassa basamazdu kadem	Köy ve harem halkı dev bilmeden hizmet etti. O harem onun emri olmadan bir adım atmazdı.
63	Enbiyanun âl u evlâdu tamâm Hâlık'un hıfzundadır anlar müdâm	Peygamberlerin soyu ve evladının tamamı, sonsuz dek Yaratan Allah'ın koruması altındadır.

64	Ol harem tâhireyi sultânlara Olmadı aslâ hıyânet anlara	O temiz harem, hükümdarlarına asla ihanet etmedi.
65	Oldu balıkçuya nûger ol ulû Kaldı kırk gün hizmetünde kaygulu	O ulû Peygamber, balıkçıya köle oldu. Kaygılı bir şekilde onun kırk gün boyunca hizmetini yaptı.
66	Bir kişiye ben Süleymân'ım dedü Urdular anu acayup ağladı	Bir kişiye ben Hz.Süleymân'ım dedi. Bu yüzden dayak yiyip aşırı şekilde ağladı.
67	Ağladı bile melâikler ana Dedüler yâ Rab Süleymân kuluna	Melekler bile onun haline ağladı. Dediler: Ey Terbiye eden Allah.
68	Vür ana saltanatu hükm eyleye Ol senin bu hükmün halka söyleye	Ona saltanatını ver ki halkına hüküm etsin. O Senin verdiğin bu kararı halkına bildirsin.
69	Sahrâ cinnin bu hâlin büldüler Hükmünü şer'amu hâlif gördüler	Sahrâ cinnin Hz.Süleymân'ın kılığına girdiğini anladılar. Onun bu yaptığının şeriâta karşı gelmek olduğu kararına vardılar.
70	Anu tutmak istedüler kaçdu ol Atdu deryaya yüzüğü kaçtu ol	O devî yakalamaya çalışırken dev kaçtı. Yüzüğü denize atarak kaçtı.

71	Hak Te‘âlâ hikmet ile gör n’ider Bir balık ol hâtemi gördü yudar	Allah’ım hikmetinle yüzüğe ne olduğunu bize bildir. Bir balık o mührü görüp yuttu.
72	Girdü ol balık Süleymân toruna Vürdüler ol ücretünün yerine	Hz. Süleymân’ın ağına o balık takıldı. O ücretinin yerine verdiler.
73	Yardu karnunanda bulur yüzüğü Parmağuna takdu ol ‘âlem begi	Balığın karnını yarıp yüzüğü buldu. O âlemin beyi, parmağına yüzüğü taktı.
74	Tahtuna vardu hükûmet eyledü ‘Âlemü ‘adl ile râhat eyledü	Hz. Süleymân tahtına oturup hükmetti. Âlemi adaletiyle yönetip rahata kavuşturdu.
75	Böyle devletlüye zen mekri ola Yâ bizim gibilerin hâlin’ola	Böyle rütbeli birine karısının hilesi dokunuyorsa, peki bizim gibilerin hali nasıl olur.
[95]		
76	‘Âvratun mekrüne ire böyle hass Ahmedî sen nîce bulasun halâs	Böyle temiz biri bile karısının hilesine düştü. Ahmedî sen nasıl kurtulacaksın.
77	Bu denî dünyâ seni yâr eylemiş Mekr-ü zenlere giriftâr eylemiş	Bu fâni dünya seni kendine aşık etmiş. Kadınların hilelerine esirleştirmiş.

78	Söyledü Kur'ân ile Rabbü'l-Kerîm Zenlerin mekri ere mekr-ü 'azîm	İhsan ve Şeref sahibi terbiye eden Allah, Kur'ân aracılığıyla söyledi: Kadınların hileleri erkekler için çok büyük hilelerdir.
79	Öyle birmekre ki hak diye 'azîm Nefs-i kul andan nice ola selîm	Öyle bir hile ki onu çok büyük bir hak olarak görürler. Kul kendini ona karşı nasıl güvende tutacak.
80	Yâ İlâhî nic'olır hâlim benim Bunca mekkâreyle encâmum benüm	Ey İlâhî halim nasıl olur. Bunca hileyle sonum ne olur.
81	Sen 'inâyet kılmasan yol bulamam Anlarun mekründen âzâd olamam	Sen yardım etmezsen ben yolumu bulamam. O kadınların hilelerinden kurtulamam.
82	Setri kaldırmuş zamâne zenlerü Sayd ider bu hîle ile erlerü	Bu zamanın kadınları örtünmeyi bırakmış. Hileleriyle erkekleri avlıyorlar.
83	Almuş ol şeytânü bile yeddirür Hiç değüldür göz zinâsu itdirür	Hileleriyle şeytanı bile kandırırlar. Hiçbir şey yapmasalar bile göz zinâsı yaptırırlar.
84	Rabbenâ bizlere imdâd eyle sen Zenlerin mekrinden âzâd eyle sen	Allah'ım sen bize yardım et. Kadınların hilelerinden bizi kurtar.

85	Bizleri kayd eyle hıfzın bağına Girmeyelüm zenlerün tuzağına	Koruyucu bağınla bizi kelepçele, ki kadınların tuzağına düşmeyelim.
86	Ey benim gibi olanlar hulku dâr Dinle bu pendümü eyle i'tibâr	Benim gibi ahlâkı dar olanlar, bu nasihatnâmeyi dinleyip ibret alsınlar.
87	Bencileyün nefse vürme kendünü Var hudûdunca itürme kendünü	Benim gibi kendinizi nefsinize bırakmayın. Nefsin sınırları dışına kendini atma.
88	Nefsüne ger yoğsa emniyyetün 'Avrat al ammâ olursa vus'âtun	Eğer nefsine güvenmiyorsan, maddi durumun iyiyse bir hanım alabilirsin.
89	Nefse bir 'avrat yeter kıla 'ilâç İzdiyadünde bulunmaz imtizâc	Nefsine ilaç olarak bir kadın yeterlidir. Çok eşlilikte iyi geçinmeyi bulamazsın.
90	Yok durur bizlerde ol hüsn-ü sülûk İzdiyâd itmez anu illâ mülûk	Bizlerde güzel doğru yol yoktur. Hükümdarlar onu artırmaz.
91	Katl ider deyü var ölüm korkusu Öldürür beni deyü çıkmaz sesü	Ölüm korkusu var diye öldürür. Beni öldürüyor dedi halde sesi çıkmıyor.

92	Sen birine edemezün erligü Râhat ile sana vermez dirlügü	Sen bir tanesine erkeklik yapamazken, çok eşlilik sana rahat bir şekilde yaşamayı nasip etmez.
93	Gice gündüz ol senüzâr eylemiş K'in cihânu başına dâr eylemiş	O gece gündüz o seni diline dolamış. Kini dünyâyı başına dâr etmiş.
94	Ol Resûl'ün gör ne ahsen hulku var Nice dokuz 'avrat ile oldu yâr	O Peygember'imiz Hz.Muhammed'in gör ki ne güzel ahlâkı var. Nasıl dokuz kadınla evlenip sevgili oldu.
95	Hiç birinin haturunu kırmadı Cümlesünü râzî hoşnûd eyledü	Hiçbirinin gönlünü kırmadı. Hepsini memnun ve razî etti.
96	Hüsn-ü hulkun menbâ'ıydı Pâk Zât Hüsn-ü hulkuna yeter bu mu'cizât	O Temiz Zat, güzel ahlâkın kaynağıydı. Onun güzel ahlâkını kanıtlamaya bu mucize yeterlidir.
97	Ey aramayan harâm ile helâl Yâni 'edem var deyü ehl ü 'ayâl	Ey harâm ve helâli aramayan, peki kadın milleti var diye ne yapayım.
98	Celb-i dünyâyı sana kâr eyleme Kendini hırsa giriftâr eyleme	Dünyâyı çekmek sana kâr getirmez. Kendini hırsa tutsak etme.

99	Ol ‘ayâlin rızkına ğussa yime İhtiyâcım var deyü halka deme	O eşin uğruna gam çekme, halka eşe ihtiyacım var deme.
100	Râzık’ı bil rızk için çekme ta‘âb Ol verür rızkı seni kılmış sebep	Rızık veren Allah’a sırtını daya rızkın için sıkıntı çekme. Rızkı veren Allah’tır, rızkına seni sebep etmiştir.
101	Rızkı yerden hâlık’un bitürmese Bitdügü dem besleyüp yetürmese	Yaratan Allah rızkını yerden çıkarmazsa, bittiği anda besleyip yenisini çıkarmazsa.
102	Nerede bulaydun ‘ayâlin rızkunu Doyuramazdun anun sen birinü	Eşinin rızkını sen nereden bulurdun. Birini dahi doyuramazdın.
103	Minnetün yokdur ‘ayâlâ yâ halîl Rızkı ol verür seni kılmış delil	Ey dostum eşe karşı minnetin yoktur. Allah rızkı verir seni buna şahit etmiştir.
104	Ol sana bunları ikrâm eylemiş Seni şâh anlaru huddâ meylemiş	Allah bunları sana hediye etmiş. Seni padişah onları hizmetçi etmiştir.
105	Gör senin kadrün nice kılmış yüce Ol ‘ayâl üzre seni kılmış hoca	Gör ki seni nasıl yüce kudret sahibi yapmıştır. O eş(kadın) üzerinde seni hoca etmiştir.

- 106 Eyle sen ‘ayâli çün pîşe helâl Sen eş için helâl meslek edin. Sonsuz
Deftere yazar ‘ibâdet zi’l-Kemâl mükemmel ibadetler amel defterine yazılır.
- 107 Her ne kim virsen ‘ayâl evlâduna Eşin çocuğuna her ne verirsen, amel defterine
Ol tasadduk yazulur defterüne sadaka olarak yazılır.
- 108 Me’kûlâtun melbûsâtun kıl tamâm Yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını karşıla.
Kalma haddinden ziyâde olma hâm Tecrübesiz davranıp ihtiyaçlarından fazlasını
karşılama.
- 109 Kıl hazer cânım sefahâtden sakun Binlerce kez har vurup harman savurmaktan
Olma ol ef’âl-i şeytana yakın sakın. O fiillerle şeytana yakınlaşırsın.
- 110 Anlar için eyleme çok harç-ı mâl Onlar için malını çok harcama, onlara uyarsan
Anlara uysan kazanursun vebâl günah kazanırsın.
- 111 Anlaru bugün seversen kamudan Hanımını tamamen seversen, âhirete o seni
Kurtaramaz seni yarun tamûdan kurtaramaz.
- 112 Anlar için kim bu dünyâyâ düşer Kadınlar için kim bu dünyâyâ bağlanırsa, âhiret
Âhiret tuzağına yarun düşer tuzağına düşer.

113	‘Avrat ile kim kulursa meşveret Olmaz anun ol işinde meymenet	Kim hanımına danışıp iş yaparsa, onun işinde bereket olmaz.
114	Nâfi‘ olan fi‘li söylerse sana Uyma sen belki münsüpdür ana	Faydalı olan fiilleri sana söylerse, onun için uygun olabilirama sen ona uyma.
115	Bir münâsüp var hikâyet dinle yâr Zenlerin sözüne kılma i‘tibâr	Dinle sevgili, buna uygun bir hikâyem var. Kadınların sözüne güvenme.
116	Var idi şehr-i Dımışkî’da bir er Merd-i kâmil ‘avrata olmaz duhar	Dımışk şehrinde bir adam vardı. Bu adam kadınlara ilgi göstermeyen olgun biriydi.
117	Der idü ben nâkıs ‘akla uymazam ‘Avrata uyana ‘âkıl dimezem	Ben eksik akıllara uymam derdi. Kadına uyana akıllı demem.
118	Ol kişi kim ‘avratun sözündedür Ol dahî ‘avratcılâyun bendedür	Kim kadınların sözüyle kalkıp oturuyorsa, o da kadınların esiridir.
119	Ol Resûl Ekrem buyurdu kavlü Sözünün ‘aksinü idün ‘avratun	O sözüyle ve davranışlarıyla bir olan Hz. Muhammed dedi: Kadınların söylediklerinin tam tersini yapın.

- 120 ‘Avrat ister ide anu imtihân
Eylemiş kalbinde bu fikri nihân
Kadın erkeği sınamak istiyor. Bu isteğini kalbinde gizli tutuyor.
- 121 Gösterem bir fi‘li nef‘ ola ana
Ol işin ‘aksinde zarr ola ana
Ona faydalı olacak bir fiil göstereyim. Aksine onun faydalı diye düşündüğü iş, erkeğin zararınadır.
- 122 Ben görem ki ‘aksüne ider mi ol
Ol ziyân işi bilüp gider mi ol
Benim dediğimin aksini yapacak mı? O işin zararlı olduğunu bildiği halde gidecek mi.
- 123 Bir görem sözünde sâduk mu bu er
Yoksa lâf ider kuruda‘vâkılar
Bu adam sözünde sadık mı bir göreyim. Yoksa söyledikleri sözde mi kalıyor.
- 124 Çıkdı bir gün ol kişi dâm üstüne
Düşdü ‘avrat imtihânu kasduna
O kişi bir gün dâm üzerine çıktı. İstiyerek bu imtihanı hazırlayan kadının tuzağına düştü.
- 125 Ol kişiye imtihân içün dedü
Düşme aşağı latîfe eyledü
O adamı sınamak için dama çıkmasını söyledi. Aşağı düşme diye de ince bir söz söyledi.
- 126 Ol kişi itdi bana lâzum n’idem
Ben gerek oldu sözün ‘aksin edem
O kişi dedi: benim buna ihtiyacım var ne yapabilirim. Bu gerektiği için sözümün tersini yaptım.

127	Atdu kendünü aşğa ol hemân Bir kıçı anun kıruldu ol zamân	O erkek kendini hemen aşğı attı. Yere düşünce kalçası kırıldı.
128	‘Avratu itdü ana kim yâ kişi Kim delî olan kılur böyle işi	Kadını dedi: Ey kişi, ancak deli olan biri bu dediğimi yapardı.
129	Ol didi kim ‘âkılem ben yâ hâtun ‘Avrata uyan degil ‘aklu bütün	Adam ey hanım ben akıllıyım dedi. Kadına uyan kişinin aklı tamam değildir.
130	Eyledüm ben sünnet-i şer’i edâ Bunda vardur hikmet-i Bârî hudâ	Ben şeriat sünnetini uyguladım. Yaratan Allah’ın bunda da bir hikmeti vardır.
131	Ol kazâ işe tahammül eyledü Gör hudâ encâmu işin n’eyledü	O adam başına gelen bu kazaya tahammül etti. Gör Allah, bu işin sonunu nasıl etti.
132	Hâkim idi ol Dımışkî’daYezîd Ol zamân ‘asker yığardu ol pelîd	Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımışk Şehrine hâkimdi. O alçak oraya asker yığardı.
133	Ol Hüseyin hazretüne göndere Ahz edüp anu yanuna endüre	O kalçasını kıran adamı hz. hüseyine gönderdiler. Onu alıp Hz.Hüseyin’in yanına gittiler.

134 Eyü yavuz ademîler dedüler Oldukça sert yüzlü olan adamlar, o kalçasını
Ol kıçı şikest olana vardular kıran adamın yanına gidip dediler.

[98]

135 Gördüler hâlün varamam söyledü. O adamın halini bu sert adamlar görünce o da:
‘Asker-i şeytânü görün n’eyledü Başıma ne geldiğini söyleyemem dedi.

136 Kerbelâ’dan gider iken ol Hüseyin Hz. Peygamberimizin gözünün nuru torunu,
Ol Resûl’ün torunu ol nûr-u ‘ayn Hz. Hüseyin Kerbelâ bölgesinden geçerken.

137 Yetüp ana cenk eder âl-i Yezîd Yezîd, soyu ve askerleri Onunla Kerbelâda
Eyledüler ol hüseyin Şah’ı şehîd savaştılar. Hz. Hüseyin’i orada şehit ettiler.

138 ‘Asker-i şeytânı görün n’itdiler Şeytanın askerleri bakın neler yaptı. O
Ol Resûl’ün âline kasd etdüler Peygamber’imiz Muhammed Mustafa’nın
soyuna ne yaptılar.

139 Ol çerüyle bulnan anmadı hakk’ı O cesur görünen Allah’ı düşünmedi. Bu yüzden
Buldular hızlânı oldular şakî rezil rüsva olup ağladılar.

140 Ol kıçı mecrûh olan merd-i havâs O kalçası yaralı olan zengin adam, cehennem
Oldu ol nâr-u cehennemden halâs ateşinden kurtuldu.

141	Ger tutaydu ‘avratunun pendünü Atmasa damdan aşağı kendünü	Eğer kadının öğüdünü tutup, kendini damdan aşağı kendini atmasaydı.
142	Sağ olaydu ‘askere gider idü Âhiret yurdun harap ederdi	Kalçası kırılmaz ve Yezid’in askerlerinden olup Kerbela’da savaşırdı. Âhiret hayatını harap ederdi.
143	‘İbret al bundan eyâ zen-pâreler ‘Avrata teslîm olan dîvâneler	Ey kişi kadın parçalar bundan kendine ders çıkarsın. Kadına teslim olan deliler.
144	Hûb işüdün ‘avratun eyü sözün Tutmadu tehlikeye atdu özün	Beni iyi dinleyin: Kadının senin iyliğini isteyen sözü, sana kötülük olarak geri döndü.
145	Yine encâmu eyü geldü anun N’ola hâli kem sözünü tutanun	Buna rağmen onun sonu iyi oldu. Yanlış sözleri dinleyip, tutanın hali nasıl oluyor.
146	Lîk ba‘zı ev işinde anların Nef’ olanak vâlini tutanların	Fakat kadınların bazı ev işlerinde, faydalı olan sözlerini dinle.
147	Ev işinde eylese tedbiri zen Ey kişi itme dise isrâfı sen	Kadın ev işlerinde tutumlu davranıyorsa, ey kişi sana israf etme diyorsa.

148 Kıl icâbet bu sözünü etme red Kadının bu sözünü dinleyip red etme. Bu durum
Her dü‘âlem var bu işde menfa‘at her iki dünyâda da senin faydanadır.

149 Böyle ‘avrat var mı şimdi yâ ricâl Ey adam, bu dönemde böyle kadın var mıdır?
Var ise emmiş ola südü helâl Böyle kadın varsa helâl süt emmiştir.

[99]

150 Ahmedî ‘avrat sözüne uyma giç Amedî kadın sözüne uyma geç, kadınların
Kendini ‘avrat yerüne koyma giç yerine kendini koyma geç.

151 Sen mahabbet eyleme çok anlara Sen onlarla çok fazla muhabbet etme. Bittiğini
Âhirî anlar salar od cânlara anladığı an senin canını yakar.

152 Bil mahabbet hâlık’a kılmak gerek Şunu bil ki Yaratan Allah ile muhabbet etmek
‘Avraduyla hoşça dirilmek gerek gerekir. Kadınlı güzel vakit geçirip güçlenmek
gerek.

153 Vay sana anlara gönül veresün Kadınlara gönül verirsen eyvahlar sana olsun.
Tuzâğ-ı mekrine varup giresün Onların hileli tuzaklarına düşersin.

154 Benzer âdem mıknatısına ‘ayal Eş(kadın) insan mıklatısına benzer. O,
Ol misüllüdür bunu sen eyle hayâl mıknatıstan daha fazla çeker bunu hayal ederek
düşün.

155	Yanuna varunca alasun anu Mest eder senü alamazsun tenü	Kadının yanına gittiğin zaman, seni mest eder kendini kaybedip kendine hakim olamazsın.
156	Kalbüne ol şehvet-ü meylü eger Kuvvet-ü hâlün vücudunda çeker	Eğer kalbinde o şehvete meyil var ise, bütün kuvvetini vücudundan çeker.
157	Vürme anlar zahmuna çok merhemü İçürür âhir sana za‘f-ı semi	Onlara olan yaralarını(zayıflığını) gösterme, sonunda sana çok fazla ilaç içirterek seni sağırlaştırır.
158	Kazmadur bunlar vucûdun şehrüne Girme ey cânım bu a‘dâ kahrına	Bunlar vücud için birer kazmadır(darbedir). Ey cânım bu kahredici tuzaklara düşme.
159	Gönlünü senden alunca gaze ‘ayâl Kuvvetün alur komaz tende mecâl	O allık sürünmüş kadın(eş) senden hevesini alınca, vücudundaki tüm gücü kuvveti alır.
160	Bu sana pend-ü nasihâtdur oğul Bâkî olmayanlara verme gönül	Oğul bu sana öğüt içinde öğüttür. Sonsuz olmayana gönlünü verme.
161	Mâ’il olma mâluna ehlüne hiç Hep emânetdür senündür sanma geç	Malına ve dostlarına hiçbir zaman meyil etme. Onların emanet olduğunu ve senin olmadığını bil.

162	Bu fâniden vefât edüp varunca ‘Ayâlu terk edüp bunda kalınca	Bu dünyâdan ölüp gidince, kadını terk edip, burada kalınca.
163	Tenin evde üken ederler efğân Olursun gözden ırak kalbe nisyân	Bedenini gömmeden önce üzerinde feryat edip dururlar, daha sonra gözden uzak olduğun için kalplerinde de unutulmaya başlarsın.
164	Olur bir ğayri âdem ana nâ’il Görünce anu olur ana mâ’il	Başka bir adam ona sahip olur. O adamı görünce bu sefer ona düşkün olur.
[100]		
165	Yatarsun kabr içünde yalnızca Koçar ol senden özgeyi duyunca	Yalnız olarak mezarında yatarsın. O senden ayrıldığını anlayınca oradan kaçar.
166	İşit mahşerde nice ola hâlün Ola hasmun sana anda ‘ayâlün	Dinle, mahşerde halin nasıl olacak! O vakitte eşin senin düşmanın kesilecek.
167	Sana ol yerde da‘vâcu olalar Dîvan-u Bârî’deda’vâkılalar	Sana mahşerde davacı olup, Yaratan Allah’ın kurduğu mahkemede seni dava edecektir.
168	Yedürdün bize geydürdün harâmu Anun ’üçün bulamadum bunda	Bize haram yedirip giydirdiğin için, Allah yolunda olmaya güç yettiremedim.

169	Bana sen hâkimüdün men ‘üdeydün Nâ-mahreme görünme söylüyeydün	Benim üzerimde hakimiyetin vardı, o zaman yanlış olan şeyleri bana yasaklasaydın. Sana helâl olamayan kişilere görünme deseydin.
170	Namâza kâhil oldum dimedün sen Niçün zehren bana kıldurmadun sen	Sen namazda yaşlandım diyemedin. Neden bana zorla namaz kıldırmadın.
171	Sebep sensin benim ef’âllerime İrüştürdün beni bu hâllerüme	Fiilerimin sebebi sensin. Sen benibu hale getirdin.
172	Fenâ işden beni men’ideydün sen Bugünkü gün senin da’vâcınam ben	Dünya işlerini bana yasaklasaydın. İşte bugün bu sebeple sana davacıyım.
173	Îlâhî al buradan dâdımı sen Ki cümle mâ-sivânın hâkimi sen	Allah’ım sen burada hakkımı al, ki senden başka her şeyin sahibi ve hâkimisin.
174	Bu verdü bana ruhsât yâ Îlâhî Ki kıldum bunca cürm ü günâhu	Ey Allah’ım bu bana izin verdi. Bana izin verdiği için de bu kadar suç ve günah işledim.
175	Kulur senden bunu da’vâ ‘ayâlün Huzûr-u Bârî’denic’ola hâlin	Eşin senden davacı olur. Yaratan Allah’ın kurduğu mahkemede halin nasıl olacak.

176	İderse hâlık'un senden süâli Emânet sana vermüştüm 'ayâlû	Yaratan Allah san bu soruyu sorarsa: Kadını Ben sana emanet olarak vermiştim.
177	Emânet hakkunu icraya dikkat Kanî yâ anların hıfzına ğayret	Emanet olan kadınların hakkını vermeye dikkat et. Ey Kanaatkâr kişi onları korumaya gayret et.
178	Seni ben anlara hâkim kayurdum 'Ayâlû uydurun şer'a buyurdum	Seni ben onlara hâkim ettim. Kadını şeriata davet edip, onu uygulattım dedim.
179	Fenâ işden 'ayâlîmen' ideydün Rızam olan yola alup gideydün	Dünyâ işini karına yasaklasaydın. Onu alıp Benim rızamın olduğu yoldan gitseydin.
[101]		
180	Eğer ol sana kılmazu ita'at İdeydün sen anı redd ü ferâgat	Eğer hanımın seni dinlemezse, sen de onunla birlikte olmaktan vazgeçip onu kabul etme.
181	Ki dersen yoğ idi mihrüne tâkat İderdüm ben sana dâd-ı i'ânet	Eğer onun mehrünü vermeye gücün yoksa, ben sana adeletimle yardım ederim.
182	Uşağum var deyü red eylemekden Kaçındın utanup 'ayb eylemekden	Çocuğum var deyip red eder. Ama sen utandığın için kaçtın.

183	‘Acep ki tutdun anda ‘ayb-u hakk’u Bırakdun emr olan fermân-u hakk’u	Acaba o anda Allah’tan mı utandın. Allah’ın verdiği emire bıraktın.
184	Kılursa bunlar ile ol hitâbu ‘Acep verebülürmüşen cevâbu	Hanımın bu şekilde şeyler söyleyerek sana seslenirse, acaba cevabını verebilecekmisin.
185	Eğer ‘adl ile işin görse ihvân Varasuz ikiniz de nâra giryân	Eğer dostun adaletle işini görürse, ikinizde bağıra bağıra ağlayacaksınız.
186	Îlâhî nic’ola mahşerde hâlüm Olursa bana da‘vâcu ‘ayâlüm	Allah’ım karım bana mahşerde davacı olursa halim nasıl olacak.
187	Huzûr-u ‘alî’de başa varamam Yakamu elleründen kurtaramam	Senin yüksek huzuruna yetişemedim, yakamı onun vebalinden kurtaramam.
188	Ki zîrâ anların hakkında ‘adlüm Bulunmaz anlara var küllü ‘özüüm	Evet onlara karşı adaletim yoktu. Onalara çok büyük bir özür borçluyum.
189	Recâm oldur ki rızâ ire senden ‘Ayâl evlâdumu kıl râzu benden	Allah’ım senden ricam şudur ki: eşim ve çocuklarım benden râzı olsun.

190	Bize kıllutf u rızvân ile rahmet Cinânunda edelüm zenk ü ‘ışret	Bize rahmetinle Rıdvan cennetini nasip et. Cennetinde zenk bitkisinden içecekler içelim.
191	İşitdün kim ‘ayâl işi bekâda Görürsün mihnet ü derdün fenâda	Dinleyin: her kim sonsuz olan dünyaya varmak istiyorsa, hanımın minetini ve derdini dünyâda çeksın.
192	Diler senden libâsun hâsunu ol Begenmez libâsun ednâsunu ol	Hanımın senden giysinin en iyisini ister. O elbisenin ucuz olanını beğenmez.
193	Gıdâ aza kana‘ât eylemezler Kocamun hâli müşkül söylemezler	Az gıdaya kanaat etmezler. Kocam durumu düşük demezler.
194	Çok ister ekl ü şürbî melbûsâtu Husûlünde bulursun seyyiatu	Giyim kuşamı, yeme içmeyi çok ister. Kadında kötülüğün peyda olduğunu görürsün.

[102]

195	Anu ister ki kudretün erüşmez Getür dür nerden olsun yoğu bülmez	Öyle bir şey ister ki gücün almaya yetmez. Yok nedir bilmez nerden getiriyorsan getir der.
196	Getürsen ‘avrata her dedüğünü Bulursun her dü ‘âlem kemlüğünü	Kadının her istediğini getirirsen, her iki dunyâda da kötülüğünü görürsün.

197	Urmasun dokuz ‘ukûla pençeyü Kılmasun bu nefsüne esnânçeyi	Dokuz aklına pençesini geçirmesin. Nefsine dişlerini geçirmesin.
198	Ahmedî sen nice dokuz ‘akluya Bir denî nefsi getüremezsün yola	Ahmedî sen nasıl dokuz aklınla, bir ahlâksız nefsi yola getiremezsin.
199	Nefsün içün ‘avrata râm olmasun Ol ‘ibâdet işlere hâm olmasun	Nefsin için kadına itaat eden olma ki, ibadetlerinde tecrübesiz olmayasın.
200	Hâ uyârsun nefsün ednâ sözüne Hâ yellersün dâim anun izüne	Ya nefsin alçak sözlerine uyarsın, ya da dâima onun izinden koşarsın.
201	Ne ‘ibâdet var ne hod ‘ilm ü ‘amel Bağlamuşdur kalbinü tûl-ü emel	Ne ibadet eder ne de kendi için yaptığı bir ameli vardır. Kalbini çeşitli istekler sarmıştır.
202	Nefse mâil zene meftun olmusun Bu ikinin arasında kalmusun	Nefsine meyil ederek kadına aşık olmuşsun. Bu ikilinin arasında kalmışsın.
203	Tutma sen ‘avrat sözünü ‘âr olur Tutsan âhiretde yerün nâr olur	Kadın sözünü dinleme, utanırsın! Onun sözünü dinlersen âhirete yerin cehennem olur.

204	Yâ İlâhî zenlerün mekrü ‘azîm İrmese ‘avnun bana olmam selîm	Ey Allah’ım kadın hileleri çok güçlüdür. Sen bana yardım etmezsen ben güvende olamam.
205	Rabbenâ kılma zen ânun mekrünü Bize ğalip eyle uhrâ fikrünü	Allah’ım kadın hilelerine bizi düşürme, bizde ahiret düşüncesini üstün kıl.
206	Vür bize mekkârelerden sen necât Ol habîb’in hürmetü verün salât	Sen bizi hilekârlardan kurtar, O sevgili Hz. Muhammed Mustafa’nın şerefine selam verin.
207	Okuyanu dinleyenü yazanu Yarlıĝa rahmetünle yâ Ganî	Ey zengin Allah’ım, okuyanı, dinleyeni, yazanı rahmetinle yargıla.

SONUÇ

Bu çalışmamızda on altıncı asırda mahalli akımının temsilcilerinden biri olan Ahmed Mürşidî'nin Pendnâmesinin 1-50 varaklık kısmını günümüz Latin alfabesine çevirmek suretiyle tahlil etmeye çalıştık. Pendnâme din, tasavvuf, islâm tarihi, ahlâk, sosyal, bireysel hayat gibi konularda muhataba (okuyucu, dinleyici) manzum formda kaleme alınan nasihât içerikli kıssalardan müteşekkildir.

Giriş bölümünde şair ve eserin muhtevasıyla ilgili genel bilgi ve Ahmedî Mürşidî'nin hayatı, eserleri ile alakalı malumat sunuldu. İlk kısımda ise Pendnâmede geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verilen kısımları günümüz Türkiye Türkçesine çevirerek aktarıldı. Bu bölümü aktarırken öncelikle hikâyeye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, son olarak hikâyenin mesajını da ekleyerek tamamladık. Pendnâmede geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verilen kısımları, MEB kitaplarında özellikle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerindeki okuma parçalarında kullanılabilecek değerde olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Ahmed Mürşidî'nin Pendnâme adlı eserinden yararlanılarak hazırlamış olduğumuz bu çalışmanın hazırlanacak hikâyeye kitapları için kaynaklık teşkil edeceğidir. Devamında ise: Ahmed Mürşidî Pendnâme adlı eserinin, (1-50) varaklık kısmının dil içi çevirisi yapıldı. Pendnâme günümüz Türkçesine uygun olarak sadeleştirildi. Bu eser günümüz Türkçesine uygun sadeleştirmeleri gerçekleştirilerek toplumun her kesiminin faydalanabileceği hale getirildi. Çalışmamızın son kısmında ise yararlanılan kaynakları sunuldu.

Eser, münâcât Hz. Peygamber ve din büyüklerine yazılmış na't ve sebeb-i telif yer aldığı giriş kısmıyla başlar. Ardından asıl konular işlenir. Konu bağlamında yer yer çeşitli nazım şekilleri ile söylenmiş şiirler araya serpiştirilir. Son kısımda ise duâ ve telif tarihi mazûmesi bir nazîre yazmıştır.

Bu çalışmanın Türk Edebiyatı ve Kültürüne katkısı: MEB kitaplarında özellikle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerindeki okuma parçalarında kullanılabilecek değerde olduğu düşünülmektedir.

Bu eser günümüz Türkçesine uygun sadeleştirmeleri gerçekleştirilerek toplumun her kesiminin faydalanabileceği hale getirildi. Kültürel değerlere bağlı ve insanlığın ortak değerlerine sahip çıkacak nesillerin yetişmesi için bir olumlu bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Ayrıca Ahmed Mürşidî'nin Pendnâme adlı eserinden yararlanılarak hazırlanmış olduğumuz bu çalışmanın, hazırlanacak hikâye kitapları için kaynaklık teşkil edeceğidir.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Nurettin, ‘‘ Hz. Eyyûb’’ **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, c.XII, s.16-17, Ankara, 1995

Alî Emirî, **Tezkire-i Şu’arâ-yı Âmid**, Âmidî Matbaası, s.424, İstanbul, 1327.

Alî Emirî, **Esâmi-i Şuarâ-yı Âmid**, (Hızl.: Galip Güner, Nurhan Güner), Anıl Matbaa, Ankara, 2003.

ARSLAN, Mustafa Uğurlu, **Temîm’ d-Dârî Hikâyeleri**,’’ Sonçağ Akademi Yayınları, s.151, Ankara, 2019.

AYAN, Gönül, ‘‘ Tebrizli Ahmedî, **Esrâr-Nâme(İnceleme Metin)**, Ankara Kültür Merkezi, Ankara, 1996.

DİYARBEKRÎ, Ahmedî, **Pend-i Ahmedî Kitâb-ı Mürşid** (Derleyen ve sadeleştiren Ağâh Güçlü), Tan Gazetesi ve Matbaası, s.45, İstanbul,1968.

KEKEÇ, İsmail’’ Türk İslam Edebiyatında mesnevi ve roman ilişkisine dair görüşler üzerine bir değerlendirme’’, **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi/Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı**, s.286, www.academia.edu, 22.05.2017.

KILIÇ, Atabey, Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî’nin Pend-nâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar, **VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**,15-17.11.2014, s.287.

MERMUTLU, Mehmet Said, **Diyarbakirli Ahmed Mürşidî Pendnâme**, Büyüyenay Yayınları, İstanbul, 2012.

KILIÇOĞLU, Safa, ‘‘Ahmed Mürşid Efendi maddesi’’, **Meydan Larousse**, c.1, Meydan Yayınları, İstanbul, 1973.

TÜRKERİ, Seydi, ‘‘**Ahmed Mürşidî’nin Ahmedîyesi Tenkitli metin (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1999.

DEVELLİÖĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat** “Cenah” Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara, 2015

UZUN, Şerife, “Diyarbakırlı Ahmed Mürşidî’nin Pendnâmesi’nde Ayet ve Hadis İktibasları ‘’, **Ali Emirî Sempozyumu**, Diyarbakır 2013, s.434.

YANANLI, Hüseyin Rahmi, “**Kitab-ı Mürşid-i Pend-i Ahmedîye**,” Bedir Yayınları İstanbul, 2016.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi, Kur’ân’ı Kerîm Meâli, Bakara Süresi, Bakara 2/257, Âl-i İmrân 3/68, s.42.

GÖKDEMİR, Ayvaz, “Ahmediye Maddesi”, **Yeni Türk Ansiklopedisi**, c.1, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1985.

